

Foto: Wim Lassche

SAK 4 – ÅRSMELDING 2018, 2019, 2020

SAK 5 – REGNSKAP 2018, 2019, 2020

Inneholder:

- Årsmelding og regnskap 2018
- Årsmelding og regnskap 2019
- Årsmelding og regnskap 2020
- Kontrollkomiteens beretning for perioden 2018-2021

Årsmelding 2018

Forord	3
Et slagkraftig Naturvernforbund	4
Medlemsutvikling 2018	4
Aktive lokallag og fylkeslag og tillitsvalgte	5
Landsmøtet 2018	5
Aktivitetsmidlene for 2018	6
Studentarbeid	6
Samlinger for aktive og tillitsvalgte	6
Internasjonalt og nordisk samarbeid	7
Naturen – livsgrunnlaget vårt	8
Naturglede	8
Oppdrag fuglekasse	9
Den naturvennlige hagen	10
Rovdyr	10
Fremmede arter	11
Motorferdsel	12
Vassdragsvern	12
Vindkraft	14
Fiskeri og oppdrett	14
Gruver	14
Skog	15
Marin forsøpling og strandrydding	16
Redusere utslippene av klimagasser	17
Organisasjon	17
Politisk	18
Internasjonalt	19
Miljøvennlig hverdag	20
Oljefri	21
Energismart	21
Ta vare på det du har	22
Den store klesbyttedagen	22
Internasjonalt prosjektarbeid	23
Operasjon Dagsverk	23
Russland og Ukraina	24
Afrika	25
Klima og informasjon	26
Media og kommunikasjon	27
Økt bruk av digitale flater	29
Antall følgere på Facebook 2013 til 2018:	29
Hva søker folk etter og hva leses på nett	30
Nyhetsbrev til alle medlemmer	30
Dialog med støttespillere, medlemmer og givere	30
Medlemsmagasinet Natur & miljø	30
Økonomi	31
Vedlegg	33
Vedlegg 1: Styrende organer	33
Vedlegg 2: Verv og representasjon i 2018 (ikke utfyllende)	34
Vedlegg 3: Samarbeidspartnere og støttespillere	38
Vedlegg 4: Brev og høringsuttalelser fra Naturvernforbundet i 2018	39
Vedlegg 5: Ansatte i Naturvernforbundets sekretariat per 31.12.2018	42
Vedlegg 6: Oversikt over utvalg i Naturvernforbundet, sammensetning pr 31.12.2018	43
Vedlegg 7: Årsberetning og regnskap 2018	44

Forord

Vi vinner enkeltsaker. Og det er motiverende å gledelig at Regjeringen med Ola Elvestuen i spissen stanset planene om utbygging av Vinda i Oppland, Gjengedalsvassdraget i Sogn- og Fjordane og at det ble igangsatt verneprosess for Øystesevassdraget i Hordaland. Miljøseiere som helt og fullt er takket være frivilliges engasjement og innsats, folk fra Naturvernforbundet og våre samarbeidspartnere, særlig Turistforeningen og Jeger og fisk. Lokal motstand og allianser mellom natur- og friluftinteressene både lokalt, regionalt og nasjonalt gir tydelige resultater. Men det er uholdbart at det skal være innsatsen fra frivillige organisasjoner og engasjerte personer som er avgjørende for at verdifulle og unike naturområder ikke blir bygget ut. Det er et stort ansvar Naturvernforbundet og andre skal måtte bære på våre skuldre, når vi gang på gang ser at energi- og miljøforvaltningen er ute av stand til å ivareta miljøhensyn i utbyggingssaker.

Vi ser nå en tydelig effekt av en svekket miljøforvaltning i Norge. Januar 2018 startet nok en gang med en ulvedebatt der fakta og bærekraftig rovdyrforvaltning ble satt helt på sidelinjen. I Karmøy ser vi at kommunen utfordrer naturmangfoldloven og plan- og bygningslovens bærekraftsformål. Lokale folkevalgte vedtar en unødvendig vei gjennom både naturreservat, kystlynghei og leveområder for trua fuglearter som åkeriske og vipe. Og Kommunal- og moderniseringsdepartementet gir kommunen grønt lys, stikk i strid med uttalelsen fra sivilombudsmannen, lovverket og de føringene Stortinget har gitt.

Næringsinteressene får derimot god drahjelp fra sine sektormyndigheter. Nærings- og fiskeridepartementet er tydelige forkjempere for gruveindustrien og oppdrettsnæringen, og olje- og energidepartementet er olje- og energibransjens nære allierte. Miljødirektoratet og klima- og miljøministeren er derimot svært tause og utfordrer ikke utbyggere og næringsinteresser.

Klimadebatten i Norge er spisset og vi ser voldsom motstand mot bompenger og en desperat oljeindustri som fortsetter å forfekte livsløgnen om at norsk olje og gass er et klimatiltak. Tempo i oljeleting holdes høyt. Men samtidig så ser vi et stort og voksende miljøengasjement. Og mobilisering hos ungdommen med svenske Gretha Thunberg i spissen gir håp om endringer.

Det har definitivt vært et spennende politisk år, der Venstre gikk inn i regjeringen fra nyttår, og Kristelig folkeparti vekket folkets interesse for organisasjonsdemokrati. Brexit gir våre britiske kolleger stor usikkerhet, og det er vanskelige forhold for miljøvernere både i Russland og USA. Friends of the Earth hadde sitt årsmøte i Nigeria, og Silje Lundberg, vår leder, fikk møte ungdommen i verdens mest oljeforurensede område. Operasjon Dagsverk prosjektet har startet opp, og det gir verdi å vite at vår innsats bidrar.

Også 2018 har gitt en gledelig medlemsvekst! Vi har fått flere lokallag og endelig har vi bygd opp organisasjonens formålskapital til ett trygt og robust nivå. Naturvernforbundets rolle er viktigere enn noensinne, og vi er godt rustet for de neste årene.

Oslo 16. mai 2019
Maren Aschehoug Esmark
generalsekretær

Et slagkraftig Naturvernforbund

Medlemsutvikling 2018

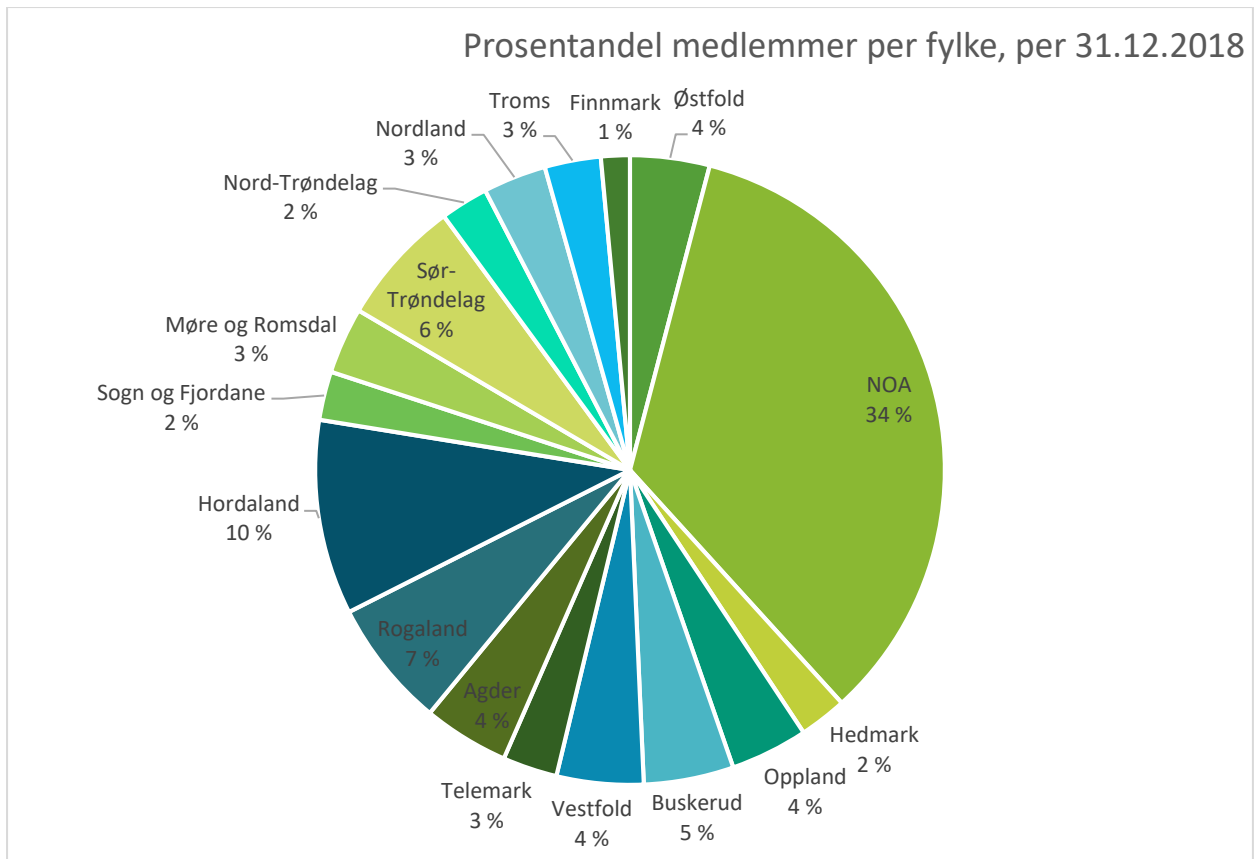
Naturvernforbundet økte med 857 medlemmer fra 2017 til 2018. Det tilsvarer en økning på 3,52 %. Det er økning i alle medlemskategorier bortsett fra livstidsmedlemmer og studentmedlemmer.

Medlemskategori	2018	2017	2016	2015
Æresmedlemmer	9	8	8	8
Livstidsmedlemmer	173	174	173	187
Hovedmedlemmer	12 646	12 271	11 693	11 285
Studentmedlemmer	624	656	585	672
Rabattert medlemskap	1808	1 775	1 694	1 643
Familiemedlemskap	3071	2 917	2 770	2 654
Rabatter fam. Medl.	356	341	334	322
Husstandsmedlemmer	4839	4 724	5 851	5 581
Husstand Miljøagent	1678	1 481		
<i>Totalt familiemedlemmer*</i>	<i>6 517</i>	<i>6 205</i>		
Antall	25 204	24 347	23 108	22 352
Endring fra foregående år	857	1 239	756	1 140
Faste givere (Naturvenn)	1210	1230	1068	947

*Fra 2017 er husstandsmedlemmer med medlemskap i Miljøagentene oppført med egen medlemskategori, slik at det er mulig å skille disse fra vanlig husstandsmedlemskap.

De største fylkeslagene i 2018 var Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Hordaland, Rogaland og Sør-Trøndelag.

Medlemstall fylkesvis per. Mnd.													
Fylkeslag	Jan	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.	
Østfold	1 009	1 008	1 015	1 030	1 032	1 050	1 052	1 011	1 011	1 018	1 018	1 025	
NOA	8 361	8 333	8 386	8 455	8 479	8 579	8 632	8 442	8 487	8 579	8 606	8 583	
Hedmark	600	601	602	613	621	623	627	619	610	613	612	614	
Oppland	976	967	982	994	1 004	1 010	1 021	1 007	1 009	1 012	981	1 000	
Buskerud	1 050	1 123	1 136	1 159	1 165	1 176	1 179	1 144	1 138	1 132	1 147	1 160	
Vestfold	1 070	1 074	1 080	1 083	1 089	1 105	1 111	1 078	1 092	1 100	1 106	1 120	
Telemark	696	685	684	696	693	693	695	690	687	686	692	704	
Agder								1 105	1 106	1 105	1 102	1 107	
Aust-Agder	426	412	418	414	416	416	421						
Vest-Agder	685	689	690	697	698	704	703						
Rogaland	1 580	1 589	1 620	1 626	1 636	1 656	1 660	1 590	1 606	1 605	1 610	1 654	
Hordaland	2 468	2 459	2 469	2 489	2 523	2 519	2 522	2 437	2 450	2 464	2 497	2 512	
Sogn og Fjordane	598	596	600	607	624	634	634	614	619	618	620	627	
Møre og Romsdal	833	836	836	847	859	876	875	849	856	850	856	856	
Sør-Trøndelag	1 577	1 619	1 601	1 633	1 619	1 621	1 627	1 563	1 562	1 586	1 597	1 625	
Nord-Trøndelag	581	588	586	599	606	606	607	594	595	595	609	619	
Nordland	798	799	801	808	811	824	826	785	789	793	797	814	
Troms	668	663	671	676	727	730	730	714	714	722	735	724	
Finnmark	385	386	388	388	391	389	391	364	367	366	368	372	

Aktive lokallag og fylkeslag og tillitsvalgte

Naturvernforbundet har aktive lokallag i samtlige fylker, og aktive fylkeslag i alle fylker. Våren 2018 ble Aust-Agder og Vest-Agder slått sammen til Naturvernforbundet i Agder. I 2018 er det opprettet tre nye lokallag, på Haugalandet i Rogaland, på Senja i Troms og i Porsangerfjorden i Finnmark. I tillegg er det ny giv i lokallaget i Namdalen. Lokallaget i Vestby i Akershus har startet arbeidet med å se på en mulig sammenslåing med kommunene rundt, på tvers av fylkesgrensene mellom Akershus og Østfold. Dette arbeidet fortsetter i 2019.

Landsmøtet 2018

Naturvernforbundets landsmøte ble arrangert i Stavanger 20.-22. april 2018. Vi hadde et godt samarbeid med fylkeslaget i Rogaland, og det var en spennende helg med mange gode diskusjoner både i og utenfor landsmøtesalen. Det var et tett program, med totalrevidering av både vedtekter og prinsippprogram. Landsmøtet markerte også Naturvernforbundet i Rogalands 90-årsjubileum, noe som ble feiret med landsmøtefest på De røde sjøhus, hvor tidligere ledere og ansatte i Rogaland var spesielt invitert. Etter at selve møtet var ferdig ble det arrangert tre forskjellige utflukter, til Preikestolen, til Store Marøy og til Jærstrendene.

Landsmøtet er Naturvernforbundets øverste organ, og her vedtar organisasjonen hva den mener om de overordnede miljøpolitiske utfordringene, samt arbeidsprogrammet for de neste to årene. Det er også landsmøtet som velger leder, nestleder og organisasjonens lands- og sentralstyre for de kommende to årene. Landsmøtet er også et svært viktig møtepunkt der delegater og andre treffer natur- og

miljøvernere fra hele landet, utveksler erfaringer og ideer og finner inspirasjon. Landsmøtet er en av de viktigste møteplassene vi har i Naturvernforbundet.

Silje Ask Lundberg ble gjenvalgt som leder, til stående applaus. Sentralstyret fikk inn flere som er nye organisasjonens ledelse, og som nestleder ble Øyvind Johnsen gjenvalgt.

Arbeidsprogrammet for perioden 2018-2020 er omfattende og ambisiøst med de fire satsingsområdene *Et slagkraftig Naturvernforbund, Naturen – livsgrunnlaget vårt, Redusere utslippene av klimagasser og Miljøvennlig hverdag.*

Aktivitetstilbudene for 2018

Aktivitetstilbudene for 2018 var i stor grad basert på eksterne prosjektmidler. Det ble utbetalt støtte til aktiviteter knyttet til marin forsøpling, møteplasser om klima, natur og miljø, naturgledearrangementer, inkludering, oppdrett og villaks, rovdyr og fremmede arter. Mange lokallag deltok på strandryddedagen 5. mai, og flere lag har også arrangert egne strandryddedager og temamøter om marin forsøpling i løpet av året. Med støtte gjennom aktivitetstilbudene og noen tildelinger utenom har også flere lag arrangert møteplasser om klimaforskning og jobbet for å få Naturlig onsdag, Miljøkveld og lignende arrangementer som en fast møteplass. Flere lag har arrangert åpne møter om verdien av natur, og mange har arrangert naturgledeturer, samt dugnader for å fjerne pøbelgran.

Studentarbeid

I 2018 var det 6 studentlag:

- Naturvernstudentene i Trondheim
- Naturvernstudentene i Bergen
- Naturvernstudentene på UiO
- Naturvernstudentene på OsloMet
- Naturvernstudentene på Romerike folkehøgskole
- Naturvernstudentene ved NMBU

Studentlagene har en representant hver i studentstyret. I tillegg har studentlagene demokratiske rettigheter i Naturvernforbundet og Natur og Ungdom gjennom representasjon på landsmøtene. I Natur og Ungdom har også studentlagene observatørstatus i landsstyret.

I 2018 har studentsatsningen hatt en sekretær ansatt i 30 prosent stilling. Denne stillingen er finansiert av Naturvernforbundet og Natur og Ungdom i fellesskap. Naturvernforbundets studentansvarlig og Natur og Ungdoms to sentralstyremedlemmer med særlig ansvar for studentarbeidet bidrar også i studentsatsningen.

Samlinger for aktive og tillitsvalgte

Gjennom året arrangeres det en rekke samlinger for Naturvernforbundets medlemmer og tillitsvalgte, noe i regi av fylkeslag, og andre fra sekretariatet, gjerne i samarbeid med fylkeslag. Det har vært flere samlinger for medlemmer, aktive og tillitsvalgte dette året:

- Fylkesledersamling i Oslo 20.-21. januar
- Hvordan redde verden der du bor? 10. mars i Oslo om lokalt miljøarbeid
- SRN Vassdragsseminar 15. mars i Oslo
- Oppdrettssamling i Trøndelag 5. april

- Vindkraftseminar i Oslo 19.juni
- Vassdragstreff i Flåm 7.-9. september
- Klimaseminar for studenter i Trondheim 15.-16. september
- Inkluderingsseminar i Oslo 19.-21. oktober

Internasjonalt og nordisk samarbeid

Naturvernforbundet har også i 2018 hatt et tett samarbeid med Friends of the Earth. Vi sitter i styringsgruppen i biomangfoldnettverket til Friends of the Earth Europe og deltok på det årlige "Biodiversity campaigners meeting" for å planlegge det videre samarbeidet. Vi har i perioden fått veldig god uttelling av dette samarbeidet gjennom hjelp og støtte fra FOE Europe og mange av de nasjonale medlemsgruppene, spesielt til arbeidet for å bevare Førdefjorden og de andre norske fjordene fri for gruveavfall, men også til arbeidet for å holde Lofoten oljefritt, og i ulvesaka. Vi har også støttet flere av de andre nasjonale FOE-gruppene sine kampanjer gjennom året.

Vi har også utviklet et godt samarbeid med organisasjonen Earthworks i USA, som har tatt initiativ til å lansere kampanjen Ditch Ocean dumping. Dette er en internasjonal kampanje rettet mot banker og andre store investorer i selskaper som dumper gruveavfall i havet. Så langt har kampanjen resultert i at bankene Citigroup og Standard Chartered har erklært at de ikke vil finansiere gruveselskap som dumper avfall i havet.

Naturen – livsgrunnlaget vårt

Naturglede

Vi har i 2018 fortsatt å dele ut aktivitetsmidler til lag som har gjennomført en rekke turer, arrangementer og kampanjer for å få folk ut og oppleve naturen. Lavterskelturer i folks nærmiljø har blitt prioritert, og noen av prosjektene har vært spesielt markedsført mot personer med innvandrerbakgrunn. Det har blant annet blitt arrangert fuglekassesnekring, bålpannefest og eikerally i Rogaland, åpen hage i Østfold, marsj og padling for Øksnesmarka i Nordhordland, flere ulike naturkurs i Kautokeino, en rekke turer for å markere 40års jubileum for Kolsås-Dælivann i Bærum, naturglededag i Elverum, i Bergen og i Verdal, Slåttedag i Lofoten, ulike kveldsturer i Trøndelag, flaggermusvandring i Meråker, adventslavvotur i Salten, spiselige vandringer på Voss og i Oslo og fisketurer i Bergen og Stavanger.

Helgen 19.-21. oktober arrangerte Naturvernforbundet og Natur og Ungdom inkluderingsamling for medlemmer og frivillige som var interesserte i å lære mer om hvordan man driver et inkluderende lokal- eller fylkeslag. Det var ulike foredrag og workshop rundt temaet inkludering, god organisasjonskultur og naturen som inkluderingsarena, blant annet ved Alisha Ahsan Javid i DNT Drammen om viktigheten av å

få flerkulturell ungdom med på friluftslivsaktiviteter og av Mehdi Maghsoudi som tar med seg innvandrere på tur i DNT Oslo. Søndagen var det tur i Nordmarka der Naturvernforbundet sitt fylkeslag i Oslo og Akershus fikk vist fram et av sine naturgledekonsepter – Sidesprang. Gjennom å stå langs mye brukte stier og gangveier og lede tilfeldige forbi passerende inn på en spennende sti gjennom eventyrskogen, når de ut til nye personer som de ellers ikke ville fått kontakt med.

Oppdrag fuglekasse

I 2018 lanserte vi det nye prosjektet Oppdrag fuglekasse. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Miljøagentene, Norsk Ornitologisk Forening og Naturvernforbundet, og oppstarten er finansiert av Sparebankstiftelsen DNB. Gjennom Oppdrag fuglekasse inviterer vi folk til å delta i en stor nasjonal dugnad for å hjelpe fuglene, samtidig som vi sprer naturglede, kunnskap og engasjement om livet til fuglene og de utfordringene de møter. Vi har utviklet nettsiden www.oppdragfuglekasse.no, der du kan finne oppskrifter på ulike fuglekasser og registrere bilde av kassene du har snekret. Mange lokallag både i Naturvernforbundet, Miljøagentene og Norsk Ornitologisk Forening har arrangert aktivitetsdager med fuglekassesnekring, med stor suksess. I 2018 var stær og tjeld fokusarter i prosjektet.

Den naturvennlige hagen

Vi har i 2018 startet opp et prosjekt om hvordan du kan hjelpe truede arter i din egen hage og nærmiljø. Vi har utviklet en flott brosjyre med 10 tips til tiltak, som f.eks å bygge fuglekasse, flaggermuskasse og insektshotell, plante blomster som humler og andre pollinatorer liker, unngå torvjord og skadelige fremmede arter, dyrke din egen mat og invitere villblomstene inn i hagen.

Med bakgrunn i brosjyren har vi oppdatert hagenettsidene våre, og vi har gjennomført kampanjer i sosiale medier. Blant annet har vi delt poster om korleis du kan hjelpe trua fugler som stare og tjeld ved å bygge fuglekasse/rugeplattform og gulspurv ved å mate fuglene om vinteren. Vi har oppfordra til å unngå, og fjerne, fremmede arter som utgjør en høy risiko mot truede arter som t.d. hvitmure. Humler og andre trua pollinatorer har vi oppfordra til å hjelpe ved å plante de riktige blomstene og ved å unngå giftige sprøytemiddel. I tillegg har vi delt poster om folk som jobber for å hjelpe de truede artene i sitt nærmiljø. Til sammen har vi nådd ut til over 160 000.

Vi har i løpet av våren og sommeren 2018 delt ut en plass mellom 2000 og 2500 frøposer med frø til gode humleplanter folk kan så på balkongen eller i hagen. Frøposene har blitt delt ut gjennom kampanjeperioder på sosiale media. I tillegg har vi sendt de ut til lokal- og fylkeslag til bruk på ulike arrangementer og stands. Humlas godtepose gir folk et nyttig og morsomt verktøy for å fysisk hjelpe pollinatorer som er i nedgang, i tillegg til at vi ser at frøposene skaper et stort engasjement for vern av truede arter generelt.

Rovdyr

Vi har i 2018 fulgt opp arbeidet knyttet til høringer og politiske prosesser knyttet til rovdyr, både gjennom direkte møter, skriftlige innspill og i media.

Nasjonalt er Naturvernforbundet den organisasjonen på naturvernssiden som arbeider tettest inn mot flere av rovdyrnemndene, og gjennom tillitsvalgte fra fylkene deltar vi jevnlig på nemndsmøter i flere regioner. Særlig følges møtene i region 6 tett.

Vi har også i 2018 måtte klage på en del fellingsvedtak og forvaltningsplanarbeider som regionale rovviltnemnder har gjort. Vi har hatt flere møter med politisk ledelse i KLD og vi har deltatt på møter i det nasjonale Kontaktutvalget for rovdyrsaker.

I mai arrangerte Naturvernforbundet i Hedmark i samarbeid med sekretariatet et meget vellykket seminar "Hvordan leve med ulven?"

I desember åpnet statsråd Elvestuen for første gang for ulvejakt i selve ulvesona. De to alfadyrene i Slettåsflokken ble seinere skutt som følge av dette vedtaket.

Fremmede arter

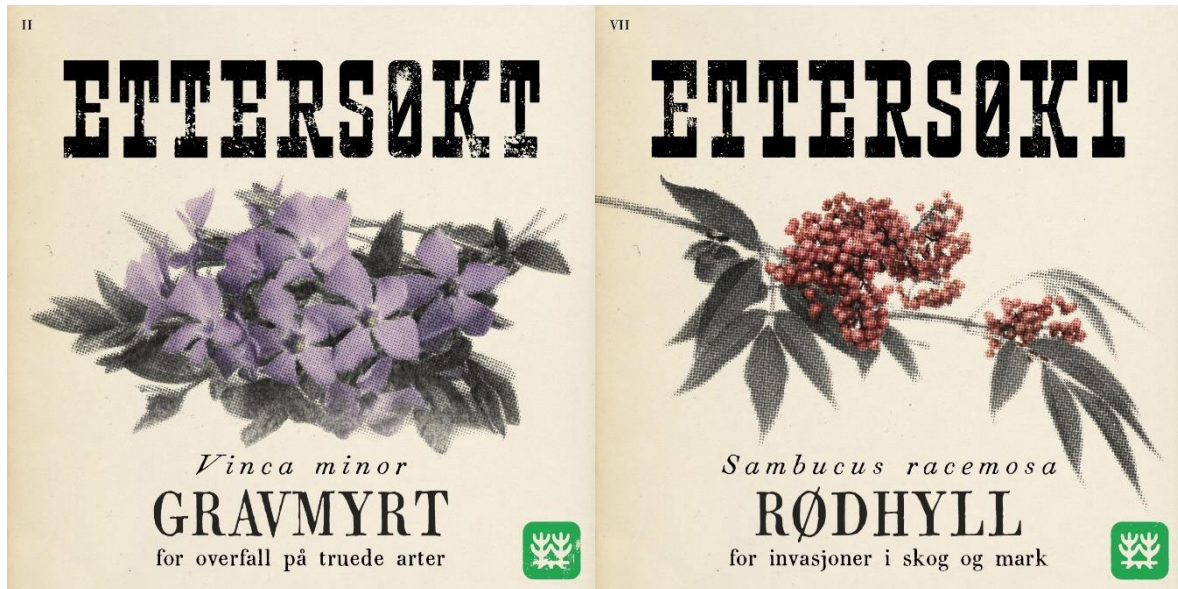
Naturvernforbundet har også i 2018 i samarbeid med Norsk Botanisk Forening, SABIMA og WWF om en stor nasjonal dugnad for å begrense spredning av fremmede bartrær. Det ble i 2018 arrangert totalt 17 dugnader, vi fikk mange medieoppslag både lokalt og nasjonalt og klima- og miljøminister Ola Elvestuen deltok på den nasjonale pøbelgrandugnden på Løkeneshalvøya i Asker. Det ble gjennomført en stor innsats fra rundt 200 frivillige som til sammen la ned rundt 1500 dugnadstimer. Totalt fikk vi fjernet over 50 000 små og store fremmede bartrær og rydda et areal på rundt 500 dekar. Det ble fjernet sitkagran, edelgran, lutzgran, platanlønn og rødhyll, som alle er svartelistede treslag som har spredd seg inn i verneområder og truer sårbar natur. Dugnadene har slik bidratt til å redde truede arter fra utryddelse og stanse spredning av pøbelgran i sårbare naturområder. Dugnaden ble omtalt og dekket av 11 medier (nett- og papiravis). Det har også blitt utarbeidet og holdt 10 foredrag om fremmede arter i 2018. Vi har fått løftet temaet i media, og har utviklet fire filmer om problemet med pøbelgran til bruk i sosiale medier.

Vi har i 2018 også gjennomført en kampanje mot fremmede, skadelige arter i hagen. Målet var å øke kunnskapen blant hageinteresserte om problemet med invaderende arter, inkludert å kunne kjenne igjen vanlige problemarter og ha kjennskap til hvordan de kan bekjempes. I løpet av våren 2018 har vi videreutviklet oversikten over gode alternativ til svartelista arter på nettsida vår og laget en liten film om alternativene. Vi har utvikla informasjonsmateriell om mange høgrisikoarter som er vanlig å finne i hager

og gjennomført facebook-kampanje mot et utvalg problemarter. Vi har også støttet lokale dugnader mot fremmede arter i regi av våre lokal- og fylkeslag. I forbindelse med lansering av ny fremmedartsliste har vi gitt faglige innspill, jobbet med mediainnsalg og spredd informasjon om et utvalg arter. Vi fikk utviklet «etterlyst-plakater» for de utvalgte artene, og lanserte en per uke gjennom sommerferien.

Motorferdsel

En god del lokal- og fylkeslag har jobbet inn mot enkeltkommuner for enten å hindre tilrettelegging av løyper i bestemte områder, for å gjøre aktuelle løyper kortere eller for at kommunale forskrifter skal bli så strenge som mulig. Sentralt har vi koordinert en del av dette arbeidet. Et eksempel på vellykket påvirkningsarbeid er denne formuleringen som ble vedtatt i Rendalen kommune: «*Registrering av ulovlig kjøring utenfor snøskuterledene eller brudd på andre regler i de lokale forskriftene og grunneieravtaler vil medføre nedleggelse av den aktuelle leden.*» Denne og andre aktuelle innspillsformuleringer er også distribuert ut i organisasjonen. Motorferdselsnettverket er fortsatt intakt, og det foregår en del utveksling av synspunkter og informasjon om praksis og utvikling både i Norge og Sverige.

Det jobbes videre med rapport som ser på utviklingen i kommunene etter endringen i loven.

Vassdragsvern

Rett før jul i 2018 la regjeringen fram verneforslag for Øystesevassdraget. Dette blir dermed første vassdrag som vernes siden 2009. Vi vant i 2018 også kampen mot kraftutbygging i Gjengedalselva, Opo og Vinda som alle fikk avslag på konsesjoner av OED. Vi fortsetter imidlertid kampen for Garbergelva, Oterholtfossen, Langedalselva og Kvanndalselva, for å nevne noen.

Det har vært et nytt aktivt år for vassdragsvernarbeidet, mye av det i samarbeid mellom Vassdragsvernrådet og sekretariatet, med «frivillig medarbeider» Per Flatberg som uvurderlig mellomledd. Kari Fonnes har også bidratt, særlig i forbindelse med et svært vellykket vassdragstreff i Aurland/Flåmselva.

Vassdragsvernrådet arrangerte et særs vellykka vassdragstreff i Aurland 07.-09.09. i samarbeid med lokale ildsjeler og FNF i Sogn og Fjordane, med ca. 50 deltakere. Det var fottur ned Aurlandsdalen i forkant av treffet der Gyro (eventbyrå) deltok med opptak/intervju. Deler av treffet var et seminar lørdag om vassdragsvern, flomsikring og Flåmselvis verdi for reiselivet., som ble avslutta med paneldebatt med

politikere og reiselivet. Søndag var det tur til Flåmselvi med eksempler på flomsikring. Gyro gjorde nye opptak.

Arbeidet med å hindre kraftutbygging i Gjengedalsvassdraget og Vinda har vært prioritert, og begge fikk i løpet av året avslag på konsesjonsvedtak (mai og november). Målet er å få begge inn i Verneplan for vassdrag. Vi har også fortsatt jobben med å hindre at flomdempingstiltak i Vosso, Opo og Flåmselvi ender opp som vasskraftsaker, og ser ut til å lykkes. I Opo vedtok kommunestyret fortsatt vern og utbygger trakk søknaden etter at NVE var negative. OED har sagt nei til å åpne for kraftutbygging i Flåmselvi.

Det har vært innspill, brev og møter med OED om flere saker, og en del arbeid er basert på et tett og godt samarbeid med WWF, DNT, NJFF, SABIMA og Norsk Friluftsliv.

Leder av energi- og miljøkomiteen på stortinget, Ketil Kjenseth og lokallagsleder i Naturvernforbundet i Valdres, Fred Kuyper på feiring dagen det ble kjent at Vinda likevel fikk nei til konsesjonen for utbygging.

Vindkraft

Naturvernforbundet har avgitt flere innspill til arbeidet med rammeplan for vindkraft på land, både i brev, muntlig i møter og gjennom en offisiell høring i oktober. Vi samarbeider tett med WWF, Sabima, Norsk Ornitologisk Forening, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Den Norske Turistforening og Norsk Friluftsliv. I forbindelse med at NVE holdt åpen høring underveis i prosessen i juni avholdt vi også et internt oppfølgingsseminar for organisasjonene med nesten 30 personer.

Landsstyret har vedtatt å prioritere vårt arbeide inn mot to vindkraftprosjekter, Innvordfjellet/Sørmarka og Davvi. Det har også vært gjennomført flere vellykkede markeringer mot naturødeleggende vindkraftprosjekter i 2018 og det er avgitt flere uttalelser om vindkraft fra landsstyret.

Da arbeidet på Fosen startet hadde «Fosen for folket» en markering, her representert ved sentralstyremedlem Kjell Derås.

Fiskeri og oppdrett

Vinteren 2018 påklaget Naturvernforbundet v/fylkeslagene sammen med Norske Lakseelver alle fylkeskommunenes tilbud om 2 prosents vekst i grønne områder. Klagen ble dessverre ikke tatt til følge.

Vi har deltatt med innspill i flere høringer og jobbet ut mot media for å løfte fram viktige saker. Dette omfatter både giftbruk i lusebehandling og krav om en rekke generelle miljøinnstramminger. Vi har også hatt møte med Statsråd Ola Eivestuen om handlingsplan og oppfølging av arbeidet med kvalitetsnorm for villaks. Og vi har hatt møte med fiskeriminister Harald T. Nesvik. LAS har avgitt uttalelse og valgt Fleinvær som prioritert oppdrettssak vi skal arbeide mot.

Gruver

Det har i 2018 blitt arbeidet for å prøve å hindre sjødeponi i Førdefjorden og Repparfjorden, gjennom politisk påvirkning, brev og klager, mediearbeid og ulike arrangementer. Vi har arbeidet med det nye lovforslaget om gruvedrift på havbunnen gjennom politiske møter, høringer og mediainnslag. I tillegg har det blitt jobbet mer overordnet for en mindre miljøskadelig mineralnæring og et internasjonalt forbud mot dumping av gruveavfall i sjø, blant annet gjennom innspill til statsbudsjett og partiprogram og innspill til evalueringen av mineralloven.

Vi har også utviklet et godt samarbeid med organisasjonen Earthworks i USA, som har tatt initiativ til å lansere kampanjen Ditch Ocean dumping. Dette er en internasjonal kampanje rettet mot banker og andre store investorer i selskaper som dumper gruveavfall i havet. Så langt har kampanjen resultert i at bankene Citigroup og Standard Chartered har erklært at de ikke vil finansiere gruveselskap som dumper avfall i havet.

Skog

Naturvernforbundet har i 2018 gitt en rekke skoginnspill i statsbudsjettarbeidet. Vi hadde møte med statsråd Hoksrud like etter at han tiltrådte som landbruks- og matminister. Naturvernforbundet i Oslo og Akershus har gjort en formidabel jobb for å avdekke dårlig oppfølging av sertifiseringskravene i skogbruket. Det har også vært et tett samarbeid mot Buskerud i en rekke slike saker i 2018. Vi har også holdt flere skogforedrag, inkludert at vi har bidratt med skogøkologisk forelesning på NMBU.

Vi har deltatt i mediedebatten om biologisk bedre skogbruk samt skog, karbon og klima. Vi har også i samarbeid med Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag meldt Allskog inn for sertifisøren etter stygg feilhogst av en rik kalkgranskog med mange rødlistearter.

Marin forsøpling og strandrydding

Mer enn 20 lokal- og fylkeslag fordelt på alle landsdelene har fått aktivitetstilskudd, tilsammen har disse aksjonene alene hatt over 2500 deltakere og samlet omlag 2000 sekker strandsøppel. Drift av FB-siden 2-Minutters strandrydding som oppfordrer til heverdagsrydding: gruppa økte fra 2000 til nærmere 3000 medlemmer i løpet av året og har flere bildeposter daglig av rydding.

I arbeidet med strandrydding og kommunikasjon om plastutfordringer samarbeider vi bredt med både nasjonale organisasjoner som Framtiden i Våre hender, Natur og Ungdom og Miljøagentene, Hold Norge Rent såklart samt med en rekke ulike aktører fra aksjon til aksjon lokalt og regionalt.

Metodeutvikling:

- deltar i prosjektgruppen for Mepex sitt flerårige sorteringsprosjekt for strandsøppelprøver.
- samarbeider med en europeisk koalisjon av NGOer om overvåkingsopplegg for plastpellets.
- har kontakt med aktører for kildesporing av tapt og kastet fiskeutstyr, også internasjonalt.
- deltok både på Hold Norge Rent-konferansen, SAM-samlinger og en rekke NGO-events og forsknings- og studieinitiativ om plast og strandrydding i løpet av året.
- sitter i styret til Handelens Miljøfond samt hadde deltaker i miljøfondets ekspertgruppe.

Informasjonstiltak:

- Sosiale medier-kampanje i forkant av den nasjonale strandryddedagen, og gjennom hele sommeren.
- Temanummer om Plast, miljømagasinet Natur & miljø. Les utgaven på nett: https://issuu.com/naturogmiljo/docs/n_m012018
- Foredrag, innledninger mm. om plast holdt av sekretariatet: ca. 30 stk eksterne.

Undervisningstiltak:

Har deltatt både med foredrag på en rekke skoler og hjulpet dem med feltaktiviteter. Strandryddegruppa vår på FB fungerer for øvrig som en slags mentorordning for alle som har spørsmål rundt strandrydding eller strandryddefunn. Alle slags spørsmål postet i gruppa får raskt svar fra mer erfarne deltakere. Gruppa er åpen og aktivt brukt av en rekke ulike organisasjoner og har også deltakere fra bedrifter og media bl.a.

Kartlegging i forbindelse med opprydding:

Alle våre fylkeslag involvert i strandrydding har hatt spesielt fokus på kildesporing i 2018. Eksempler på større forsøplingssaker de har avdekket i løpet av året er: landbruksplast, isopor, oppdrettsplast, flyveplast fra avfallsanlegg og havfruetårer. Lokale myndigheter og næringsaktører er involvert. I alle sakene har det vært en rekke medieoppslag.

Redusere utslippene av klimagasser

Organisasjon

Møteplasser om klima og miljø over hele landet: Med støtte fra Norad har Naturvernforbundet gjennomført flere møter rundt omkring i landet i løpet av 2018.

Klimaambassadører: Naturvernforbundet og Natur og Ungdom samarbeider om å rekruttere unge til å holde foredrag på skoler og for andre. I 2018 har vi hatt flere samlinger for klimaambassadører med støtte fra Norad. Da er det Natur og Ungdom som har ansvaret for skoleforedrag alene. I skoleforedraget presenteres relevant norsk klimaforskning. Tilbakemeldingene fra lærere og elever er veldig positive. På slutten av året ble det gjennomført en ekstern evaluering av foredragene. Resultater vil bidra til forbedringer i skoleforedragene fremover.

Broen til framtiden: «Broen til framtiden» er en stor konferanse for en rettferdig klimaomstilling som Naturvernforbundet arrangerer sammen med fagbevegelsen, trossamfunn og forskere. På konferansen på Folkets hus 9. mars 2018 var det over 600 deltakere. Naturvernforbundet hadde en sentral plass på konferansens parallellsesjoner om blant annet miljøvennlig reise.

Hvordan redde verden der du bor: Naturvernforbundet arrangerte en samling dagen etter Broen til framtiden om miljøarbeid lokalt med innlegg om hvordan vi kan arbeide med transport.

Klimavalgalliansen: Sammen med fagbevegelse, trossamfunn og andre miljøorganisasjoner har Naturvernforbundet fortsatt arbeidet med å gjøre klima og miljø til viktige saker i valg. I 2018 har det ikke vært valg, med fokus på forberedelser til Kommunevalget 2019.

Klimamelding: Våren 2018 lanserte Regjeringen en ny klimamelding. Naturvernforbundet hadde møter med de fleste partier og koordinerte arbeid med partnere, blant annet Natur og Ungdom.

Arendalsuka: I Arendalsuka arrangerte vi to arrangementer i samarbeid med andre. Det første handlet om rettferdig omstilling, i samarbeid med partnere fra «Broen til framtiden»-alliansen. Vi lanserte også rapporten «Norway's Fair Share of the Paris Agreement» om Norges rettferdige andel av den globale klimadugnaden, en rapport utarbeidet av Stockholm Environment Institute (SEI) på vegne av Naturvernforbundet, Forum for utvikling og Miljø, Kirkens Nødhjelp og Regnskogfondet.

Sykkelfest på Universitet i Oslo: Det ble arrangert en sykkelfest på UiO for nye studenter.

Klimaseminar for studenter i Trondheim: I September ble årets klimaseminar for studenter arrangert i Trondheim, med deltagere fra alle våre studentlag i hele landet. På dag 1 var det faglige innlegg og en tur rundt byen for å se på kommunens transportsatsning. På dag 2 planla studentlagene for det kommende året.

Ny rapport fra FNs klimapanel: FNs klimapanel lanserte en spesiell rapport om forskjellen mellom 1,5 og 2 graders global oppvarming i oktober 2018. Naturvernforbundet kommenterte rapporten i mediet og oppdaterte våre nettsider for å informere om rapportens hovedkonklusjoner.

Markering for et klimabudsjett: Det ble holdt ukentlige markeringer foran Stortinget for å legge press på Regjeringen og alle partier slik at det ble bedre klimatiltak i Statsbudsjettet 2019. Dette var et samarbeid mellom mange norske miljøorganisasjoner og andre aktører. På 22. november hadde Naturvernforbundet

hovedansvaret for markeringen sammen med Natur og Ungdom, Miljøagentene og Syklistenes landsforening. Klima- og miljøminister Ola Elvestuen (V) ble invitert og det var flere appeller og kulturinnslag.

Stortingstalanoa: Før klimatoppmøtet ble det arrangert dialogmøter i alle verdens land og på mange forskjellige nivåer for å diskutere ambisjonshevingen som må skje under Parisavtalen. Dialogprosessen het "Talanoa", basert på en tradisjonell fijiensk dialogform. En Stortingstalanoa ble arrangert i oktober med Stortingets Energi- og miljøkomite. Alle partier deltok i dialogen og sa at de ville øke Norges klimamål.

Politisk

Redusert oljeleting

I 2018 lanserte vi rapport om Goliat-plattformen med oversikt over alle de negative hendelsene som har skjedd siden oppstarten av plattformen. I forbindelse med lanseringen arrangerte vi debatt på SALT om forvaltningen av Barentshavet. Naturvernforbundet har fulgt de formelle oljeforvaltningsprosessene og levert høringssvar på TFO 2018 (Tildeling Forhåndsdefinerte Områder). I tillegg har vi i samarbeid med Folkeaksjonen og Natur og Ungdom arrangert vardebrenning for oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja og jobbet videre opp mot Arbeiderpartiet sine tillitsvalgte for å få nytt standpunkt på deres landsmøte i 2019.

Energibruk og energieffektivisering

Arbeidet med energiforbruk i bygg har stort sett dreid seg om innspill til politikerne om å bedre støtteordningene for energieffektivisering i husholdningene. Vi har også fått et visst gjennomslag for dette gjennom økte midler til Enova. Vi arbeider i god dialog med andre organisasjoner og aktører med dette. Vi har videre etterlyst forbudet mot fyring med fossil olje i byggsektoren, noe som endelig kom på plass i 2018. Vi har også sendt innspill til arbeidet med effektavgift, endring av byggtekniske forskrifter samt norske myndigheters arbeid med EUs energimarkedspakke og bygningsenergidirektiv.

Natur- og klimavennlige transportløsninger

I arbeidsprogrammet fra april 2018 heter det at Naturvernforbundets sekretariat skal bistå fylkeslag i arbeidet mot to store klima- og naturskadelige samferdselsprosjekter. Landsstyret valgte i november ut tredje rullebane på Gardermoen og ferjefri E39 på Vestlandet som de to hovedsakene. Tredje rullebane var også valgt ut som hovedtema samme med grønne og miljøvennlige byer to år tidligere og fulgte med inn i 2018.

I 2018 fortsatt vi å koordinere arbeidet i et nettverk mot bygging av tredje rullebane på Gardermoen, som foruten Naturvernforbundet består av Natur og Ungdom, Framtiden i våre hender, Greenpeace, Spire, Norges Bondelag, Norges Bygdekvinneforbund, Norges Bygdeungdomslag, Norsk forening mot støy, Besteforeldrenes klimaaksjon samt Interesseorganisasjonen Nei til tredje rullebane. Nettverket sendte brev til klima- og miljøministeren om temaet i februar, og deler av det var også involvert i et arrangement foran Stortinget i september, med Natur og Ungdom som drivkraft.

I starten av 2018 hadde vi fokus på god arealplanlegging og arbeid opp mot kommunenes arbeid med dette, blant annet gjennom midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet – foruten aktiviteter som fremmer mer sykling, der Naturvernforbundets arbeid med prosjektet "Sykle så klart" var viktig. I

dette prosjektet har inngått samarbeid med sportsbutikker, bedrifter og offentlige virksomheter i Oslo og Akershus for å tilby folk muligheten til å teste elsykkel og løfte fram sykling generelt.

Siden vedtaket om å prioritere arbeidet mot ferjefri E39 kom seint på året, er dette arbeidet ikke blitt konkretisert.

Naturvernforbundet deltar i Jernbanealliansen og innehar ledervervet i denne paraplyorganisasjonen. Hovedfokuset har vært å få økte bevilgninger til vedlikehold av jernbanenettet samt tiltak som gir mer gods på jernbane.

Internasjonalt

I desember 2018 møttes nesten alle land i verden i Katowice, Polen, for klimatoppmøtet COP24. Der skulle alle land bli enige om «regelboka» som skal styre gjennomføringen av Paris-avtalen.

Sammen med Regnskogfondet arrangerte Naturvernforbundet i forkant av toppmøtet et pressemøte [«Parisavtalen – fra ord til handling?»](#) i november 2018, med blant annet Norges forhandlingsleder, Henrik Hallgrim Eriksen, og Steffen Kallbekken (Cicero). Til møtet laget vi [et forventningsdokument til klimatoppmøtet i Katowice i Polen, COP24](#). I tillegg laget vi en [nettportal om Katowice-møtet](#) med informasjon for journalister og andre interesserte, inkludert oppdaterte artikler om historien til klimaforhandlingene basert på Naturvernforbundets arbeid med klimatoppmøter over to tiår.

Naturvernforbundet var tilstede i andre uke under forhandlingene i Katowice. I tett samarbeid med Forum for utvikling og miljø (ForUM) og våre internasjonale partnere i Friends of the Earth (FoE) og Climate Action Network (CAN) fulgte vi forhandlingene.

I tillegg til to møter mellom norsk sivilt samfunn, klima- og miljøminister Ola Elvestuen (V) og forhandlingsdelegasjonen, og ytterligere møter med norske stortingsrepresentanter fra Stortingets Energi- og miljøkomite som var tilstede i Polen, deltok vi på flere markeringer arrangert av organisasjoner fra Sør om blant annet behovet for økt klimafinansiering til utslippskutt og tilpasning, og deltagelse av store forurensere på COP24. Vi hadde daglig kontakt med norske journalister i Katowice, holdte flere uformelle pressebriefinger underveis og satte norske journalister i kontakt med våre partnere i Sør.

Som i mange tidligere år gikk forhandlingene på overtid. Dette skyldes blant annet at land ikke kunne bli enige om regler når det gjelder kvotehandel og andre samarbeid mellom land (Parisavtalens artikkel 6), noe som land derfor vil komme tilbake til på forhandlingene i 2019. Uten dette er regelboka uferdig og viktige spørsmål gjenstår, inkludert hvordan vi unngår dobbeltelling av utslippskutt gjennom kvotehandel mellom land, om tidligere kvoter fra Kyoto-protokollen kan brukes, og hvordan menneskerettigheter og natur beskyttes i slike mekanismer. Vi var også bekymret for at industriland ikke kom med tilstrekkelige nye bidrag til klimafinansiering, og jobbet mot å gi klimarettferdighet en sentral plass i Parisavtalens regelverk.

Miljøvennlig hverdag

Naturvernforbundet har hatt økt fokus på forbruksarbeidet:

- Bistått flere kommuner i utviklingen av deres forbruksstrategier.
- Jobbet for bedre forbrukspolitik, blant annet gjennom tiltak som redusert moms på reparasjoner, lengre reklamasjonstid på produkter og bedre gjenbruksalternativer i kommunene.
- Laget nye nettsider med tips til hvordan man kan bli mer miljøvennlig i hverdagen. Som en del av videreføringen av Grønn Hverdags arv har vi laget undersider på våre nettsider med tips om hvordan man kan reise, bo, spise og forbruke mer miljøvennlig.
- Videreført prosjektene Oljefri og Ta vare på det du har, og relansert Energismart.
- Gitt innspill til regjeringens arbeid med ny stortingsmelding om sirkulærøkonomien.

Plast- og giftfrie barnehager

Naturvernforbundet har et samarbeid med Private Barnehagers Landsforbund (PBL), Lekolar og NorEngros. Prosjektet skal bidra til å redusere mengden plast og miljøgifter i PBLs mer enn 1900 barnehager i landet. Det ble i 2018 satt ned en ressursgruppe bestående av Norges Astma- og Allergiforbund (NAAF), Initiativ for Etisk Handel (IEH), FEE Norway og prosjektdeltakerne, og utarbeidet et veiledningshefte og aktivitetskort for distribusjon i barnehagene. Veiledningsheftet ble lansert høsten 2018, og distribuert til alle PBLs barnehager.

Generalsekretær Maren Esmark i Naturvernforbundet, statssekretær Atle Hamar i Klima- og miljødepartementet og administrerende direktør Arild M. Olsen i Private Barnehagers Landsforbund ved signeringen av avtalen om plast- og giftfrie barnehager. (Foto: Kristian S. Aas).

Oljefri

I 2018 har Naturvernforbundets klimaprojekt, Oljefri, bidratt til at flere boligeiere har erstattet sine oljefyrte anlegg med fornybare oppvarmingsløsninger. Det har også vært et økt fokus på fjerning av nedgravde oljetanker som utgjør en stor forurensningstrussel. Vi har sammen med ulike kommuner og Enova arrangert 6 informasjonsmøter med til sammen ca. 600 deltakere. Oljefri har også deltatt og holdt foredrag på ABK-dagene, Varmepumpekonferansen og VVS-dagene. Oljefri har vært aktiv i både lokal og nasjonal media i 2018 med rundt 50 presseoppslag i avis, på radio og på TV.

Nettsiden oljefri.no har i 2018 hatt cirka 83 000 besøk. Dette viser at siden fortsatt har en jevn økning, og at 2018 kan vise til det høyeste besøkstallet siden nettsiden ble lansert i 2010. Kvalitetssikringsordningen Energispesialist hadde i 2018 over 1000 forespørsler. Vi har også fått rapportert at en god del også har kontaktet disse via telefon og informasjonsmøter etter å ha mottatt kontaktinformasjon fra oss på telefon, nett og møter. Vi har også tatt flere steg for å gjøre prosjektet tilgjengelig i hele landet og har nå Energispesialistdekning over nesten hele landet.

I 2018 fortsatte vi å videreutvikle Oljefris nye modell hvor vi via finansiering fra Enova jobber med én og én kommune i stedet for kampanjeregioner.

Forbudet mot fossil oljefyring innen 2020, som vi har jobbet for å få på plass siden prosjektets start, ble endelig vedtatt i 2017 og kom på Lovdata i 2018. Også en revisjon av forurensningsforskriften kap. 1 om nedgravde oljetanker er på trappene. Her har vi vært i dialog med ulike fagfolk, interesseorganisasjoner, kommuner, Miljødirektoratet, Kystverket og Klima- og Miljødepartementet.

Nettsiden oljefri.no har også blitt relansert med bl.a. et ansiktsløft, mobilvennlighet og nye funksjoner.

Energismart

Den relanserte nettsiden www.energismart.no har vært en av de større nettutviklingsprosjektene til Naturvernforbundet i 2017 og 2018. Her kombinerer vi det internasjonale arbeidet med TopTen og elementer fra Oljefri-prosjektet. Nettsiden skal fungere som en interaktiv forbrukerportal for vårt energiarbeid. Oljefri.no fortsetter likevel å være en egen portal framover, men fikk et ansiktsløft i 2017 for å bli likere energismart.no. På sikt planlegger vi å fase ut oljefri.no til fordel for energismart.no. Dette må likevel ikke gjøres før behovet om informasjon angående oljefyrutfasingen er over.

Det europeiske samarbeidsprosjektet TopTen har fortsatt vært viktig for Naturvernforbundet. TopTen-samarbeidet har som mål å gi forbrukerne oversikt over de mest energieffektive produktene innenfor de mest strømintensive apparatene i hjemmet. I Norge har vi hatt fokus på at butikker og grossister skal ta inn de mest energieffektive produktene på markedet, noe som har vist seg å være vanskelig. TopTen-prosjektet slik det har vært ble avsluttet etter endt prosjektperiode i september 2018, da dette var siste prosjektår for denne treårsperioden. Vi valgte å søke midler til en ny treårsperiode fra Horizon2020 som vi har fått innvilget fra og med 2019. Det nye prosjektet vil bytte ut fokuset på energieffektive produkter og heller fokusere på varmeløsninger og ventilasjon. Vi fikk også støtte fra Direktoratet for byggkvalitet i 2018 til et prosjekt kalt Lavenergismart. Dette handlet om å videreutvikle nye kategorier for Energispesialist-ordningen, samt overta arbeidet med miljøvennlig oppussing fra Lavenergiprogrammet.

Energispesialist: Vi har relansert og utvidet Oljefri-tilbyderordningen vår, og den heter nå "Energispesialist". Vi kvalitetssikrer her bedrifter innen varme, ventilasjon, rådgivning, elektro, rehabilitering og sanering – de tiltakene som gjør boligen energismart. Bedriftene som søker om opptak

til Energispesialist må som før innfri diverse krav til erfaring, organisering, økonomi, kompetanse og kundeoppfølging, samt gjennomføre en grundig søknadsprosess for å bli godkjent av ordningen.

Ta vare på det du har

Nettstedet www.tavarepaedetduhar.no har blitt besøkt over 106.000 ganger i 2018 og henvendelsene på e-post og telefon fra publikum har vært jevn og stor. Veldig mange ønsker hjelp til å fikse tingene sine og informasjon om fiksearrangementer. Nettsiden inneholder en karttjeneste over lokale håndverkere, ulike tips for reparasjon og vedlikehold, konkurranser, synliggjøring av ulike håndverk og underkampanjer.

Det har blitt arrangert flere fiksemarkeder i storbyene Trondheim, Bergen og Oslo, samt andre enkeltarrangement andre steder i landet. Her har det vært mulig å reparere alt fra sykler, møbler, leker, klær og elektronikk helt gratis.

I Oslo har vi også samarbeidet med prosjektet RestartersOslo, som lager fiksefester for elektronikk. Sammen med dem, Deichmanske bibliotek, SoCentral og Norway Makers har vi i 2018 arrangert en rekke fiksefester for elektronikk og har samlet over 50 frivillige restarters (fikserere).

I arbeidet med kampanjen har vi knyttet til oss et stort nettverk med støttespillere, deriblant Forbrukerrådet, Mesterbrevnemda, Avfall Norge, UNESCO, Miljødirektoratet, IKEA, ulike kommuner og Sparebankstiftelsen DNB.

Den store klesbyttedagen

Lørdag 14. april 2018 arrangerte Naturvernforbundet "Den store klesbyttedagen" for tredje gang.

Arrangementet er et samarbeid med Naturskyddsföreningen i Sverige, Byttemarked.nu i Danmark, samt flere andre norske organisasjoner og interessepartnere, bl.a. Natur og Ungdom, Miljøagentene, Fremtiden i våre hender, Bærekraftig liv, frivillighetssentraler, biblioteker, folkehøgskoler, hoteller m.m.

Naturvernforbundet inviterte alle fjorårets arrangører og interesserte. Vi videreførte fjorårets konsept hvor deltakere ble oppfordret til å ta med 7 rene og pene plagg de selv ikke bruker lenger for å bytte dem i 7 "nye" plagg og la andre få glede av det de ikke bruker lenger.

Tidligere års materiellpakke ble videreført for arrangører, samt konseptet med å veilede interesserte til markedene, blant annet via et kart over byttemarkeder så deltakere lett kunne finne sitt nærmeste arrangement. Totalt ble det gjennomført ca. 110 arrangementer i Norge, over 5000 personer deltok og det ble byttet mer enn 25 000 plagg. De byttede plaggene under Klesbyttedagen gav til sammen en besparelse på 175 000 kilo CO₂, mellom 62,5 og 94 millioner liter vann og nesten 19 tonn kjemikalier, sammenlignet med å produsere og kjøpe nye plagg.

Det sentrale klesbyttearrangementet ble arrangert på MESH i Oslo i samarbeid med lokallaget Oslo Øst, Forbrukerrådet og Bykuben senter for byøkologi. Fokus var på materialvalg og kjærlighet til klær, for å få folk til å forlenge levetiden til sine klær.

19. november gjennomførte Naturvernforbundet et seminar om overforbruk under Ombruksuka. Innlederne diskuterte hvordan vi kan redusere forbruk og hva slags politikk som utformes på området i Norge og EU. Det ble vist frem mange ulike forretningsmodeller og prosjekter innenfor sirkulærøkonomien og samlet innspill fra et bredt utvalg organisasjoner og næringslivsaktører til regjeringens kommende sirkulærøkonomi-strategi.

16. oktober arrangerte Naturvernforbundet et «Sykle, så klart» arrangement for ansatte på de ulike virksomhetene i Forskningsparken på Kjeller. Fokuset var på helårssykling for å vise at el-sykler er et godt alternativ til bil. Deltakerne fikk prøve mange ulike typer el-sykler og lastesykler, samt motta informasjon om låneordningene for el-sykkel og om ulike måter arbeidsplasser kan legge til rette for sykling.

Internasjonalt prosjektarbeid

Naturvernforbundet har et omfattende internasjonalt prosjektarbeid. Samarbeidet med lokale miljøorganisasjoner er et viktig bidrag for å gjøre dem til sterkere aktører. Gjennom praktisk arbeid gjør vi hverdagen lettere for mange, og våre partnere bygger opp egen organisasjon. Mange av våre partnerland har begrenset politisk rom for det sivile samfunn, likevel deltar de fleste av våre partnere i viktige prosesser med bidrag til utvikling av bedre miljøpolitikk. Det er mulig å følge store og små nyheter fra det internasjonale prosjektarbeidet på Facebook i gruppen «Naturvernforbundet Internasjonalt».

Operasjon Dagsverk

I 2017 samlet norske elever inn midler til Naturvernforbundet og Natur og Ungdom sitt Operasjon Dagsverk prosjekt i Nigeria. I 2018 ble prosjektet satt i gang sammen med vår samarbeidspartner Environmental Rights Action (ERA) i Nigeria. Prosjektet handler om å gi ungdom som vokser opp med fattigdom, arbeidsløshet og oljeforurensning i Nigerdeltaet kunnskap om hvordan de selv kan skape en lysere framtid. Prosjektet vil gå over fem år og består av tre moduler: Utdanning i skolen, entreprenørskap og ungdomsorganisering.

Ungdomsorganisering: I 2018 ble Young Friends of the Earth Nigeria offisielt etablert (ungdom mellom 14-25 år) og ungdomskoordinatorer har blitt valgt på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. 5 lokallag har blitt etablert i 4 forskjellige stater i Nigerdeltaet. I løpet av 2018 har over 500 ungdommer fått opplæring i hvordan de kan organisere aktiviteter og jobbe med miljøutfordringer i sine lokalsamfunn. Ungdommene har blant annet fått opplæring i hvilke rettigheter de har i Nigeria og hvordan de kan bruke disse rettighetene, kunnskap om fornybare energiløsninger og hvordan de kan overvåke og rapportere oljesøl og opprydning av oljesøl. Noen av ungdommene har også vært involvert i en kampanje hvor de måler sotforurensning som følge av fakingen fra oljeindustrien for å sette fokus og oppmerksomhet rundt saken. Ungdommene organisert i Young FoE Nigeria har regelmessige møter hvor de arrangerer debatter, quiz og holder foredrag på skoler.

Utdanning på skolene: I løpet av 2018 har det blitt etablert 18 energiklubber på utvalgte skoler i Nigerdeltaet hvor elevene lærer om miljøvennlige løsninger og hvordan de kan benytte seg av fornybare energikilder som for eksempel energieffektive ovner og sollamper. Elevene organiserer også egne

aktiviteter, som treplanting og søppelplukking. 20 lærere har fått opplæring i hvordan de kan gi undervisning i fornybare energiløsninger. Totalt har 560 elever fått teoretisk og praktisk opplæring gjennom skolene.

Entreprenørskap: I 2018 har 80 ungdommer fått opplæring i hvordan de kan starte opp sin egen bedrift. Ungdom som viste interesse for å etablere en egen bedrift innenfor fornybar energi har fått videre opplæring i hvordan de kan bygge energieffektive ovner, vedlikehold og reparasjon av sollamper og paneler samt tørking av grønnsaker ved hjelp av solenergi. For å gjennomføre opplæring innenfor entreprenørskap har ERA samarbeidet med en rekke eksperter og organisasjoner i Nigeria, som for eksempel SOSAI, Contained energy, Hulspower, Solar sisters og Universitetet i Port Harcourt.

Russland og Ukraina

Naturvernforbundet fikk i 2018 støtte fra Klima- og miljødepartementet på 2.150.000 til prosjektet "Miljø i Russland" med støtte og samarbeid med russiske miljøgrupper. Naturvernforbundet samarbeider med russiske miljøbevegelse på en rekke områder: Klima, bevaring av naturmangfold, miljøundervisning og styrking av sivilt samfunn.

Naturvernforbundet har en treårig samarbeidsavtale med Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) om å fremme sikker dekommisjonering av gamle atomreaktorer i Russland og Ukraina. 2018 var første år i treårsperioden med et budsjett på 2.250.000, -.

Prosjekt Miljø i Russland

Prosjektet har engasjert frivillige på Kola og i Leningrad fylke i aktivt naturvernarbeid i en rekke saker. Hovedinnholdet i arbeidet har vært naturvern, klima og skoleprosjektet SPARE og prosjektet har fått støtte fra Klima- og miljødepartementet. Hovedsamarbeidspartner er som tidligere Russian Social-Ecological Union (Friends of the Earth Russia) og lokale grupper på Kola og rundt St. Petersburg. Våre russiske partnere har lenge jobbet under vanskelige forhold, der det mest utfordrende har vært at organisasjoner som får støtte fra utlandet blir stemplet som "fremmede agenter". Naturvernforbundets partnere har vært tilpasningsdyktige og har funnet måter å videreføre sitt viktige naturvernarbeid på i denne vanskelige situasjonen.

I begynnelsen av 2018 kom det endelig formelt vedtak på etablering av Khibiny nasjonalpark, noe våre partnere på Kola har kjempet for i mange år. Våre partnere Decommission i atombyen Sosnovyj Bor utenfor St. Petersburg kjemper for å bevare internasjonalt viktige naturområder ved Finskebukta. Høsten 2018 resulterte en postkortkampanje i besøk av Presidentrådet for utvikling av sivilsamfunn og menneskerettigheter, som kom for å undersøke konsekvensene den sterke industrielle utviklingen området langs Finskebukta fører til, både miljømessig og for urbefolkningen i området.

Nesten 1000 skoler over hele Russland har deltatt i skoleprosjektet SPARE om energieffektivisering og klima. Mere enn 3000 lærere har deltatt på kurs i regi av Russian Social-Ecological Union (RSEU) sine lokalgrupper i distriktene Arkhangelsk, Murmansk, Karelen, St. Petersburg, Kaliningrad, Moskva, Volga, Ural, Sibir og Vladivostok. Samarbeidet med Naturvernforbundet har også gjort det mulig for RSEU å følge klimapolitikken nasjonalt og internasjonalt.

Prosjekt om gamle atomreaktorer

Prosjektet “Fra lukkede rom til åpenhet” samler miljøvernere i Russland og Ukraina om planlegging for nedstenging av gamle atomreaktorer. I Russland har vi et særlig fokus på reaktorene i Nordvest-Russland, Kola atomkraftverk som ligger sør for Murmansk og Leningrad som ligger utenfor St. Petersburg. Vi har lokale partnere begge steder, mens Russian Social-Ecological Union/ Friends of the Earth Russland følger opp generelle regler og all-russisk utvikling på atomkraft-feltet.

Prosjektet har pågått siden 2004 da de eldste reaktorene nådde levetiden de var designet for. Mangelen på planer for hvordan reaktorene skal tas fra hverandre og hva som skal skje med de ulike delene, er en av flere barrierer mot stenging. Vi har derfor skissert planer, invitert med viktige grupper på studieturer til nedstengte reaktorer utenfor Russland, og samlet og publisert relevant informasjon. I 2018 har vi særlig jobbet med regionale myndigheter rundt Leningrad atomkraftverk, for at de skal engasjere seg mer i nedbyggingsplanene. Blant annet har vi fått utarbeidet et lovforslag for en ny regional lov for medbestemmelse.

Våre ukrainske partnere ble med i prosjektet fra 2017, og har særlig jobbet med finansiering av dekommisjonering og mot forlengelse av levetid for gamle atomreaktorer. Naturvernforbundets partnere er opptatt av å ha med seg lokale miljøgrupper, og samarbeider også med andre grupper i kontaktutvalget (public council) for det ukrainske strålevernet.

Sammen med atomkraft-partnerne våre har vi publisert flere rapporter som er tilgjengelige på Naturvernforbundets nettsider: naturvernforbundet.no/decommissioning-reports.

Afrika

Naturvernforbundet har en samarbeidsavtale med Norad for perioden 2017-20, med et årlig beløp på 6 375 000 kroner. Målet vårt er at disse pengene skal sørge for at minst 750 000 mennesker i Mosambik, Nigeria og Togo skal få tilgang på forbedrete energiløsninger i det daglige. Dette vil først og fremst være forbedrete ovner og soldrevne lamper. I tillegg er en del av innsatsen å endre de nasjonale rammevilkårene gjennom beslutningspåvirkende arbeid.

I Norads godkjenningbrev av rapporten vår for 2017 skriver de: «Vi vil gi Naturvernforbundet honnør for på et tidlig stadium å kunne vise til konkrete resultater av det arbeidet som er gjort og for å dokumentere resultatene som er oppnådd på en systematisk måte.»

I løpet av 2017 og 2018 har vi sørget for at 230 000 mennesker har fått bedre energiløsninger. Små solcelleanlegg har gitt lettere tilgang til lading av mobiltelefon og bedre arbeidslys. Effektive kokeovner gir mer enn halvert forbruk av ved, mindre røyk og bedre innelima. Dermed har de spart penger og tid, kunne benytte seg mer av tjenester via mobiltelefon, fått mindre øye- og luftveisproblemer og bedre arbeidsvilkår på kveldstid. Tiltakene har også en god klimaeffekt. I 2018 er utslippene fra ikke-bærekraftig høsting av skog redusert med minst 30 000 tonn per år.

I Togo har partneren vår sikret seg en sterk posisjon blant sivilsamfunnsaktørene og hvor de har påvirket innholdet i og implementeringen av den nasjonale energistrategien, loven om fornybar energi og elektrifiseringsstrategien. I Mosambik har partnerne våre i mange sammenhenger diskutert med representanter for ulike myndighetsorgan om rammevilkårene for fornybar energi og spesielt om å redusere importavgiften for soldrevet utstyr.

Klima og informasjon

Naturvernforbundet har i flere år dekket de internasjonale klimaforhandlingene i regi av FN. Forhandlingene i 2018, i Katowice i Polen, ble fulgt av klimarådgiver Aled Dilwyn Fisher.

Vi deltar også i flere samarbeidsforum om klimapolitikk, med blant annet Friends of the Earth, Climate Action Network og flere.

Sammen med Regnskogfondet jobber Naturvernforbundet spesielt med utviklingen av skogtiltak under REDD+ med støtte fra NORAD.

Media og kommunikasjon

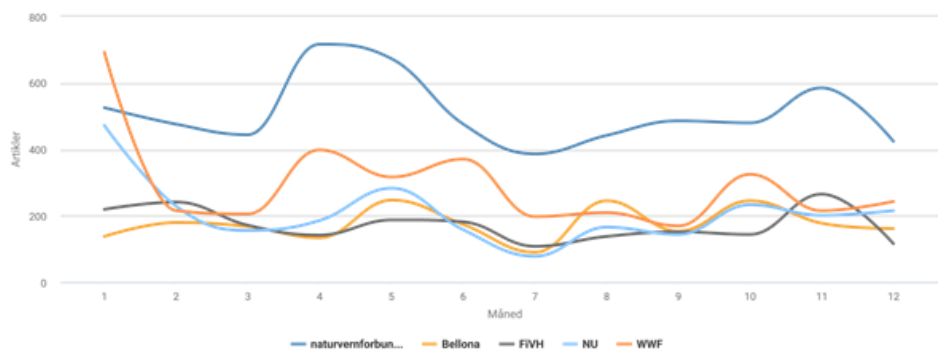
Naturvernforbundet har i løpet av 2018 satt politisk dagsorden og oppnådd god mediedekning på et mangfold av saker. Naturvernforbundet fikk i 2018 stor oppmerksomhet og god mediedekning med blant annet følgende tema:

- Plast og marin forurensning (strandrydding og mikroplast)
- Klima og vern av Lofoten, Vesterålen og Senja (spesielt rundt valget)
- Vern av rovdyr og jakt på ulv
- Snøskuterkjøring i utmark
- Dumping av gruveavfall (Førdefjorden og Vevring)
- Vegutbygging
- Vassdragsvern
- Skogvern

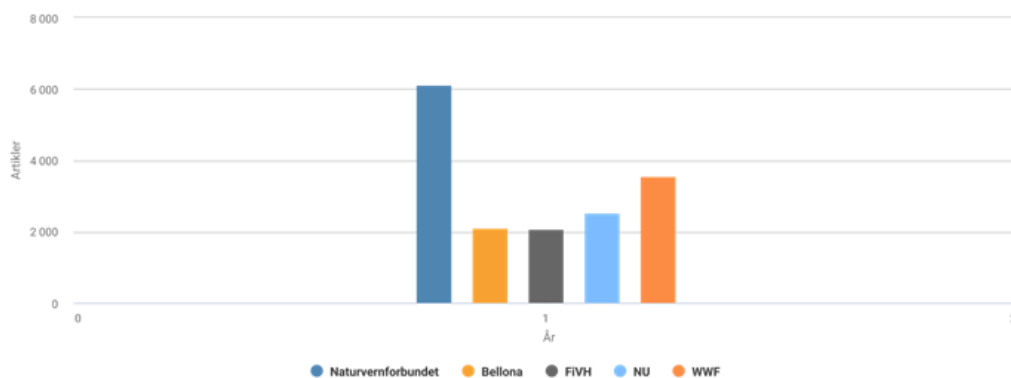
Blant de norske miljøorganisasjonene har Naturvernforbundet flest medieoppslag i løpet av 2018: (Kilde: Retriever)

Et flertall av medieoppslagene er i lokalaviser, altså at det er frivillige i Naturvernforbundets lokal- og fylkeslag som selv er i media, eventuelt supplert av ledelse sentralt.

Mediedekning 2018 – sammenlikning av miljøorganisasjonene

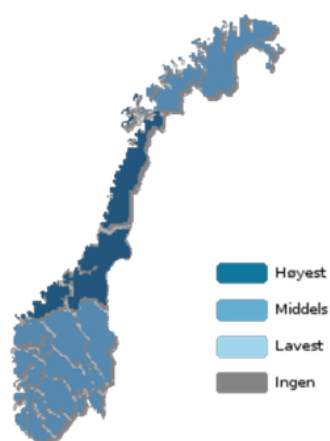
Mediedekning 2018 – sammenlikning av miljøorganisasjonene

Naturvernforbundet har et betydelig større medieavtrykk enn de andre miljøorganisasjonene. Dette skyldes i stor grad vår lokale organisering, med autonome lokal- og fylkeslag som setter dagsorden på sine egne saker, og dermed oppnår dekning i lokale medier.

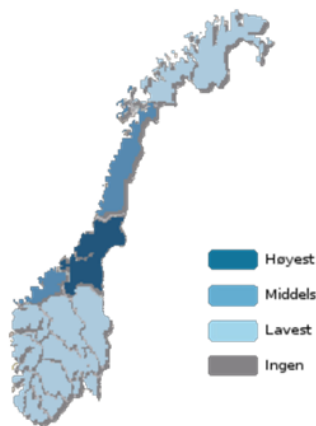
Tabell nedenfor viser mediedekning for Naturvernforbundet fylkesvis, med og uten riksmidia:

Dekning per fylke 2018 – med rikskilder

norske fylker	Antall
Trøndelag	2286
Nordland	2138
Møre og Romsdal	2110
Hordaland	2034
Troms	2021
Rogaland	1982
Sogn og Fjordane	1982
Vest-Agder	1973
Akershus	1969
Telemark	1940
Aust-Agder	1934
Vestfold	1923
Buskerud	1913
Oppland	1904
Finnmærk	1879
Oslo	1874
Østfold	1870
Hedmark	1846

Dekning per fylke 2018 – uten rikskilder

norske fylker	Antall
Trøndelag	563
Nordland	415
Møre og Romsdal	387
Hordaland	311
Troms	298
Rogaland	259
Sogn og Fjordane	259
Vest-Agder	250
Akershus	246
Telemark	217
Aust-Agder	211
Vestfold	200
Buskerud	190
Oppland	181
Finnmark	156
Oslo	151
Østfold	147
Hedmark	123

Økt bruk av digitale flater

Naturvernforbundet har i 2018 fortsatt satsningen på bruk av digitale kanaler for å engasjere, mobilisere og nå ut med viktige natur- og miljøsaker. Aktiviteten på Facebook og satsning på bruk av epost og nett har variert litt gjennom året, men fikk et stort oppsving mot slutten av 2018, da det ble ansatt en digital rådgiver. Satsingen på digitale flater har gitt flere følgere i sosiale medier, økt nettrafikk og flere medlemmer.

Trafikk til nettsidene www.naturvernforbundet.no i 2016, 2017 og 2018:

År	Antall besøkende	Trafikkøkning	Antall unike brukere
2018	2 523 223	11%	1 063 843
2017	2 273 772	14%	963 230
2016	2 001 702		852 442

Antall følgere på Facebook 2013 til 2018:

2018:	37 196
2017:	34 786
2016:	27 919
2015:	20 900
2014:	16 600

Det er jevn aktivitet på Twitter, og i større grad lykkes vi også i at fagrådgivere og aktive bruker Twitter personlig (som seg selv) i tillegg til at Naturvernforbundet har en twitterkonto for alle saker.

Hva søker folk etter og hva leses på nett

Det er spesielt "nytteposter" som generer mye nettrafikk – og gir mer aktivitet enn rene nyhets saker. Eksempler på disse er hvordan man skal bygge fuglekasse, bestilling av nei takk til reklame-klistremerker, bli med på klesbyttedag og lignende nyttige tips til forbrukere, noe som ser ut til å være etterspurt. Saker der vanlige folk har et handlingsalternativ, som f.eks poster som oppfordrer til å bruke mindre plast, er også populære.

Et stort antall besøkende på nettsidene leser faktasaker om global oppvarming og enkelte engelskspråklige saker om blant annet miljøproblemer i Russland og Romania.

Google (søketrafikk) og Facebook er de to klart største trafikkdriverne for nettrafikk, ved siden av trafikk via epostkampanjer og direkte trafikk.

Nyhetsbrev til alle medlemmer

I 2018 begynte vi å sende ut nyhetsbrevet "Grønnere hverdag" til alle medlemmer. Formålet med nyhetsbrevet er å vise handlingsalternativer for enkeltpersoner i hverdagen. Det ble sendt fire utgaver i 2018, med tema knyttet til aktiviteter tilpasset årstid og Naturvernforbundets arbeid.

Dialog med støttespillere, medlemmer og givere

Stadig mer av kommunikasjonen med medlemmer og omverdenen går via Facebook, som er det klart største sosiale mediet. Vi har økt fra ca. 21 000 til over 37 000 følgere de siste tre år. I større grad enn tidligere er vi i direkte dialog med både enkeltmedlemmer og aktive gjennom Facebook.

Medlemsmagasinet Natur & miljø

Det ble gitt ut to utgaver av medlemsmagasinet Natur & miljø i 2018. Begge bladene hadde egne, omfattende temaseksjoner, i tillegg til reportasjer og organisasjonsstoff. I nummer 1 var temaet plast, mens i nummer 2 var det klima.

Natur & miljø er medlem av Fagpressen, og hadde i 2017/18 et godkjent opplagstall på 19 916. Dette er en økning på nær 900 fra 2017, og nær 1900 fra 2016. Dette skyldes økende medlemstall. Redaksjonen består av Kristian Skjellum Aas (redaktør) og Tor Bjarne Christensen (journalist). Disse benytter også andre skribenter etter behov. Kristine Kleppo var en viktig bidragsyter til Natur & miljø 1-2018.

Økonomi

Naturvernforbundet har ytterligere styrket økonomien gjennom 2018 og har per 31.12.2018 en fri formålskapital på 8,639 millioner kroner. Det betyr at vi har oppfylt målet i inneværende periode av arbeidsprogrammet om en fri formålskapital på 7 millioner kroner. Kystlotteriet vil i 2019 bli overført fra Naturvernforbundet i Østfold til Naturvernforbundet. Det vil ytterligere styrke formålskapitalen til Naturvernforbundet.

Aktivitetsregnskapet for 2018 viser et positivt aktivitetsresultat på 1,125 mill. kroner. Det er noe høyere enn de to siste årenes resultater som har gitt et resultat rundt 0,9 mill. kroner.

Sum anskaffede midler var i 2018 samlet på 47,401 millioner kroner, en økning på 4,015 mill. kroner fra 2017 og skyldes høyere inntekter fra bedrifter/organisasjoner og høyere prosjektinntekter og mer i innsamlede midler.

Tilskudd (driftsstøtten) fra Klima- og miljødepartementet var den største enkeltkilden til driftsinntekter, og utgjorde i 2018 6,857 mill. kroner, en relativ stor nedgang fra 2017 (0,540 mill. kroner) og skyldes at vi i 2018 rapporterte færre fylkeslag ved søknad om grunnstøtte for 2017. Norad var den største enkeltkilden til prosjektinntekter på i alt 7,575 mill. kroner, det samme som i 2017. Innsamlede midler og medlemsinntekter utgjorde til sammen 9,232 mill. kroner, en økning på 0,462 mill. kroner fra 2017. Offentlige tilskudd utgjorde 56 % av de samlede inntektene, en nedgang på 5 % fra 2017. I løpet av de to siste årene har de offentlige tilskuddenes andel av de totale inntektene blitt redusert med 10 prosentpoeng (fra 66 % til 56 %).

Sum forbrukte midler var på til sammen 46,275 mill. kroner, en økning på 3,791 mill. kroner sammenlignet med 2017.

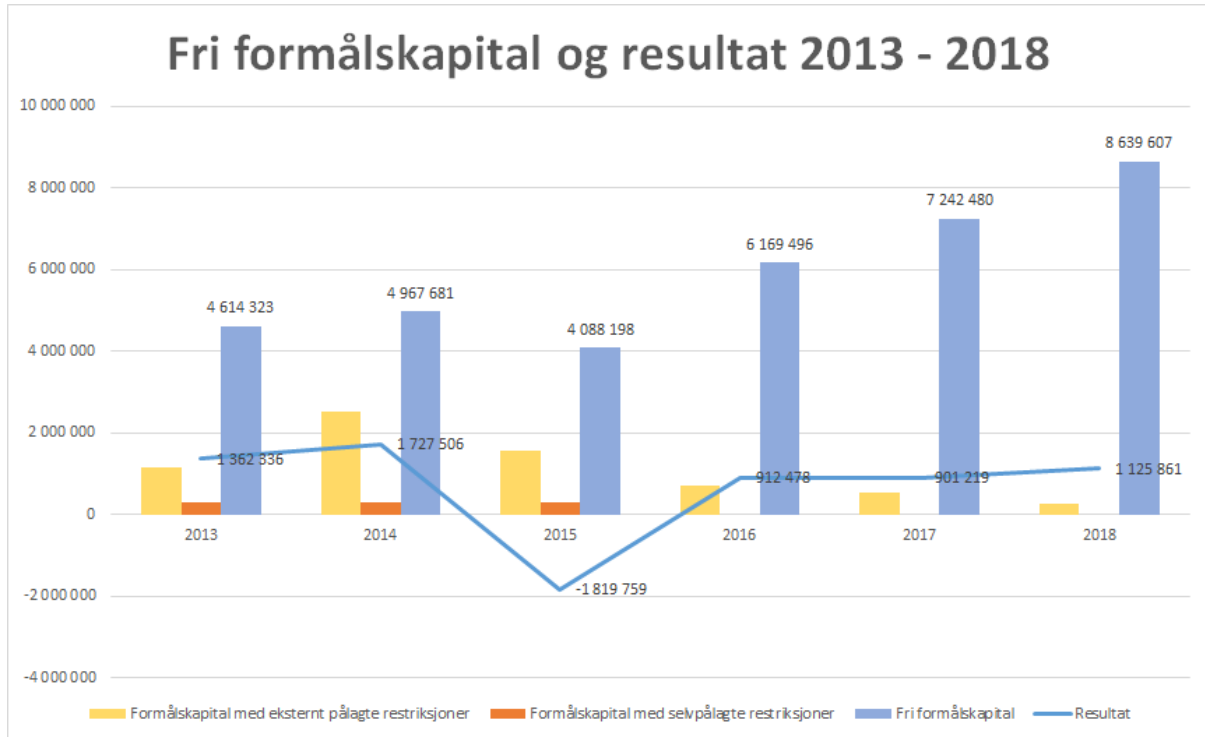
Tilskudd til internasjonalt arbeid gjelder i stor grad overføringer til prosjektpartnere i land i Øst-Europa og Afrika. Prosjektene i utlandet drives med midler i hovedsak bevilget av Norad, Utenriksdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Statens strålevern.

Det ble i alt overført 6,396 mill. kroner til lokal- og fylkeslag, Miljøagentene og Natur og Ungdom i 2018. Det er en økning på 0,896 mill. kroner fra 2017 og skyldes økt aktivitetstilskudd bevilget over eksterne prosjekter. Medlemskontingenten til fylkes- og lokallagene var på i alt 3,286 mill. kroner, som er 55 % av de totale medlemsinntektene.

På aktiviteter som oppfyller formålet ble det i 2018 i alt brukt 23,229 mill. kroner. Det er en økning på 1,686 mill. kroner fra 2017. Formålsprosenten for 2018 er på 84 % det samme som i 2017.

Kostnader ved administrasjon og styrende organer viser en liten økning fra 2017.

Likviditeten har vært god i 2018. Kassakreditten som Naturvernforbundet har hatt i mange år er sagt opp. Overskuddslikviditet er plassert i norske banker som vanlig rentebærende innskudd og høyrentekonto.

Vedlegg

Vedlegg 1: Styrende organer

Sentralstyret

Fram til landsmøtet i april 2018 besto sentralstyret av Silje Ask Lundberg (leder), Øyvind Johnsen (nestleder), Kjell Magne Derås, Synnøve Kvamme, Gunnar Reinholdtsen og Ingeborg Gjærum. Varamedlemmer var Bernt Bull, Hilde Charlotte Solheim og Ellen Munden Paalgard. Gaute Eiterjord har møtt for Natur og Ungdom med fulle møterettigheter i hele perioden. De ansatte har vært representert med møte- tale- og forslagsrett ved Johanne Sæther Houge og Helga Lerkelund fram til landsmøtet og Arnodd Håpnæs og Jorunn Ospedal Vallestad etter landsmøtet. I tillegg har generalsekretær møtt.

Etter landsmøtet har sentralstyret bestått av Silje Ask Lundberg (leder), Øyvind Johnsen (nestleder), Rune Aanderaa, Ingeborg Gjærum, Wenche Skorge og Arnstein Vestre. Varamedlemmer er Kari Merete Andersen, Bernt Bull, Pernille Hansen og Kjell Magne Derås. Sentralstyret har hatt fem fysiske møter i 2018, i tillegg har sentralstyret hatt åtte uformelle telefonmøter.

Landsstyret

Landsstyret har hatt 4 møter i 2018.

Følgende representanter satt i landsstyret fram til landsmøtet i 2018.

Fylke/organisasjon	Fast	Vara
Aust-Agder	Jorunn Årstøl Stålsett	Mirell Kirchner
Buskerud	Wenche Johansen	Roar Carlsen
Finnmark	Annie Henriksen	Leif Wasskog
Hedmark	Thomas Cottis	Jenny Gulbrandsen
Hordaland	Siri Vatsø Haugum	
Møre og Romsdal	Øystein Solevåg	Gunn N. Morstøl
Nordland	Erling Solvang	Camilla Dærga Bjugn
Nord-Trøndelag	Ellen Andersson	Gunnar Gustad
Oppland	Paul Lindviksmoen	Monica Rønning
Oslo og Akershus	Gert-Fredrik Malt	Ingrid Aalstad
Rogaland	Anne Elisabeth Carlsen	Per Terje Haaland
Sogn og Fjordane	Ove Eliassen	Marit Vøien Nes
Sør-Trøndelag	Steinar Nygaard	Merete Andersen
Telemark	Tormod Svartdal	Sigrid Dahl
Troms	Anton Petter Hauan	Therese Hugstmyr Woie
Vest-Agder	Peder Johan Pedersen	Julie Nilsen
Vestfold	Ann Norderhaug	
Østfold	Trine Strømme	Ragnar Johnsen
Natur og Ungdom	Ingrid Skjoldvær	Gaute Eiterjord
Natur og Ungdom	Torgeir Vestre	Tina Andersen Vågenes
Miljøagentene	Are Shaw Waage	Ane Marte Rognskog
Regnskogfondet	Nils Hermann Ranum	Yngve Kristiansen
Ansatte	Johanne Sæther Houge	Helga Lerkelund

Følgende representanter satt i landsstyret etter landsmøtet 2018:

Fylke/organisasjon	Fast	Vara
Agder	Jorunn Årstøl Stålsett	Harald Røed
Buskerud	Anne Foss	Martin Lindal
Finnmark	Annie Henriksen	Gunnar Reinholdtsen
Hedmark	Thomas Cottis	Stein Bie
Hordaland	Tina Sugunthi Felicien	Knut Espelid
Møre og Romsdal	Øystein Solevåg	Grete Lene Serikstad
Nordland	Bjørn Økern	Mathea Born
Nord-Trøndelag	Ellen Andersson	Gunnar Gustad
Oppland	Kjetil Bjørklund	Kristine Heistad
Oslo og Akershus	Gert-Fredrik Malt	Sidsel Selvik
Rogaland	Randi Storhaug	Kjetil Lønne Nilsen
Sogn og Fjordane	Anne-Line Thingnes Førund	John Anders Stavang
Sør-Trøndelag	Magne Vågsland	Ingerid Angell-Petersen
Telemark	Saskia Wanders	Torfinn Sanden
Troms	Anne-Lise Mortensen	Magnus Storvoll Strømseth
Vestfold	Ann Norderhaug	Pernille Grung
Østfold	Håkon Borch	Trine Strømme
Natur og Ungdom	Gaute Eiterjord	Torgeir Vestre
Natur og Ungdom	Therese Hugstmyr Woie	Nora Hua Ly Kok
Miljøagentene	Are Shaw Waage	
Regnskogfondet	Nils Hermann Ranum	Yngve Kristiansen
Ansatte	Arnodd Håpnes	Jorunn Ospedal Vallestad

Vedlegg 2: Verv og representasjon i 2018 (ikke utfyllende)

Hva	Type verv	Innehaver
FNF-representasjon		
Styret i Forum for natur og friluftsliv	Styremedlem	Maren Esmark Ove Vigdal (vara)
Forum for natur- og friluftsliv Troms	Styremedlem	Per Inge Guneriussen
Forum for natur og friluftsliv i Finnmark	Styremedlem	Gunnar Reinholdtsen
Forum for natur og friluftsliv i Nordland	Styremedlem	Erling Solvang
Forum for natur og friluftsliv i Oppland	Styreleder	Bjørn Frøsaker
Forum for natur og friluftsliv i Hordaland	Styremedlem	Nils Tore Skogland/ Synnøve Kvamme
Forum for natur og friluftsliv i Trøndelag	Styremedlem	Ellen Anderson

Forum for natur og friluftsliv i Telemark	Styremedlem	Torfinn Sanden
Forum for natur og friluftsliv i Agder		Peder Johan Pedersen
Forum for natur og friluftsliv i Møre og Romsdal	Styremedlem	Øystein Folden
Forum for natur og friluftsliv i Sogn og Fjordane	Styremedlem	Marit Bendz
Forum for natur og friluftsliv i Rogaland	Styremedlem	Erik Thoring
Forum for natur og friluftsliv i Hedmark	Styremedlem	Jan-Rune Samuelsen
Forum for natur og friluftsliv, Vestfold	Styreleder	Øyvind Johnsen
Forum for natur og friluftsliv Møre og Romsdal	Styremedlem	Øystein Folden
Forum for natur og friluftsliv Oslo	Styremedlem	Gjermund Andersen
Forum for natur og friluftsliv Akershus	Styremedlem	Bjørn Faafeng
Nasjonalparkforvaltning, verneplangrupper, artsforvaltning og lignende representasjon		
Markarådet	Fast medlem	Gjermund Andersen Oslo og Akershus
Rådgivende utvalg for Hallingskarvet Nasjonalpark	Medlem	Per Furuseth Buskerud
Rådgivende utvalg, Midtre Nordland Nasjonalparkstyre	Leder	Erling Solvang
Rådgivende utvalg for Øvre Pasvik Nasjonalparkstyre	Medlem	Gunnar Reinholdtsen
Referansegruppa for Børgefjell nasjonalpark	Medlem	Johan Storm Nielsen
Roviltnemndmøtene i forvaltningsregion 6 (Midt-Norge)	Observatør	Erik Brenna, Sør- Trøndelag Alette Sandvik, Nord- Trøndelag
Kontaktutvalg for rovviltforvaltning	Medlem	Arnodd Håpnes
Jordvernalliansen i Trøndelag	Styremedlem	Magne Vågsland
Prosjektgruppa Jomfruland marine nasjonalpark	Medlem	Per-Erik Schulze
The European NGO coalition against plastic pellet loss.	Medlem	Per-Erik Schulze
Rådgivende utvalg for Stølsheimen landskapsvernområde	Medlem	Kåre Flatlandsmo Honoriam Hamre (vara) Hordaland

Rådgivende utvalg for Nærøyfjorden landskapsvernområde	Medlem	Torill Refsdal Aase Hordaland
Kontaktutvalg for rovviltforvaltning	Medlem	Arnodd Håpnes
Referansegruppe for verdiskapning i verneområder under DN	Medlem	Kjell Derås
Rådgivende utvalg for Jærstrendene landskapsvernområde (Fylkesmannen)	Medlem	Jørund Ubøe Soma Rogaland
Rådgivende utvalg Skarvan, Roltdalen og Sylan Nasjonalpark	Medlem	Steinar Nygaard
Villaksalliansen	Medlem	Arnodd Håpnes Jorunn Vallestad
Samarbeidsrådet for anadrom laksefiske Miljødirektoratet	Medlem	Arnodd Håpnes
Diverse andre råd, utvalg, grupper, styrer etc		
Stiftelsen Loofts gave	Styremedlem	Synnøve Kvamme Hordaland
Vegaøyenes Verdensarvområde - Samarbeidsrådet	Medlem	Erling Solvang
Klimarådet, Færder kommune	Medlem	Malin Norling Anders Brodin (vara) Vestfold
Festivalen "Friluftsliv for alle" og konferansen Avfall	Koordinator	Ole Morten Fossli Oppland
Rogaland Bondelags jordvernvalg	Medlem	Erik Thoring Rogaland
Kontaktutvalget for rovviltforvaltningen i Vest-Agder	Medlem	Torbjørn Fredriksen Vest-Agder
Jernbanealliansens styre	Medlem, vara Medlem, leder	Lars Haltbrekken, Holger Schlaupitz
Kollektivkampanjens styre	Styremedlem	Holger Schlaupitz
ForUM-styret	Vara	Randi Alsos
Bioteknologinemda	Medlem	
Svanens styre	Vara	Maren Esmark
Norsk klimastiftelse	Rådsmedlem	Lars Haltbrekken
Norsk Institutt for Naturforskning	Styremedlem	Lars Haltbrekken

Miljøagentenes styre	Styremedlem	Anders Haug Larsen
Regnskogfondets styre	Styremedlem	Lars Haltbrekken
Samarbeidsrådet for naturvernsaker m NJFF, WWF, DNT	Sekretær medlem	Arnodd Håpnes Maren Esmark
Friends of the Earth Europe	Styremedlem	Silje Ask Lundberg
Blue vision for The North Sea, Nordsjø-NGOene	Deltaker i internasjonal arbeidsgruppe	Per-Erik Schulze
Environmental movements in the South (EMIS)	Styret	John Lineikro
Abelia	Medlem/Kontaktperson	Maren Esmark
Fagpressen	Medlem	Kristian Aas
Frivillighet Norge	Medlem	Ove Vigdal Aino Bogetvedt

Dette er ikke en utfyllende liste. De lokale og regionale vervene oppgitt i lista over er eksempler på liknende verv andre steder i landet.

Vedlegg 3: Samarbeidspartnere og støttespillere

Samarbeidspartnere og støttespillere	
Klima- og miljødepartementet	Hovedbidragsyter gjennom grunnstøtten til miljøorganisasjoner
Miljødirektoratet	Prosjektstøtte til arbeid med naturglede og friluftsliv for innvandrere, hagekampanje om truede arter og naturtyper og hvordan du kan hjelpe dem, rovdyr, fremmede arter, marin forsøpling, villaks
Fagforbundet	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med klimatiltak i kommunene
WaterCircles	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med miljøvennlige produkter og løsninger
NorgesGruppen	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med miljøvennlige produkter og løsninger
Infinitum	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med å redusere forsøpling og for ressurs- og klimavennlige emballaseløsninger
Jøtul	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med energieffektive oppvarmingsløsninger
Norsk varme	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med energieffektive oppvarmingsløsninger
Viking redningstjeneste	Støttespiller for arbeidet med gode miljøløsninger
EUs program for energieffektivisering	Prosjektstøtte til energismart.no (TopTen ACT)
Nelfo	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med energi
Elektroforeningen (EFO)	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med energi
Plastretur Miljøprosjekt	Prosjektstøtte til marin forsøpling: Plastutstilling med undervisningsopplegg
Sparebankstiftelsen DNB	Prosjektstøtte til Oppdrag Fuglekasse
Konsul Haldor Viriks legat	Prosjektstøtte til arbeidet med skog
Mesterbrevnemda	Partner i prosjektet Ta vare på det du har
Høgskolen i Bergen	Partner i prosjektet Energismart
Enova	Partner i prosjektet Oljefri
Direktoratet for byggkvalitet	Partner i prosjektet Energismart
Sparebank1 forsikring	Partner i prosjektet Oljefri
Norges Astma- og Allergiforbund	Samarbeidspartner miljø- og helsearbeid
PBL (Private Barnehagers Landsforbund)	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med plast- og giftfrie barnehager
UD/Norad	Prosjektstøtte til «Green Circular Europe»

Hovedstøttespillere internasjonalt	
Klima- og miljødepartementet	Bidragsyter til prosjekter i Russland og vårt samarbeid med bl.a. Russian Socio-Ecological Union innen organisasjonsbygging, energieffektivisering, klima, miljøundervisning
Norad	Hovedbidragsyter til ren energi arbeidet i Afrika. Norad gir også støtte til vårt informasjonsarbeid i Norge
Direktoratet for strålevern og atomtryggleik (DSA), tidligere Statens strålevern	Bidragsyter til samarbeid med miljøorganisasjoner Russland og Ukraina for å fremme en trygg dekommisjonering av de eldste atomreaktorene

Vedlegg 4: Brev og høringsuttalelser fra Naturvernforbundet i 2018

Naturvernforbundet sender svært mange brev, innspill og høringsuttalelser i løpet av et år. Listen her omfatter det som er sendt fra landsstyret, ledelsen, sekretariatet og der det har vært fellesbrev med fylkes- og lokallag og andre organisasjoner. Svært mange brev og høringsuttalelser sendes av fylkes- og lokallag. Disse er eventuelt er omtalt i lagenes årsrapporter og er ikke inkludert her. Lista er ikke uttømmende.

050118 Brev til Kværner om Nord Stream 2 gjennom Kurgalski naturreservat
 050118 Brev til NVE fra Naturvernforbundet om Opo
 050118 Brev til Næringsdepartementet om Kværner og Nord Stream 2 fra Naturvernforbundet
 060818 Brev til Dagsrevyen om tvilsomt jerveinnslag
 09012018 Brev til OED Siragrunnen og havvind_ NOF og NNV
 100418 Brev til Oslo kommune om Tolga utbygging
 110418 Brev til Akershus Fylkeskommune om Tolga utbygging
 171018 Brev ang representantforslag 1 S om bjørn (2018-2019)_NOAH_WWF_NVF
 180118 brev til den russiske ambassadøren om Rudomakha EWNC via FoEI
 180219-samferdsel-fellesbrev tredje rullebane
 180302-samferdsel-innspill ICAO CORSIA (ID 48762) til SD, KLD og Luftfartstilsynet
 180404-klima-supplerende innspill om klimamelding til Ap
 180603 Ulveklage lisensjakt 2018 Nemnd 4 og 5
 180605-landsstyreuttalelse om skog
 180611-landsstyreuttalelse om Opo
 180612-landsstyreuttalelse om vindkraft i reinens leveområder
 180622-statsbudsjettet 2019-revidert innspill
 180704 Anmeldelse Oljeutslipp Alnaelva Sporveien AS
 180820 Rovdyrbrev til Erna Solberg
 180830 Nasjonal ramme for vindkraft - Brev til kommunene
 180904-samferdsel-brev til Dale
 180906-olje og energi-brev til Freiberg
 180918 Åpent brev til Elvestuen_ Uthuling av naturmangfoldloven_2018
 180919 Brev til ny landbruksminister
 180919 Forslag til medlemmer av nytt Bioteknologiråd
 180919-brev til ny landbruksminister
 180920-statlige forventninger til kommunal planlegging
 181009-brev til ny fiskeriminister
 181015 - Krav om fritak for mva på reparasjon og utleie
 181016-statsbudsjettet 2019-endringsforslag
 181026-Innspill til ny regjeringserklæring
 181108-innspill cruisepolitikk Ap
 181113-Brev til OED om Garbergelva
 181116-NTP-retningslinjer
 181119-landsstyreuttalelse om datasentre
 181119-landsstyreuttalelse om miljøklagenemd
 181127 Brev til OED Klovfoss
 181205-samferdsel-godstransport Dale
 181209-statsbudsjettet 2020-innspill
 190118 Brev til OED utsettelse av Opo behandling
 190218 Letter to Kværner NorthStream II
 2010 2018 Høring Nasjonal ramme vindkraft
 2018.01.15 Klage på løyve til utplanting av lutzgran Dalheim Sortland
 2018.08.16 Klage på løyve til utplanting av praktmarikåpe i Oslo (003)

240820 Rovdyrbrev til Erna Solberg
 250118 Brev til statsministeren om flytting av viltforvaltningen
 28082018 natur og friluftssorg brev til KMD om fylkesreform
 300118 Brev til OED utsettelse av Opo behandling
 Ber om utsettelse av behandlingen av Nussir
 Brev OED KLD nasjonal ramme vindkraft 04 05 18
 Brev til KLD om forsøksordning_JERV_april18
 Brev_møte_om_endringer_vannforvaltningen_og_vannforskriften
 Forbud mot giftige lakselusmidler 0502 2018
 Gjengedal 1601 2018
 Håndbaggåsen Steinkjer Klage Nov 2018
 Innspel til oppdatert jordvernstrategi
 Invitasjon pøbelgrandugnad
 Invitasjon til klimamarkering Schei Grande
 Klage lisensjakt bjørn Hedmark 2018
 Krav om fritak for mva på reparasjon og utleie
 LAKS KVALITETSNORM 24-18 KLD_handlingsdok elvestuen
 Letter of Support NU Minor foundation
 Brev til OED om Nasjonal ramme Høringsfrist
 Nasjonale villreinreinområder i nasjonal ramme for vindkraft - Innspill fra natur-og friluftssorgorganisasjonene
 0604
 Naturvernforbundet Statskogvern KLD LMD 0908 2018
 Nei til lisensjakt på bjørn i 2018
 Nominasjonsbrev - Den nasjonale kulturlandskapsprisen 2018
 OED brev Garbergelva januar 2018
 Oppgradering av løyve til deponi av gruveavfall
 Spørsmål angående Norsk Stein, Suldal
 Spørsmål om ny behandling av utsleppsløyve til Nordic Mining
 Spørsmål om utlekking fra Ulveryggen
 SRN brev til finansminister om Opo flomlukepenger budsjett 2019
 SRN brev til OED om Opo flomlukepenger budsjett 2019
 Støtteordninger fra KLD til tiltak med barn og unge

181019-statsbudsjettet 2019 Naturvernforbundet-høring Kommunal
 181205-energi-høring bygningsenergidirektivet
 181116-stortingshøring-oppgaver til nye regioner
 181015 Vannforskriften_planprosess-og-organisering__Norsk-Friluftsliv_SRN_Sabima
 181016-statsbudsjettet 2019-høring finans
 181012 Statsbudsjettet Notat Næringskomiteen
 181017-statsbudsjettet 2019-høring energi og miljø
 181018 Rammepplan for vindkraft høring fra Naturvernforbundet
 181221-energi-høring rapport om opprinnelsesgarantier
 Høringssvar__SRN-Norsk-Friluftsliv-Sabima__Vannforskriften-2018
 NNV Innspill til forslag fra Bioteknologirådet om framtidig regulering av genmodifiserte organismer
 Høringssvar til prNS3600 Teknisk tilstandsanalyse ved omsetning av bolig_NNV_16052018
 Titania - innspill til utvidet planprogram og revidert plangrense nytt deponi for Titanias avgangsmasser
 Uttalelse NNV_NBF_Sabima_WWF_fremmedartsvurderinger_feb2018
 Mineralstrategi for Naustdal og Askvoll - høringssvar NU og NNV
 Naturvernforbundets innspill til forslag fra Bioteknologirådet om regulering av GMO
 2018-06-15 Forslag til ny havne- og farvannsløp - høringsutkast
 2018.01.22 Innspill oppdatering av forvaltningsplanene
 181221-energi-høring rapport om opprinnelsesgarantier
 Høring om endringer i regelverk om merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner.msg
 Høring TFO 2018 NU WWF GP NNV Kystfiskarlaget Bellona

Flomluke i Opo 1005 2018
Høring FKD 1511 2018
181011-statsbudsjettet 2019-høring transport
180206-stortingshøring-klimamelding Naturvernforbundet
180206-Fellesinnspill klimameldingen
180301-energi-effektavgift
180219-energi-konsesjonssøknad Opo og Sandvinvatnet
180110-høring sirkulærøkonomi
180116 høring Oslo kommune -forbruksstrategi
180116 høring Strategi for et bærekraftig og sirkulært forbruk Oslo kommune
180129-NNV høring tredje energimarkedspakke Stortinget
180316-høring Dok 8 transport
180830-Naturvernforbundet høring nytt direktiv for engangsartikler av plast (2018 6522)
180607-arealplan-Langrønningen Bamble
180611ForUM_innspill_samstemthetsreform
180914-utslippskrav verdensarvfjorder
181011-statsbudsjettet 2019-høring transport
180511-energi-energiforsyningskrav bygninger
180413-energi-høring NorthConnect
180420-høring Dok 8 tog til utlandet
180523-høring revidert statbudsjett 2018
180515-høring-oppgaver til fylkeskommunene
180523-høring revidert statbudsjett 2018

Vedlegg 5: Ansatte i Naturvernforbundets sekretariat per 31.12.2018

Navn	Stilling
Album, Kjersti	Rådgiver
Alsos, Randi	Rådgiver
Azari, Sahar	Avdelingsleder
Bogetvedt, Aino	Rådgiver / Inntektskoordinator
Brandtzæg, Martin Leander	Avdelingsleder
Christensen, Tor Bjarne	Rådgiver
Eriksen, Kenneth	Rådgiver
Esmark, Maren Aschehoug	Generalsekretær
Fisher, Aled Dilwyn	Rådgiver
Gillgren, Janne Melbye	Rådgiver
Gulliksen, Joakim Sandvik	Rådgiver, Kystlotteriet
Helberg, Sten	Rådgiver, Kystlotteriet
Helle, Haldis Tjeldflaat	Konsulent
Høystad, Dag Arne	Avdelingsleder
Håpnes, Arnodd	Rådgiver / fagleder
Johnson, Aud	Rådgiver
Johnson, Audun Randen	Rådgiver
Jørgensen, Geir	Regionsekretær
Lerkelund, Helga	Rådgiver
Lind, Christian Børs	Rådgiver
Lineikro, John	Rådgiver
Lorentzen, Yngvild	Rådgiver
Lundberg, Silje Ask	Leder
Mikkelsen, Ellen Sandvik	Rådgiver, Kystlotteriet
Opdal, Hallgeir Frøseth	Regionsekretær
Opgård, Tirill Stibo	Konsulent
Schlaupitz, Holger	Avdelingsleder
Schulze, Per Erik	Rådgiver
Skylstad, Ida Lovise	Rådgiver
Strømseth, Magnus Storvoll	Konsulent
Sture, Åshild	Rådgiver
Svensson, Astrid Johanne	Rådgiver
Vallestad, Jorunn Ospedal	Rådgiver
Vigdal, Ove	Avdelingsleder
Ødegaard, Martin Nærum	Rådgiver
Aas, Kristian Skjellum	Redaktør / Rådgiver

Vedlegg 6: Oversikt over utvalg i Naturvernforbundet, sammensetning pr 31.12.2018

Skogutvalget:

Leder: Gjermund Andersen (NOA)

Medlemmer: Trude Myhre (NOA), Sigmund Håggvar (NOA), Gjermund Gjestvang (Hedmark), Ola W Krog (Østfold) og Tage Vedal (Nordland)

Gruveutvalget:

Utvalget har flat struktur og ingen leder.

Medlemmer: Mads Løkeland (Sør-Trøndelag), Anne-Line Thingnes Førsund (Hordaland), Knut Altmann (Finnmark), Gunnar Gustad (Nord-Trøndelag), Gunnar Reinholdtsen (Finnmark), Kjerstin Uhre (Troms), Magnus Storvoll Strømseth (Troms), Randi Storhaug (Rogaland), Susan Renshaw (vara for Randi Storhaug, Rogaland), Tina Andersen Vågenes (NOA), Jørgen Næss Karlsen (NU), Vilde Gjerde Lied (NU)

Fiske- og oppdrettsutvalget:

Leder: Hermann Hansen (Nordland)

Medlemmer: Åsa Renman (Østfold), Rolv Sigurdson (Nordland), Svanhild Andersen (Troms), Arne Luther (Troms), Cato Iversen (Sør-Trøndelag), Eli Husjord (Sør-Trøndelag), Erling Solvang (Nordland), Anne-Karin Daniloff (Finnmark), Kjetil Nilsen (Rogaland), Leif Wasskog (Finnmark), Peder Johan Pedersen (Agder), Arnold Jensen (Troms), Silje Helen Hansen (NOA) og Joar Hamlandsø (Nord-Trøndelag)

Vassdragsvernrådet:

Leder: Jan Olav Nybo (NOA)

Medlemmer: Per Flatberg (NOA), Øystein Folden (Møre og Romsdal), Kari Fønnes (NOA), Oddvar Skre (Hordaland), Øystein Solevåg (Møre og Romsdal), Silje Helen Hansen (NOA), Tore Brænd (NOA), Vidar Skiri (Møre og Romsdal), Rune Folkvord (Rogaland), Kåre Flatlandsmo (Hordaland), Lisbeth Giverhaug (Oppland), Honorata Gajda (NOA), May Lene Meyer (Nordland), Tarjei Torp (NU) og Øyunn Hasvik (NU), Erik Solheim (Sogn og Fjordane).

Jordbruksutvalget:

Leder: Ann Norderhaug (Vestfold)

Medlemmer: Thomas Cottis (Hedmark), Hans Ivar Nesse (Vestfold), Ingrid Vaksvik (Hordaland) og Anna Blix (NOA)

Internasjonalt utvalg:

Utvalget er ikke aktivt

Medlemmer: Jan Thomas Odegard (NOA), Bård Lahn (NOA), Mari Syrrist (NOA), Trine Strømme (Østfold) og Vidar Kristiansen (Østfold)

Vedlegg 7: Årsberetning og regnskap 2018

Naturvernforbundet

Aktivitetsregnskap 2018 - Norges Naturvernforbund

Anskaffede midler	Note	2018	2017
Medlemsinntekter	2	6 036 626	5 809 994
Tilskudd	3	32 870 492	31 614 977
Offentlige tilskudd		26 812 342	26 500 417
Andre tilskudd		6 058 150	5 114 560
Innsamlende midler, gaver mv	4, 7	3 196 314	2 960 831
Opptjente inntekter fra operasjonelle aktiviteter		5 270 242	2 945 916
Finans- og investeringsinntekter		27 897	25 776
Andre inntekter		0	28 480
Sum anskaffede midler		47 401 571	43 385 974
Forbrukte midler			
Kostnader til anskaffelse av midler	7	3 179 332	3 261 276
Kostnader til innsamling		847 178	823 479
Kostnader til medlemsadministrasjon		1 343 298	887 220
Kostnader til arbeid med tilskudd og generell markedsføring		611 998	1 181 713
Kostnader til anskaffelse av andre midler		376 858	368 864
Kostnader til organisasjonens formål	7	38 790 074	35 469 727
Tilskudd og bevilgninger til oppfyllelse av organisasjonens formål		15 560 712	13 925 863
Kontingentoverføringer fylkes- og lokallag		3 286 120	3 132 640
Tilskudd til nasjonale samarbeidspartnere, samt fylkes- og lokallag		4 081 618	2 379 698
Internasjonalt arbeid, overføringer til samarbeidspartnere		8 192 974	8 413 525
Kostnader til aktiviteter som oppfyller formålet		23 229 362	21 543 864
Klima, forbruk, energi, forurensning inkl. internasjonalt		11 237 005	8 692 968
Naturmangfold		2 436 150	3 227 885
Miljøgifter		6 247	1 027 614
Kampanje- og organisasjonsarbeid		7 776 296	6 197 812
Kommunikasjon		1 773 664	2 397 585
Administrasjons- og styrekostnader	7	4 306 304	3 753 751
Sum forbrukte midler	1, 5, 6	46 275 710	42 484 755
Aktivitetsresultat		1 125 861	901 219
Disponeringer av formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner		-271 266	-171 765
Formålskapital med selvpålagte restriksjoner			
Annen formålskapital		1 397 127	1 072 984
Sum disponering formålskapital	8	1 125 861	901 219

Naturvernforbundet
Balanse 2018 - Norges Naturvernforbund

Eiendeler	Note	31.12. 2018	31.12. 2017
Anleggsmidler			
Inventar, maskiner, IT etc.	6	886 562	1 243 402
Langsiktige fordringer		216 000	-
Sum anleggsmidler		1 102 562	1 243 402
Omløpsmidler			
Varer		-	161 559
Fordringer			
Kundefordringer	10	4 145 821	3 249 389
Andre kortsiktige fordringer		1 921 898	1 416 297
Sum fordringer		6 067 720	4 665 686
Bankinnskudd, kontanter og lignede	9	13 489 158	11 335 526
Sum omløpsmidler		19 556 877	16 162 770
Sum eiendeler		20 659 440	17 406 173
Formålskapital og gjeld	Note		
Formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner	8	265 420	536 686
Fri formålskapital	8	8 639 607	7 242 480
Sum formålskapital	8	8 905 027	7 779 166
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Gjeld til kredittinstitusjoner		3 750	3 761
Leverandørgjeld	10	1 056 879	1 012 633
Skyldig offentlig avgifter		1 710 789	1 504 187
Tilskuddsgjeld		796 356	183 362
Annen kortsiktig gjeld		8 186 639	6 923 063
Sum kortsiktig gjeld		11 754 413	9 627 007
Sum Formålskapital og gjeld		20 659 440	17 406 173

Oslo, den 8. april 2019

I styret for Norges Naturvernforbund

Silje Lundberg
leder

Øyvind Johnsen
nestleder

Ingeborg Gjærum
styremedlem

Kari Merete Andersen
varamedlem

Rune Aanderaa
styremedlem

Amstein Vestre
styremedlem

Gaute Eiterjord
styremedlem Natur og Ungdom

Maren Esmark
generalsekretær

Noter til årsregnskap 2018

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med God Regnskapsskikk (F) for Ideelle Organisasjoner (standarden) og små foretak, og består av følgende:

- ✓ Aktivitetsregnskap
- ✓ Balanse
- ✓ Noter

Årsregnskapet, som er utarbeidet av foreningens styre og ledelse, må leses i sammenheng med styrets beretning og revisjonsberetningen som til sammen utgjør det totale årsregnskap.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Andre omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi

Bankinnskudd, kontanter o.l

Bankinnskudd, kontanter og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Varer

Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene og en tilleggsavsetning som skal dekke øvrige påregnelige tap.

Skatt

Norges Naturvernforbund er ikke ansett skattepliktig for sin virksomhet, jfr. skattelovens § 2-32.

Inntekt

Medlemsinntekter inntektsføres for det året de gjelder.

Tilskudd inntektsføres i den periode de er bevilget til. Ubenyttet tilskudd med tilbakebetalingsvilkår oppføres som kortsiktig gjeld ved årets slutt. Andre tilskudd som ikke fullt ut er anvendt i regnskapsperioden inngår i formålskapital med eksterne bindinger.

Gaver inntektsføres på mottakstidspunktet.

Avtaler/samarbeidsavtaler inntektsføres for det året de gjelder.

Pensjonskostnad

Naturvernforbundet har plikt til å tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Naturvernforbundets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Naturvernforbundet har både innskuddsordning og ytelsesordning for sine ansatte. Ytelsesordningen ble lukket 31.12.2014 og ansatte født før 1958 valgte å stå i den ytelsesbaserte ordningen i KLP. Øvrige ansatte har en innskuddsbasert pensjonsordning via DNB og med 7 % innskudd, hvorav de ansatte betaler 2 %. Ordningen regnskapsføres som en innskuddsbasert pensjonsordning, som i praksis innebærer kostnadsføring av betalt premie.

Fordeling av kostnader

Kostnader er i størst mulig grad direkte henført til den aktiviteten de hører til. I 2018 er felleskostnader som eks. husleie, IKT og lønn og personalkostnader fordelt på en rimelig og konsistent måte på de ulike aktivitetene.

Ved fordeling av kostnader er tid pr aktivitet, arealbruk og/eller andel personal benyttet som fordelingsnøkkel. Fordelingsnøkkel oppdateres årlig eller ved store endringer i fordeling.

Ikke fordelbare felleskostnader inngår i administrasjonskostnader.

Note 1 – Kostnader etter art

Driftskostnader	2018	2017
Vareforbruk	445 041	387 772
Lønnskostnader med mer	18 455 407	17 773 800
Av/nedskrivning driftsmidler	356 840	321 100
Annen driftskostnad	27 002 510	23 986 365
Sum driftskostnader ex finanskostnader	46 259 798	42 469 037
Finanskostnader	15 912	15 718
Sum driftskostnader	46 275 710	42 484 755

Note 2 – Antall medlemmer per 31.12.2018

Medlemskategori	2 018	2 017	2 016	2 015
Æresmedlemmer	9	8	8	8
Livstidsmedlemmer	173	174	173	187
Hovedmedlemmer	12 646	12 271	11 693	11 285
Studentmedlemmer	624	656	585	672
Rabattert medlemskap	1 808	1 775	1 694	1 643
Familiemedlemskap	3 071	2 917	2 770	2 654
Rabatter familiemedlemskap	356	341	334	322
Husstandsmedlemmer	4 839	4 724	5 851	5 581
Husstand Miljøagent	1 678	1 481		
<i>Totalt familiemedlemmer*</i>	<i>6 517</i>	<i>6 205</i>		
Antall	25 204	24 347	23 108	22 352
Endring fra foregående år	857	1 239	756	1140
Faste givere (Naturvenn)	1 210	1 230	1 068	947

*Fra og med 2017 er husstandsmedlemmer med Miljøagentmedlemskap skilt ut i egen medlemskategori.

Betalt medlemskap etter Klima- og Miljødepartementets søknadskrav

	2018*	2 017
Livstidsmedlemmer	173	173
Hovedmedlemmer	11 096	10 230
Studentmedlemmer	424	385
Rabattert medlemskap	1 610	1 530
Familiemedlemskap	2 766	2 476
Rabatter familiemedlemskap	320	287
Husstandsmedlemmer	5 749	5 121
Antall	22 138	20 202

*2018 er søknadsåret, mens grunnlagstallene er for 2017.

Medlemsåret går fra 1.10 til 30.9. Kontingenten blir avkrevd 1.10 for påfølgende år. Antall medlemmer pr. 31.12.2018 er basert på alle medlemmer innmeldt pr. 31.12.2018 uavhengig om betalt eller ikke. Søknaden til Klima – og Miljødepartementets er meget spesifikk på hvordan man beregner medlemmer og tallet er derfor noe lavere siden kriteriene er forskjellig fra årsberetningen pr. 31.12.2018.

Note 3 – Tilskudd og inntekter 2018

Offentlige midler	2018	2017
NORAD	7 575 000	7 575 000
Klima og miljødepartementet, grunnstøtte	6 857 997	7 397 900
Klima og miljødirektoratet	5 530 000	3 069 000
Klima og miljødepartementet	2 180 000	2 170 000
Statens strålevern	2 250 000	2 100 000
Lotteri og stiftelsestilsynet (momskompensasjon)	1 485 277	1 542 491
Utenriksdepartementet	100 000	1 370 984
Kommuner	733 000	555 000
Barentssekretariatet	0	450 000
Fylkeskommuner	210 000	260 000
Landsrådet for barne og ungdomsorg	0	150 000
Andre off instanser	0	3 771
Sum offentlige midler	26 921 274	26 644 146
Overført til påfølgende år	108 932	143 729
	26 812 342	26 500 417

Andre tilskudd	2018	2017
Norsk Tipping spilleoverskudd	2 223 750	2 223 750
Operasjon Dagsverk	1 600 000	0
Sparebankstiftelsen DNB	1 261 047	0
Byggenæringens Landsforening	250 000	0
Haldor Viriks Legat	250 000	0
Tekstilaksjonen, diverse	195 000	0
SRN bidrag	190 000	190 000
Enova	150 000	399 999
Umoe Restaurants	140 000	0
Grønt Punkt Norge	100 000	260 000
Det økologiske Råd	71 973	0
Hnuti Duha	19 730	62 132
IKEA Norge	10 000	0
EU-Ademe	0	567 174
Naturvernforbundet i Oslo	0	304 011
Finsefondet	0	300 000
Jernbanealliansen	0	220 000
Energi Norge	0	150 000
FORUM	0	100 244
Haldor Virks legat	0	75 000
Naturvernforbundet i Sør Trøndelag	0	61 000
Sogn og Fjordane Energi	0	56 250
Stiftelsen SINTEF	0	50 000
Fagforbundet	0	30 000
Andre bidragsytere	102 000	65 000

Sum andre tilskudd	6 563 500	5 114 560
Overført til påfølgende år	505 350	0
	6 058 150	5 114 560

Note 4 - Spesifikasjon av innsamlede midler

Gavekategori	2018	2017
Faste givere	1 498 571	1 326 503
DM kampanjer, testamentariske gaver, enkeltgaver	1 697 743	1 634 328
Sum gaver og innsamlinger	3 196 314	2 960 831

Kontantprinsippet legges til grunn for inntektsføringen.

Note 5 - Personalkostnader, ytelser til ledelsen, revisor mv

Lønnskostnader mv	2018	2017
Lønn, feriepenger mv.	14 007 116	13 349 844
Arbeidsgiveravgift	2 296 968	2 222 442
Pensjonskostnader og sluttvederlag O/U fond	1 699 057	1 768 643
Annen godtgjørelse	452 266	432 871
Sum	18 455 407	17 773 800

	2018	2017
Antall årsverk	30,55	30,35

Det ble brukt kroner 550.000 av premiefondet i 2018 mot kroner 114.937 i 2017.

Det er ikke stilt garantier eller ytt lån til ledende personell eller styremedlemmer. Styrets leder har mottatt lønn for sitt arbeid. Øvrige styremedlemmer har ikke mottatt honorar for sine verv.

Ytelser til leder og generalsekretær	Leder	Generalsekretær
Lønn	673 756	723 332
Pensjonsutgifter	31 115	43 698
Annen godtgjørelse (trekkpliktig)	88 924	11 976
Sum	793 795	779 006

Kostnadsført revisjon og regnskapsbistand ekskl. merverdiavgift	2018	2017
Revisjon	126 000	208 000
Attestasjon	159 000	114 000
Annen bistand	0	12 000
Sum revisjon og regnskapsbistand	285 000	334 000

Tjenestepensjon gjennom DnB Liv og KLP og sluttvederlag O/U fond	2018	2017
Brutto innbetalt til DnB og KLP	2 003 967	1 969 680
Refusjoner fra andre og fylkeslag	- 270 230	-166 494
Sluttvederlag og O/U fond	276 879	269 616
Egenandeler ansatte	- 311 560	-304 158
Pensjonskostnad	1 699 057	1 768 643

Pensjonspremiefond	2018	2017
Pensjonspremiefondets saldo per 31.12.	365 906	667 851
Årets avkastning på pensjonspremiefondene	9 610	14 998

Endelig tall er ikke tilgjengelig fra KLP før 1. juni 2019

Note 6 – Anleggsmidler, avskrivninger

	Inventar	IT/programvare	Sum
Bokført verdi per 01.01	427248	816152	1243000
Tilgang i året	0	0	0
Årets avskrivninger	-58 860	-297 980	-356 840
Bokført verdi 31.12.	368 388	518 172	886 560
Avskrivningsperiode	10 år	3-5 år	

Note 7 – Sentrale nøkkeltall

	2018	2017	2016	2015
Formålsprosent	84 %	84 %	85 %	89,0 %
Innsamlingsprosent	74 %	72 %	65 %	66,0 %
Administrasjonsprosent	9 %	9 %	7 %	6,0 %

Innsamlingsprosenten er beregnet iht. retningslinjer gitt av Innsamlingskontrollen i Norge for beregning av andel innsamlende midler som benyttes til formålet. Naturvernforbundet ble medlem av Innsamlingskontrollen i 2015. Innsamlingsprosenten er på 74% i 2018.

Note 8 - Formålskapital, disponering av aktivitetsresultatet

	Formålskapital med eksterne bindinger	Fri formålskapital	Sum formålskapital
Formålskapital pr 01.01.	536 686	7 242 480	7 779 168
Årets resultat	-271 266	1 397 127	1 125 861
Formålskapital pr 31.12	265 420	8 639 607	8 905 027

Formålskapital med eksterne bindinger	IB 1.1.	Endring	UB 31.12
Samarbeidsrådet for Naturvemsaker (SRN) *)	99 015	4 182	103 197
Klimaambassadører	12 673	-12 673	0
Areal og transport	75 000	-75 000	0
Jernbanealliansen	154 803	-43 486	111 317
Sykkelauksjon for studenter	0	50 905	50 906
Klimaarbeid	5 194	-5 194	0
Motorferdsel	190 000	-190 000	0
SUM formålskapital med eksterne bindinger	536 685	-271 266	265 420
- netto endring fra aktivitetsresultatet		-271 266	

Note 9 – Bundne bankmidler

	Saldo 31.12.2018
Skattetrekkkonto	722 208

Note 10 Nærstående parter

Etter regnskapsloven skal det opplyses om transaksjoner med nærstående parter. For Naturvernforbundet er Friends of the Earth, alle Naturvernforbundets fylkes- og lokallag, Natur og Ungdom og Miljøagentene med lokallag nærstående parter.

Naturvernforbundet innkrever medlemskontingent for fylkes- og lokallagene og utbetaler den samlede kontingenten til fylkeslaget. Naturvernforbundet og fylkeslagene har også samarbeid på prosjektnivå hvor inntekter og utgifter fordeles etter inngåtte avtaler.

Naturvernforbundet er medlem i den internasjonale naturvernorganisasjonen – Friends of the Earth.

Naturvernforbundet kjører lønn for de av fylkeslagene som ønsker det. Naturvernforbundet forskutterer lønnen og sender faktura i etterkant. Naturvernforbundet beregner seg et administrativt påslag.

Naturvernforbundet er regnskapsfører for Miljøagentene og Miljøagentene i Oslo og Akershus. Det er avtalt honorar for regnskapsførerarbeidet.

Fylkeslaget i Sør-Trøndelag dekker en andel av lønnsmidlene til regionsekretæren i Trøndelag. Tilsvarende ordning gjelder for regionsekretæren i Nord-Norge hvor fylkeslaget i Nordland, Troms og Finnmark betaler sin fastsatte andel på 50.000 kroner hver i året.

Naturvernforbundet utbetaler aktivitetstilskudd til lokal- og fylkeslagene basert på søknad. Aktivitetstilskuddet bevilges over enkeltprosjekter eller direkte fra Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet utbetaler tilskudd til Natur og Ungdom og Miljøagentene.

	Kundefordringer		Leverandørgjeld	
	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018
Fylkes- og lokallag	869 587	1 317 021	254 884	119 500
Natur og Ungdom	4 746	0	0	1 250
Miljøagentene	158 336	0	50 750	64 600
Friends of the Earth/Int	0	0	160 679	7 489
Sum	1 032 669	1 317 021	466 313	192 839

Deloitte AS
Dronning Eufemias gate 14
Postboks 221 Sentrum
NO-0103 Oslo
Norway

Tel: +47 23 27 30 00
Fax: +47 23 27 50 01
www.deloitte.no

Til landsmøtet i Norges Naturvernforbund

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Norges Naturvernforbunds årsregnskap som viser et positivt aktivitetsresultat på kr 1 125 861. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2018, aktivitetsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av organisasjonens finansielle stilling per 31. desember 2018, og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlaget for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av organisasjonen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og generalsekretærs ansvar for årsregnskapet

Styret og generalsekretær (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til organisasjonens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTL"), its network of member firms, and their related entities. DTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTL and its member firms.

© Deloitte AS

Registrert i Foretaksregisteret
Medlemmer av Den norske Revisorforening
Organisasjonsnummer: 980 211 282

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av organisasjonens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av årsregnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om organisasjonens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at organisasjonen ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll blant annet om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

side 3
Uavhengig revisors beretning -
Norges Naturvernforbund

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av organisasjonens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 8. april 2019
Deloitte AS

Grete Eigåen
statsautorisert revisor

Årsberetning 2018

Virksomhetens art og lokalisering

Norges Naturvernforbund er en landsdekkende medlemsorganisasjon med det formål: *å arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.*

Naturvernforbundet består av sentralstyre, landsstyre og landsmøte som organisasjonens besluttsende organer. Landsmøtet er organisasjonens øverste organ og ble sist avholdt i Stavanger i april 2018. Landsstyret har hatt 4 møter i 2018 og tilsvarende har sentralstyret hatt 5 møter i 2018.

Sekretariatet er lokalisert i Mariboens gate 8 i Oslo. En ansatt i sekretariatet har kontor i Kragerø. To regionsekretærstillinger er også formelt ansatt i sekretariatet og har arbeidssted i Hadsel og i Trondheim, tilhørende fylkeslagene i Nordland, Troms og Finnmark og Nord- og Sør-Trøndelag. Leder disponerer også en kontorplass i Trondheim.

Organisasjonens sekretariat hadde pr 31.12.2018 33 ansatte på hel- eller deltid, til sammen 30,5 årsverk, herav inkludert to regionansatte, samt fulltids leder og nestleder i 20 % stilling. Pr 31.12.2018 er det tre ansatte som har midlertidig stilling. Medarbeidere engasjert i midlertidige stillinger er vikarer eller arbeider på tidsavgrensede prosjekter.

Virksomheten omfatter medlemsrettet arbeid, miljøpolitisk påvirkningsarbeid overfor sentrale og lokale myndigheter, næringsliv m.f. Naturvernforbundet er en sentral høringsinstans og uttalte seg om en rekke viktige miljø- og naturvernsaker overfor kommunal, regional og nasjonal forvaltning, samt overfor Regjeringen og Stortinget i 2018. Naturvernforbundet har et omfattende internasjonalt prosjektsamarbeid innenfor klima, energieffektivisering, miljøundervisning og organisasjonsbygging.

I Russland og Ukraina bidrar Naturvernforbundet til å fremme sikker nedleggelse av de eldste atomreaktorene med støtte fra Direktoratet for Strålevern og Atomsikkerhet. I Russland har vi også samarbeidet med Russian Social-Ecological Union og lokale miljøgrupper om naturvern, klima og miljøundervisning med støtte fra Klima og Miljødepartementet. I Togo, Nigeria og Mosambik har Naturvernforbundet fortsatt arbeidet med energitilgang. I perioden 2017-18 har 228.000 personer fått en bedre hverdag rene og effektive kokeovner og små solstrøm-anlegg (I 2018 ble det produsert og solgt 33.900 ovner og solgt 5200 soldrevne lamper).

Arbeidet etter innsamlingsaksjonen Operasjon Dagsverk i 2017 er kommet i gang med pilotprosjekter i fire områder i Niger-delta med opplæring for etablering av inntektsgivende aktiviteter, ren energi og overvåking av oljeforurensning. Prosjektet har ført til at ungdom har organisert seg og opprettet Young Friends of the Earth Nigeria.

Naturvernforbundet er medlem av det internasjonale miljønettverket Friends of the Earth.

Naturvernforbundet har ved utgangen av året 17 aktive fylkeslag, 96 lokallag (herav 6 studentlag) som jobber med natur- og miljøvernsaker. Flere fylkeslag har egne ansatte

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2018

på hel- eller deltid. Frivillig arbeid utgjør hovedtyngden av organisasjonens aktivitet i fylker og kommuner over hele landet. Tillitsvalgte, aktive medlemmer og andre bidrar i tillegg vesentlig for å sikre og forsterke det faglige og organisatoriske nivået i organisasjonen. Samlet representerer Naturvernforbundet et omfattende faglig nettverk som sikrer stor innsikt i natur- og miljøspørsmål. Naturvernforbundet har nå sju fagutvalg og en kontrollkomite, samt to faglige ressursnettverk med frivillige i organisasjonen. Tillitsvalgte, medlemmer og ansatte sitter dessuten i rundt 100 forskjellige verv i organisasjonsstyrer, faglige utvalg og diverse råd på vegne av Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet hadde 25 204 medlemmer per 31.12.2018, en økning på 857 medlemmer eller 3,5 % fra året før. I tillegg var det registrert 1 210 faste givere (Naturvenner), en liten nedgang fra 2017. Fastgiverinntektene økte fra 1,326 til 1,498 mill. kroner. Innsamlingsprosenten i 2018 var på 74% en økning fra 72 % i 2017.

Naturvernforbundet ga i 2018 ut to nummer av medlemsbladet *Natur&miljø*. Bladet har et opplag på 19 916 eksemplarer (godkjent opplagstall gjennom Fagpressen), herav 1045 gratisdistribuerte og 604 betalende abonnenter.

Sekretariatet kjøper lønn og gir administrativ arbeidsgiverstøtte til flere fylkes- og lokallag. I 2018 overtok sekretariatet regnskapsføringen for fylkeslaget i Østfold inkl. Kystlotteriet. I tillegg er vi også regnskapsfører for stiftelsen Trygg Mat Tracking, Foreningen Grunnloven §112 og Miljøagentene. Det er i årsmeldingen for 2018 redegjort nærmere for enkeltprosjekter og måloppnåelse.

Redegjørelse for Aktivitetsregnskapet

Naturvernforbundet har ytterligere styrket økonomien gjennom 2018 og har per 31.12.2018 en fri formålskapital på 8,639 mill. kroner. Det betyr at vi har oppfylt målet i inneværende periode av arbeidsprogrammet om en fri formålskapital på 7 mill. kroner. Kystlotteriet vil i 2019 bli overført fra Naturvernforbundet i Østfold til Naturvernforbundet. Det vil ytterligere styrke formålskapitalen til Naturvernforbundet.

Aktivitetsregnskapet for 2018 viser et positivt aktivitetsresultat på 1,125 mill. kroner. Det er noe høyere enn de to siste årenes resultater som har gitt et resultat rundt 0,9 mill. kroner.

Sum anskaffede midler var i 2018 samlet på 47,401 millioner kroner, en økning på 4,015 mill. kroner fra 2017 og skyldes høyere inntekter fra bedrifter/organisasjoner og høyere prosjektinntekter og mer i innsamlede midler.

Tilskudd (driftsstøtten) fra Miljøverndepartementet var den største enkeltkilden til driftsinntekter, og utgjorde i 2018 6,857 mill. kroner, en relativ stor nedgang fra 2017 (0,540 mill. kroner) og skyldes at vi i 2018 rapporterte færre fylkeslag ved søknad om grunnstøtte for 2017. NORAD var den største enkeltkilden til prosjektinntekter på i alt 7,575 mill. kroner, det samme som i 2017. Innsamlede midler og medlemsinntekter utgjorde til sammen 9,232 mill. kroner, en økning på 0,462 mill. kroner fra 2017. Offentlige tilskudd utgjorde 56 % av de samlede inntektene, en nedgang på 5% fra 2017. I løpet av de to siste årene har de offentlige tilskuddenes andel av de totale inntektene blitt redusert med 10 prosentpoeng (fra 66 til 56 %).

Sum forbrukte midler var på til sammen 46,275 mill. kroner, en økning på 3,791 mill. kroner sammenlignet med 2017.

Tilskudd til internasjonalt arbeid gjelder i stor grad overføringer til prosjektpartnere i land i Øst-Europa og Afrika. Prosjektene i utlandet drives med midler i hovedsak bevilget av Norad, Utenriksdepartementet, Klima og miljødepartementet og Strålevernet.

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2018

Fremtidig utvikling

Naturvernforbundet har styrt arbeidet i 2018 etter arbeidsprogrammet som ble vedtatt på landsmøtet i Stavanger i 2018. Det er gjort prioriteringer i arbeidsprogrammet i tråd med vedtak i styrende organer. Nytt arbeidsprogram skal vedtas på landsmøtet i 2020.

Ordningen med grunnstøtte til miljøvernorganisasjoner fra Klima og miljødepartementet ble lagt om fra og med 2017. Små endringer i kriteriepoengene kan få store økonomiske konsekvenser. Det vil bli jobbet målbevisst for å opprettholde eller øke antall lokal- og fylkeslag og slik at grunnstøtten minst opprettholdes på samme nivå i årene fremover.

Tilskuddet fra spilleoverskuddet til Norsk Tipping utgjør en viktig inntektskilde for Naturvernforbundet. Tilskuddsordningen vil bli endret fra og med 2019. Det er foreløpig uklart hvordan endringene vil slå ut for Naturvernforbundet.

Vi har de siste årene hatt en markert økning i nye medlemmer samtidig som antall fastgivere øker både i antall (en liten nedgang i 2018) og beløp. Naturvernforbundets satsning på verving og kampanjer i sosiale medier har vært riktig og kombinert med at interessen for natur- og miljøsakene er voksende i befolkningen samtidig med flere store og engasjerende saker, har det gjort at vi allerede halvveis i arbeidsprogramperioden har nådd målet som ble satt. Siden årsskiftet har Naturvernforbundet fått 3.000 nye medlemmer.

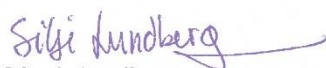
Anti-korrupsjon

Naturvernforbundet jobber aktivt med vårt anti-korrupsjonsarbeid både innad og mot våre partnere og har vedtatte retningslinjer for vårt anti-korrupsjonsarbeid som også har blitt godkjent av våre bidragsytere. Enhver form for mislighold må rapporteres av våre partnere og eventuelt tilbakebetales. Det er ikke rapportert inn noe mislighold i 2018.

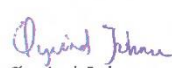
Styring av finansiell risiko

Naturvernforbundet hadde i 2018 56% offentlig finansiering. Det er en nedgang fra 61% i 2017. Med tanke på usikkerhet i tildelinger og kriterier for ulike offentlige støtteordninger jobber Naturvernforbundet med å øke andelen inntekter fra andre kilder.

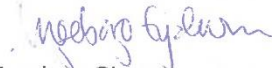
Oslo, 8. april 2019
I styret for Norges Naturvernforbund

Silje A. Lundberg
leder

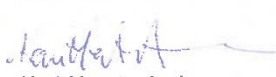
Øyvind Johnsen
nestleder

Ingeborg Gjærum
styremedlem

Rune Aanderaa
styremedlem

Kari Merete Andersen
varamedlem

Arnstein Vestre
styremedlem

Gaute Eiterjord
styremedlem Natur og Ungdom

Maren Esmark
generalsekretær

Årsmelding 2019

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Et slagkraftig Naturvernforbund	4
Medlemsutvikling 2019	4
Lokal- og fylkeslag	5
Studentarbeid	6
Samlinger og aktivitetstilskudd	7
Landsstyret og sentralstyret - uttalelser	7
Samarbeid og allianser	8
Naturen – livsgrunnlaget vårt	11
Vassdragsvern	11
Vindkraft	13
Rovdyr	14
Fremmede arter	14
Motorferdsel	15
Fiskeri og oppdrett	15
Gruver	16
Naturglede	16
Skog	17
Redusere utslippene av klimagasser	18
Møteplasser og organisasjonsarbeid	18
Olje, klima og energi	18
Internasjonalt	20
Miljøvennlig hverdag	22
Strandrydding og marin forsøpling	22
Kystlotteriet	22
Plastforsøplingsfrie kommuner og plast- og giftfrie barnehager	23
Plastkampanje	23
Oljefri og energismart	23
Ta vare på det du har	24
Den store klesbyttedagen	25
Miljøvennlige nabolag	25
Internasjonalt prosjektarbeid	25
Operasjon Dagsverk	26
Russland og Ukraina	26
Afrika	27
Klima og informasjon	28
Media og kommunikasjon	29
Økt bruk av digitale flater	30
Hva søker folk etter og hva leses på nett	31
Nyhetsbrev til alle medlemmer	31
Dialog med støttespillere, medlemmer og givere	31
Medlemsmagasinet Natur & miljø	31
Økonomi	33
Vedlegg	34
Vedlegg 1: Styrende organer	34
Vedlegg 2: Brev og høringsuttalelser sendt fra Naturvernforbundets ledelse, styrende organer og sekretariat	35
Vedlegg 3: Oversikt over utvalg i Naturvernforbundet pr 31.12.2019	38
Vedlegg 4: Årsberetning og regnskap 2019	39
Vedlegg 5 Ansatte i sekretariatet til Norges Naturvernforbund	59

Forord

For et utrolig år 2019 har vært! Klimastreikende ungdom og Greta Thunbergs mot, visdom og engasjement har bragt klimasaken milevis fremover. Og endelig kunne vi feire at Arbeiderpartiets landsmøte vedtok å ikke konsekvensutrede Lofoten, Vesterålen og Senja.

Og tenk at vi i faktisk fikk en ny elv vernet i Stortinget! Det var 10 år siden sist da vi i februar fikk feire vern av Øystese. Og i løpet av året har vi også fått glade meldinger om Vigdøla, Langedalselva og ikke minst Garbergelva.

Naturvernforbundets landsstyre tok vinteren 2019 et stort steg og bestemte at vi skulle være med Natur og Ungdom, Greenpeace og Besteforeldrenes Klimaaksjon i klimarettssaken mot staten. Det var en opplevelse å følge saken i Borgarting lagmannsrett.

Det er et utrolig engasjement som har våknet rundt i Norges land for å bevare fjell- og kystområder som Øyfjellet, Andmyran, Kvinesdal, Sirdal, Innvordfjellet, Sørmarkfjellet, Bremangerlandet og langt flere. Områder der det tidligere kun var noen få aktive fra Naturvernforbundets fylkes- og lokallag som var engasjert, men hvor vi nå ser et kjempeengasjement fra folk lokalt, politikere og andre for å hindre utbygging og rasering av store naturområder til vindindustrien. I oktober kom beskjeden om at Regjeringen skrinla hele Nasjonal ramme for vindkraft, og en gjennomgang av konsesjonssystemet ble varslet.

Naturvernforbundet har i løpet av 2019 hatt en formidabel medlemsvekst, og har økt medlemstallet med 23 prosent og var ved årskiftet over 31 000 medlemmer. Og det er etablert nye lokallag. Økonomien er styrket, og aldri har det gått mer midler ut til fylkes- og lokallagene, som kontingentrefusjon, aktivitetsmidler og prosjektstøtte.

Året har også gitt oss en alarmerende rapport fra FNs naturpanel som forteller om naturmangfold som forsvinner, arter i tilbakegang og økosystem som er sterkt svekket. Og i det vi går inn i det nye året fylles nyhetsbilde av et Australia som brenner.

Oslo, 29. februar 2020
Maren Aschehoug Esmark
generalsekretær

Et slagkraftig Naturvernforbund

Medlemsutvikling 2019

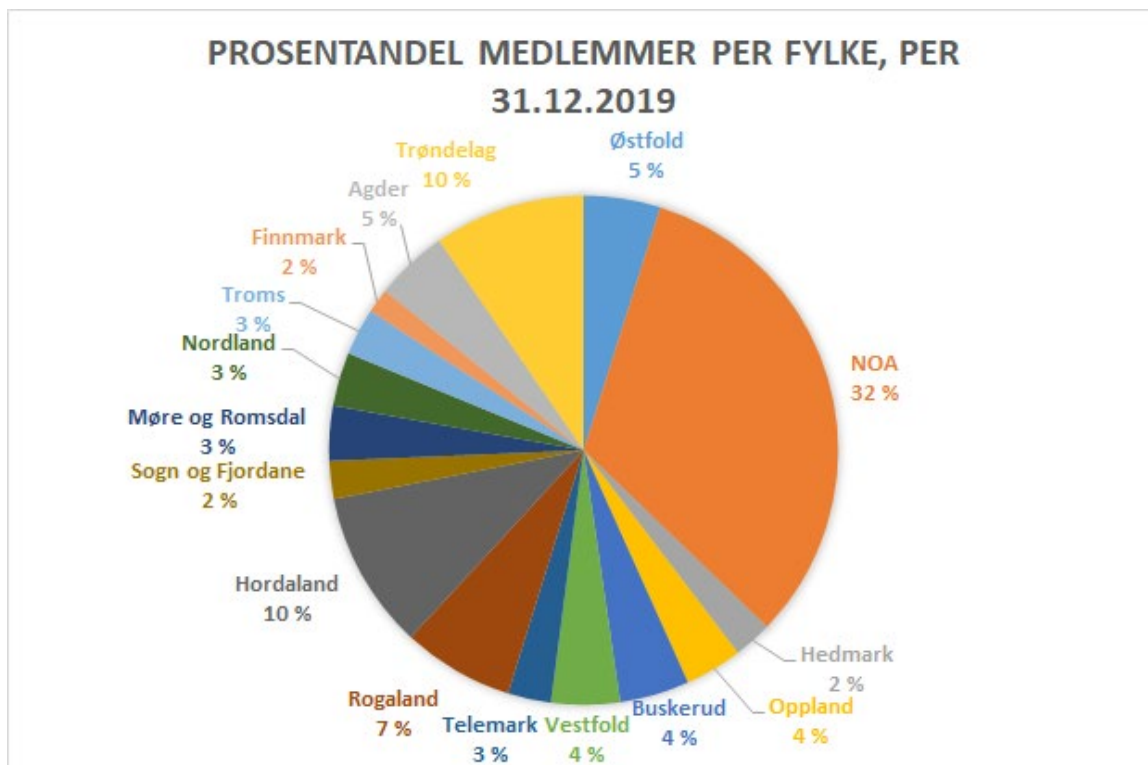
Naturvernforbundet økte med 5924 medlemmer fra 2019 til 2020. Det tilsvarer en økning på 23,5 prosent. Det er økning i alle medlemskategorier bortsett fra livstidsmedlemmer og æresmedlemmer.

Medlemskategori	2015	2016	2017	2018	2019
Æresmedlemmer	8	8	8	9	7
Livstidsmedlemmer	187	173	174	173	170
Hovedmedlemmer	11285	11693	12271	12646	16229
Studentmedlemmer	672	585	656	624	680
Rabattert medlemskap	1643	1694	1775	1808	2019
Familiemedlemskap	2654	2770	2917	3071	3703
Rabattert fam. medl.	322	334	341	356	406
Husstandsmedlemmer	5581	5851	4724	4839	5633
Miljøagenter			1481	1678	2281
Totalt			6205	6517	7914
<i>husstandsmedlemmer</i>					
*					
Antall	22352	23108	24347	25204	31128
Endring fra foregående år	1140	756	1239	857	5924
Faste givere (Naturvenn)	947	1068	1230	1210	1315

*Fra 2017 er husstandsmedlemmer med medlemskap i Miljøagentene oppført med egen medlemskategori, slik at det er mulig å skille disse fra vanlig husstandsmedlemskap.

De største fylkeslagene i 2019 var Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Hordaland, Trøndelag og Rogaland.

Lokal- og fylkeslag

Naturvernforbundet har aktive lokallag i samtlige fylker, og aktive fylkeslag i alle fylker. Våren 2019 ble Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag slått sammen til Naturvernforbundet i Trøndelag. I løpet av 2019 er det opprettet to nye lokallag, i Åfjord i Trøndelag og i Flatanger i Trøndelag. I tillegg har Elverum-Åmot i Hedmark utvidet området de dekker og blitt Naturvernforbundet i Sør-Østerdal. Lokallagene i Moss og Follo har slått seg sammen til Naturvernforbundet i Follo-Moss. Det er i tillegg noen lokallag som enten har begynt forberedelsene til sammenslåing eller har slått seg sammen for å følge den nye kommunestrukturen. Dette arbeidet vil nok fortsette i de kommende årene.

Ellen Andersson og Magne Vågsland, ledere i Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag etter sammenslåingen.

Studentarbeid

I 2019 var det 5 studentlag som har hatt aktivitet:

- Naturvernstudentene på UiO
- Naturvernstudentene på OsloMet
- Naturvernstudentene på NMBU
- Naturvernstudentene på NTNU
- Naturvernstudentene i Bergen

Studentlagene har en representant hver i studentstyret. I tillegg har studentlagene demokratiske rettigheter i Naturvernforbundet og Natur og Ungdom gjennom representasjon på landsmøtene. I Natur og Ungdom har også studentlagene observatørstatus i landsstyret.

I 2019 har studentsatsningen hatt en sekretær ansatt i 40 prosent stilling. Denne stillingen er finansiert av Naturvernforbundet og Natur og Ungdom i fellesskap. Naturvernforbundets studentansvarlig og Natur og Ungdoms to sentralstyremedlemmer med særlig ansvar for studentarbeidet bidrar også i studentsatsningen.

Studentlaget på UiO v/leder Aurora Kobernus (til høyre) har vært aktive i å mobilisere til skolestreik for klima.

Over 40 000 skoleelever og studenter streiket over hele landet fredag 22.mars.

Samlinger og aktivitetstilskudd

Gjennom året arrangeres det en rekke samlinger for Naturvernforbundets medlemmer og tillitsvalgte, noe i regi av fylkeslag og andre arrangert av sekretariatet, gjerne i samarbeid med fylkeslag. Det har vært flere samlinger for medlemmer, aktive og tillitsvalgte dette året:

- *Ledersamling for tillitsvalgte i fylkes- og lokallag* i Oslo 26.-27. januar
- *Redd verden der du bor* 23. mars i Oslo om lokalt miljøarbeid
- *SRN Vassdragsseminar* 7. mars i Oslo
- *Vassdragstreff i Narvik* 23.-25. august
- *Klimaseminar for studenter* i Halden 21.-22. september
- *Plastseminar* på Hønefoss 2.-3. november

Aktivitetstilskuddene for 2019 var i stor grad basert på eksterne prosjektmidler. Det ble utbetalt støtte til aktiviteter knyttet til marin forsøpling, møteplasser om klima, naturgledearrangementer, oppdrett og villaks, rovdyr og fremmede arter.

En del lag har hatt fokus på strandrydding og marin forsøpling, og har fått store tildelinger til dette arbeidet. Ellers har midlene til naturgledearrangementer og arbeidet mot fremmede arter bidratt til lærerike og populære turer i naturen.

I 2019 har vi også benyttet juridisk rådgivning i større grad enn tidligere. Sekretariatet har en fast avtalt pris med advokatfirmaet DSA, og mange fylkes- og lokallag har benyttet seg av rådgivning fra advokat Tine Larsen.

Spesielt for 2019 har vært markering av villaksens år og arrangementer i forbindelse med lokalvalget. Midlene til klima har bidratt til økt fokus på klima i valgkampen gjennom debattmøter flere steder.

Landsstyret og sentralstyret - uttalelser

Det har vært avholdt 4 landsstyremøter og 5 sentralstyremøter i 2019. Vi har hatt innledninger for landsstyret om rapporten fra FNs naturpanel, og om energieffektivisering. Landsstyret har vedtatt en rekke uttalelser:

Landstyreuttalelse: Naturvernforbundet krever et fossilfritt Norge i 2040

Naturvernforbundets landsstyre krever at Norge blir fossilfritt i 2040, og at den fossile energibruken reduseres med 55% innen 2030 som et steg på veien.

Landstyreuttalelse: Bekymret for miljøfarlig plastgranulat i kunstgressbaner og plastdekke på lekeplasser

Naturvernforbundet er bekymret for økt bruk av kunstige plastmaterialer til erstatning for naturlige materialer på idrettsbaner og som fallunderlag på lekeplasser, i lokalmiljø, på skoler og i barnehager.

Krever 13 nye marine verneområder i 2019

Naturvernforbundets landsstyre ber regjeringen verne de 13 marine områdene som ligger klare i Klima- og miljødepartementet. Vi ber videre om at verneprosessen for de 16 resterende områdene i verneplanen gjennomføres så raskt som mulig. Verneprosessen har pågått i snart 20 år og er langt på overtid.

Krever full gjennomgang av det miljøfaglige grunnlaget for gitte vindkraftkonsesjoner

Naturvernforbundet frykter at det de siste årene er gitt konsesjoner på for dårlig miljøfaglige grunnlag og ber regjeringen gjennomgå gitte vindkraftkonsesjoner.

Landsstyreuttalelse: Naturvernforbundet støtter ungdommens skolestreik for klima

Naturvernforbundet støtter de tusenvis av barn og unge som streiker for klimaet, og de politiske kravene som ungdommen stiller. Videre er det helt essensielt at norske myndigheter nå sørger for todelt krisepakke, som kan imøtegå de to krisene verden står overfor: klimakrisa og naturkrisa.

Hyttebygging truer naturen i Norge

Nedbygging av arealer og arealendringer er, sammen med klimaendringene, de største truslene mot natur og arts mangfold. Det bygges ned stadig mer natur i Norge. Mange av hyttene som bygges i dag, er komplette hus med vann, strøm og kloakk og gjerne vinterbrøytet vei helt fram. Det bygges nå nye «byer» i naturen, og kommunene konkurrerer om å være de mest positive til hyttebyene. Naturvernforbundet mener at dette er en utvikling som ikke kan fortsette, står det i en ny uttalelse fra Naturvernforbundets landsstyre.

Bekymret for konsekvensene av nasjonal ramme for vindkraft på land

Verden står overfor farlige klimaendringer, som truer natur og økosystemer. Klima truer natur og biologisk mangfold, men tap og forringelse av leveområder er i dag den største trusselen mot arts mangfoldet. Klimaendringene og tapet av naturmangfold er to utfordringer som må løses i fellesskap, og ikke på bekostning av hverandre, står det i en ny uttalelse fra Naturvernforbundets landsstyre.

Fordømmer gruve-ja fra Næringsdepartementet

Naturvernforbundets landsstyre fordømmer tillatelsen fra Nærings- og fiskeridepartementet om å starte opp den omstridte gruvedriften ved Repparfjord i Finnmark. Naturvernforbundet vil klage saken inn til Kongen i Statsråd og krever at Regjeringen snur.

Sentralstyreuttalelse: Omfattende vindkraftutbygging ødelegger verdifull natur i Trøndelag

Norges Naturvernforbund er svært urolig for konsekvensene av utbygginga av vindkraft som pågår og planlegges i Trøndelag. Områdene har verdifull og intakt natur som er lite berørt av inngrep, og som er levested for sårbare og utrydningstrua arter. Verdifull trøndersk natur er nå trua av omfattende vindkraftutbygging.

Samarbeid og allianser

De nordiske naturvernorganisasjonene hadde samling på Åland i august. Holger Schlaupitz fra sekretariatet deltok. Samarbeidet består av Naturskyddsforeningen fra Sverige, Landvernd fra Island, Naturfredningsforeningen fra Danmark, det ganske nye Åland natur og miljø, Finlands naturskyddsförbund og Føroya Náttúru- og Umhvørvisfelag fra Færøyene.

Et særlig interessant tema som ble diskutert handlet om bruk av lovverket i naturvernkampen. Det var veldig interessant å høre om hvor mye svenskene og finnene og dels danskene bruker miljølovverket, og deres ordninger med egen miljøklagenemnd/miljødomstol. De var overrasket over at vi ikke har egen miljødomstol i Norge. Andre tema som ble diskutert var avgifter på flydrivstoff og klimastreiker.

Naturvernforbundet har et aktivt samarbeid med den internasjonale sammenslutningen Friends of the Earth, blant annet gjennom felles aktiviteter på klimatoppmøtet i Madrid. Gjennom samarbeidet har vi fått internasjonal støtte til kampanjer som vardebrenning for Lofoten og klimasøksmålet.

Forum for Natur og Friluftsliv skiftet styre i mai. Det er nå Naturvernforbundet v/generalsekretær Maren Esmark som har styreleder vervet fra 2019 – 2021.

Organisasjonsutvalg og energi arbeidsgruppe

Organisasjonsutvalget

Landsstyret fastsatte et mandat i slutten av 2018 for et organisasjonsutvalg som skulle:

- Vurdere hvilke oppgaver det regionale leddet bør ha, med tanke på å få til et slagkraftig lokalt og regionalt naturvernarbeid
- Vurdere styrker og svakheter ved dagens regionale organisering og aktivitet
- Vurdere samarbeid på tvers mellom fylkesorganisasjonene
- Vurdere hva slags innvirkning regionreformen kan få for det regionale arbeidet
- Se på hvordan andre, sammenlignbare organisasjoner organiserer sine regionale ledd og hvilke aktiviteter/støtte de har opp mot fylkes/regionlag og lokallag
- Foreslå mulige organisasjonsendringer som berører det regionale leddet
- Foreslå eventuelle andre tiltak som kan styrke organisasjonens slagkraft, som naturlig følger av utvalgets arbeid.

Organisasjonsutvalget ble opprettet av landsstyret med følgende medlemmer: Øyvind Johnsen (sentralstyret, leder av utvalget), Ellen Andersson (landsstyret, Nord-Trøndelag), Magnus Storvoll Strømseth (fylkeslag, Troms), Tom Skauge (fylkeslag, Hordaland), Astrid Kjellevold (lokallag, Groruddalen), Aurora Kobernus, representant fra studentlaget i Oslo og Bendik Hugstmyr Woie (Natur og Ungdom).

Det ble gjort omfattende innsamling av informasjon, med en egen lokallagsundersøkelse våren 2019, supplert med en ringerunde til fylkeslag, Natur og Ungdom og studentlagsstyret. I tillegg har de sett på andre organisasjoners struktur og arbeid og fått innspill direkte fra landsstyret. En foreløpig rapport ble sendt på høring i organisasjonen, og endelig rapport er datert 31.10.19. Anbefalingene ble grundig diskutert på landsstyremøtet i november 2019.

Anbefalingene fra utvalget var blant annet:

- Saken om Naturvernforbundet og regionreformen utsettes til landsmøtet i 2022. Vedtektene endres i 2020 for å åpne for flere fylkeslag i samme fylke. Det etableres ikke noe nytt organisasjonsnivå. og der det blir flere fylkeslag innenfor ett nytt fylke, må fylkesstyrene samordne høringsinnspill, søknader og slikt til fylkeskommunen og fylkesmannen.
- Faste kontaktpunkter på fylkesnivå mellom fylkesledere og Natur og Ungdom, fylkesstyrene må være bevisst på å inkludere studentlagene i sitt samarbeid med lokallag og studentlagene bør få en representant med tale- og forslagsrett i Landsstyret.
- Demokratiske rettigheter bør fortsatt være knyttet til geografisk avgrensede fylkes- og lokallag. Medlemskapet bør være knyttet til en enhet med ansvar for hele arbeidsfeltet vårt, ikke eget interessefelt. Arbeids- eller temagrupper bør oppmuntres. Prinsipielt bør ingen fylkeslag samtidig ha en rolle som lokallag. Lokallag kan dekke flere kommuner.
- Mer samarbeid mellom ansatte i fylkene, og egne ressurser i sekretariatet som har ansvar for kontakt og samarbeid med fylkesorganisasjonen. Arbeide mot en modell der ansatte i

fylkesleddene er ansatt sentralt, men fylkesstyrene styrer arbeidet til de de som arbeider i og for fylkene.

Energiarbeidsgruppen

Landsstyret nedsatte i 2018 en energiarbeidsgruppe som består av: Annegrete Bruvoll, Hugo Parr, Synnøve Kvamme, Magne Vågsland (Trøndelag), Jon Anders Stavang (Sogn og Fjordane) og Torgeir Vestre (Natur og Ungdom). Landsstyret vedtok følgende mandat for gruppas arbeid:

Gitt de viktigste driverne bak videre utbygging av fornybar energi, skal gruppa;

- 1. Vurdere hvilke energipolitiske spørsmål som bør være viktigst for Naturvernforbundet i årene som kommer.*
- 2. Vurdere i hvilke saker Naturvernforbundet kan sette dagsordenen.*

Arbeidsgruppa skal identifisere de viktigste tiltak og endringene som Norge bør gjøre for å redusere presset på inngrepsfrie naturområder og verdifulle naturkvaliteter, samtidig som vi utvikler fornybarsamfunnet/klima-nøytralitet.

Arbeidsgruppa skal bidra til å fremskaffe faktabasert argumentasjon om de viktigste løsningene, som gjør det mulig å skille mellom hva som er symbol-politikk og hva som gir reell endring.

Energiarbeidsgruppa har hatt flere møter gjennom 2019, og landsstyret fikk i november presentert et notat der Del I en gir en gjennomgang av de ulike virkemidler, energikildene og energieffektiviseringsmuligheter. Del II gir en oversikt over Naturvernforbundets vedtatte politikk og en oppsummering fra gruppa i 38 punkter.

Naturen – livsgrunnlaget vårt

Vassdragsvern

30 års kamp for den fantastiske Øysteseelva ble kronet med seier da Stortinget tirsdag 12. mars vedtok varig vern av vassdraget. Elva er en av de siste i Hardanger som fortsatt renner fritt fra fjell til fjord. I 30 år har lokale ildsjeler, med Oddvar Soldal og Klaus Rasmussen i Naturvernforbundet i Kvam i spissen, kjempet for at det skal fortsette slik. Vi feiret det første vassdragsvernet på ti år med gjester både fra Hordaland, Stortinget og organisasjonene som hadde jobbet med vern av Øystese i over 30 år. Vi hadde storslått markering i Miljøhuset og mange ble også invitert til Stortinget for å bli feiret der da vedtaket var gjennomført seinere på dagen.

Klima- og miljøminister Ola Elvestuen fra Venstre, Synnøve Kvamme, fylkessekretær i Naturvernforbundet i Hordaland, Helene Ødven, daglig leder i DNT Hordaland, Terje Brevik, Stortingsrepresentant fra Venstre, Silje Ask Lundberg, leder i Naturvernforbundet og Per Hanasand, styreleder i DNT.

Feiring på Stortinget med hele Energi- og miljøkomiteen og en rekke naturvernere fra Hordaland, Kvam, vassdragsvernrådet, DNT og Naturvernforbundet.

Vi vant i 2019 også kampen mot kraftutbygging i **Langedalselva**, **Garbergelva** og **Vigdøla**, som alle fikk avslag på konsesjoner av OED. Men det er fortsatt kamp for å redde flere andre vassdrag som trues av utbygging, blant annet Turrelva i Troms, Kvanndalselva i Hordaland og Oterholtfossen i Telemark.

Det har vært et nytt aktivt år for vassdragsvernarbeidet, mye av det i samarbeid mellom Vassdragsvernrådet og sekretariatet, med «frivillig medarbeider» Per Flatberg som uvurderlig mellomledd. Kari Fonnes har også bidratt, særlig i forbindelse med et svært vellykket vassdragstreff i Skjomen i Nordland, med mange deltakere og vekt på den pågående revisjonsprosessen.

Vassdragstreff i Narvik og tur til Skjomen.

Det har vært innspill, brev og møter med OED om flere saker, og en del arbeid er basert på et tett og godt samarbeid med WWF, DNT, NJFF, SABIMA og Norsk Friluftsliv.

Møte i OED om Turrelva, Maren Esmark, generalsekretær, Christine Myrseth, FNF-koordinator i Troms, Liv Lønnum, statssekretær i OED fra Frp, Anne-Lise Mortensen, fylkesleder i Troms, Ingvild Fonn Asmervik, rådgiver og Arnodd Håpnes, fagleder.

Vindkraft

Det har vært et veldig aktivt år i vindkraftsaken. Nasjonal ramme ble lansert, og deretter skrotet, og en folkelig protest har bygget seg opp i løpet av året. Naturvernforbundet har jobbet aktivt både sentralt og lokalt. Lokale medlemmer og tillitsvalgte har vært engasjerte blant annet i våre prioriterte saker på Innvordfjellet/Sørmarkfjellet og Davvi, men også i mange andre viktige saker, inkludert Øyfjellet, Bremangerlandet, Guleslettene, Frøya og Andmyran.

Møte i OED med krav om stans i byggingen av vindkraftverket på Sørmarkfjellet. Magne Vågsland, fylkesleder i Trøndelag, Kari-Merete Andersen, sentralstyremedlem, Liv Lønnum, statssekretær, Maren Esmark, generalsekretær, Hanna Støstad, rådgiver og Arnodd Håpnes, fagleder.

Naturvernforbundet har jobbet mye med nasjonal vindkraftpolitikk, både i forhold til nasjonal ramme, hvor vi skrev et grundig høringsvar, og innspill til endringer i konsesjonssystemet som er varslet for 2020. Vi har utviklet et tett samarbeid med Sabima, Norsk Ornitologisk Forening, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Den Norske Turistforening og Norsk Friluftsliv, og sammen med dem har vi blant annet vært på en rekke møter i Stortinget og departementene for å fremme vårt syn på at vindkraft ikke må bygges i fjell- og kystområder med intakt og verdifull natur. Naturvernforbundet har også skrevet en lang rekke kronikker, klager, brev og leserinnlegg, og optrådt på mange nyhetssendinger, debatter og i andre fora.

Vi har også skrevet et høringsvar til regjeringens forslag for åpning av områder for havvind, og vi følger debatten tett for å sikre at naturen blir tatt hensyn til når havvind sannsynligvis kommer for fullt de neste årene.

Leder Silje Ask Lundberg ved Rásttigáisá i Finnmark, der Naturvernforbundet jobber for å hindre utbygging av vindkraftverket Davvi.

De store konkrete seirene lar vente på seg, men vi mener likevel at innspillene vi har kommet med har påvirket politikken og debatten. For eksempel var flere av våre forslag nevnt i NVE sin rapport for nye tiltak i systemet for vindkraftkonsesjoner. Dessuten har arbeidet vårt bidratt til at kommunestyret i Bremanger nå går imot å gi dispensasjon fra kommunens arealplan til vindkraft på Bremangerlandet. Nå håper vi at flere av de planlagte vindkraftanleggene blir stanset.

Rovdyr

Vi har i 2019 fulgt opp arbeid med høringer og politiske prosesser knyttet til rovdyr, både gjennom direkte møter, skriftlige innspill og i media.

Nasjonalt er Naturvernforbundet den organisasjonen på naturvernssiden som arbeider tettest inn mot flere av rovdyrnemndene, og gjennom tillitsvalgte fra fylkene deltar vi jevnlig på nemndsmøter i flere regioner. Særlig følges møtene i region 6 (Møre og Romsdal/Trøndelag) tett.

Vi har også i 2019 måtte klage på en del fellingsvedtak og forvaltningsplanarbeider som regionale rovviltnemnder har gjort. Vi har hatt flere møter med politisk ledelse i KLD og vi har deltatt på møter i det nasjonale Kontaktutvalget for rovdryrsaker. Vi har bidratt til å få opprettet et direkte dialogforum mellom seks miljøorganisasjoner (Naturvernforbundet, Sabima, WWF, Noah, Foreningen Våre Rovdyr og Norsk Ornitologisk Forening) og Klima- og miljødepartementet (KLD) som skal møtes fire ganger i året.

I desember fikk vi medhold i vår klage på skyting av to og tre flokker som rovviltnemnd 4 og 5 hadde vedtatt skulle skytes. Vi fikk dermed reddet både Rømskogflokker og Mangenflokken, men dessverre ikke Letjennaflokken, der fire dyr ble skutt tidlig i 2020.

I juni fikk vi medhold i vår klage på at rovviltnemnda i Hedmark verken hadde juridisk eller biologisk dekning for vedtak om å skyte 6 ekstra jerver. Dessverre var de seks dyra skutt mange måneder før KLD gav oss medhold i at det var feil.

Fremmede arter

I 2019 har vi gjennomført et prosjekt om fremmede arter i hagen, som en forlengelse og videreutvikling av prosjektet om samme tema året før. Målet var å øke bevisstheten og kunnskapen rundt fremmedartsproblematikken blant hageinteresserte, brukere av hagesentre og folk som ferdes i naturen. I løpet av 2019 har vi gjennomført kampanje om utvalgte høyrisikoplanter på sosiale medier (med nye «ettersøkt-plakater»), oppdatert hjemmesiden med flere artikler, vært på hagemessa i Lillestrøm, gjennomført en undersøkelse av høyrisiko- og forbudsarter til salgs på hagesentre, trykket opp og distribuert brosjyre om den naturvennlige hagen (som inneholder informasjon om hva en bør gjøre med fremmede plantearter i hagen) og holdt foredrag om fremmede hageplanter som sprer seg. Vi har fått høy mediedekning på temaet. Det ble for eksempel laget reportasje om hagesenterundersøkelsen til Dagsrevyen og den ble debattert i Dagsnytt 18.

Vi fikk ikke støtte til å gjennomføre nasjonal dugnad for å begrense spredning av fremmede bartrær sammen med Norsk Botanisk Forening, Sabima og WWF, men fikk likevel mulighet til å støtte lokale dugnader mot fremmede arter i regi av lokal- og fylkeslag. De fleste av dugnadene innebar å luke vekk hageplanter som har spredt seg ut i naturen, og vi fikk også støttet noen åpne møter om temaet. Noen av artene som ble bekjempet gjennom dugnader var kjempespringfrø, parkslirekne, hagelupin, kanadagullris, vestamerikansk hemlökk, russekål og sitkagran.

Motorferdsel

Organisatorisk har lokal- og fylkeslag fra Hedmark til Finnmark fortsatt arbeidet med å jobbe inn mot kommuner for enten å hindre tilrettelegging av snøskuterløyper i bestemte områder, for å gjøre aktuelle løyper kortere eller for at kommunale forskrifter skal bli så strenge som mulig. Sentralt har vi koordinert en del av dette arbeidet. Noen steder får vi delvis gjennomslag.

Samtidig har vi jobbet sammen med FNF, Norsk Friluftsliv og DNT om å løfte og påvirke noen av de verste lokale forslagene. Tendensen er svært tydelig; i siste omgang får kommunene medhold, eventuelt etter flere omganger som ender hos settefylkesmann. Det innebærer at endringene i motorferdselloven har medført at snøskuterne har forkjørsrett hvis kommunalt skjønn sier at snøskuterinteressene veier tyngst; da har selv «svært viktige friluftsområder» og naturverdier vikeplikt. En juridisk utredning på tampen av året bestilt av Norsk Friluftsliv anfører at fylkesmennenes lovtolkning kan være feil. Det jobbes fortsatt med å ferdigstille en rapport om konsekvensene av lovendringene for friluftsliv, naturmangfold og omfanget av ulovlig kjøring.

Fiskeri og oppdrett

I 2019 har vi deltatt med innspill i flere høringer og jobbet mot media for å løfte fram viktige saker. Dette omfatter både giftbruk i lusebehandling og krav om en rekke generelle miljøinnstramminger. Vi har også hatt møte med miljøminister Ola Elvestuen om revisjonsprosessene, vannforvaltningen og oppdrettens påvirkning på ville laksefisker.

Vi har skrevet flere kronikker i 2019 med hensikt å belyse villaksens situasjon, siden 2019 var Villaksens år. Det har også vært et tema når vi har kommentert saker i media, særlig knyttet til oppdrettsproblematikk. Vi gjentar vårt hovedbudskap om at all oppdrettsvirksomhet må inn i lukka anlegg fordi belastningen på kystens økosystemer og artsmangfold er altfor stor.

Vi har også gitt høringsuttalelse om ny forskrift for kapasitetsøkning og fiskereguleringer på ville laksefisker. Det er delt ut en del aktivitetstilskudd til lokal- og fylkeslagsaktiviteter i villaksens år.

Gruver

Det har i 2019 blitt jobbet for å hindre sjødeponi i Førdefjorden og Repparfjorden gjennom politisk påvirkning, brev, klager, mediarbeid og ulike arrangementer. I november gikk kommunestyret i den nysammenslåtte Sunnfjord kommune inn for at gruva kan etableres, med kun en stemmes overvekt, men skjerp miljøkravene betraktelig. Blant annet krever politikerne «full bruk av verdiene i fjellet», for å «unngå å bruke sjødeponi». Nær 500 mennesker var samlet til demonstrasjon da kommunestyret fattet sitt vedtak.

Vi har også jobbet for at det skal innføres et 10 års moratorium på mineralutvinning på havbunnen, og for at det skal forbys å drive slik virksomhet i særlig verdifulle og sårbare områder, og andre områder med påvist verdifull bunnfauna.

I forbindelse med at den internasjonale Our Ocean-konferansen ble holdt i Oslo, arrangerte vi et såkalt «side event» som en del av det offisielle programmet sammen med Earthworks i USA og Oceana i Chile. Tittelen på arrangementet var «Ocean Health – Minerals in the Green Transition», og handlet om hvordan vi kan sørge for at det grønne skiftet ikke medfører mer miljøskadelig gruvedrift.

I 2019 har vi begynt å jobbe mer målrettet mot investorer, og sammen med blant annet Earthworks har vi hatt kontakt med store investeringsbanker som Storebrand, Norges Bank og Credit Suisse. Dette har blant annet ført til at Storebrand har trukket seg ut av et kinesisk gruveselskap som dumper restmasser i sjøen i Papa New Guinea, og Credit Suisse er ikke lenger involvert i Nussir ASA.

Naturglede

Vi har i 2019 fortsatt å dele ut aktivitetsmidler til lag som har gjennomført en rekke turer, arrangementer og kampanjer for å få folk ut og oppleve naturen. Lavterskelturer i folks nærmiljø har blitt prioritert. Det har blant annet blitt arrangert aktivitetstur til Herøya, naturglededager i Elverum og Herdla, folkemøte i Øksnesmarka, slåttedag og småkrypsafari på Mostun i Stavanger, sommertreff på Drageid i Trøndelag, jubileumsmarkering for Naturvernforbundet Møre og Romsdal 50 år og lokallaget i Rauma 30 år, bynaturens dag på Huseby i Oslo, flaggermuskveld i Rogaland, og mye mer. Totalt har vi hatt omtrent 3400 personer på tur og ulike aktiviteter. Av disse er over halvparten barn og unge. I tillegg mener vi at vårt informasjonsarbeid inspirerer mange flere til å dra ut på tur alene.

Vi har også gitt støtte til flere turer i lokal- og fylkeslag med inkludering av innvandrere som fokus. Det har hatt god suksess, særlig der hvor det er samarbeid med andre organisasjoner og aktører. I sekretariatet har vi utviklet en workshop om inkludering i organisasjonen som skal spres til resten av Naturvernforbundet i 2020, og vi har kjørt en serie med oversatte poster i sosiale medier som var veldig populære og ga oss flere nye medlemmer med innvandrerbakgrunn.

Oppdrag Fuglekasse ble lansert i 2018, og skal fortsette ut 2020. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Miljøagentene, Norsk Ornitologisk Forening og Naturvernforbundet, og er finansiert av Sparebankstiftelsen DNB. Mange lokallag både i Naturvernforbundet, Miljøagentene og Norsk Ornitologisk Forening har arrangert aktivitetsdager i 2019 med fuglekassesnekring, med stor suksess. Vi var også til stede på Hagemessen i Lillestrøm, hvor det ble snekret mange fuglekasser og det var god stemning. Det har totalt blitt snekret rundt 2000 fuglekasser på rundt 50 arrangementer. Det er også stor aktivitet i Facebook-gruppa Oppdrag Fuglekasse. Vi jobber med å finne videre finansiering for prosjektet.

Prosjektet «Den naturvennlige hagen» ble startet opp i 2018, og handler om hvordan man kan hjelpe truede arter i sin egen hage og nærmiljø. I 2018 ble det utviklet en flott brosjyre med 10 tips til tiltak, som foreksempel å bygge fuglekasse, flaggermuskasse og insektshotell, plante blomster som humler og andre pollinatorer liker, unngå torvjord og skadelige fremmede arter, dyrke egen mat og invitere villblomstene inn i hagen. Denne brosjyren ble lansert i 2019, og vi har gjort vårt beste for å spre den ut til så mange som mulig. Som vedlegg til Norsk Hagetidend har den blitt sendt ut til 26 000 personer, og den har blitt delt ut på Hagemessa i Lillestrøm og på diverse arrangementer i regi av lokal- og fylkeslag. Innholdet i brosjyren har også blitt formidlet gjennom foredrag på mange ulike steder i landet.

Tiltakene i brosjyren har også blitt formidlet gjennom kampanjer på sosiale medier. 16 av illustrasjonene i brosjyren har blitt delt på Facebook og Instagram, med tilhørende tekst som har oppfordret folk til å utføre tiltakene. Vi har også opprettet "humledugnader" på Facebook, som oppfordret folk til å gjøre noe positivt for humla i sin egen hage eller balkong. Over 4000 personer ble med på humledugnad, og hage-kampanjen ga over 570 000 visninger.

Skog

Vi har sendt brev til både klima- og miljøminister Ola Elvestuen og den nye landbruk- og matministeren Olaug Bollestad der vi tar opp behovet for økt skogvern samt at vi har satt fokus på utfordringene med mangelfull kartlegging av biologisk mangfold. Miljøregistreringer i skog har i årevis vært kritisert av både biologer, skogøkologer og naturvernere. Tidligere stikkprøver har vist store svakheter både i metodikk og hvordan skogbruket selv har utført registreringene, og sommeren 2019 kom BioFokus med en viktig rapport som er en grundig dokumentasjon av at kritikken har vært berettiget.

Redusere utslippene av klimagasser

Møteplasser og organisasjonsarbeid

Møteplasser om klima og miljø over hele landet: Med støtte fra Norad har Naturvernforbundet gjennomført flere møter om klimarettferdighet rundt omkring i landet i løpet av 2019, blant annet i forbindelse med klimasøksmålet.

Broen til framtiden: «Broen til framtiden» er en stor konferanse for en rettferdig klimaomstilling som Naturvernforbundet arrangerer sammen med fagbevegelsen, trossamfunn og forskere. På konferansen på Folkets hus 22. mars 2019 var det over 600 deltakere.

Redd verden der du bor: Naturvernforbundet arrangerte samling dagen etter Broen til framtiden om miljøarbeid lokalt med innlegg om blant annet valget i 2019, lobbyarbeid og ekskursjon for å se hva Oslo kommune gjør.

Klimavalgalliansen og Klimabrøl: Sammen med andre aktører har Naturvernforbundet fortsatt arbeidet med å gjøre miljø til en viktig sak ved valget i 2019, og 30. august kulminerte det med et vanvittig klimabrøl utenfor Stortinget og flere steder i landet.

Klimastreiker: 2019 har vært året for ungdommens skolestreiker. Naturvernforbundet har studentlag som har vært sentrale i gjennomføringen av disse, og vi har bidratt til Natur og Ungdoms arbeid med å mobilisere ungdom til klimakamp.

Klimaseminar for studenter: I september ble årets klimaseminar for studenter arrangert i Halden, med deltagere fra studentlag i hele landet.

Vintersykkelfest på Ås: Det ble arrangert stor vintersykkelfest på Ås for studenter og andre i samarbeid med kommunen og universitetet.

Olje, klima og energi

Redusert oljeleting og oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja

Etter ti år med kampanjearbeid, folkelig mobilisering og politisk påvirkning fikk vi en stor politisk seier da Arbeiderpartiet vedtok på sitt landsmøte i april at de ikke lenger er for oljeboring utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Dette ble feiret med en stor folkefest på Youngstorget utenfor landsmøtet.

Klimasøksmål

I 2019 ble Naturvernforbundet også med som partshjelper i klimasøksmål Arktis. Saken ble ført i Borgarting lagmannsrett i november. I den forbindelse har en rekke lokallag og frivillige bidratt med leserbrev, debattmøter, seminarer, kunstinstallasjoner, foredrag og lysmarkering for å skape oppmerksomhet om oljeboring i Arktis og klimasøksmålet.

Naturvernforbundets rapport viser at full utfasing av fossil energi innen 2040 er mulig

I oktober lanserte vi rapporten «Fossilfritt Norge – hvordan fase ut fossil energi innen 2040». Rapporten fikk stor oppmerksomhet og det var smekkfullt på Kulturhuset i Oslo da den ble lansert. I rapporten viser vi at det er mulig å oppnå et fossilfritt Norge i 2040. Det forutsetter massiv satsing på energieffektivisering, redusert energibruk i transportsektoren samt en styrt avvikling av petroleumssektoren.

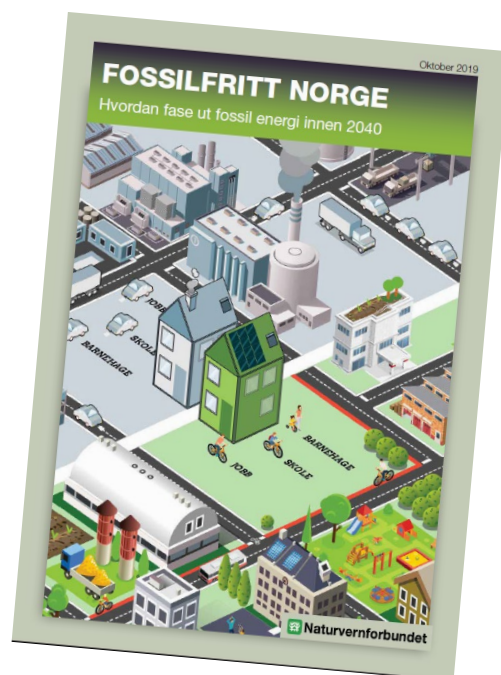
Til tross for at Norges kraftproduksjon er så godt som fri for olje, kull og gass, er vi sterkt avhengige av fossil energi. Vi brenner årlig om lag 170 TWh av dette, noe som er betydelig mer enn all norsk vann- og vindkraftproduksjon til sammen. I rapporten Fossilfritt Norge, som ble publisert 31. oktober 2019, viser Naturvernforbundet hvordan Norge kan bli kvitt den fossile energien innen 2040 uten store, naturødeleggende utbygginger av vann- og vindkraft.

Energibruk og energieffektivisering

Arbeidet med energiforbruk i bygg har dreid seg om innspill til politikerne om å bedre støtteordningene for energieffektivisering i husholdningene. Vi samarbeider med andre organisasjoner og aktører om dette.

Natur- og klimavennlige transportløsninger

I arbeidsprogrammet fra april 2018 heter det at Naturvernforbundets sekretariat skal bistå fylkeslag i arbeidet mot to store klima- og naturskadelige samferdselsprosjekter. Landsstyret

valgte i november 2018 ut tredje rullebane på Gardermoen og ferjefri E39 på Vestlandet som de to hovedsakene. Tredje rullebane var også valgt ut som hovedtema sammen med grønne og miljøvennlige byer to år tidligere og fulgte med inn i 2018.

I 2019 fortsatte vi å koordinere arbeidet i et nettverk mot bygging av tredje rullebane på Gardermoen, som foruten Naturvernforbundet består av Natur og Ungdom, Framtiden i våre hender, Greenpeace, Spire, Norges Bondelag, Norges Bygdekvinneforbund, Norges Bygdeungdomslag, Norsk forening mot støy, Besteforeldrenes klimaaksjon samt Interesseorganisasjonen Nei til tredje rullebane. Tidlig i 2019 ga Naturvernforbundet og flere i nettverket innspill til et regjeringsutnevnt luftfartsutvalg i form av deltakelse på høringsmøte og skriftlig innspill. Utvalgets utredning kom mot slutten av 2019 og inneholder faktisk noen gode anbefalinger, blant annet at Avinors støtteordninger for nye ruter og trafikkvekst bør avskaffes. Dette følges videre opp i 2020.

Siden bygging av en tredje rullebane er avhengig av økt etterspørsel etter flyreiser, har Naturvernforbundet økt innsatsen for å synliggjøre forbedringsmuligheter for toget som alternativ til fly. Vi snakker nå primært om kortsiktige forbedringsmuligheter som lar seg gjøre uten ny infrastruktur. Vi snakker mye om bedre togforbindelser til utlandet, bedre muligheter for å kjøpe togbilletter mot kontinentet, krav om flere sovevogner i Norge og innkjøp av flere vogner generelt, slik at antall avganger på tog mellom landsdelene kan økes. Vi har hatt møter med Jernbanedirektoratet og andre aktører og gjort mye mediarbeid på dette temaet, som har fått økende oppmerksomhet i samfunnet i takt med økende klimabevissthet og bevissthet rundt flyreisens klimafotavtrykk. Facebook-gruppa Togferie viser dette engasjementet tydelig.

Ferjefri E39 er en av de andre utvalgte sakene. Her drives arbeidet fram av fylkeslaget i Hordaland. Sekretariatets innsats i saken økes i 2020.

Naturvernforbundet deltar i Jernbanealliansen og innehar ledervervet i denne paraplyorganisasjonen. Hovedfokus har vært å få økte bevilgninger til vedlikehold av jernbanenettet samt tiltak som gir mer gods på jernbane.

Internasjonalt

Klimarettferdighet står sentralt i Naturvernforbundets klimaarbeid. Vi jobber for at Norge skal gjøre sin rettferdige andel av den globale klimadugnaden som kreves under Parisavtalen i tråd med vårt historiske ansvar og vår økonomiske kapasitet. Dette avhenger av at Norge både kutter nasjonale utslipp, og bidrar til utslippskutt og tilpasning i land i Sør med minst ansvar og kapasitet for klimakrisa.

I desember 2019 møttes nesten alle land i verden i Madrid for klimatoppmøtet COP25. Der skulle alle land vise at de er klare til å skru opp sine klimaambisjoner i årene fremover, samt bli enige om regler for samarbeid og kvotekjøp under Parisavtalen, og støtte til land i Sør for tap og skade fra klimakonsekvenser som ikke kan tilpasses. FNs generalsekretær hadde også kalt inn til et uformelt toppmøte i september for å øke presset for forsterkede klimamål. Sammen med Regnskogfondet arrangerte Naturvernforbundet i forkant av september-toppmøtet et pressemøte.

Naturvernforbundet var til stede i andre uke under forhandlingene i Madrid. I tett samarbeid med Forum for utvikling og miljø (ForUM) og våre internasjonale partnere i Friends of the Earth (FoE) og Climate Action Network (CAN) fulgte vi forhandlingene. I tillegg til to møter mellom norsk sivil samfunn, klima- og miljøminister Ola Elvestuen (V) og forhandlingsdelegasjonen, og ytterligere møter med norske stortingsrepresentanter fra Stortingets energi- og miljøkomite som var til stede i Madrid, deltok Naturvernforbundet på flere markeringer arrangert av organisasjoner fra Sør om blant annet behovet for

økt klimafinansiering til utslippskutt, tilpasning og tap og skade. Vi hadde daglig kontakt med norske journalister i Madrid, holdt flere uformelle pressebriefinger underveis og satte norske journalister i kontakt med våre partnere i Sør. Sammen med norske ungdomsorganisasjoner ledet av Natur og Ungdom demonstrerte vi mot Norges utilstrekkelige klimaambisjoner og (på det tidspunktet) manglende vilje til å levere nye, mer ambisiøse klimamål innen fristen satt under Parisavtalen (9. februar 2020).

Som i mange tidligere år gikk forhandlingene på overtid. Forhandlingenes resultat var svært skuffende, spesielt når det gjaldt manglende signaler om at land vil øke sine klimamål i nye nasjonale planer, og viser hvor mye arbeid gjenstår i alle land for å prioritere klimahandling. Nok en gang ble land ikke enige om regler når det gjelder kvotehandling og andre samarbeid mellom land. Det var også lite fremgang når det gjaldt tap og skade. Naturvernforbundet kommer til å følge opp disse temaene i Norge og gjennom FoE og CAN mot det "store" klimatoppmøtet i Glasgow i november 2020.

Miljøvennlig hverdag

Naturvernforbundet har hatt økt fokus på forbruksarbeidet i 2019. Vi har:

- Bistått flere kommuner i utviklingen av deres plast- og forbruksstrategier.
- Jobbet for bedre forbrukspolitik, blant annet gjennom tiltak som redusert moms på reparasjoner, bedre støtteordninger for ENØK-tiltak, forbud mot unødvendig plastbruk og økning av andelen resirkulerte materialer på markedet.
- Vi har og jobbet med tekstil gjennom å delta i Tekstilaksjonens styringsgruppe og nettverkssamarbeid med SIFO, Forbrukerrådet og Framtiden i våre hender (FIVH).
- Jobbet med formidling av tips til hvordan man kan bli mer miljøvennlig i hverdagen, både på egne nettsider og i media.
- Avsluttet prosjektet Oljefri etter 10 års arbeid. Prosjektet oppnådde sitt overordnede mål, og fra 1.1.2020 er det forbudt å fyre med fossil mineralolje i Norge.
- Ny satsning på Energismart med hovedfokus er på oppvarmingsløsninger og ENØK.
- Økt synlighet på Ta vare på det du har gjennom bl.a. samarbeid med Finn.no og Oslo Miljøhovedstad
- Gitt innspill til regjeringens arbeid med ny stortingsmelding om sirkulærøkonomien.
- Driftet Kystlotteriet nasjonalt

Strandrydding og marin forsøpling

I forbindelse med Naturvernforbundets Store Plastjakt, støttet av Miljødirektoratet, har mer enn 15 fylkes- og lokallag, i alle landsdelene, etter søknad fått aktivitetstilskudd fra potten på 800 000 kroner i 2019.

I tillegg har vi jobbet med å oppmuntre til hverdagsrydding gjennom en av våre hovedkanaler for marin forsøpling, Facebook-siden «2-Minutters strandrydding– Se hva jeg fant!». Her oppfordrer vi gruppemedlemmene til å rydde litt hver dag og dele sine funn med resten. Denne gruppa har i løpet av 2019 økt fra cirka 2 500 til 3 636 deltakere, hatt 1 021 innlegg, 6 632 kommentarer, 33 622 reaksjoner, og mye aktivitet både i forbindelse med de nasjonale ryddeaksjonene og resten av året. Gruppen har følgende viktige funksjoner:

- Hjelp publikum med identifisering av strandsøppelgjenstander
- Dokumentere hva slags avfall man finner langs kysten, fordelt på kildefraksjon
- Oppmuntre frivillige ryddere ved at de alltid har en kanal for å dele funn, stille spørsmål eller luften bekymringer med likesinnede.

I det øvrige arbeidet med strandrydding og kommunikasjon om plastutfordringer har vi samarbeidet bredt med nasjonale organisasjoner og forvaltningsorgan som Hold Norge Rent, Handelens Miljøfond, friluftsrådene, Senter for oljevern og marint miljø og Miljødirektoratet. Vi har også et mangfold av ulike samarbeidsaktører som er involvert i direkte strandryddingsaksjoner, som kan variere fra aksjon til aksjon, både lokalt og regionalt.

Kystlotteriet

Vi tok i 2019 over prosjektet Kystlotteriet fra Naturvernforbundet Østfold som en del av en nasjonal satsing i en prøveperiode.

I løpet av året samlet Kystlotteriet i overkant av 48 tonn søppel, fikk inn 4 500 lodd, og leverte ut om lag 25 000 sekker og 20 000 lodd. Den nye infrastrukturen vi satte opp med gratis utlevering av ryddeutstyr

og innleveringsavtaler har fungert godt. Kystlotteriet har også hatt mange ryddeaksjoner, både med skoler og frivillige ulike steder i landet. Prosjektet vokste seg veldig stort på kort tid og det gikk med mye ressurser på å drifte, samt å videreutvikle konseptet. Naturvernforbundet bestemte seg derfor for at prosjektet Kystlotteriet kan fortsette hos Miljøstiftelsen Elv og Hav fra og med 2020. Selv om Naturvernforbundet nasjonalt ikke vil drifte prosjektet videre oppfordrer vi fylkes- og lokallag til å fortsette det gode arbeidet med Kystlotteriet lokalt.

Plastforsøplingsfrie kommuner og plast- og giftfrie barnehager

Prosjektet «Plastforsøplingsfrie kommuner» har satt fokus på hva enkeltpersoner og kommuner kan gjøre med plastforsøpling og plastreduksjon. I løpet av året har vi laget tre guider til hvordan man kan jobbe med forsøpling og plast i sitt eget nærmiljø.

I mai lanserte vi en guide til hvordan man kan arrangere sin egen ryddeaksjon. På høsten kom guiden til hvordan man kan spore kilder og jobbe videre mot forsøpling, med blant annet en rask introduksjon til forurensningsloven. Den siste guiden ble lansert i desember, her har vi laget en liste over gode tiltak kommunen kan gjøre for å jobbe mot forsøpling og for plastreduksjon. Guidene har blitt delt hyppig på sosiale medier og er et levende verktøy for medlemmer og andre som vil gjøre en innsats for sitt lokalmiljø. De vil oppdateres og gjenbrukes ved fremtidige plastkampanjer.

I arbeidet med prosjektet har vi sett nærmere på noen konkrete temaer som kunstgressproblematikk, emballasje og plastgjenvinning.

2.-3. november arrangerte vi et plastseminar for medlemmer, aktive og tillitsvalgte i organisasjonen. Seminaret ble arrangert i Hønefoss i samarbeid med fylkeslagene i Buskerud og Vestfold. Her presenterte vi ulike prosjekter, synliggjorde hva sekretariatet jobber med og jobbet sammen med deltagerne for å lage strategier og planer for neste år.

Naturvernforbundets prosjekt om plast- og giftfrie barnehager gjennomføres i samarbeid med Private Barnehagers Landsforbund (PBL), Lekolar og NorEngros. Prosjektet ble videreført i 2019, og skal bidra til å redusere mengden plast og miljøgifter i PBLs mer enn 1900 barnehager. Målsetningen for 2019 var å nå enda flere barnehager med prosjektet. Naturvernforbundet deltok på PBLs landsmøte på Gardermoen med stand og hilsningstale ved Silje Ask Lundberg, samt med stand på Barnehagelederkonferansen i Bodø i september. Det ble i tillegg arrangert en fagdag for Kongsberg kommune. Veiledningsheftet som ble lansert høsten 2018 ble revidert og oppdatert til å inkludere mer om materiell og falldekker. Det ble også produsert et nytt sjekkpunkt-kort og "Plast- og giftfrie uteområder".

Plastkampanje

Våren 2019 lanserte sekretariatet kampanjen #plastfrisjokolade. Kampanjen skapte stort engasjement i sosiale medier. For å sette fokus på plastemballasje oppmuntret vi folk til å dele bilder av sjokoladepapir på avveie i en kampanje-gruppe på Facebook. Vi fikk inn over 630 innlegg og det ble delt cirka 1 300 bilder i perioden. I forbindelse med kampanjen var vi i dialog med de store sjokoladeprodusentene samt Mattilsynet om mulighetene for mer miljøvennlige emballaseløsninger. Vi har også samarbeidet med Odds Ballklubb som nå tilbyr sjokolade i løssvekt på deres stadion.

Oljefri og energismart

2019 var siste året for Naturvernforbundets klimaprojekt, Oljefri. Prosjektet har i over 10 år bidratt til at flere boligeiere har erstattet sine oljefyrte anlegg med fornybare oppvarmingsløsninger. Det har også vært et stort fokus på fjerning av nedgravde oljetanker som utgjør en stor forurensningstrussel. Vi har i løpet av de siste 10 årene sendt ut 73 986 brev til boligeiere med oljefyr sammen med over 50 kommuner

og Enova, samt arrangert 64 informasjonsmøter med til sammen nesten 7 000 deltakere. Oljefri har også deltatt og holdt foredrag på ulike konferanser, messer og seminarer. Oljefri har vært aktiv i både lokal og nasjonal media og har årlig hatt rundt 50 presseoppslag i avis, på radio og på TV. Nettsiden oljefri.no har hatt over 315 000 besøkende og har mottatt 6 847 forespørslers om fjerning av oljefyr. Vi har også tatt flere steg for å gjøre prosjektet tilgjengelig i hele landet og har nå Energispesialistdekning over nesten hele landet.

Forbudet mot fossil oljefyring innen 2020, som vi har jobbet for å få på plass siden prosjektets start, ble endelig vedtatt i 2017 og kom på Lovdata i 2018. Her har vi vært i dialog med ulike fagfolk, interesseorganisasjoner, kommuner, Miljødirektoratet, Kystverket og Klima- og miljødepartementet.

Prosjektet er avsluttet med tanke på kampanjeaktivitet, men nettsiden vil fortsatt ligge tilgjengelig med mulighet for å sende forespørslers til Energispesialister, samt lese informasjon om både oppvarmingsløsninger, støtteordninger og fjerning av oljefyrer og oljetanker.

Den relanserte nettsiden www.energismart.no har vært en nysatsning med tanke på å videreføre både samarbeidspartnere og aktivitet fra Oljefri, formidle energieffektivisering, fornybare energiløsninger og Naturvernforbundets energipolitikk. Her kombinerer vi det internasjonale arbeidet med TopTen HACKS (Heating and Cooling Knowhow and Solutions) og elementer fra Oljefri-prosjektet.

Det europeiske samarbeidsprosjektet TopTen har fortsatt vært viktig for Naturvernforbundet. TopTen-samarbeidet har som mål å gi forbrukerne oversikt over de mest energieffektive løsningene innenfor oppvarming og kjøling, samt smarte ENØK-tiltak. Vi valgte å søke midler til en ny treårsperiode fra Horizon2020 som vi har fått innvilget fra og med 2019.

Vi har også relansert og utvidet Oljefri-tilbyrderordningen vår, og den heter nå "Energispesialist". Vi kvalitetssikrer her bedrifter innen varme, ventilasjon, rådgivning, elektro, rehabilitering og sanering – de tiltakene som gjør boligen energismart. Bedriftene som søker om opptak til Energispesialist må som før innfri diverse krav til erfaring, organisering, økonomi, kompetanse og kundeoppfølging, samt gjennomføre en grundig søknadsprosess for å bli godkjent av ordningen.

Ta vare på det du har

Nettstedet www.tavarepaadetduhar.no har i 2019 hatt over 177 000 sidevisninger og en økt mengde henvendelser både på e-post og telefon. Veldig mange ønsker hjelp til å fikse tingene sine og informasjon om fiksearrangementer. Nettsiden inneholder en karttjeneste over lokale håndverkere, ulike tips for reparasjon og vedlikehold, konkurranser, synliggjøring av ulike håndverk og underkampanjer.

Det har blitt arrangert flere fiksemarkeder i storbyene Trondheim, Bergen og Oslo, samt andre enkeltarrangement andre steder i landet. Her har det vært mulig å reparere alt fra sykler, møbler, leker, klær og elektronikk helt gratis.

I Oslo har vi også samarbeidet med prosjektet RestartersOslo, som lager fiksefester for elektronikk. Sammen med dem, Deichmanske bibliotek, SoCentral og Norway Makers har det i 2019 blitt arrangert en rekke fiksefester for elektronikk og man har samlet over 50 frivillige restartere (fikserer).

I arbeidet med kampanjen har vi knyttet til oss et stort nettverk med støttespillere, deriblant Forbrukerrådet, Mesterbrevnemda, Finn.no, Oslo Miljøhovedstad, Framtiden i våre hender, ulike kommuner og Sparebankstiftelsen DNB.

Noen av de største satsningene har blant annet vært det nye samarbeidet med Finn.no hvor vi sammen har hatt en nettkampanje om tekstiler på våren og to arrangement på Arendalsuka, ett om elektronikk og ett om tekstil. Vi har startet arbeidet med å videreutvikle og forbedre nettsidene gjennom støtte fra Sparebankstiftelsen DNB og vi har tilsluttet oss det europeiske nettverket *Right to repair* hvor vi sammen med ulike organisasjoner fra forskjellige land jobber for bedre forbrukerrettigheter på elektronikk og lovendringer på EU-nivå.

Den store klesbyttedagen

Lørdag 6. april 2019 arrangerte Naturvernforbundet "Den store klesbyttedagen" for fjerde gang. Arrangementet er et samarbeid med Naturskyddsföreningen i Sverige, Byttemarked.nu i Danmark, Landvernd i Island samt flere andre norske organisasjoner og interessepartnere, blant andre Natur og Ungdom, Miljøagentene, Fremtiden i våre hender, Bærekraftig liv, frivilligsentraler, biblioteker, barnehager via PBL, folkehøyskoler, hoteller, og privatpersoner. Vi inviterte også med Deichmanske biblioteks filialer i Oslo, og fikk til et vellykket samarbeid mellom to av våre egne lag og to av Deichmans filialer.

Naturvernforbundet inviterte alle fjorårets arrangører og interesserte. Vi videreførte fjorårets konsept hvor deltagere ble oppfordret til å ta med 7 rene og pene plagg de selv ikke bruker lenger for å bytte dem i 7 "nye" plagg og la andre få glede av det de ikke bruker lenger.

Tidligere års materiellpakke ble videreført for arrangører, samt konseptet med å veilede interesserte til markedene, blant annet via et kart over byttemarkeder så deltakere lett kunne finne sitt nærmeste arrangement. Totalt ble det gjennomført cirka 126 arrangementer i Norge og det ble byttet mer enn 54 000 plagg. De byttede plaggene under Klesbyttedagen gav til sammen en besparelse på 378 tonn CO₂-ekvivalenter, sparte mellom 135 og 203 millioner liter vann og førte til 40 tonn mindre kjemikaliebruk, sammenlignet med om folk skulle ha kjøpt nye plagg. Vi gjennomførte og en undersøkelse om folks klesvaner i etterkant av Den store klesbyttedagen hvor så mange som 82 prosent hevder at Den store klesbyttedagen har bidratt til å endre deres klesvaner.

Vi har hatt et økende fokus på tekstil i året som har vært. Vi har gjennomgått nettsider og innhold, samt utviklet politikk på plast i klær og jobbet mer politisk med tekstil for å gi Den store klesbyttedagen større tyngde.

Miljøvennlige nabolag

Vi ble våren 2019 kontaktet av Vellenes fellesorganisasjon som er en medlemsorganisasjon for velforeninger og grendelag i Norge. Sammen ble vi enige om å samkjøre våre felles interesseområder innenfor miljø, til inspirasjon for våre lokallag og deres medlemmer. Vi tok for oss de temaene Naturvernforbundet jobber med innenfor miljøvennlig hverdag og lagde brosjyren "Miljøvennlige nabolag", inspirert av brosjyren "Den miljøvennlige hagen". Vi lanserte brosjyren på ByKuben i Oslo under Ombruksuka i november til god respons.

Internasjonalt prosjektarbeid

Naturvernforbundet har et omfattende internasjonalt prosjektarbeid. Samarbeidet med lokale miljøorganisasjoner er et viktig bidrag for å gjøre dem til sterkere aktører. Gjennom praktisk arbeid gjør vi hverdagen lettere for mange, og våre partnere bygger opp egen organisasjon. Mange av våre partnerland har begrenset politisk rom for det sivile samfunn, likevel deltar de fleste av våre partnere i viktige

prosesser med bidrag til utvikling av bedre miljøpolitikk. Det er mulig å følge store og små nyheter fra det internasjonale prosjektarbeidet på Facebook i gruppen «Naturvernforbundet Internasjonalt».

Operasjon Dagsverk

Naturvernforbundet samarbeider med Natur og Ungdom i Operasjon Dagsverk-prosjektet i Nigeria. Prosjektet handler om å gi ungdom som vokser opp med fattigdom, arbeidsløshet og oljeforurensning kunnskap om hvordan de selv kan skape en lysere framtid. Prosjektet går over fem år og består av tre moduler: Utdanning i skolen, entreprenørskap og ungdomsorganisering. Gjennom den nyetablerte ungdomsorganisasjonen Young Friends of the Earth Nigeria er det i dag etablert totalt 30 lokallag i fire forskjellige stater i Nigerdeltaet. I løpet av 2019 har tilsammen over 1000 ungdommer fra Young FoE fått opplæring i blant annet rettigheter, organisasjonsarbeid og kunnskap om hvordan de kan overvåke miljøkriminalitet og oljeutslipp. I løpet av 2019 har det også blitt etablert 32 energiklubber på utvalgte skoler. Totalt har 2700 elever fått teoretisk og praktisk opplæring om klima, miljø og fornybare løsninger gjennom disse skolene. 40 ungdommer har også lyktes i å etablere sin egen bedrift gjennom prosjektets entreprenørprogram. Av disse selger 38 stykker sollamper mens 2 reparerer og vedlikeholder sollamper og solcellepaneler.

Gjennom prosjektets entreprenørprogram har ungdommene lært hvordan de kan produsere og selge ovner. Her lærer 18 år gamle Faith (t.v) bort ovnsproduksjon til andre kvinner fra sitt eget lokalsamfunn.

Russland og Ukraina

Naturvernforbundet fikk i 2019 innvilget et treårig program fra Klima- og miljødepartementet med årlig støtte på 2 500 000 kr til prosjektet "Miljø i Russland" med støtte og samarbeid med russiske miljøgrupper.

Naturvernforbundet har en treårig samarbeidsavtale med Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) om å fremme sikker dekommisjonering av gamle atomreaktorer i Russland og Ukraina. 2019 var andre år i treårs avtale med et budsjett på 2 250 000 kroner per år.

Prosjekt Miljø i Russland

Naturvernforbundet har et langvarig samarbeid med Russiske miljøgrupper. Vår hovedpartner er Russian Social-Ecological Union (RSEU). RSEU har ikke eget sekretariat eller ansatte, men er en viktig paraplyorganisasjon med medlemsgrupper over hele Russland. Naturvernforbundet støtter deres arbeid innen en rekke tema. I nærområdene på Kola og i St. Petersburg-regionen har vi et samarbeid om klassisk naturvern og oppfølging av trusler mot verneområder.

De siste årene har problemene og oppmerksomheten knyttet til behandling av kommunalt avfall eksplodert med store demonstrasjoner, blant annet knyttet til transport av avfall fra Moskva med deponering i Arkhangelsk. I 2019 har RSEU i samarbeid med Naturvernforbundet utviklet en strategi for behandling av kommunalt avfall og laget en guide for hvordan lokale grupper kan jobbe med kildesortering og kommunalt avfall. Våre partnere har også satt i gang med opprydding av plast langs strender og elver, undersøkt plastens opprinnelse og motivert for mindre bruk av engangsplast.

Naturvernforbundet har bidratt til arbeidet med lokale klimaplaner. Russland har ingen handlingsplan for reduksjon av klimagassutslipp.

Mer enn 1000 skoler over hele Russland har deltatt i skoleprosjektet SPARE om energieffektivisering og klima. Over 3000 lærere har deltatt på kurs arrangert av lokale miljøgrupper i Arkhangelsk, Murmansk, Karelen, St. Petersburg, Kaliningrad, og regionene Moskva, Volga, Ural, Sibir og Vladivostok. Samarbeidet med Naturvernforbundet har også gjort det mulig for RSEU å følge klimapolitikken nasjonalt og internasjonalt.

Prosjekt om gamle atomreaktorer

Prosjektet "Fra lukkede rom til åpenhet" samler miljøvernere i Russland og Ukraina om planlegging for nedstenging av gamle atomreaktorer. I Russland har vi et særlig fokus på reaktorene i Nordvest-Russland, Kola atomkraftverk som ligger sør for Murmansk og Leningrad som ligger utenfor St. Petersburg. Vi har lokale partnere begge steder, mens Russian Social-Ecological Union/ Friends of the Earth Russland følger opp generelle regler og all-russisk utvikling på atomkraft-feltet.

Sammen med atomkraft-partnerne våre har vi publisert flere rapporter som er tilgjengelige på Naturvernforbundets nettsider: naturvernforbundet.no/decommissioning-reports.

Afrika

Naturvernforbundet har en samarbeidsavtale med Norad for perioden 2017-20, med et årlig beløp på 6 375 000 kroner. Målet vårt er at disse pengene skal sørge for at minst 750 000 mennesker i Mosambik, Nigeria og Togo skal få tilgang på forbedrete energiløsninger i det daglige. Dette er først og fremst ved at de blir i stand til å skaffe seg en forbedret ovn og/eller en soldreven lampe med uttak for mobillading.

I løpet av 2019 har vi sørget for at over 140 000 mennesker har fått bedre energiløsninger. Dette er det beste resultatet så langt i perioden. Dette skjedde selv om en av partnerne i Mosambik opplevde at syklonen Idai herjet midt i deres arbeidsområde. Både de selv og målgruppene deres ble dermed helt satt ut i en periode og måtte heller fokusere på nødhjelp og gjenoppbygging i flere måneder. I tillegg var det i perioder også problemer med å få tak i hensiktsmessige lamper i Mosambik.

De som skaffet seg en soldreven lampe opplevde at de fikk bedre arbeidslys og lettere og billigere tilgang til lading av mobiltelefon. De nye eierne av effektive kokeovner opplevde at de bruke mindre enn halvparten så mye ved og at ovnene avga mindre røyk. Dermed har de spart penger og tid, kunne benytte seg mer av tjenester via mobiltelefon, fått bedre arbeidsvilkår på kveldstid og fått mindre øye- og luftveisproblemer. I tillegg har redusert brenning av tre, trekull og parafin gitt en betydelig klimaeffekt.

Klima og informasjon

Naturvernforbundet har i flere år dekket de internasjonale klimaforhandlingene i regi av FN. Forhandlingene i 2019, i Madrid, ble fulgt av klimarådgiver Aled Dilwyn Fisher. Les mer om internasjonalt klimaarbeid under "Redusere utslippene av klimagasser".

Vi deltar også i flere samarbeidsforum om klimapolitikk, med blant annet Friends of the Earth, Climate Action Network og flere.

Sammen med Regnskogfondet jobber Naturvernforbundet spesielt med utviklingen av skogtiltak under REDD+ med støtte fra NORAD.

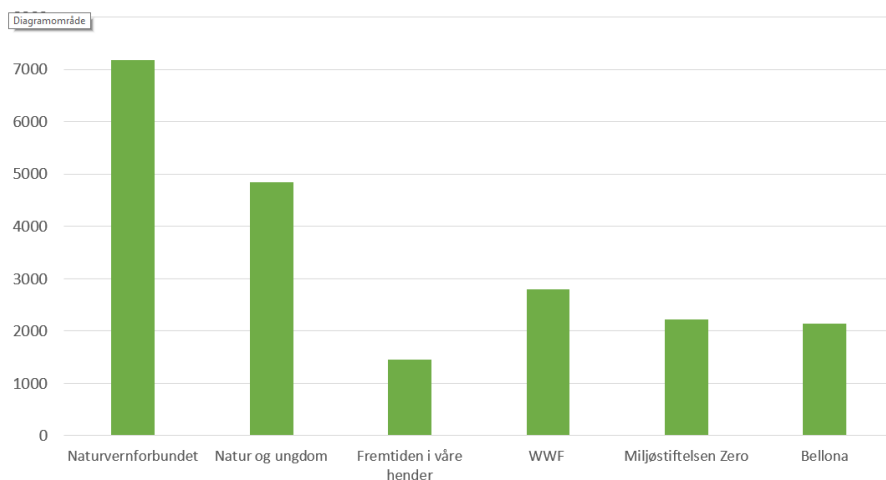
Media og kommunikasjon

Naturvernforbundet har i løpet av 2019 satt politisk dagsorden og oppnådd god mediedekning på et mangfold av saker. Naturvernforbundet fikk i 2019 stor oppmerksomhet og god mediedekning med blant annet følgende tema:

- Plast og marin forøpling (strandrydding og mikroplast)
- Klima, klimastreiker og vern av Lofoten, Vesterålen og Senja
- Vern av rovdyr og jakt på ulv
- Dumping av gruveavfall
- Vegutbygging
- Vassdrag og vindkraft
- Skogvern

Blant de norske miljøorganisasjonene har Naturvernforbundet flest medieoppslag i løpet av 2019, noe vi har hatt i mange år på rad. Nytt i 2019 er at særlig Natur og Ungdom har nærmet seg på grunn av en stor mengde oppslag rundt klimastreikene. (Kilde: Retriever)

Naturvernforbundet har et betydelig større medieavtrykk enn de andre miljøorganisasjonene. Dette skyldes i stor grad vår lokale organisering, med autonome lokal- og fylkeslag som setter dagsorden på sine egne saker, og dermed oppnår dekning i lokale medier.

Et flertall av medieoppslagene er i lokalaviser, altså at det er frivillige i Naturvernforbundets lokal- og fylkeslag som selv er i media, eventuelt supplert av ledelse sentralt.

Økt bruk av digitale flater

Naturvernforbundet har i 2019 fortsatt satsningen på bruk av digitale kanaler for å engasjere, mobilisere og nå ut med viktige natur- og miljø saker, samt rekruttere nye medlemmer. Aktiviteten i sosiale medier, spesielt på Facebook, har økt betraktelig på grunn av økt frekvens på innhold.

Vi deler både eget og andres innhold, så både hyppighet og bredden på typer saker vi promoterer har økt sterkt. Vi har satset betydelig på annonsering på Facebook for å rekruttere nye medlemmer. Satsingen på digitale flater har gitt flere følgere i sosiale medier, økt nettrafikk og mange tusen nye medlemmer.

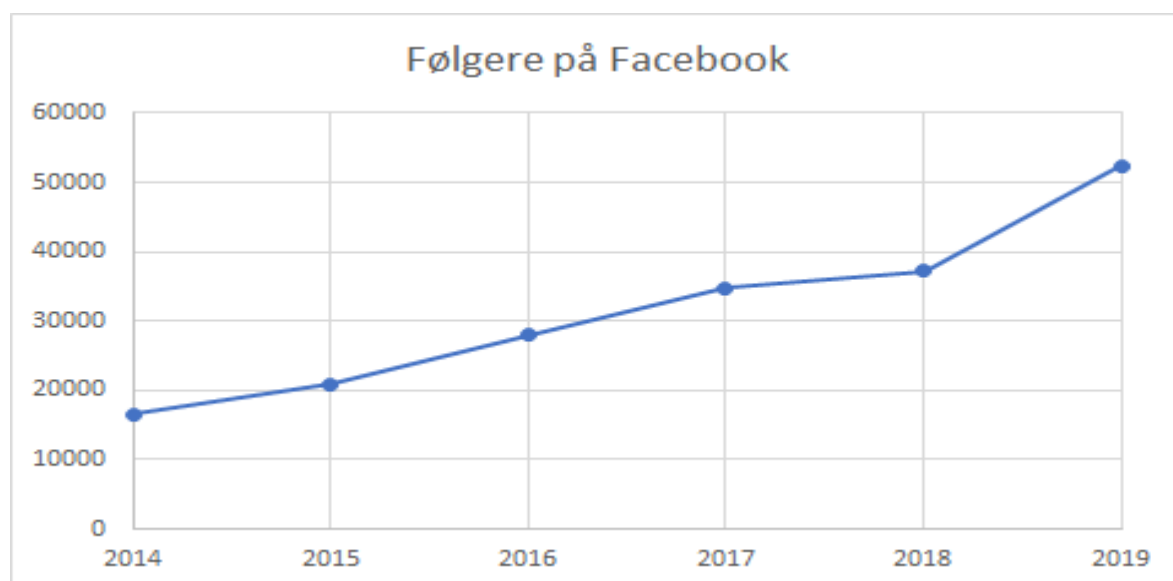
Trafikk til nettsidene www.naturvernforbundet.no

År	Sidevisninger	Trafikkøkning	Unike brukere	Innmeldinger
2019	3 916 496	55%	905 859	1 840
2018	2 523 223	11%	750 921	819
2017	2 273 772	14%	493 935	875

Nøkkeltall Facebook:

År	Følgere	Rekkevidde per 28 dg (snitt)	Engasjement per 28 dg (snitt)	Innmeldinger
2019	52 408	488 352	48 542	2 668
2018	37 196	153 108	12 053	54
2017	34 786	N/A	N/A	0

Antall følgere på Facebook 2014 til 2019:

Det er jevn aktivitet på Twitter, og i større grad lykkes vi også i at fagrådgivere og aktive bruker Twitter personlig (som seg selv) i tillegg til at Naturvernforbundet har en twitterkonto for alle saker. Twitter er en prioritert kanal for medie- og politikerpåvirkning.

Vi har aktiviteter også i andre kanaler (Instagram, Youtube og LinkedIn), selv om de ikke er prioritert. Det er sterkt økende aktivitet på Instagram, og vi passerte 10 000 følgere i 2019. Vi publiserer jevnlig på LinkedIn, men spredningen er marginal. Vi legger også ut stadig flere videoer på Youtube, men spredningen er minimal. I tillegg har vi flere temaflater på Facebook tilknyttet konkrete prosjekter.

Hva søker folk etter og hva leses på nett

Det er spesielt "nytteposter" som generer mye nettrafikk – og gir mer aktivitet enn rene nyhets saker. Eksempler på disse er hvordan man skal bygge fuglekasse, bestilling av nei takk til reklame-klistremerker, bli med på klesbyttedag og lignende nyttige tips til forbrukere, noe som ser ut til å være etterspurt. Saker der vanlige folk har et handlingsalternativ, som for eksempel poster som oppfordrer til å bruke mindre plast, er også populære.

Et stort antall besøkende på nettsidene leser faktasaker om global oppvarming og enkelte engelskspråklige saker om blant annet miljøproblemer i Russland og Romania.

Google (søketrafikk) og Facebook er de to klart største trafikkdriverne for nettrafikk, ved siden av trafikk via epostkampanjer og direkte trafikk.

Nyhetsbrev til alle medlemmer

I 2018 begynte vi å sende ut nyhetsbrevet "Grønnere hverdag" til alle medlemmer, noe som fortsatte gjennom 2019. Formålet med nyhetsbrevet er å vise handlingsalternativer for enkeltpersoner i hverdagen. Det ble sendt fem utgaver i 2019, med tema knyttet til aktiviteter tilpasset årstid og Naturvernforbundets arbeid. Vi vil evaluere og gå videre med andre typer nyhetsbrev i 2020.

Dialog med støttespillere, medlemmer og givere

Stadig mer av kommunikasjonen med medlemmer og omverdenen går via Facebook, som er det klart største sosiale mediet. Vi har økt fra cirka 17 000 til over 50 000 følgere de siste fem år. I større grad enn tidligere er vi i direkte dialog med både enkeltmedlemmer og aktive gjennom Facebook. Vi fører ikke detaljert statistikk, men mottar anslagsvis 5000 kommentarer og meldinger via sosiale medier hver måned, hvor vi aktivt svarer cirka 10 prosent.

Medlemsmagasinet Natur & miljø

Det ble gitt ut to utgaver av medlemsmagasinet Natur & miljø i 2019. Begge bladene hadde egne, omfattende temaseksjoner, i tillegg til reportasjer og organisasjonsstoff. I nummer 1 var temaet fornybar energi, mens i nummer 2 var det olje.

Natur & miljø er medlem av Fagpressen, og hadde i 2018/19 et godkjent opplagstall på 22 782. Dette er en økning på nær 3000 fra 2018, og nær 4000 fra 2017. Dette skyldes økende medlemstall. Redaksjonen består av Kristian Skjellum Aas (redaktør) og Tor Bjarne Christensen (journalist).

Natur og Ungdom ble, sammen med den svenske klimaaktivisten Greta Thunberg, tildelt Stiftelsen Fritt Ords pris for 2019. Dette er stiftelsens høyeste utmerkelse.

- Natur og Ungdom og Greta Thunberg gjør en stor innsats i vår tids viktigste debatt ved å insistere på at det ikke først og fremst er mer kunnskap og bedre analyser som nå trengs, men handling og tiltak, sa Stiftelsen Fritt Ords styreleder Grete Brochmann under utdelingen, som skjedde på Den Norske Opera i Oslo i mai.

Gaute Eiterjord, Vilja Helle Bøyum, Elise Sørensen og Nils Nerhus Rørstad tok imot Fritt Ord-prisen på vegne av Natur og Ungdom. Foto: Monica Vegstein/Fritt Ord

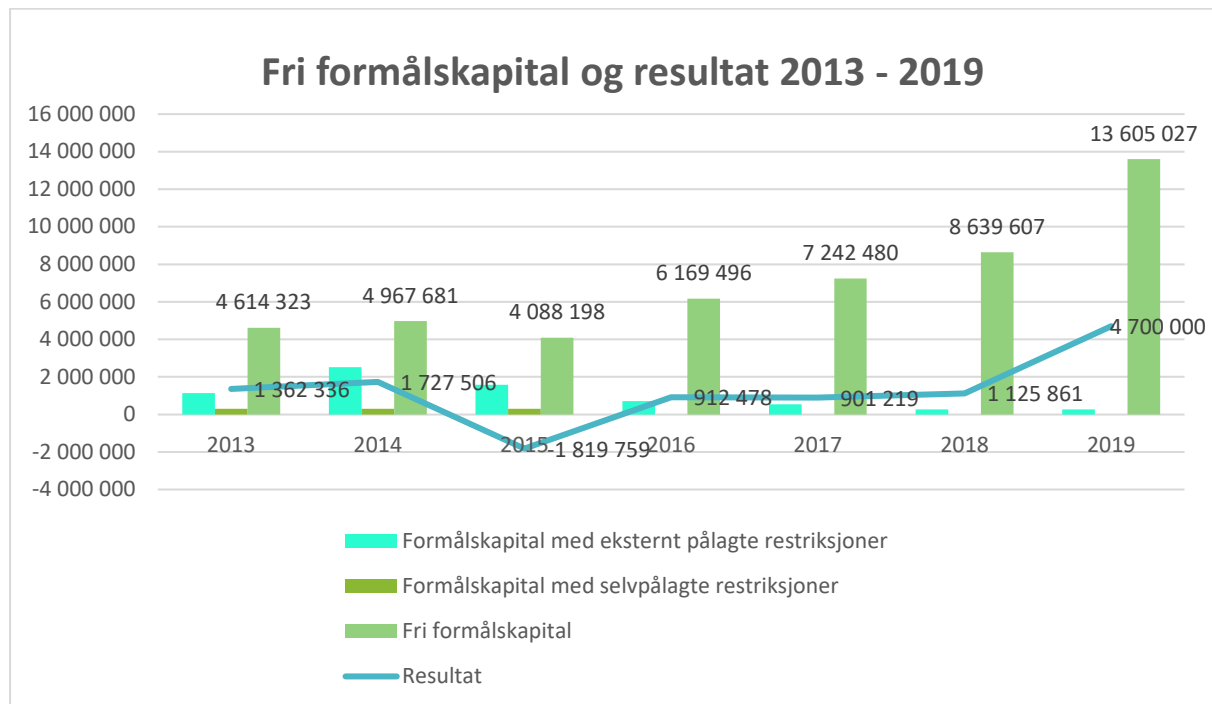
Økonomi og administrasjon

Teksten vil bli ferdigstilt etter at regnskap og årsberetning er klart.

Naturvernforbundets økonomi har styrket seg i 2019, med et resultat på over 4,5 millioner kroner.

Økningen skyldes i hovedsak at tilskuddet fra Norsk Tipping øker fra 2,2 til 4,8 millioner kroner, samt økte inntekter fra gaver og momskompensasjon.

I løpet av 2019 har sekretariatet tilbud økonomi- og regnskapstjenester for fylkes- og lokallag, og flere lag benytter nå dette tilbudet.

Vedlegg

Vedlegg 1: Styrende organer

Sentralstyret

Naturvernforbundets sentralstyre har i 2019 bestått av Silje Ask Lundberg (leder, Øyvind Johansen (nestleder), Rune Aanderaa, Ingeborg Gjærum, Wenche Skorge og Arnstein Vestre. Varamedlemmer er Kari Merete Andersen, Bernt Bull, Pernille Hansen og Kjell Magne Derås. Gaute Eiterjord har møtt for Natur og Ungdom med fulle møterettigheter i hele perioden. De ansatte har vært representert med møte- tale- og forslagsrett ved Arnodd Håpnæs og Jorunn Ospedal Vallestad frem til sommeren og Arnodd Håpnæs og Ida Lovise Skylstad etter sommeren. I tillegg har generalsekretær møtt. Sentralstyret har hatt fem fysiske møter i 2019 i tillegg har sentralstyret hatt elleve uformelle telefonmøter.

Landsstyret

Landsstyret har hatt 4 møter i 2019. Landsstyret har bestått av følgende i 2019:

Fylke/organisasjon	Fast	Vara
Agder	Jorunn Årstøl Stålsett	Harald Røed
Buskerud	Anne Foss	Martin Lindal
Finnmark	Annie Henriksen	Gunnar Reinholdtsen
Hedmark	Thomas Cottis	Stein Bie
Hordaland	Tina Sugunthi Felicien	Knut Espelid
Møre og Romsdal	Øystein Solevåg	Grete Lene Serikstad
Nordland	Bjørn Økern	Mathea Born
Nord-Trøndelag	Ellen Andersson	Gunnar Gustad
Oppland	Kjetil Bjørklund	Kristine Heistad
Oslo og Akershus	Gert-Fredrik Malt	Sidsel Selvik
Rogaland	Randi Storhaug	Kjetil Lønne Nilsen
Sogn og Fjordane	Anne-Line Thingnes Førund	John Anders Stavang
Sør-Trøndelag	Magne Vågsland	Ingerid Angell-Petersen
Telemark	Saskia Wanders	Torfinn Sanden
Troms	Anne-Lise Mortensen	Magnus Storvoll Strømseth
Vestfold	Ann Norderhaug	Pernille Grung
Østfold	Håkon Borch	Trine Strømme
Natur og Ungdom	Gaute Eiterjord	Jørgen Næss Karlsen
Natur og Ungdom	Åsa Braut Bache	Mia Cathryn Haugen Chameralain
Miljøagentene	Are Shaw Waage	
Regnskogfondet	Nils Hermann Ranum	Yngve Kristiansen
Ansatte	Arnodd Håpnæs	Jorunn Ospedal Vallestad Ida Lovise Skylstad

Vedlegg 2: Brev og høringsuttalelser sendt fra Naturvernforbundets ledelse, styrende organer og sekretariat

Naturvernforbundet sender svært mange brev, innspill og høringsuttalelser i løpet av et år. Listen her omfatter det som er sendt fra landsstyret, ledelsen, sekretariatet og der det har vært fellesbrev med fylkes- og lokallag og andre organisasjoner. Svært mange brev og høringsuttalelser sendes av fylkes- og lokallag. Disse er eventuelt er omtalt i lagenes årsrapporter og er ikke inkludert her. Lista er ikke uttømmende.

Høringsuttalelser sendt fra Naturvernforbundet i 2019

190201 Samferdsel, differensiert flypassasjeravgift
 190301 NNV Høring FNF strategi 2019 2023
 190430 Høring Naturvernforbundet norsk FSC standard
 190617 Høringssvar Naturvernforbundets innspill til forslag om opphevelse av brukthandelslova
 190906 Naturvernforbundet Høringsuttalelse Reguleringsplan Evenes
 190906 Finans, merverdiavgift
 190930 Nasjonal ramme for vindkraft, høringsuttalelse
 191001 Høring rovdyrforvaltning
 191001 Høringssvar driftskonsesjon for Nordic Rutile (Førdefjorden, Engebø)
 191001 Miljøorganisasjonenes innspill til Havforvaltningsplanene
 191001 Samferdsel, høringsuttalelse til rapport fra ekspertgruppe
 191010 Statsbudsjettet, næringskomiteen
 191010 Statsbudsjettet, næringskomiteen
 191011 Statsbudsjettet, finanskomiteen
 191014 Statsbudsjettet, utenriks- og forsvarskomiteen
 191016 Statsbudsjettet, energi- og miljøkomiteen
 191017 Statsbudsjettet, transport- og kommunikasjonskomiteen
 191025 Høringssvar forskrift om utforming og drift av idrettsbaner der det brukes plastholdig løst fyllmateriale
 191101 Høring på havvind, åpning av områder og energiforskrift
 191105 Høringsnotat dok8 naturmangfold
 191125 Innspill til strategi for urbant landbruk fra Sabima og Naturvernforbundet
 191205 Ny forskrift om kapasitetsøkning i oppdrett 2019 2020
 191211 Reviderte kriterier for kopipapir Svanemerke
 191220 Høringsuttalelse om miljø og helse i barnehager og skoler
 2019.04.30 Høringsuttalelse TFO 2019
 Evaluering minerallova NNV, NU, Sabima, NL, GP, FIVH
 Høyringsinnspel på detaljreguleringsplan for Engebø

Brev sendt fra Naturvernforbundet i 2019

091519 Brev til KLD med tiltak for redusert tekstilavfall og forurensning fra tekstiler
 100704 Brev til LMD om miljøregistreringer i skog
 101210 Oppnevning styrerepresentant i styret til miljømerket svanen 2019
 160529 Brev til NVE krever stans i arbeidene i Sørmarkfjellet
 181206 Brev til Zephyr Innvordfjellet Skrinlegg vindkraftutbygging
 190102 Brev til kommunrevisjon habilitet Flatanger Innvordfjellet Vindkraft
 190102 Klage Innvordfjellet Sivilombudsmann NNV og NOF
 190110 Samferdsel, cruisehavner
 190111 Skogvernrebrev til Elvestuen
 190117 Samferdsel, innspill luftfartsutvalg
 190124 Pant, brev om felles nordisk system

- 190126 Brev til utdanningsminister
- 190131 Brev til Aremark kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Askim kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Buskerud fylkeskommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Drammen kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Eidsberg kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Fredrikstad kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Halden kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Hobøl kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Marker kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Moss kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Rømskog kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Sarpsborg kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Skiptvet kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Spydeberg kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Våler kommune Innvordfjellet
- 190131 Brev til Østfold fylkeskommune Innvordfjellet
- 190204 Areal, utbygging Fossum Bærum
- 190206 Jordbruk, klimatiltak
- 190212 Fellesutspill vilkårsrevisjon Sira Kvina, OED
- 190219 Klage Innvordfjellet OED NNV og NOF
- 190305 Skogvernrebrev til KLD og LMD etter møte fra Naturvernforbundet
- 190311 Naturvern, Svaice Meløy
- 190319 Nasjonalpark i Østmarka til Elvestuen fra NNV og ØV
- 190319 Til KLD om Enovatilskudd fra NVH Elendig timing for nedtrapping
- 190322 Klage Innvordfjellet Sivilombudsmann NNV og NOF
- 190325 Stølefjorden Kragerø Feil i oppdrettssøknad
- 190328 Samferdsel, brev KVV Oslo øst
- 190410 OED utvidet høringsfrist vindkraft nasjonal ramme
- 190411 Brev til Storebrand, Investering i selskap som bruker havet som avfallsplass for gruveavfall
- 190424 Brev til OED, stans Sørmarkfjellet utbygging pga hubro NNV NOF
- 190502 Brev til Trønderenergi innsyn i rapport om hubro
- 190514 Samferdsel, fellesbrev planprosess for tredje rullebane
- 190527 Transport, fellesbrev med T&E om drivstoffavgift på fly
- 190529 Brev til NVE krever stans i arbeidene i Sørmarkfjellet
- 190608 Letter on Czech Wilderness project bark beetles
- 190611 Brev Elvestuen mikroplast tekstiler
- 190620 Samferdsel, bilavgifter
- 190628 Brev til OED Vindkraft miljøfaglige hensyn DNT NJFF NNV
- 190703 Brev til NRK Korreksjon om Naturvernforbundet og Flyskam
- 190710 Fullmakt tilgang til Riksarkivet Naturvernforbundet
- 190711 Klage på kvote lisensfelling jerv
- 190815 Anmeldelse flydieselutslipp Fjellhamarelva 0819 Naturvernforbundet Lørenskog
- 190823 Samferdsel, togtilbudet
- 190904 Brev til DirMin utsatt høringfrist Engebø
- 190906 Innspill til engangsplast arbeidsgruppe
- 190918 Samferdsel, fellesbrev Viken og tredje rullebane
- 190919 OED Andmyran, Klage på innvilgelse av utsatt frist
- 190926 Brev til Storebrand, møteforespørsel om investeringer i selskaper som dumper gruveavfall i sjø

191002 Brev KLD, Krever ny konsekvensutredning og utslippssøknad for Engebøprosjektet
191004 OED Guleslettene, Klage på godkjenning av forundersøkelser
191016 Brev til Stortinget EogM Nettariffer klimapolitiske mål
191022 Brev til Sunnfjord kommune innspel til høyringsvar på søknad om driftskonsesjon for Engebø
191104 Brev til OED KLD Vindkraft miljøfaglige hensyn DNT NJFF NNV
191108 Energi, klage Johan Sverdrup reklame Equinor
191114 Samferdsel, togreiseseminar 2020
191118 Smøla, vindkraft omgjøring av forlengelse
191124 Brev til energi og miljøkomiteen Innspill til endringer i konsesjonssystemet vindkraft
191124 Brev til KLD, Innspill til endringer i konsesjonssystemet for vindkraft
191124 Brev til OED, Innspill til endringer i konsesjonssystemet vindkraft
191129 Samferdsel, nordisk flyavgift
191202 Offentliggjøring klimakur 2030
191213 Statsbudsjettet 2021, innspill
191218 Invitasjon til fiskeriminister Nesvik oppdrettsrelaterte utfordringer
2019.08.10 Klage på løyve sibirbergknapp og gravbergknapp Tore Hals Mejdellsvei og Dr. Dedichensvei (Oslo)
2019.08.10 Klage på løyve sibirbergknapp og gravbergknapp Fjellstuvegen (Oslo)
25022019 Innspill fra WWF og Naturvernforbundet til mandat ekspertgruppe engangsplast
261120 Vindkraft brev til OED Smøla krav om omgjøring av forlengelse
Brev fellesnemnda Sunnfjord Detaljregulering Engebø
Brev Pensjonsfond utland gruvekatastrofe i Brasil
Brev til FM i Innland om skjøtsel av slåttemark
Challenge to NBIM
Innspill lisenskvote ulv Rovdyrnemnd 4 og 5, 2019
Klage driftskonsesjon Nussir
Klage på lisenskvote ulv Oppland 1109 2019
Klage på lisenskvote ulv utenfor ulvesona i region 4 og 5 0409 2019
Klage på manglande innsyn Nordic Mining
Konsultasjon rovviltforvaltning SEPT 2019
Kontroll og konstitusjonskomiteen Riksrevisjonen innsigelse DNT NJFF NNV WWF Norsk friluftsliv Sabima 2019
Krav om stans av skyting av sjøfugler ved oppdrettsanlegg
Nei til lisensjakt på bjørn i 2019
NNV Brev om Klimatiltak i jordbruket
Noregs Banks ansvar ved investeringar i gruveselskap
Rovdyrbrev KLD 2606 2019
Skogbrev Bollestad 2708 2019
Skogbrev Miljødirektoratet 2409 2019
Til Ola Elvestuen om fiskereguleringer 2021 innspill fra NGOene 17 10 19

Vedlegg 3: Oversikt over utvalg i Naturvernforbundet pr 31.12.2019

Skogutvalget:

Leder: Gjermund Andersen (NOA)

Medlemmer: Trude Myhre (NOA/Vestfold), Sigmund Hågvær (NOA), Gjermund Gjestvang (Hedmark), Ola W Krog (Østfold) og Tage Vedal (Nordland)

Gruveutvalget:

Utvalget har ingen leder.

Medlemmer: Mads Løkeland-Stai (Trøndelag), Anne-Line Thingnes Førstund (Sogn og Fjordane), Knut Altmann (Finnmark), Gunnar Gustad (Trøndelag), Gunnar Reinholdtsen (Finnmark), Kjerstin Elisabeth Uhre (Troms), Randi Storhaug (Rogaland), Susan Renshaw (Rogaland), Tina Andersen Vågenes (NOA), Jørgen Næss Karlsen (NU), Ingebjørg Marie Thorkildsen (NU)

Fiske- og oppdrettsutvalget:

Utvalget har ingen leder.

Medlemmer: Åsa Renman (Østfold), Rolv Sigurdson (Nordland), Svanhild Andersen (Finnmark), Arne Luther (Troms), Cato Iversen (Trøndelag), Eli Husjord (Trøndelag), Erling Solvang (Nordland), Anne-Karin Daniloff (Finnmark), Kjetil Nilsen (Rogaland), Leif Wasskog (Finnmark), Peder Johan Pedersen (Agder), Arnold Jensen (Troms), Silje Helen Hansen (NOA), Joar Hamlandsø (Trøndelag) og Therese Hugstmyr Woie (NU).

Vassdragsvernrådet:

Leder: Jan Olav Nybo (NOA)

Medlemmer: Per Flatberg (NOA), Erik Solheim (Sogn og Fjordane), Øystein Folden (Møre og Romsdal), Kari Fonnes (NOA), Oddvar Skre (Hordaland), Silje Helen Hansen (NOA), Tore Brænd (NOA), Vidar Skiri (Møre og Romsdal), Rune Folkvord (Rogaland), Kåre Flatlandsmo (Hordaland), Honorata Gajda (NOA), May Lene Meyer (Nordland), Torfinn Sanden (Telemark) og Christine Myrseth (Troms). og Øyunn Hasvik (NU).

Jordbruksutvalget:

Leder: Ann Norderhaug (Vestfold)

Medlemmer: Thomas Cottis (Hedmark), Hans Ivar Nesse (Vestfold), Siri Haugum, (Hordaland) Ingrid Vaksvik (Hordaland) og Anna Blix (NOA)

Internasjonalt utvalg:

Utvalget er ikke aktivt

Vedlegg 4: Årsberetning, regnskap og revisjonsberetning**Årsberetning 2019****Virksomhetens art og lokalisering**

Norges Naturvernforbund er en landsdekkende medlemsorganisasjon med det formål: *å arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.*

Naturvernforbundet består av sentralstyre, landsstyre og landsmøte som organisasjonens besluttsende organer. Landsmøtet er organisasjonens øverste organ og ble sist avholdt i Stavanger i april 2018. Neste landsmøte er planlagt avholdt i Førde 24-26 april 2020, men på grunn av koronapandemien er landsmøtet foreløpig utsatt. Landsstyret har hatt 4 møter i 2019 og tilsvarende har sentralstyret hatt 5 møter.

Sekretariatet er lokalisert i Mariboers gate 8 i Oslo. En ansatt i sekretariatet har kontor i Kragerø. To regionsekretærstillinger er også ansatt i sekretariatet og har arbeidssted i Hadsel og i Trondheim, tilhørende fylkeslagene i Nordland, Troms og Finnmark og Trøndelag. Leder disponerer også en kontorplass i Tromsø.

Organisasjonens sekretariat hadde pr 31.12.2019 38 ansatte på hel- eller deltid, til sammen 34,85 årsverk, herav inkludert to regionansatte, samt leder honorert i fulltidsstilling og nestleder i 20% stilling. Pr 31.12.2019 er det tre ansatte som har midlertidig stilling. Medarbeidere engasjert i midlertidige stillinger arbeider på tidsavgrensede prosjekter.

Virksomheten omfatter medlemsrettet arbeid, miljøpolitisk påvirkningsarbeid overfor sentrale og lokale myndigheter, storting, næringsliv m.f. Naturvernforbundet er en sentral høringsinstans og uttalte seg om en rekke viktige miljø- og naturvernsaker overfor kommunal, regional og nasjonal forvaltning, samt overfor Regjeringen og Stortinget i 2019. Naturvernforbundet har et langsiktig internasjonalt prosjektsamarbeid innenfor klima, energieffektivisering, miljøundervisning og organisasjonsbygging.

I Russland og Ukraina bidrar Naturvernforbundet til å fremme sikker nedleggelse av de eldste atomreaktorene med støtte fra Direktoratet for Strålevern og Atomsikkerhet. I Russland har vi også samarbeidet med Russian Social-Ecological Union og lokale miljøgrupper om naturvern, klima, behandling av kommunalt avfall, plast og miljøundervisning med støtte fra Klima og Miljødepartementet. I Togo, Nigeria og Mosambik har Naturvernforbundet fortsatt arbeidet med energitilgang. I perioden 2017-19 har 378.000 personer fått en bedre hverdag ved at de har skaffet seg en ren og effektiv kokeovn og/ eller et lite solstrøm-anlegg. I 2019 ble det produsert og solgt 45.400 ovner og solgt 4.600 soldrevne lamper innenfor prosjektet.

Arbeidet etter innsamlingsaksjonen Operasjon Dagsverk i 2017 er videreutvikle i 2019 og støtter nå 20 lokalsamfunn rammet av oljeforurensning i Niger-delta med opplæring for etablering av inntektsgivende aktiviteter, ren energi og overvåking av oljeforurensning.

Naturvernforbundet er medlem av det internasjonale miljønettverket Friends of the Earth.

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

I april 2019 var det sammenslåing av fylkeslagene i Trøndelag. Naturvernforbundet har ved utgangen av året 16 aktive fylkeslag, 96 lokallag (herav 6 studentlag) som jobber med natur- og miljøvernsaker. Flere fylkeslag har egne ansatte på hel- eller deltid. Frivillig arbeid utgjør hovedtyngden av organisasjonens aktivitet i fylker og kommuner over hele landet. Tillitsvalgte, aktive medlemmer og andre bidrar i tillegg vesentlig for å sikre og forsterke det faglige og organisatoriske nivået i organisasjonen. Samlet representerer Naturvernforbundet et omfattende faglig nettverk som sikrer stor innsikt i natur- og miljøspørsmål. Naturvernforbundet har nå fem aktive fagutvalg og en kontrollkomite, samt flere faglige ressursnettverk med frivillige i organisasjonen. Tillitsvalgte, medlemmer og ansatte sitter dessuten i rundt 100 forskjellige verv i organisasjonsstyret, faglige utvalg og diverse råd på vegne av Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet hadde 31 128 medlemmer per 31.12.2019, en økning på 5 924 medlemmer eller 24 % fra året før. I tillegg var det registrert 1 315 faste givere (Naturvenner), en økning på 115 fra 2018. Fastgiverinntektene økte fra 1,498 til 1,671 mill. kroner. Gjennomsnittlig giverinntekt var i 2019 på 1 270 kroner mot 1 238 i 2018. Innsamlingsprosenten i 2019 var på 85 % en økning fra 74 % i 2018.

Naturvernforbundet ga i 2018 ut to nummer av medlemsbladet *Natur&miljø*. Bladet har et opplag på 22785 eksemplarer (godkjent opplagstall gjennom Fagpressen), herav 1845 gratisdistribuerte og 547 betalende abonnenter.

Sekretariatet leverer økonomitjenester til flere lokal- og fylkeslag. Det er i årsmeldingen for 2019 redegjort nærmere for enkeltprosjekter og måloppnåelse.

Redegjørelse for Aktivitetsregnskapet

Naturvernforbundet har ytterligere styrket økonomien gjennom 2019 og har per 31.12.2019 en fri formålskapital på 13,513 mill. kroner. Det betyr at vi har mer enn oppfylt målet i innværende periode av arbeidsprogrammet om en fri formålskapital på 7 mill. kroner.

Aktivitetsregnskapet for 2019 viser et positivt aktivitetsresultat på 4,889 mill. kroner. Det er mer enn en firedobling av resultatet sammenlignet med de to siste årene. Det ble budsjettert forsiktig på inntektssiden i 2019 fordi det var stor usikkerhet rundt tilskuddet fra Norsk tipping, og først i desember fikk vi bekreftelse på tildelingen. Resultatøkningen skyldes først og fremst økt tilskudd fra Norsk Tipping samt en økning i innsamlede midler og gaver.

Sum anskaffede midler var i 2019 samlet på 57,235 millioner kroner, en økning på 9,835 mill. kroner fra 2018 og skyldes i hovedsak høyere prosjektinntekter/tilskudd og mer i innsamlede midler.

Tilskudd (driftsstøtten) fra Miljøverndepartementet var den største enkeltkilden til driftsinntekter, og utgjorde i 2019 7,581 mill. kroner, en økning på 0,723 mill. kroner fra 2018. Økningen skyldes at nye lokallag gav et ekstra tellende fylkeslag sammenlignet med 2018.

NORAD var den største enkeltkilden til prosjektinntekter på i alt 7,575 mill. kroner, det samme som i 2018. Innsamlede midler og medlemsinntekter utgjorde til sammen 11,020 mill. kroner, en økning på 1,788 mill. kroner fra 2018. Innsamlede midler/gaver økte med litt over 1 mill. kroner. Offentlige tilskudd utgjorde 48 % av de samlede inntektene, en nedgang på 8 prosentpoeng fra 2018. I løpet av de tre siste årene har de offentlige tilskuddenes andel av de totale inntektene blitt redusert med 18 prosentpoeng (fra 66 til 48 %). Det er i tråd med uttalte strategier å redusere organisasjonens avhengighet av offentlige tilskudd.

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Fra 2019 er fordelingen av tilskudd fra spilleoverskuddet til Norsk Tipping (spilleautomatinntekter) lagt om slik at den i større grad bidrar til å trygge viktige samfunnsoppgaver som store landsdekkende organisasjoner utfører på områdene helse, sosiale tjenester, krisehjelp og støttearbeid, natur-miljø og dyrevern. Tilskuddet fra Norsk Tipping mer enn doblet seg i 2019, fra 2,223 mill. kroner i 2018 til 4,800 mill. kroner i 2019.

Sum forbrukte midler var på til sammen 52,346 mill. kroner, en økning på 6,071 mill. kroner sammenlignet med 2018.

Tilskudd til internasjonalt arbeid gjelder i stor grad overføringer til prosjektpartnere i land i Øst-Europa og Afrika. Prosjektene i utlandet drives med midler i hovedsak bevilget av Norad, Utenriksdepartementet, Klima og miljødepartementet og Strålevernet.

Det ble i alt overført 6,691 mill. kroner til lokal- og fylkeslag, Miljøagentene og Natur og Ungdom i 2019. Det er en økning på 0,295 mill. kroner fra 2018 og skyldes økt overføring av medlemskontingent og noe mer aktivitetstilskudd over eksterne prosjekter. Medlemskontingenten til fylkes- og lokallagene var på i alt 3,436 mill. kroner.

På aktiviteter som oppfyller formålet ble det i 2019 i alt brukt 27,448 mill. kroner. Det er en økning på 4,219 mill. kroner fra 2018. Formålsprosenten for 2019 er på 86% en økning på 2 prosentpoeng fra 2018.

Kostnader ved administrasjon og styrende organer viser en liten nedgang fra 2018. Likviditeten har vært god i 2019. Overskuddslikviditet er plassert i norske banker som vanlig rentebærende innskudd og høyrentekonto.

Formålskapital

Ved utgangen av 2019 har vi en total formålskapital på 13,794 mill. kroner. Det er en økning på 4,889 mill. kroner fra 2018. Av dette utgjør fri formålskapital 13,512 mill. kroner, en økning på 4,873 mill. kroner fra 2018. Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner utgjør 0,281 mill. kroner, en økning på 0,016 mill. kroner fra 2018.

Vi vurderer situasjonen i forbindelse med den pågående korona-pandemien slik at Naturvernforbundet har inntekter og likviditet til å opprettholde driften som normalt. Så vil det bli gjort løpende vurderinger av inntektssituasjonen og forutsetningen kan raskt endre seg dersom statlig støtte, prosjektinntekter eller gaveinntekter plutselig faller helt eller delvis bort. I så fall vil det bli iverksatt tiltak for å sikre forbundets drift.

I årsregnskapet for 2019 er fortsatt drift lagt til grunn og styret bekrefter at forutsetning er tilstede.

Arbeidsmiljø

Sykefraværet i Naturvernforbundet i 2019 var på 3,53 % av total arbeidstid. Det er en liten økning fra 2018 hvor sykefraværet var på 2,64 %. Det egenmeldte sykefraværet utgjorde 1,61 % og langtidsfraværet (mer enn 16 dager) var på 1,92 %. Det var ingen personskader eller ulykker blant ansatte i 2019. Arbeidsmiljøutvalget har i 2019 hatt to møter, og det ble igangsatt arbeid med ny arbeidsmiljøundersøkelse som skal gjennomføres i januar 2020.

Likestilling

Forbundets mål er å sørge for god kjønnsbalanse både i tillitspersonapparatet så vel som i sekretariatet. Landsstyret har en kjønns sammensetning som tilfredsstillende våre vedtekter der det står at «kjønnsfordelingen i landsstyret bør ikke vise større ulikhet enn 60–40». Kjønnsfordelingen i sekretariatet er svært jevn, og av de ansatte pr 31.12.2019 er det 18 kvinner og 20 menn (inkl. 2 honorerte tillitsvalgte). Ledergruppen består av tre kvinner og fire menn (per 31.12.2019). Leder og generalsekretær er begge kvinner.

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Lønnssystemet er bygget på stillingskategorier, hvor ansiennitet og utdannelse bestemmer lønnsnivået. Det er ikke rom for individuelle lønnsforhandlinger. Dette gjør at det ikke er merkbar forskjell i lønn mellom menn og kvinner som har samme erfaringsbakgrunn og stillingskategori.

Påvirkning av det ytre miljø

Vår tjenesteproduksjon forutsetter bruk av ulike ressurser som vi søker å begrense mest mulig. Landsstyret vedtok i november 2019 en reisepolicy for Naturvernforbundet som legger stor vekt på miljø. Internasjonale reiser var vårt største bidrag til klimagassutslipp i 2019. Vi tilstreber å gjøre reisevirksomheten så lite miljøbelastende som mulig ved å benytte gange, sykkel og kollektivtransport i Oslo-området og mest mulig tog/buss i Norge der det er praktisk mulig. Vi benytter Zoom, Skype el. i stor utstrekning, noe som gjør det lettere å unngå unødvendige reiser. Innkjøp gjøres forsøksvis brukt, og vi har stort fokus på vedlikehold og reparasjon fremfor å kjøpe nytt. Høsten 2019 ble det gjennomført en enkel oppgradering av lokalene, og innkjøp av møbler var i hovedsak brukt, samt at eksisterende møbler ble gitt tilbake til leverandør.

Naturvernforbundet har ikke et fullstendig klimaregnskap. Sekretariatets aktiviteter rapporteres til Miljøfyrtårn og vi har på den måten oversikt over en del av organisasjonens miljøbelastning. På dette grunnlaget er det mulig å anslå våre utslipp knyttet til flyreiser. I 2018 var det 75 flyreiser (en vei) med slik fordeling:

Strekning	Antall	kg CO ₂ ¹	SUM kg CO ₂
Norge og Norden	65	85	5 525
Europe	4	250	1 000
Interkontinentalt	6	1 500	9 000
SUM	75	1 835	15 525

Fremtidig utvikling

Naturvernforbundet har styrt arbeidet i 2019 etter arbeidsprogrammet som ble vedtatt på landsmøtet i Stavanger i 2018. Det er gjort prioriteringer i arbeidsprogrammet i tråd med vedtak i styrende organer. Nytt arbeidsprogram skal vedtas på landsmøtet i Førde i april 2020.

Klima og miljødepartementet vil i løpet av vinter/tidlig vår endre forskriften for «Tilskudd til frivillige miljøorganisasjoner og allmennyttige miljøstiftelser» som følge av antall fylkes og kommuner er endret gjennom fylkes- og kommunereformen. Dette har endret strukturen med antall lokal- og fylkeslag i miljøorganisasjonene og vil dermed påvirke beregningen av tilskuddenes størrelse under ordningen. Vi regner med at Naturvernforbundet får forskriftsendringen på høring. Departementet har som mål at endret forskrift skal være klar til søknadsfristen 15. mai 2020 for tilskudd i året 2021.

Vi har i 2019 hatt en betydelig økning i nye medlemmer samtidig som antall fastgivere øker både i antall og beløp. Klimasaken er langt høyere på dagsorden med skolestreiker

¹ Kalkulert ut ifra antatt reiselengde, tall som Forsker Borgar Aamaas ved CICERO Senter for klimaforskning har gitt Dagsavisen basert på et prosjekt CICERO og Transportøkonomisk institutt har ledet. Dette gir følgende eksempler; Oslo-Bergen: 85 kilo, Oslo-London: 240 kilo, Oslo-New York: 1.100 kilo, Oslo-Bangkok: 1.700 kilo. Tilsvarende tall kommer fra kalkulatoren <http://www.ecopassenger.org/> for samlet oppvarmingseffekt av flyreiser.

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

og stadig mer fokus i media, samtidig som FNs naturpanel sin rapport fra mai 2019 har løftet frem naturvernsaken. Naturvernforbundets satsning på verving og kampanjer i sosiale medier gir har vært riktig og kombinert med at interessen for natur- og miljøsakene er voksende i befolkningen samtidig med flere store og engasjerende saker, har det gjort at vi per 1. mars 2020 har mer enn 33.000 medlemmer. Det er 5.000 flere medlemmer enn målkravet i inneværende arbeidsprogramperiode.

Anti-korrupsjon

Naturvernforbundet jobber aktivt med vårt anti-korrupsjonsarbeid både innad og mot våre partnere og har vedtatte retningslinjer for vårt anti-korrupsjonsarbeid som også har blitt godkjent av våre bidragsytere. Enhver form for mislighold må rapporteres av våre partnere og eventuelt tilbakebetales. Det er ikke rapportert inn noe mislighold i 2019. Etske retningslinjer er under revisjon med egen arbeidsgruppe og skal vedtas av landsstyret i mars 2020.

Styring av finansiell risiko

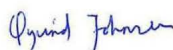
Naturvernforbundet hadde i 2019 48% offentlig finansiering. Det er en nedgang fra 56% i 2018. Med tanke på usikkerhet i tildelinger og kriterier for ulike offentlige støtteordninger vil vi fortsatt jobbe for å øke andelen inntekter fra andre kilder, men vi er likevel komfortable med at under halvparten av forbundets inntekter nå finansieres med offentlige midler.

Oslo, 30. mars 2020

I styret for Norges Naturvernforbund

Silje A. Lundberg
leder

Øyvind Johnsen
nestleder

Ingeborg Gjærum
styremedlem

Rune Aanderaa
styremedlem

Kari Merete Andersen
varamedlem

Arnstein Vestre
styremedlem

Therese Hugstmyr Woie
styremedlem Natur og Ungdom

Maren Esmark
generalsekretær

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Balanse 2019 - Norges Naturvernforbund

Eiendeler	Note	31.12. 2019	31.12. 2018
Anleggsmidler			
Inventar, maskiner, IT etc.	6	713 039	886 562
Langsiktige fordringer		216 000	216 000
Sum anleggsmidler		929 039	1 102 562
Omløpsmidler			
Varer			
Fordringer			
Kundefordringer	10	4 824 177	4 145 821
Andre kortsiktige fordringer		1 700 367	1 921 898
Sum fordringer		6 524 544	6 067 719
Bankinnskudd, kontanter og lignede	9	23 249 861	13 489 158
Sum omløpsmidler		29 774 406	19 556 877
Sum eiendeler		30 703 445	20 659 440
Formålskapital og gjeld			
Formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner	8	281 609	265 420
Fri formålskapital	8	13 512 930	8 639 607
Sum formålskapital	8	13 794 539	8 905 027
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Gjeld til kredittinstitusjoner		-	3 750
Leverandørgjeld	10	942 502	1 056 879
Skyldig offentlig avgifter		1 590 467	1 710 789
Tilskuddsgjeld		2 763 694	796 356
Annen kortsiktig gjeld		11 612 243	8 186 639
Sum kortsiktig gjeld		16 908 906	11 754 413
Sum Formålskapital og gjeld		30 703 445	20 659 440

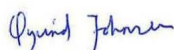

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

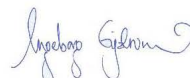
Oslo, den 30. mars 2020
I styret for Norges Naturvernforbund

Silje A. Lundberg
leder

Øyvind Johnsen
nestleder

Ingeborg Gjærum
styremedlem

Rune Aanderaa
styremedlem

Kari Merete Andersen
varamedlem

Arnstein Vestre
styremedlem

Therese Hugstmyr Woie
styremedlem Natur og Ungdom

Maren Esmark
generalsekretær

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Aktivitetsregnskap 2019 - Norges Naturvernforbund

Anskaffede midler	Note	2019	2018
Medlemsinntekter	2	6 796 359	6 036 626
Tilskudd	3	42 315 976	32 870 492
Offentlige tilskudd		27 670 071	26 812 342
Andre tilskudd		14 645 905	6 058 150
Innsamlede midler, gaver mv	4, 7	4 224 555	3 196 314
Opptjente inntekter fra operasjonelle aktiviteter		3 838 790	5 270 242
Finans- og investeringsinntekter		43 749	27 897
Andre inntekter		16 200	0
Sum anskaffede midler		57 235 629	47 401 571
Forbrukte midler			
Kostnader til anskaffelse av midler	7	3 146 866	3 179 332
Kostnader til innsamling		627 648	847 178
Kostnader til medlemsadministrasjon		1 535 052	1 343 298
Kostnader til arbeid med tilskudd og generell markedsføring		626 016	611 998
Kostnader til anskaffelse av andre midler		358 150	376 858
Kostnader til organisasjonens formål	7	44 994 904	38 790 074
Tilskudd og bevilgninger til oppfyllelse av organisasjonens formål		17 546 433	15 560 712
Kontingentoverføringer fylkes- og lokallag		3 436 073	3 286 120
Tilskudd til nasjonale samarbeidspartnere, samt fylkes- og lokallag		3 349 394	4 081 618
Internasjonalt arbeid, overføringer til samarbeidspartnere		10 760 966	8 192 974
Kostnader til aktiviteter som oppfyller formålet		27 448 471	23 229 362
Klima, forbruk, energi, forurensning, naturmangfold inkl. internasjonalt		17 258 395	13 679 402
Kampanje- og organisasjonsarbeid		8 222 040	7 776 296
Kommunikasjon		1 968 036	1 773 664

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Administrasjons- og styrekostnader	7	4 204 347	4 306 304
Sum forbrukte midler	1, 5, 6	52 346 117	46 275 710
Aktivitetsresultat		4 889 512	1 125 861
Disponeringer av formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner		16 189	-271 266
Formålskapital med selvpålagte restriksjoner			
Annen formålskapital		4 873 323	1 397 127
Sum disponering formålskapital	8	4 889 512	1 125 861

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Noter til årsregnskap 2019

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med God Regnskapsskikk (F) for Ideelle Organisasjoner (standarden) og små foretak, og består av følgende:

- ✓ Aktivitetsregnskap
- ✓ Balanse
- ✓ Noter

Årsregnskapet, som er utarbeidet av foreningens styre og ledelse, må leses i sammenheng med styrets beretning og revisjonsberetningen som til sammen utgjør det totale årsregnskap.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Andre omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi

Bankinnskudd, kontanter o.l

Bankinnskudd, kontanter og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Varer

Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene og en tilleggsavsetning som skal dekke øvrige påregnelige tap.

Skatt

Norges Naturvernforbund er ikke ansett skattepliktig for sin virksomhet, jfr. skattelovens § 2-32.

Inntekt

Medlemsinntekter inntektsføres for det året de gjelder.

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Tilskudd inntektsføres i den periode de er bevilget til. Ubenyttet tilskudd med tilbakebetalingsvilkår oppføres som kortsiktig gjeld ved årets slutt. Andre tilskudd som ikke fullt ut er anvendt i regnskapsperioden inngår i formålskapital med eksterne bindinger.

Gaver inntektsføres på mottakstidspunktet.

Avtaler/samarbeidsavtaler inntektsføres for det året de gjelder.

Pensjonskostnad

Naturvernforbundet har plikt til å tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Naturvernforbundets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Naturvernforbundet har både innskuddsordning og ytelsesordning for sine ansatte. Ytelsesordningen ble lukket 31.12.2014 og ansatte født før 1958 valgte å stå i den ytelsesbaserte ordningen i KLP. Øvrige ansatte har en innskuddsbasert pensjonsordning via DNB og med 7 % innskudd, hvorav de ansatte betaler 2 %. Ordningen regnskapsføres som en innskuddsbasert pensjonsordning, som i praksis innebærer kostnadsføring av betalt premie.

Fordeling av kostnader

Kostnader er i størst mulig grad direkte henført til den aktiviteten de hører til. I 2018 er felleskostnader som eks. husleie, IKT og lønn og personalkostnader fordelt på en rimelig og konsistent måte på de ulike aktivitetene.

Ved fordeling av kostnader er tid pr aktivitet, arealbruk og/eller andel personal benyttet som fordelingsnøkkel. Fordelingsnøkkel oppdateres årlig eller ved store endringer i fordeling.

Ikke fordelbare felleskostnader inngår i administrasjonskostnader.

Note 1 – Kostnader etter art

Driftskostnader	2019	2018
Vareforbruk	467 944	445 041
Lønnskostnader med mer	22 489 195	18 455 407
Av/nedskrivning driftsmidler	383 295	356 840
Annen driftskostnad	28 997 219	27 002 510
Sum driftskostnader ex finanskostnader	52 337 653	46 259 798
Finanskostnader	8 464	15 912
Sum driftskostnader	52 346 117	46 275 710

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Note 2 – Antall medlemmer per 31.12.2019

Medlemskategori	2019	2 018	2 017	2 016	2 015
Æresmedlemmer	7	9	8	8	8
Livstidsmedlemmer	170	173	174	173	187
Hovedmedlemmer	16 229	12 646	12 271	11 693	11 285
Studentmedlemmer	680	624	656	585	672
Rabattert medlemskap	2 019	1 808	1 775	1 694	1 643
Familiemedlemskap	3 703	3 071	2 917	2 770	2 654
Rabatter familiemedlemskap	406	356	341	334	322
Husstandsmedlemmer	5 633	4 839	4 724	5 851	5 581
Husstand Miljøagent	2 281	1 678	1 481		
<i>Totalt familiemedlemmer*</i>	<i>7 914</i>	<i>6 517</i>	<i>6 205</i>		
Antall	31 128	25 204	24 347	23 108	22 352
Endring fra foregående år	5 924	857	1 239	756	1140
Faste givere (Naturvenn)	1 315	1 210	1 230	1 068	947

*Fra og med 2017 er husstandsmedlemmer med Miljøagentmedlemskap skilt ut i egen medlemskategori.

Betalt medlemskap etter Klima- og Miljødepartementets søknadskrav

	2019*	2018	2 017
Livstidsmedlemmer	171	173	173
Hovedmedlemmer	13 566	11 096	10 230
Studentmedlemmer	467	424	385
Rabattert medlemskap	1 815	1 610	1 530
Familiemedlemskap	3 326	2 766	2 476
Rabatter familiemedlemskap	364	320	287
Husstandsmedlemmer	6 954	5 749	5 121
Antall	26 663	22 138	20 202

*2019 er søknadsåret, mens grunnlagstallene er for 2018.

Medlemsåret går fra 1.10 til 30.9. Kontingenten blir avkrevd 1.10 for påfølgende år. Antall medlemmer pr. 31.12.2019 er basert på alle medlemmer innmeldt pr. 31.12.2019 uavhengig om betalt eller ikke. Søknaden til Klima – og Miljødepartementets er meget spesifikk på hvordan man beregner medlemmer og tallet er derfor noe lavere siden kriteriene er forskjellig fra årsberetningen pr. 31.12.2019.

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Note 3 – Tilskudd og inntekter 2019

Offentlige midler	2019	2018
NORAD	7 575 000	7 575 000
Klima og miljødepartementet, grunnstøtte	7 581 996	6 857 997
Klima og miljødirektoratet	5 606 000	5 530 000
Klima og miljødepartementet	2 450 000	2 180 000
Statens strålevern	2 404 662	2 250 000
Lotteri og stiftelsestilsynet (momskompensasjon)	1 621 656	1 487 277
Utenriksdepartementet	0	100 000
Kommuner	340 000	733 000
Fylkeskommuner	185 000	210 000
Sum offentlige midler	27 764 314	26 912 274
Overført til påfølgende år	94 243	108 932
	27 670 071	26 812 342
Andre tilskudd	2019	2018
Norsk Tipping spilleoverskudd	4 800 815	2 223 750
Operasjon Dagsverk	3 500 000	1 600 000
Sparebankstiftelsen DNB	2 205 583	1 261 047
Handelens Miljøfond	1 570 000	0
Kystlotteriet (Fylkeslaget i Østfold)	1 267 233	0
EU-Ademe	544 295	0
Alcoa	513 000	0
Sparebankstiftelsen 1 Østfold Akershus	300 000	0
Haldor Viriks Legat	300 000	250 000
Enova	250 000	150 000
Jernbanealliansen	220 000	0
SRN bidrag	190 000	190 000
Finn.no	175 000	0
Naturvernforbundet i Trøndelag	130 000	0
Tides Foundation	54 074	0
Miljøagentene	30 000	0
Tekstilaksjonen, diverse	24 375	195 000
Byggenæringens Landsforening	0	250 000
Umoe Restaurants	0	140 000
Grønt Punkt Norge	0	100 000
Det økologiske Råd	0	71 973
Hnuti Duha	0	19 730
IKEA Norge	0	10 000
Andre bidragsytere	0	102 000
Sum andre tilskudd	16 064 375	6 563 500
Overført til påfølgende år	1 428 470	505 350
	14 645 905	6 058 150

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Note 4 - Spesifikasjon av innsamlede midler

Gavekategori	2019	2018
Faste givere	1 671 541	1 498 571
DM kampanjer, testamentariske gaver, enkeltgaver	2 553 014	1 697 571
Sum gaver og innsamlinger	4 224 555	3 196 314

Kontantprinsippet legges til grunn for inntektsføringen.

Note 5 - Personalkostnader, ytelser til ledelsen, revisor mv

Lønnskostnader mv	2019	2018
Lønn, feriepenger mv.	16 756 718	14 007 116
Arbeidsgiveravgift	2 790 504	2 296 968
Pensjonskostnader og sluttvederlag O/U fond	2 379 971	1 699 057
Annen godtgjørelse	562 002	452 266
Sum	22 489 195	18 455 407

	2019	2018
Antall årsverk	34,85	30,55

Det er ikke brukt av premiefondet i 2019, i motsetning til i 2018 hvor det ble brukt 550.000 kroner

Det er ikke stilt garantier eller ytt lån til ledende personell eller styremedlemmer. Styrets leder har mottatt lønn for sitt arbeid. Styrets nestleder er lønnet i 20 % stilling, mens øvrige styremedlemmer ikke har mottatt honorar for sine verv.

Ytelser til leder og generalsekretær	Leder	Generalsekretær
Lønn	739 882	742 113
Pensjonsutgifter	45 758	44 647
Annen godtgjørelse (trekkpliktig)	75 065	12 921
Sum	860 705	799 681

Kostnadsført revisjon og regnskapsbistand ekskl. merverdiavgift	2019	2018
Revisjon	145 000	126 000
Attestasjon	146 000	159 000
Annen bistand	26 000	0
Sum revisjon og regnskapsbistand	317 000	285 000

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Tjenestepensjon gjennom DnB Liv og KLP og sluttvederlag O/U fond	2019	2018
Brutto innbetalt til DnB og KLP	2 674 185	2 003 967
Refusjoner fra andre og fylkeslag	- 268 242	-270 230
Sluttvederlag og O/U fond	321 009	276 879
Egenandeler ansatte	- 346 981	-311 560
Pensjonskostnad	2 379 971	1 699 057

Pensjonspremiefond	2019	2018
Pensjonspremiefondets saldo per 31.12.	495 524	365 906
Endelig tall er ikke tilgjengelig fra KLP før 1. juni 2020		

Note 6 – Anleggsmidler, avskrivninger

	Inventar	IT/programvare	Sum
Bokført verdi per 01.01	368 388	518 172	886 560
Tilgang i året	0	209 772	209 772
Årets avskrivninger	-58 860	-324 435	-383 295
Bokført verdi 31.12.	309 528	403 509	713 037
Avskrivningsperiode	10 år	3-5 år	

Note 7 – Sentrale nøkkeltall

	2019	2018	2017	2016	2015
Formålsprosent	86 %	84 %	84 %	85 %	89,0 %
Innsamlingsprosent	85 %	74 %	72 %	65 %	66,0 %
Administrasjonsprosent	8 %	9 %	9 %	7 %	6,0 %

Innsamlingsprosenten er beregnet iht. retningslinjer gitt av Innsamlingskontrollen i Norge for beregning av andel innsamlede midler som benyttes til formålet. Innsamlingsprosenten er på 85 % i 2019.

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Note 8 - Formålskapital, disponering av aktivitetsresultatet

	Formålskapital med eksterne bindinger	Fri formålskapital	Sum formålskapital
Formålskapital pr 01.01.	265 420	8 639 607	8 905 027
Årets resultat	16 189	4 873 323	4 889 512
Formålskapital pr 31.12	281 609	13 512 930	13 794 539

Formålskapital med eksterne bindinger	IB 1.1.	Endring	UB 31.12
Samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN) *)	103 197	7 214	110 411
Jernbanealliansen	111 317	59 881	171 198
Sykkelausjon for studenter	50 906	-50 906	0
SUM formålskapital med eksterne bindinger	265 420	16 189	281 609
- netto endring fra aktivitetsresultatet		16 189	

Note 9 – Bundne bankmidler

	Saldo 31.12.2019
Skattetrekkskonto	703 224

Note 10 Nærstående parter

Etter regnskapsloven skal det opplyses om transaksjoner med nærstående parter. For Naturvernforbundet er Friends of the Earth, alle Naturvernforbundets fylkes- og lokallag, Natur og Ungdom og Miljøagentene med lokallag nærstående parter.

Naturvernforbundet innkrever medlemskontingent for fylkes- og lokallagene og utbetaler den samlede kontingenten til fylkeslaget. Naturvernforbundet og fylkeslagene har også samarbeid på prosjektnivå hvor inntekter og utgifter fordeles etter inngåtte avtaler.

Naturvernforbundet er medlem i den internasjonale naturvernorganisasjonen – Friends of the Earth.

Naturvernforbundet tilbyr og leverer nå økonomitjenester til flere av fylkes- og lokallagene. Per 1. januar 2020 leverer Naturvernforbundet slik tjenester til fylkeslagene i Hordaland, Trøndelag, Østfold, Vestfold og lokallagene i Bærum og Fredrikstad og Hvaler. Fylkeslaget i Buskerud og Sogn og Fjordane kommer til fra ca. 1. juni 2020. Naturvernforbundet kjøper også lønn/pensjon for noen fylkeslag.

Naturvernforbundet er regnskapsfører for Miljøagentene og Miljøagentene i Oslo og Akershus, Stiftelsen Trygg Mat Tracking og Foreningen Grunnloven §112. Det er avtalt honorar for regnskapsførerarbeidet.

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2019

Fylkeslaget i Sør-Trøndelag dekker en andel av lønnsmidlene til regionsekretæren i Trøndelag. Landsstyret gjorde i 2019 vedtak om at fylkeslagene i Nord-Norge ikke lenger skal være med å dekke andel av personalkostnadene for.

Naturvernforbundet utbetaler aktivitetstilskudd til lokal- og fylkeslagene basert på søknad. Aktivitetstilskuddet bevilges over enkeltprosjekter eller direkte fra Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet utbetaler tilskudd til Natur og Ungdom og Miljøagentene.

	Kundefordringer		Leverandørgjeld	
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2019
Fylkes- og lokallag	1 317 021	1 262 576	119 500	151 015
Natur og Ungdom	0	65 251	1 250	11 690
Miljøagentene	0	136 006	64 600	83 000
Friends of the Earth/Int	0	0	7 489	7 545
Sum	1 317 021	1 463 833	192 839	253 250

Note 11 Hendelser etter balansedagen

Vi vurderer situasjonen i forbindelse med den pågående korona-pandemien slik at Naturvernforbundet har inntekter og likviditet til å opprettholde driften som normalt. Så vil det bli gjort løpende vurderinger av inntektssituasjonen og forutsetningen kan raskt endre seg dersom statlig støtte, prosjektinntekter eller gaveinntekter plutselig faller helt eller delvis bort. I så fall vil det bli iverksatt tiltak for å sikre forbundets drift.

Deloitte AS
Dronning Eufemias gate 14
Postboks 221 Sentrum
NO-0103 Oslo
Norway

Tel: +47 23 27 90 00
www.deloitte.no

Til landsmøtet i Norges Naturvernforbund

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Norges Naturvernforbunds årsregnskap som viser et positivt aktivitetsresultat på kr 4 889 512. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2019, aktivitetsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av organisasjonens finansielle stilling per 31. desember 2019, og av dens resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlaget for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av organisasjonen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og generalsekretærs ansvar for årsregnskapet

Styret og generalsekretær (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Deloitte AS and Deloitte Advokatfirma AS are the Norwegian affiliates of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Registrert i Foretaksregisteret Medlemmer av Den norske Revisorforening Organisasjonsnummer: 990 211 282

© Deloitte AS

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til organisasjonens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av organisasjonens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av årsregnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om organisasjonens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at organisasjonen ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll blant annet om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 *Attestasjonsoppdrag*

Deloitte.

side 3
Uavhengig revisors beretning -
Norges Naturvernforbund

som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av organisasjonens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, 30. mars 2020
Deloitte AS

Grete Elgåen
statsautorisert revisor

Vedlegg 5 Ansatte i sekretariatet til Norges Naturvernforbund

Album, Kjersti
Asmervik, Ingvild Fonn
Azari, Sahar Alwand
Bogetvedt, Aino
Brandtzæg, Martin Leander
Brohaug, Ane Norgård
Christensen, Tor Bjarne
Eriksen, Kenneth Baranyi
Esmark, Maren Aschehoug
Fisher, Aled Dilwyn
Gillgren, Janne Melbye
Gulliksen, Joakim
Helle, Haldis Tjeldflaat
Høystad, Dag Arne
Håpnes, Arnodd
Johnsen, Øyvind
Johnson, Aud
Johnson, Audun Randen
Jørgensen, Geir
Lerkelund, Helga
Lind, Christian Børs
Lineikro, John
Lorentzen, Yngvild
Lundberg, Silje Ask
Mikkelsen, Ellen Sandvik
Opdal, Hallgeir Frøseth
Schlaupitz, Holger
Schulze, Per- Erik
Skylstad, Ida Lovise
Solem, Anne Guri
Sture, Åshild
Støstad, Hanna Nyborg
Tangen, John Magne Pedersen
Tran, Sonja
Vigdal, Ove
Ødegaard, Martin Nærum
Aas, Kristian Skjellum

Årsmelding 2020

Forord	3
Et slagkraftig Naturvernforbund	4
Medlemsutvikling 2020.....	4
Lokal- og fylkeslag.....	5
Studentarbeid	5
Samlinger.....	6
Aktivitetstilskudd.....	7
Landsstyret og sentralstyret	7
Samarbeid og allianser.....	10
Naturen – livsgrunnlaget vårt	11
Vassdragsvern	11
Vindkraft	12
Rovdyr	14
Motorferdsel	14
Oppdrett	15
Gruver	15
Naturglede	15
Skog.....	16
Ny naturavtale og Aichi-mål.....	17
Redusere utslippene av klimagasser / fase ut fossil energi	18
Møteplasser og organisasjonsarbeid.....	18
Olje, klima og energi.....	18
Natur- og klimavennlige transportløsninger.....	19
Internasjonalt	20
Miljøvennlig hverdag	21
Strandrydding og marin forsøpling.....	21
Plastforsøplingsfrie kommuner	24
Plast og avfallspolitikk.....	25
Oljefri og Energismart	26
Ta vare på det du har - forbrukspolitikk.....	27
Den store klesbyttedagen	28
Internasjonalt arbeid	29
Russland og Ukraina	29
Operasjon Dagsverk	31
EmPowering communities, Afrika.....	32
Media og kommunikasjon	33
Økt bruk av digitale flater	34
Hva søker folk etter og hva leses på nett.....	35
Nyhetsbrev	35
Dialog med støttespillere, medlemmer og givere	36
Medlemsmagasinet Natur & miljø	36
Økonomi og administrasjon	37
Administrasjon	38
Vedlegg	39
Vedlegg 1: Styrende organer	39
Vedlegg 2: Brev og høringsuttalelser sendt fra Naturvernforbundets ledelse, styrende organer og sekretariat	40
Vedlegg 3: Oversikt over utvalg i Naturvernforbundet pr 31.12.2020	45
Vedlegg 4 Ansatte i sekretariatet til Norges Naturvernforbund.....	46
Vedlegg 5: Årsberetning, regnskap og revisjonsberetning.....	47

Forord

2020 har vært det rare året. Der vi plutselig måtte legge om alt, avlyse alle planer og reiser og arrangementer. Likevel har Naturvernforbundet som organisasjon stått stødig gjennom dette. Demokratiet har hele tiden fungert, og lands- og sentralstyret har hatt sine digitale møter og styrt organisasjonen med stø hånd.

Fylkes- og lokallag har gjennomført digitale årsmøter, hatt webinarer, aksjonert mot vindindustrien med munnbind og stor avstand, plukket plast i små grupper, skrevet leserinnlegg og høringsvar og deltatt på digitale høringsmøter. Og ikke minst har vi alle bidratt i dugnaden ved å holde oss hjemme og ha færrest mulig fysiske treff.

I slike krisesituasjoner ser vi hvor viktig naturen er og setter enda med pris på muligheten til å gå tur utendørs og bruke nærnaturen. Engasjementet rundt naturvennlige hager, småfugler, turtips, forsøpling og andre nære ting har økt. Samtidig har vi også sett hvor krevende det er å opprettholde vårt arbeid med politisk påvirkning når regjering og storting og statsforvaltere og kommuneadministrasjon i stor grad er opptatt av smittevern, men ikke så mye natur- og miljøvern.

Covid-pandemien har globalt gitt noen små pusterom til naturmangfoldet når forurensning og aktivitet reduseres. Og klimautslippene går ned når færre reiser og folks økonomi svekkes. Men det er vanskelig å glede seg over dette. Å stanse naturkrisa og klimakrisa bør komme som en villet og vedtatt politikk, ikke som et kortsiktig resultat av en pandemi med store menneskelige tragedier.

Årsmeldingen viser noe av det vi har jobbet med gjennom 2020, og fungerer både som en tilbakemelding til landsmøtet på arbeidsprogrammet for 2018 – 2020, samt det landsstyrevedtatte arbeidsprogrammet fra 2020 – 2022, og som en rapport til Klima- og miljødepartementet på støtten vi får til vårt viktige natur- og miljøvernarbeid.

Oslo, 28. februar 2021
Maren Aschehoug Esmark
generalsekretær

Et slagkraftig Naturvernforbund

Medlemsutvikling 2020

Naturvernforbundet økte med 3787 medlemmer fra 2019 til 2020. Det tilsvarer en økning på 12 prosent. Det er økning særlig i hovedmedlemmer og familiemedlemskap, men dessverre en liten nedgang i studentmedlemmer.

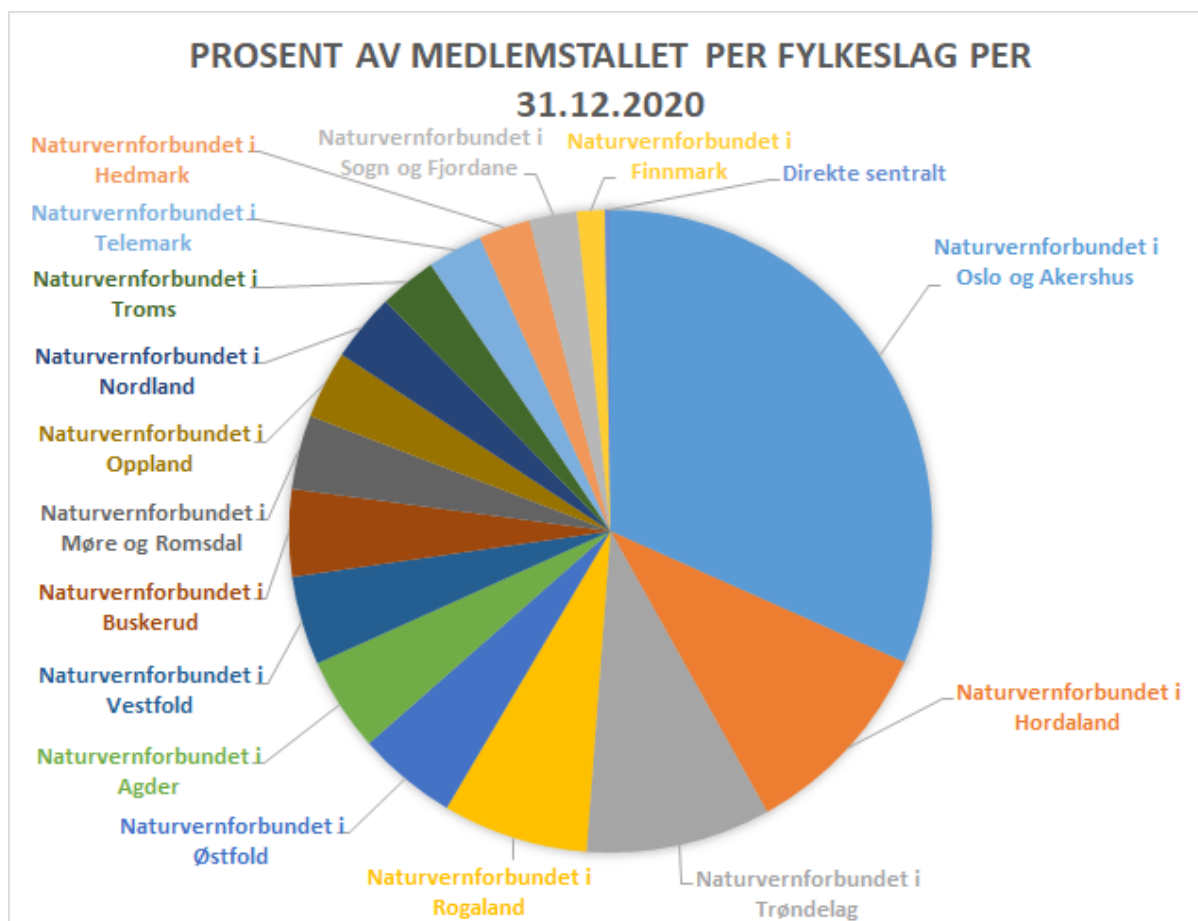
Medlemskategori	2016	2017	2018	2019	2020
Æresmedlemmer	8	8	9	7	7
Livstidsmedlemmer	173	174	173	170	169
Hovedmedlemmer	11693	12271	12646	16229	19172
Studentmedlemmer	585	656	624	680	593
Rabattert medlemskap	1694	1775	1808	2019	2109
Familiemedlemskap	2770	2917	3071	3703	3920
Rabattert fam. medl.	334	341	356	406	445
Husstandsmedlemmer	5851	4724	4839	5633	5903
Miljøagenter		1481	1678	2281	2597
Totalt husstandsmedl*		6205	6517	7914	8500
Antall	23108	24347	25204	31128	34915
Endring fra foregående år	756	1239	857	5924	3787
Faste givere (Naturvenn)	1068	1230	1210	1315	1380

*Fra 2017 er husstandsmedlemmer med medlemskap i Miljøagentene oppført med egen medlemskategori, slik at det er mulig å skille disse fra vanlig husstandsmedlemskap.

Snøfattig samling på Søndre Sandås i januar 2020. (Foto: Naturvernforbundet i Oslo og Akershus/Lars Wilhelmsen)

De største fylkeslagene i 2020 var Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Hordaland, Trøndelag og Rogaland.

Lokal- og fylkeslag

Naturvernforbundet har aktive lokallag og fylkeslag i alle fylker. Til tross for koronapandemien har lokal- og fylkeslagene i Naturvernforbundet fortsatt sitt viktige arbeid for klimaet og naturen, og har vist en imponerende omstillingsvilje til digitale møteflater.

Vi har i løpet av 2020 opprettet to nye lokallag: Naturvernforbundet i Vefsn, Grane og Hattfjelldal, og Naturvernforbundet på Stord. I tillegg har vi blåst liv i lokallaget på Hamar.

I løpet av 2020 har lokallagene i Kristiansand og Søgne slått seg sammen til Kristiansand, lokallagene i Fet og Skedsmo har slått seg sammen til Lillestrøm, og lokallagene i Oppegård og Ski har slått seg sammen til Nordre Follo for å tilpasse seg ny kommunestruktur. Det er flere lag som er i gang med samtaler om mulig sammenslåing for å tilpasse seg nye kommune- og fylkesgrenser. Dette arbeidet vil nok fortsette i de kommende årene.

Studentarbeid

I 2020 var det 9 studentlag som har hatt aktivitet:

- Naturvernstudentene på UiO
- Naturvernstudentene på OsloMet
- Naturvernstudentene i Bergen
- Naturvernstudentene på kNUst Oslo
- Naturvernstudentene i NMBU
- Naturvernstudentene på UiT

- Naturvernstudentene Lillehammer
- Naturvernstudentene på Sund Folkehøyskole
- Naturvernstudentene på Toppen Folkehøyskole

Studentlagene har en representant hver i studentstyret. I tillegg har studentlagene demokratiske rettigheter i Naturvernforbundet og Natur og Ungdom gjennom representasjon på landsmøtene. I Natur og Ungdom har studentlagene også observatørstatus i landsstyret.

I 2019 har studentsatsningen hatt en sekretær ansatt i 40 prosent stilling. Denne stillingen er finansiert av Naturvernforbundet og Natur og Ungdom i fellesskap. Studentsekretæren, Naturvernforbundets studentansvarlige og Natur og Ungdoms studentansvarlig har hatt jevnlig kontakt gjennom året. I løpet av året har det blitt startet opp fem nye studentlag og klimaseminaret for studenter ble avholdt både fysisk og digitalt.

Samlinger

Gjennom året arrangeres det en rekke samlinger for Naturvernforbundets medlemmer og tillitsvalgte, noen i regi av fylkeslagene og andre arrangert av sekretariatet, gjerne i samarbeid med fylkeslag. Det har vært flere samlinger for medlemmer, aktive og tillitsvalgte dette året:

- *Broen til fremtiden* i Oslo 28. februar
- *Redd verden der du bor* i Oslo 29. februar
- *Vassdragstreff* i Dalen i Telemark 4.-6. september
- *Klimaseminar for studenter* i Oslo og på nett 18.-20. september
- *Broen til fremtiden: Bærekraft som konkurransefortrinn* i Haugesund og på nett 28. oktober
- *Broen til fremtiden: hva skal vi leve av etter oljen* i Stavanger og på nett, 29. Oktober

Tillitsvalgtseminarer

I tillegg startet vi 2020 et nytt tilbud med seminarer for alle tillitsvalgte i Naturvernforbundet. Med et ambisiøst program, ble tillitsvalgtseminaret gjennomført som en webinarrekke med webinar hver tirsdag og torsdag fra 8. september til 22. oktober. Områder som ble dekket var lokallagsdrift, rekruttering og inkludering, lokalt saksarbeid, og faglige og politiske oppdateringer.

Ekskursjon under vassdragstreff i Dalen i Telemark.

Aktivitetstilskudd

Aktivitetstilskuddene for 2020 var i stor grad basert på eksterne prosjektmidler, samt noe midler avsatt på budsjettet som ble delt ut til forskjellige aktiviteter knyttet til blant annet vindkraft.

Det ble utbetalt støtte til aktiviteter knyttet til:

- Marin forsøpling og plastfritt nærmiljø
- Møteplasser om klima
- Arter truet av klimaendringer
- Inkludering
- Ta vare på det du har
- Naturgledearrangementer
- Oppdrett og villaks
- Rovdyr
- Dugnad mot fremmede arter

Mange av aktivitetene i 2020 ble påvirket av koronapandemien, både ved at lagene måtte bruke mer ressurser på å arrangere med strenge smitteverntiltak, og ved at mange planlagte arrangementer og prosjekter måtte avlyses eller flyttes. Sekretariatet har i den forbindelse sørget for oppdaterte retningslinjer for smittevern og gitt ekstra bistand til lag som trengte råd om smittevern.

En del lag har hatt fokus på strandrydding og marin forsøpling, og har fått store tildelinger til dette arbeidet, og i Troms og Finnmark har fylkeslagene en egen stilling knyttet til arbeid med marin forsøpling. Ellers har midlene til naturgledearrangementer og dugnader mot fremmede arter bidratt til lærerike og populære turer i naturen.

Landsstyret og sentralstyret

Det har vært avholdt åtte landsstyremøter og ti sentralstyremøter i 2020. På grunn av koronapandemien er samtlige av disse avholdt som digitale møter med unntak av ett møte i hvert organ. Den 24.-26. april skulle Naturvernforbundets landsmøte vært avholdt, dette ble utsatt med ett år som en følge av koronapandemien. Som et resultat av denne utsettelsen har landsstyremedlemmenes og sentralstyremedlemmenes virkeperiode blitt forlenget med et år.

I løpet av våren 2020 trakk Ingeborg Gjærum og Rune Aanderaa seg fra sine verv i sentralstyret. Som en følge av dette rykket varaene Kari Merete Andersen og Bernt Bull opp som faste medlemmer av sentralstyret. Høsten 2020 gav leder Silje Ask Lundberg beskjed til valgkomiteen og landsstyret om at hun ikke ønsket gjenvalg på landsmøtet 2021.

I mars vedtok landsstyret nye og oppdaterte etiske retningslinjer samt rutiner for håndtering av varsler. I juni ble en tillitsvalgt suspendert fra sitt verv etter brudd på etiske retningslinjer, og landsstyret opprettholdt vedtaket etter klagebehandling i september.

Landsstyret og sentralstyret har prioritert tett oppfølging av lokal- og fylkeslagene, digital omstilling og politisk påvirkningsarbeid opp mot stortingsvalget i 2020.

Landsstyret lærte raskt å ta i bruk digitalt konferansesystem – og Zoom har vært møtested for alle landsstyremøter etter 11.mars 2020.

Landsstyret har vedtatt en rekke uttalelser:

Sentralstyreuttalelse: Reduser miljøbelastningen fra tekstiler

Tekstilindustrien har et stort ressurs- og miljøavtrykk, som vi er helt avhengig av å redusere. For å kunne redusere miljøbelastningen fra tekstilproduksjonen trengs langt sterkere virkemidler fra norske myndigheter.

Landsstyreuttalelse: Stans nedbyggingen av norsk natur

Vi står overfor to enorme miljøutfordringer, klimaendringer og tap av naturmangfold. Rapporten til FNs naturpanel er en alvorlig advarsel som dokumenterer hvordan tap av naturområder og arter skjer i skremmende hastighet.

Landsstyreuttalelse: Koronatiltak må bidra til å løse klima- og naturkrisen

En global krise ryster verden, og konsekvensene er dramatiske. Koronaepidemien rammer også de allerede mest sårbare, svakeste og fattigste. Helse og velferd trues, skoler har vært stengt, arbeidsplasser forsvinner, og den økonomiske nedgangen og usikkerheten har konsekvenser for folk over hele verden.

Landsstyreuttalelse: Stans naturødeleggende vindindustri

Stadig større naturområder ødelegges, og arter fortrenses. Den siste rapporten fra FNs naturpanel (IPBES) viser at tapet av natur og arter er en like alvorlig trussel som klimaendringene. De to krisene må løses i fellesskap, ikke på bekostning av hverandre.

Landsstyreuttalelse: Naturvernforbundet er bekymret for leppefisken og krever stans i fisket

En inntil nylig ukjent mørk side ved fiskeoppdrett i åpne merder, som endelig har begynt å få velfortjent

oppmerksomhet, er bruken av såkalt renseskild. Leppeskild og rognkjeks blir brukt som levende avlusere i oppdrettsmerder.

Landsstyrettalelse: Klimapolitikken må være effektiv og rettferdig

30 år etter at verdens politikere aksepterte at klimatrusselen er reell og farlig, har utslippene globalt steget mer enn 60 prosent, og de stiger fortsatt. Norske utslipp er omtrent like høye som i 1990 og langt unna det som trengs for å ta vår rettferdige andel av klimakuttene. Tida er blitt så knapp at det ikke er mulig å løse klimakrisa uten kraftige tiltak.

Landsstyrettalelse: Spar Innvordfjellet

I sommer av slo NVE utbygger Zephyrs søknad om utsatt frist for bygging av Innvordfjellet vindkraftverk i Trøndelag. Avslaget var en stor seier for natur og folk, og Naturvernforbundet er svært glad for avgjørelsen. Dessverre har Zephyr påklaget, og saken skal avgjøres av Olje- og energidepartementet (OED) i høst.

Landsstyrettalelse: Stans miljøfiendtlige og udemokratiske endringer i plan- og bygningsloven

Naturvernforbundets landsstyre ber regjeringen trekke forslaget om endringer i plan- og bygningsloven. Endringene vil være en kraftig svekkelse av miljøhensyn i arealforvaltningen og undergraver lokaldemokratiets legitimitet og det sivile samfunnets mulighet til medbestemmelse og kunnskapsdeling. Dette kommer i tillegg til de senere års svekkelse av statlige miljømyndigheters handlingsrom som følge av regjeringens styringssignaler om mindre bruk av innsigelse.

Landsstyrettalelse: Stans regjeringsadvokaten som partshjelp til Fosen Vind mot naturen og samene i Storheiasaken

Landsstyret i Naturvernforbundet gjentar kravet om nei til vindindustri i reinens leveområder. Vi ber statsråden instruere regjeringsadvokaten om å frafalle begjæringen om å være partsmedhjelper for Fosen Vind, da dette skaper en svært uheldig presedens for framtidige energiutbyggingssaker og rettsvernet til natur og urfolk.

Landsstyrettalelse: Naturvernforbundet krever langvarig moratorium mot mineralutvinning på havbunnen

Overforbruk, mangel på gjenbruk og en lite sirkulær økonomi fører til et sterkt press på å utvinne mer mineraler i stadig høyere tempo, uten å ta med i vurderingen belastningen dette medfører på naturen vår, og at også kommende generasjoner har behov for ressurser.

Landsstyrettalelse: De norske skogene i fare

Situasjonen for skognaturen er dramatisk. Bare 20 prosent av skogen har unngått flatehogst – og hogstomfanget har økt de siste årene.

Hyttefelt på Kvamsfjellet i Gudbrandsdalen. Naturvernforbundet engasjerer seg mot nedbygging av natur, der nye hyttefelt er blant de store truslene. (Foto: Øyvind Holmstad/Flickr.com)

Samarbeid og allianser

De nordiske naturvernorganisasjonene har normalt et årlig treff og litt kontakt innimellom. Samarbeidet består av Naturskyddsforeningen fra Sverige, Landvernd fra Island, Naturfredningsforeningen fra Danmark, organisasjonen som heter Åland natur og miljø, Finlands to forbund (ett finskspråklig og ett svenskspråklig) samt Føroya Náttúru- og Umhvørvisfelag fra Færøyene. Det var planlagt et treff i København i april 2020 med topplederne for å diskutere samarbeid på strategisk nivå, men som følge av koronapandemien er dette treffet utsatt.

Naturvernforbundet har et aktivt samarbeid med den internasjonale sammenslutningen Friends of the Earth, blant annet gjennom felles aktiviteter på FNs klimatoppmøter. Gjennom samarbeidet har vi fått internasjonal støtte til kampanjer som vardebrenning for Lofoten og klimasøksmålet. Videre har vi siden 2017 samarbeidet med Global Gas and Oil Network, et internasjonalt nettverk av organisasjoner som arbeider for å la petroleumsressursene bli liggende. Gjennom dette nettverket fikk vi støtte til utarbeidelse av SSB-rapporten Konsekvenser av redusert petroleumsvirksomhet.

Naturvernforbundets generalsekretær Maren Esmark har styreledervervet i Forum for Natur og Friluftsliv frem til 2021. FNF fikk 1.mars 2021 ny daglig leder Ole Lilleås. Fagleder i sekretariatet Arnodd Håpnes har sekretærfunksjonen i SRN, samarbeidsrådet for Naturvernsaker, bestående av DNT, NJFF, NNV og WWF. I 2020 har SRN hatt to webinarer, (Norsk natur forsvinner og om vindkraft), felles brev om utbygginger i Lårdalsåi samt finansiering av kartleggingsrapport, og felles arbeid mot endringsforslag i plan- og bygningsloven, reviderte statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen og arbeid mot DOK 8-forslag om å gjennomgå verneplan for vassdrag med tanke på utbygging.

Naturen – livsgrunnlaget vårt

Vassdragsvern

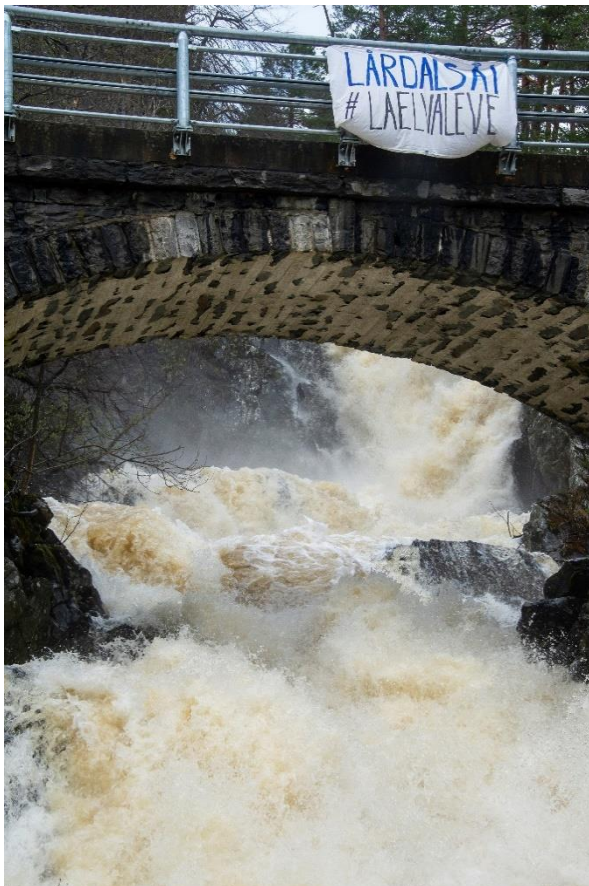
Det har vært et nytt aktivt år for vassdragsvernarbeidet, mye av det i samarbeid mellom Vassdragsvernrådet og sekretariatet, med «frivillig medarbeider» Per Flatberg som uvurderlig mellomledd. Kari Fonnes har også bidratt, særlig i forbindelse med vassdragstreff og internseminar.

Det pågår et jevnlig arbeid med å stanse utbygginger i verdifull vassdragsnatur. I 2020 arrangerte vassdragsvernrådet et stort og vellykket treff i Tokke (Vestfold og Telemark), der både nei til utbygging av Lårdalsåi og revisjonssaken i Tokkeåi var tema. I Lårdalsvassdraget jobbet vi også politisk for å stanse to søknader om forlenget byggefrist. Lokallaget i Midt-Telemark fikk i samarbeid med Naturvernforbundet sentralt utarbeidet en ny biologisk kartlegging som avdekket mye større verneverdier enn det utbyggerens konsulenter i sin tid fant. NVE har nå sagt nei til utvidet byggefrist for Lårdal, noe som betyr at den største og viktigste delen av vassdraget trolig er reddet.

Vårt arbeid førte også til at OED gav endelig avslag på utbyggingssøknader i Oterholtfossen i Bø (Vestfold og Telemark) samt Turelva i Ullsfjorden, Troms. Dette var viktige seiere for vårt vassdragsvernarbeid etter flere viktige møter og politiske høringsinnspill.

Det har vært innspill, brev og møter med OED om flere saker, og en del arbeid er basert på et tett og godt samarbeid med WWF, DNT, NJFF, SABIMA og Norsk Friluftsliv.

Naturvernforbundet var også involvert i arbeidet med 50-års markering av aksjonene i Mardøla, mot utbygging av Mardalsfossen. På grunn av smittevernsrestriksjonene ble seminaret utsatt.

Bannermarkering i Lårdalsåi under vassdragstreffet i Dalen i Telemark.

Vindkraft

Den store aktiviteten i vindkraftarbeidet fra 2019 har fortsatt i 2020. Etter at nasjonal ramme ble skrotet, ble det varslet en stortingsmelding, som kom før sommeren og ble behandlet i Stortinget på høsten. Naturvernforbundet har jobbet aktivt med vindkraft både sentralt og lokalt. Lokale medlemmer og tillitsvalgte har vært engasjerte blant annet i våre prioriterte saker på Innvordfjellet/Sørmarkfjellet og Davvi, men også i mange andre viktige saker, inkludert Øyfjellet, Bremangerlandet, Storheia, Buheii og Andmyran.

Naturvernforbundet har jobbet mye med nasjonal vindkraftpolitikk, i hovedsak med innspill til endringer i konsesjonssystemet i forbindelse med stortingsmeldingen om vindkraft. Vi har fortsatt et tett samarbeid med Sabima, Norsk Ornitologisk Forening, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Den Norske Turistforening og Norsk Friluftsliv, og i år har også WWF og Natur og Ungdom meldt seg på i dette samarbeidet. Det har vært svært nyttig å kunne diskutere det faglige og politiske rundt vindkraft med de dyktige fagfolkene i de andre organisasjonene, og vi har hatt stor slagkraft sammen. Vi har også hatt felles webinar med statssekretær Tony Tiller. I stortingsmeldingen fikk vi godt gjennomslag for flere av våre standpunkter, selv om det ikke gikk like langt som vi kunne ha håpet. Naturvernforbundet har også skrevet en lang rekke kronikker, klager, brev og leserinnlegg.

Vindkrafttreff på Innvordfjellet sommeren 2020. Foto: Kari Merete Andersen

Våren 2020 fikk vi endelig en stor vindkraftseier, nemlig at utbyggingen på Andmyran ble stoppet. De fikk ikke utsatt frist, og klarte derfor ikke å bygge prosjektet innen fristen. Det er vi veldig glade for! I løpet av 2020 har vi jobbet hardt for at det samme skal skje på Innvordfjellet, hvor utbygger har klaget på NVEs avslag på utsettelse av frist.

På besøk hos OED v/ daværende statssekretær Odd Emil Ingebrigtsen for å snakke om Andmyran vindkraftverk.

I tillegg har vi hatt mye aktivitet rundt planene om utbygging av Davvi vindkraftanlegg ved Laksefjordvidda i Finnmark, blant annet et møte i Levajok i juli hvor flere representanter fra sekretariatet i Naturvernforbundet stilte (Hanna, Maren, Geir og Maja) plus flere medlemmer og tillitsvalgte. I saken om Bremangerlandet har vi bestilt en del advokathjelp fra advokat Tine Larsen fra advokatfirmaet DSA, hvor vi spleiset med flere andre organisasjoner for å vise at konsesjonen der er ugyldig. Vi begjærte konsesjonen omgjort, men har dessverre ikke hørt noe mer fra departementet. Vi jobber videre for at flere av disse sakene blir vunnet i 2021.

*Sommertreff mot Davvi vindkraftverk ved Rásttigáisá. Gunnar Reinholtsen og Annie Henriksen
Foto: Maren Esmark*

Rovdyr

Vi har i 2020 prioritert faktabasert og mer aktiv kommunikasjon om rovdyr både gjennom møter, skriftlige innspill og i media.

Nasjonalt er Naturvernforbundet den organisasjonen på naturnernsiden som arbeider tettest inn mot flere av rovdyrnemndene, og gjennom tillitsvalgte fra fylkene deltar vi jevnlig på nemndsmøter i flere regioner. Særlig følges møtene i region 6 (Møre og Romsdal/Trøndelag) tett.

Vi har også i 2020 måtte klage på en del fellingsvedtak og forvaltningsplanarbeider som regionale rovviltnemnder har gjort. Vi har hatt flere møter med politisk ledelse i KLD gjennom et direkte dialogforum mellom seks miljøorganisasjoner (Naturvernforbundet, Sabima, WWF, Noah, Foreningen Våre Rovdyr og Norsk Ornitologisk Forening) og Klima- og miljødepartementet (KLD) som møtes to ganger i året. I 2020 ble gruppen utvidet til også å involvere politisk ledelse i LMD samt Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet.

I desember fikk vi medhold i vår klage på skyting av tre av fem familiegrupper inne i ulvesonen som rovviltnemnd 4 og 5 hadde vedtatt skulle skytes. Vi fikk dermed reddet både Rømskog-, Hernes- og Hornmoenfamiliene. Men vedtaket om å skyte de to familiegruppene i Kynna og Aurskog fikk vi dessverre ikke stanset.

Rovdyrarbeidet er tidkrevende og består mest av faktabasert kommunikasjon med omverden og mediearbeid. Vi prioriterer å følge opp vedtak i rovdyrnemndene og ha en god og aktiv dialog og påvirkning inn mot sentrale myndigheter. Vi gir også jevnlig innspill til Stortinget siden det jevnlig kommer rovdysaker også her, bl.a. gjennom en rekke Dokument 8-forslag.

Motorferdsel

Det er nå fem år siden Stortinget vedtok lovendringen i motorferdselloven som åpnet for løypebasert fornøyleseskjøring med snøskuter i utmark. Omtrent like lang tid har det tatt før det stadig har sagt har begynt å si inn også i offentligheten: Endringene innebærer at snøskuterne har fått forkjørsrett på bekostning av friluftsliv og naturmangfold. Dette lar seg vanskelig lese ut av lovens bokstav, som tvert om forutsetter at «friluftslivet skal hensyntas spesielt», osv. Men lovanvendelsen i perioden har i tiltakende grad tydeliggjort at slik er det ikke, inkludert i en rekke saker der Naturvernforbundet lokalt og sentralt har forsøkt å få gjennomslag for at kommunale valg av traseer strider mot loven i henhold til ulike hensyn som «skal tas».

På slutten av året kom også evalueringen Stortinget hadde bestilt om virkninger av lovendringen, som grunnet underfinansiering fra KLD, ikke kunne levere verken på ulovlig kjøring eller naturmangfold. Til gjengjeld fikk de opp i lyset det som skulle være åpenbart: Kommuner som ønsker det står i realiteten fritt til å innplassere løyper selv i kategori A: «Svært viktige områder» for friluftslivet. Over halvparten av kommunene hadde gjort dette.

På tampen av 2020 ble det sammen med DNT og Norsk Friluftsliv lagt en strategi for å få regjering og/eller Stortinget til å stramme inn lovverket slik at nedfelte intensjoner og stortingets forutsetninger blir bedre ivaretatt. Naturvernforbundet har vært og vil også i fortsettelsen være sentral premissleverandør for dette arbeidet.

Oppdrett

Fiskeri- og oppdrettsutvalget har hatt flere møter i 2020, og det er sendt høringsinnspill på flere oppdrettsaker. Om utfisking av rømt oppdrettsfisk, og om et settefiskanlegg ved Nyland ved innsjøen Toke i Drangedal kommune

Vi har hatt flere saker på fb, og kjørte i januar en liten kampanje med både film og fakta. Nettsidene er også oppdatert.

Og vi har laget en kampanje om vassdragsnaturen der vi særlig løfter frem utfordringene med rømt oppdrettsfisk.

Naturvernforbundet

TEMA • HVA KAN JEG GJØRE • STØTT ARBEIDET • AKTIV • NYHETER

Tema > Naturvern > Kyst og fiske > Oppdrett

Oppdrett

Oppdrettsindustrien i Norge er gigantisk. For hver ville laks finnes det 1000 oppdrettslaks langs den norske kysten. Truslene fra oppdrettsnæringen er store, både for miljøet i fjordene våre og for villaksen. Oppdrett er en viktig næring langs kysten som gir mange arbeidsplasser. Men vi kan ikke godta en næring som ikke tar tilstrekkelig miljøhensyn. Naturvernforbundet mener at fiskeoppdrett må over i lukkede anlegg. Det vil hindre spredning av lakselus og forurensning, redusere rennning av oppdrettsfisk og begrense næringens miljøpåvirkning.

På 30 år er mengden laks i norske elver halvert, og mange menneskeskapte trusler gjør at villaksen går en taff fremtid i møte. Oppdrettslaks som renner fra anleggene og lakselus som sprer seg i fjordene er begge store trusler mot villaksen - forårsaket av oppdrettsindustrien.

I tillegg til at Norge er blant verdens ledende oppdrettsnasjoner, er norske elver hjem for en tredel av de største villaksbestandene. Derfor holder det at stort sett er nok for å ta vare på elvene og fjordene hvor vil-

Gruver

Det har i 2020 blitt jobbet for å hindre sjødeponi i Førdefjorden og Repparfjorden gjennom politisk påvirkning, høringsuttalelser og mediearbeid. I juni 2020 fikk Nordic Mining driftskonsesjon som vi klaget inn til departementet, og det ble fulgt opp med en e-postaksjon til næringsminister Iselin Nybø om Førdefjorden relatert til vår klage på driftskonsesjonen. I november klaget vi også inn gruveplanene ved Førdefjorden til EFTA for brudd på EUs vannrammedirektiv.

Spørsmålet om mineralutvinning på havbunnen er blitt fulgt opp videre i 2020 med blant annet en uttalelse fra landsstyret, kronikker og medieutspill. Naturvernforbundet ber om et forbud mot mineralutvinning på havbunnen inntil et biologisk solid kunnskapsgrunnlag er etablert.

Videre har vi fortsatt vårt samarbeid med Earthworks opp mot investorer og investeringsbanker, gjennom kampanjen Ditch Ocean Dumping.

Naturglede

Vi har i 2020 fortsatt å dele ut aktivitetsmidler til lag som har gjennomført en rekke turer, arrangementer og kampanjer for å få folk ut og oppleve naturen. Til tross for korona har vi hatt relativt god aktivitet rundt om i landet. Lavterskelturer i folks nærmiljø har blitt prioritert. Det har blant annet blitt arrangert slåttekurs i Lofoten, blomstereng-dugnad i Nes i Akershus, temakurs og naturbingo på Mostun i Stavanger, vassdragstreff i Dalen, naturverntreff i Levajok, tilrettelegging av måkehekking på industritak i Lindesnes, og mye mer. Totalt har vi hatt omtrent 3400 personer på tur og ulike aktiviteter. Av disse er over halvparten barn og unge.

Vi har også gitt støtte til flere turer i lokal- og fylkeslag med inkludering av innvandrere som fokus. Det har hatt god suksess, særlig der hvor det er samarbeid med andre organisasjoner og aktører. Vi har fått med omtrent 350 personer med innvandrerbakgrunn på arrangementer og turer i 2020, hvorav rundt halvparten er barn. I tillegg har vi nådd ut til over 100 000 i sosiale medier, og vi har engasjert mange i samtale og aktivitet på Flerkulturell Friluftsfest. I sekretariatet har vi utviklet nettsider på flere språk, blant annet arabisk og polsk, med informasjon om naturvern og Naturvernforbundet. Vi har også satt i gang et arbeid med fylkeslagene om å øke integrering i organisasjonen vår i 2021, og publisert Facebookposter med turtips på mange ulike språk.

Oppdrag Fuglekasse ble lansert i 2018, og fikk i 2020 nye midler fra Sparebankstiftelsen til å fortsette i tre nye år, ut 2022. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Miljøagentene, Norsk Ornitologisk Forening og Naturvernforbundet. Mange lokallag både i Naturvernforbundet, Miljøagentene og Norsk Ornitologisk Forening har arrangert aktivitetsdager i 2020 med fuglekassesnekring, med stor suksess. En del har riktignok måttet utsette til 2021 på grunn av korona. Det har totalt blitt snekret rundt 900 fuglekasser i år, men vi har også doblet medlemmene i Facebook-gruppa Oppdrag Fuglekasse og også doblet besøkstallene på nettsiden www.oppdragfuglekasse.no. Vi jobber med å finne videre finansiering for prosjektet utover 2022.

I 2020 har vi hatt stort fokus på digitale kanaler hvor vi oppfordrer folk til å komme seg ut i naturen. Den største satsningen har vært en serie med webinarer med ulike naturtema. Det startet i slutten av mai da vi hadde «Lynkurs om småfugler» som ble streamet live på Facebook. Over 5000 brukere fulgte webinarer live, og i ettertid har det blitt sett over 57 000 ganger. Trolig er det totale antallet tilhørere enda større, da vi vet at f.eks. mange skoleklasser og arbeidsplasser hadde streamen på storskjerm. Vi fulgte opp med «Lynkurs i småfugler 2» kort tid etterpå, og fortsatte deretter med flere lynkurs utover sommeren om humler, sommerfugler, trær og truede fjellarter. Lynkursene er korte, 20-30 minutter, og foregår alltid i lunsjpausen. Vi avsluttet med lynkurs om «Småfugler på fuglebrettet» i desember, og det var veldig populært med 17 400 visninger så langt. Totalt har alle lynkursene blitt sett over 128 000 ganger^[1]. I tillegg har vi hatt mange åpne faglige webinarer om blant annet evolusjon i framtiden og Norgesferie i naturen, og et webinar for våre tillitsvalgte om aktivitetstilskudd og naturgledeaktiviteter.

Vi har brukt en del midler på å sponse disse digitale arrangementene på Facebook, men i stor grad virker det som om de sprer seg naturlig ettersom folk deler det med vennene sine. Lynkurset om småfugler har også blitt omtalt på radio (Sørlandssendingen og Østlandssendingen). Vi mener at disse populære sendingene har bidratt til at flere får en tilknytning til hva som finnes i sin nærmatur, og at dette bidrar til at både voksne og barn kommer seg ut, særlig i denne vanskelige tiden.

Vi har også laget mye annet innhold til sosiale medier, med bilder og tekster hvor vi oppfordrer følgerne til å gå på tur i naturen. Det inkluderer alt fra enkle bilder av skog med en kort tekst om at «naturen er alltid åpen» til oppskrifter på fugle- og flaggermuskasser, videoer av fugler vi har møtt på våre egne turer i marka, fun-facts om norske dyr, tips til turmat og så videre. I sommerferien kjørte vi også en konkurranse på Instagram om å poste det fineste naturbildet fra ferien. Postene når ut til våre 4000 instagram-følgere og rundt 65 000 Facebook-følgere, i tillegg til at mange av postene blir delt videre.

^[1]Dette er tall for brukere som har sett mer enn tre sekunder. Vi vet også at 25 500 personer har sett mer enn ett minutt av videoene. Vi fikk ca. 11 000 reaksjoner, det vil si kommentarer (nesten utelukkende positive) og likes. Lynkursene har nådd ut til over 200 000 personer (dette er inkludert de som kun har scrollet forbi).

Skog

I 2020 har både skogutvalget, lokale naturvernere og Naturvernforbundet arbeidet mye med Follsja ved Notodden. Der er store skogområder med både nasjonale og internasjonale verneverdier truet. Skognæringen har selv ikke fanget opp verneverdiene og flere alvorlige hogster er utført i området. Disse har Naturvernforbundet klagt inn for sertifiseringssystemet, uten at det fikk konsekvenser. Vi fikk i 2020 BioFokus til å gjennomføre grundig kartlegging i området. Rapporten skal brukes politisk og er allerede sendt en rekke interesseparter med krav om hogststans i området fram til verneprosess blir gjennomført. Naturvernforbundet inviterte også statsråd Rotevatn på befarings, noe han ikke ønsket å delta på.

Vi har sendt flere brev til både klima- og miljødepartementet landbruk- og matministeren Olaug Bollestad der vi tar opp behovet for økt skogvern samt at vi har satt fokus på utfordringene med mangelfull kartlegging av biologisk mangfold. Miljøregistreringer i skog har i årevis vært kritisert av både biologer, skogøkologer og naturvernere. Tidligere stikkprøver har vist store svakheter både i metodikk og hvordan skogbruket selv har utført registreringene.

Naturvernforbundet har også i 2020 et bredt samarbeid med WWF og Sabima der vi følger opp og påklager søknader om utplanting av sitka.- og lutzgran. Vi får stanset noen utplantinger, men fremdeles slipper flere til. Vårt mål er at det skal bli forbudt å bruke høyrisiko fremmedarter i skogbruket. Vi har også ryddedugnader der vi fjerner uønskede treslag fra naturen i samarbeid med grunneiere. Arbeidet mot fremmede treslag fortsetter også politisk. Vi har i 2020 gitt flere innspill på skogpolitikken til LMD. Vi kritiserte Corona-krisepakken som stimulerte til miljøfiendtlige hogster framfor miljøvennlig tiltak som vi gav innspill på. Blant annet førte Coronapenger til skadelige hogster av gammelskog i bratt terreng som skogbruket i årevis har hevdet at "verner seg selv".

Vi har gitt flere innspill om skogvernprosessen både til KLD og Miljødirektoratet. Med sistnevnte hadde vi også et innspillsmøte om videre arbeid med skogvern der vi ønsker en betydelig fortgang og mer målrettet arbeid som sikrer de største biologiske verdiene først og hva som raskest vil gi et faglig tilfredsstillende vern av representativ skognatur over hele Norge.

Skogarbeidet har fått god mediedekning, særlig knyttet til Follsjå. Vi har også skrevet kronikker angående skogvern og vernebehov. Naturvernforbundet samarbeider med skogutvalget og flere fylkeslag som er sterkt engasjert og gjør svært mye godt skogarbeidet.

Ny naturavtale og Aichi-mål

I 2020 skulle det egentlig være internasjonalt toppmøte for naturmangfold med forhandlinger om en ny naturavtale. Dette ble utsatt på grunn av koronapandemien, men vi har likevel gjort en del arbeid for å jobbe opp mot dette, i samarbeid med Friends of the Earth og ForUM. Vi brukte også en del ressurser på å lage en rapport hvor vi vurderer Norges måloppnåelse av Aichi-målene, i samarbeid med ForUM, WWF og Sabima. Rapporten ble lansert i september på Litteraturhuset i Oslo, og vi fikk en del medieoppslag.

Redusere utslippene av klimagasser / fase ut fossil energi

Møteplasser og organisasjonsarbeid

Broen til framtiden i Oslo og Rogaland: «Broen til framtiden» er en stor konferanse for en rettferdig klimaomstilling som Naturvernforbundet arrangerer sammen med fagbevegelsen, trossamfunn og forskere. På konferansen på Folkets hus 28. februar 2020 var det over 600 deltakere.

For første gang gjennomførte vi også konferanser i Rogaland i samarbeid med Naturvernforbundet i Rogaland og lokale aktører. Med de to heldagskonferansene *Broen til framtiden - bærekraft som konkurransefortrinn* i Haugesund 28. oktober og *Broen til framtiden – hva skal vi leve av etter oljen?* 29. oktober fikk vi veldig god respons på at vi løftet behovet for omstilling i regionen og viste frem eksempler på bærekraftige arbeidsplasser. Arrangementene hadde til sammen over 100 deltakere, og ble i tillegg sendt på nett.

Redd verden der du bor: Naturvernforbundet arrangerte samling dagen etter Broen til framtiden i Oslo med innlegg om blant annet miljøvennlige nabolag, plast og fiksefester. Samlingen var for frivillige fra hele landet og inspirerte til aktivitet lokalt.

Møteplasser om klima og miljø: Med støtte fra Norad har Naturvernforbundet gjennomført flere møter om klimarettferdighet i 2020, blant annet i forbindelse med klimasøksmålet.

Klimaseminar for studenter: 20.-22 september ble årets klimaseminar for studenter arrangert på Klimahuset Oslo med overføring på nett.

Klimastua: Gjennom våren arrangerte vi flere digitale kveldsmøter for medlemmer i Naturvernforbundet og andre interesserte, en serie kalt Klimastua. De handlet blant annet om klimakamp i karantene, grønn omstilling, klimarettferdighet, kampen om iskanten og klimasøksmålet.

Olje, klima og energi

Reduserte klimagassutslipp

Vi har jobbet mot flere politiske prosesser i løpet av året, deriblant regjeringens klimamelding som var ventet i 2020. Meldingen ble utsatt og kom først i januar 2021. Naturvernforbundet har sendt uttalelse til Klimakur som var Miljødirektoratets forarbeid til meldingen, med en liste over tiltak som kan redusere norske utslipp.

Vi har hatt mye aktivitet på sosiale medier om klimaendringer, behovet for klimakutt og klimarettferdighet. I desember arrangerte vi et webinar om Parisavtalen som hadde 5-års jubileum og oppfølgingen av den i Norge. Sammen med Forum for utvikling og miljø og andre organisasjoner ga vi ut rapporten *Funding What Counts* om klimafinansiering.

Redusert oljeleting

En viktig debatt i 2020 var iskantsonen og oljeaktivitet i Arktis. Naturvernforbundet arrangerte frokostseminar om saken i Oslo 27. februar og jobbet mye for å påvirke behandlingen på Stortinget av hvor grensen for oljeboring skal gå.

Vi har fulgt arbeidet med konsesjonsrunder, levert høringsuttalelser og hadde mange medieutspill om hvor galt det er med stadig nye oljetillatelser.

Rapport om økonomiske konsekvenser av redusert oljevirkosomhet

Naturvernforbundet fikk økonomisk støtte til å bestille en rapport fra SSB om de økonomiske effektene av en innstramning i oljepolitikken. Rapporten viser at konsekvensene er beskjedne, og at resten av økonomien vil styrke sin konkurransevne. Rapporten ble lansert på konferansene Broen til framtiden om grønn omstilling og nye, grønne arbeidsplasser i Rogaland, 28. oktober og 29. oktober, i henholdsvis Haugesund og Stavanger. Resultatene fikk mye oppmerksomhet, og leder Silje Ask Lundberg deltok i debatt på Politisk kvarter med leder i Norsk olje og gass.

Klimasøksmål Arktis

I 2020 har Naturvernforbundet brukt mye tid på klimasøksmålet, behandlingen i Høyesterett og aktivitet landet rundt. Saken ble ført i Høyesterett i november. I den forbindelse har en rekke lokallag og frivillige bidratt med leserbrev, aktiviteter og lysmarkering for å skape oppmerksomhet om oljeboring i Arktis og klimasøksmålet. Vi hadde også egne ambassadører for søksmålet som arrangerte skolingssamlinger, og bidro ekstra med innsats gjennom hele høsten.

Vi gjennomførte en rekke digitale arrangementer i forbindelse med søksmålet, hadde daglige livesendinger under rettssaken, og hadde mye dekning både i egne kanaler og media.

Dommen i klimasøksmålet kom rett før jul, og dessverre ble anken avvist. Vi har samtidig oppnådd mye med å føre denne saken og har fått avdekket og belyst kritikkverdige forhold i norsk oljeforvaltning som nå følges opp av Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite. Det ble også påpekt av et mindretall i Høyesterett som mente at vedtaket om oljelisenser ikke var gyldig på grunn av saksbehandlingsfeil. De mente at det er en feil at mulige framtidige globale utslipp av klimagasser ikke var vurdert i utredningen som lå til grunn.

Vi har gjennom arbeidet med søksmålet fått mye oppmerksomhet og debatt om oljevirkosomhet, og veldig mange frivillige i Naturvernforbundet og de andre organisasjonene har bidratt til å få frem at dagens olje- og gassvirkosomhet er uforsvarlig.

Energibruk og energieffektivisering

Arbeidet med energiforbruk i bygg har dreid seg om politiske innspill for å bedre støtteordningene for energieffektivisering i husholdningene. Vi har samarbeidet med mange andre organisasjoner og aktører om innspill til endringer i nettleien, Enovas støtteordninger, ny Enova-avtale og regjeringens krisepakker. Vi har hatt frokostseminar om endringer i nettleien og flere møter med både olje- og energiministeren og klima- og miljøministeren i samarbeid med andre.

Natur- og klimavennlige transportløsninger

I arbeidsprogrammet fra april 2018 heter det at Naturvernforbundets sekretariat skal bistå fylkeslag i arbeidet mot to store klima- og naturskadelige samferdselsprosjekter. Landsstyret valgte i november 2018 ut tredje rullebane på Gardermoen og ferjefri E39 på Vestlandet som de to hovedsakene. Landsstyret valgte i juni 2020 å videreføre arbeidet med disse.

Siden koronapandemien hadde store konsekvenser for luftfarten, var det behov for å jobbe en del med luftfarten og krisepakker framfor spesifikt med tredje rullebane. Det resulterte i flere brev til myndigheten med oppfordringer om at det skal stilles miljøkrav når staten støtter luftfarten, og at det må signaliseres at flytrafikken ikke skal få vokse tilbake til gamle høyder. Dette resulterte i en del debatt. Stortingsflertallet innførte ingen miljøkrav, det kom ingen klare signaler om framtida – og luftfarten fikk betydelige avgiftslettelser og muligheter for lån, men likevel på et moderat nivå sett i forhold til hva andre land gjorde. Når det gjaldt tredje rullebane, tok vi initiativ til et brev til Knut Arild Hareide,

underskrevet av 14 organisasjoner, med krav om at planlegging av dette prosjektet skrinlegges. Som en oppfølging av møtet fikk vi et møte med to statssekretærer.

Ferjefri E39 er den andre utvalgte saken. Her sendte vi et brev til samferdselsministeren med krav om at det må utredes et moderat alternativ til ferjefri vei. Vi har også forsøkt å belyse temaet gjennom diverse mediearbeid. Fylkeslaget i Hordaland kjører saken, spesielt mot det enorme motorveiprojektet Hordfast, med stor intensitet.

Naturvernforbundet sentralt har også brukt mye tid på politisk påvirkning og mediearbeid rundt forslagene fra blant annet Nye Veier AS, som Statens vegvesen måtte utrede, om å endre veinormalene slik at det åpnes for å bygge firefelts motorvei ved langt lavere trafikkmengder enn hva som har vært regelen før. Samferdselsministeren ga grønt lys til dette på slutten av året, til stor skuffelse hos oss. Vi har også måttet hjelpe flere lokal- og fylkeslag med diverse store veiutbyggingssaker flere steder i landet, blant annet med brev til myndighetene og mediearbeid. Vi har også levert flere innspill til myndighetenes arbeid med Nasjonal transportplan 2022–2033, som Stortinget skal behandle i 2021. Som ledd i arbeidet med koronakrisepakken øvde vi et press mot myndighetene, sammen med flere organisasjoner, for å få økt satsing på sykling som et miljø- og helsevennlig transportalternativ. Dessverre kom det ingen ekstra satsning på dette fra statlig hold.

Internasjonalt

Klimarettferdighet står sentralt i Naturvernforbundets klimaarbeid. Vi jobber for at Norge skal gjøre sin rettferdige andel av den globale klimadugnaden som kreves under Parisavtalen i tråd med vårt historiske ansvar og vår økonomiske kapasitet. Dette avhenger av at Norge både kutter nasjonale utslipp, og bidrar til utslippskutt og tilpasning i land i Sør med minst ansvar og kapasitet for klimakrisa.

Tidlig i 2020 støttet Naturvernforbundet arbeidet i Forum for utvikling og miljø (ForUM) rundt en ny rapport om hvordan Norge kan øke klimafinansiering til utslippskutt og tilpasning for land i Sør, som oppfølging av rapporten *Norway's Fair Share of the Paris Agreement* fra 2018. Rapporten, *Funding What Counts*, ble skrevet av anerkjente eksperter Hans Peter Dejgaard og Andrew Hattle (ved INKA Consult) og utgitt i mars. Naturvernforbundet lanserte rapporten på et webinar i april med blant annet utviklingsminister Dag Inge Ulstein (KrF). Rapporten har blitt brukt overfor beslutningstakere og i innspill til ulike politiske prosesser.

På grunn av pandemien ble det ingen klimatoppmøter eller –forhandlinger i 2020. Likevel fulgte Naturvernforbundet godt med i utviklingen i internasjonale klimapolitiske prosesser. Dette inkluderer jevne møter i regi av ForUMs klimagruppe med Norges klimaforhandlere, og tett kontakt med Friends of the Earth og Climate Action Network (CAN). Sammen med flere organisasjoner i ForUM, deltok Naturvernforbundet i en kampanjeuke for klimarettferdighet i desember i anledning Parisavtalens 5-årsjubileum. I løpet av kampanjeuka delte Naturvernforbundet videoer laget av aktivister i Sør, skrev brev og kronikker til Erna Solberg og norske beslutningstakere om viktige krav for internasjonal klimapolitikk og arrangerte et webinar om Parisavtalen etter 5 år.

Naturvernforbundet har også vært sentralt i norske organisasjoners deltagelse i Global Gas and Oil Network (GGON), som jobber med omstilling i petroleumssektoren i hele verden. GGON har støttet norske organisasjoners arbeid, og norske GGON-organisasjoner samarbeider nå tettere på nasjonale og internasjonale energipolitiske spørsmål mot Stortingsvalget i 2021.

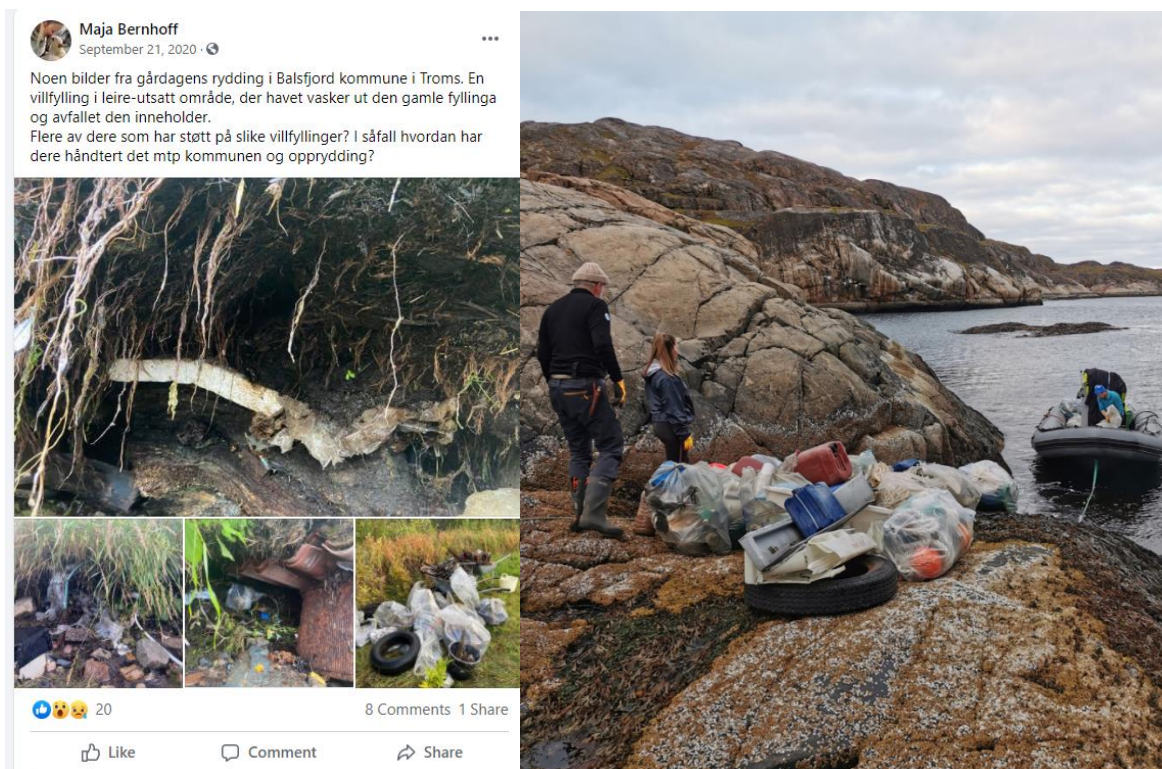
Miljøvennlig hverdag

Naturvernforbundet har hatt økt fokus på redusert forbruk og sirkulær økonomi i 2020. Vi har:

- Bistått flere kommuner med utvikling av deres plast- og forbruksstrategier.
- Jobbet for bedre forbrukspolitikkk som redusert moms på reparasjoner, karbonavgift på import, utvidet produsentansvar, forbud mot unødvendig plastbruk og økning av andelen resirkulerte materialer på markedet.
- Utarbeidet Naturvernforbundets krav til forbrukspolitikkk opp mot valget 2021.
- Sittet i referansegruppa til Circular Norway sin GAP-rapport som har kartlagt hvor sirkulært Norge er.
- Formidlet tips til hvordan man kan bli mer miljøvennlig i hverdagen, på egne nettsider, sosiale medier og i media. Vi har hatt en rekke forbrukssaker på Instagram for å nå nye målgrupper.
- Lansert nye tavarepådetduhar.no
- Avsluttet prosjektet Oljefri etter 10 års arbeid. Prosjektet oppnådde sitt overordnede mål, og fra 1.1.2020 ble det forbudt å fyre med fossil mineralolje i Norge.
- Ny satsning på energismart.no med hovedfokus på oppvarmingsløsninger og ENØK.
- Økt synlighet for Ta vare på det du har gjennom samarbeid med blant andre Finn.no og Oslo kommune.
- Lansert reparasjonsgavekort i Oslo og Bergen som et pilotprosjekt
- Gitt innspill til regjeringens arbeid med en strategi for sirkulær økonomi og politiske partiers partiprogram
- Avsluttet og overført prosjektet Kystlotteriet til stiftelsen Elv og Hav

Strandrydding og marin forsøpling

I forbindelse med Naturvernforbundets "Et forsøplingsfritt nærmiljø", støttet av Miljødirektoratet, har fylkes- og lokallag over hele landet etter søknad fått tildelt aktivitetstilskudd fra potten på over 1 000 000 kroner i 2020. I tillegg har vi hatt en økt satsning i de nordligste fylkene og tildelt midler til lokal koordinering i Troms og Finnmark. Det ble i den sammenheng ansatt en prosjektmedarbeider hos de to fylkeslagene med ansvar for rådgivning og koordinering innenfor feltet plastavfall på avveie fra fiskeri og oppdrett, samt med ansvar for ryddeaksjoner, kartlegging av problemlokaliteter og kampanje- og formidlingsarbeid relatert til marin forsøpling.

I tillegg har vi jobbet med å oppmuntre til hverdagsrydding gjennom en av våre hovedkanaler for marin forsøpling, Facebook-siden «2-Minutters strandrydding– Se hva jeg fant!». Her oppfordrer vi gruppemedlemmene til å rydde litt hver dag og dele sine funn med resten. Denne gruppa har i løpet av 2020 økt fra cirka 3 500 til over 4 000 deltakere og har hatt rundt 950 innlegg i perioden.

Gruppen har følgende viktige funksjoner:

- Hjelp publikum med identifisering av strandsøppelgjenstander
- Dokumentere hva slags avfall man finner langs kysten, fordelt på kildefraksjon
- Oppmuntre frivillige ryddere ved at de alltid har en kanal for å dele funn, stille spørsmål eller luften bekymringer med likesinnede.

I det øvrige arbeidet med strandrydding og kommunikasjon om plastutfordringer har vi samarbeidet bredt med nasjonale organisasjoner og forvaltningsorganer som Hold Norge Rent, Handelens Miljøfond, friluftsrådene, Senter for oljevern og marint miljø og Miljødirektoratet. Vi har også et mangfold av ulike samarbeidsaktører som er involvert i direkte strandryddingsaksjoner, som kan variere fra aksjon til aksjon, både lokalt og regionalt.

Grunnet utfordringene med covid-19-restriksjoner ble det et år med mange færre ryddeaksjoner og fysiske arrangementer enn hva som var planlagt. Derimot har vi sett en stor økning i digital tilstedeværelse hos våre lokallag og vi har satset mer på kampanjer i sosiale medier nasjonalt enn tidligere.

“Før fuglene kommer”, “Strandryddeuka” og “Hold Høsten Ren” har vi gjennomført som planlagt, men med noe endret aktivitet. Her valgte vi blant annet å gå sammen med Hold Norge Rent om en fornyet versjon av søppelregistreringskampanjen de kjørte i 2018. Vi hadde en minipåskeeggjakt etter plastpellets og aktiviserte befolkningen med målrettede aktiviteter, fordi vi var urolige for at folk ville gå ut å plukke masse søppel i grupper. Vi har mobilisert og annonsert i våre kanaler, og har lagt ut råd og

anbefalinger på våre hjemmesider og digitale kanaler hvor vi oppfordrer til bruk av hansker, å gå i små grupper, delt myndighetenes råd, pluss annen forebyggende informasjon og motivasjon. I samband med Hold Høsten Ren oppfordret vi folk til å lage egne mindre ryddeaksjoner og delte informasjonsmateriell, blant annet vår digitale «ryddeguide» gjennom våre kanaler på sosial media.

Vi har også lagd en ny holdningskampanje, "Dovett", om at man ikke skal putte ting i do som kan føre til marin forurensning. Vi har hatt fokus på at fett, matrester og søppel ikke skal i do og i vasken. Dette kan tette avløpsrørene og skape store problemer for både lomdeboka, forvaltning, natur og miljø. Vi har også hatt poster om sortering da folk flest har vært mye hjemme og både laget mer mat og handlet mer hjemme. I tillegg har vi hatt en "Ut på tur" med Naturvernforbundets turtips på ulike språk med oppdatert informasjon om å ikke forsure, samt ta med seg avfall de finner hjem fra tur hvis mulig.

Gjennom høsten har sekretariatet hatt mer fokus på oppfølging av lokale forurensingssaker. I noen saker har vi bistått lokal- og fylkeslag i deres jobb med å sikre opprydning, i andre saker har vi fulgt opp tips fra medlemmer og andre overfor kommuner. Vi har sett et stort behov, da det ofte kan være vanskelig å

melde fra om ulovligheter for enkeltpersoner i kommuner med små forhold. Dette er noe vi vil systematisere og utvikle videre i 2021. For enkelte grove forurensningssaker har vi benyttet oss av juridisk bistand og gått til politianmeldelse. Vi ser at det er et stort behov for informasjon rettet mot allmenheten om både lovverk og fremgangsmåte i forsøplingsaker.

I tillegg brukte vi en del ressurser på starten av året til å bistå stiftelsen Elv og Hav med prosjektet Kystlotteriet som de valgte å videreføre etter vi avsluttet prosjektet for Naturvernforbundets del.

Plastforsøplingsfrie kommuner

Prosjektet *Plastforsøplingsfrie kommuner* har satt fokus på hva enkeltpersoner og kommuner kan gjøre for å unngå plastforsøpling og for å redusere egen plastbruk. I løpet av året har vi kjørt ulike kampanjer i sosiale medier på hvordan man kan redusere eget plastbruk og unngå plastforsøpling. I august ga vi ut en ferdig illustrert guide i papir og web-format med tips til hvordan man kan arrangere sin egen ryddeaksjon. Vi har og presentert prosjektet og Naturvernforbundets plast-politikk under Redd verden der du bor, egen samling for ansatte i fylkeslagene og under webinarer for medlemmer og tillitsvalgte. Som en del av prosjektet har sekretariatet i løpet av 2020 jobbet spesielt med kunstgressproblematikk, plastgjenvinning og fulgt opp forsøplingsaker som er meldt inn av medlemmer og andre engasjerte.

RYDDING OG HEKKETID

Marin forsøpling er et stort miljøproblem og frivillige strandryddere gjør en kjempinnsats for naturen. Samtidig er det viktig å ta spesielt hensyn til fuglelivet når man er ute og rydder. Mye av grunnen til å rydde er jo nettopp for å ta vare på dyrelivet. Derfor er det viktig å respektere ferdselsforbudet i fuglereservater. Ferdselsforbudet i fredningsområder for fugl starter 15 april.

Den nasjonale strandryddeuka hvert år er i mai, men for noen områder er det viktig å starte mye tidligere. Sårbar hekkeområder bør ryddes før fuglene kommer og hekketiden starter. Områder man ikke rekker over, kan så tas på høsten når fuglene har dratt.

Når fuglene forstyrres i hekketiden kan det gå ut over deres evne til å beskytte eggene og ungene mot kulde og fiender. Dersom en sårbar art blir forstyrret, kan det føre til at det ikke blir unger i det hele tatt det året. Norsk Ornitologisk Forening anbefaler strandryddere å være tidlig ute og påpeker i tillegg at det er forskjeller i nord og sør. Skal man rydde i Sør-Norge på våren er det fint å gjøre det før 1. april.

= TIPS =

- Organiser gjerne en ryddeaksjon i god tid før hekketiden kommer.
- Vi oppfordrer til å ha med erfarne strandryddere og ornitologer på ryddeaksjoner. Kontakt gjerne Norsk Ornitologisk Forening eller Naturvernforbundet der du bor.
- Hold Norge Rent koordinerer det landsomfattende ryddeprosjektet «Før fuglene kommer». Senere på våren, i fuglehekketiden, vil registrerte strandryddeaksjoner oftest være lagt til mye brukte friområder der konflikten med dyre- og fugleliv er minst mulig.
- Respekter ferdselsforbudet i sjøfuglereservatene, dette gjelder også ferdsel i båt. På Miljødirektoratets nettside Naturbase finner du kart over lokale sjøfuglereservater. Her kan du finne masse nyttig informasjon.
- Vær oppmerksom i hekketiden, også utenfor sjøfuglereservatene. Sjøfugler som tjeld og sandlo bygger ofte reir og legger eggene sine rett på stranda og disse kan tramples ned ved uforsiktighet fra ivrige ryddere.
- Hører du fugler som varsler (roper), eller ser fugler på reir, hold avstand og gå bort fra området.

SANDLO-REIR

VØSTE
DU AT

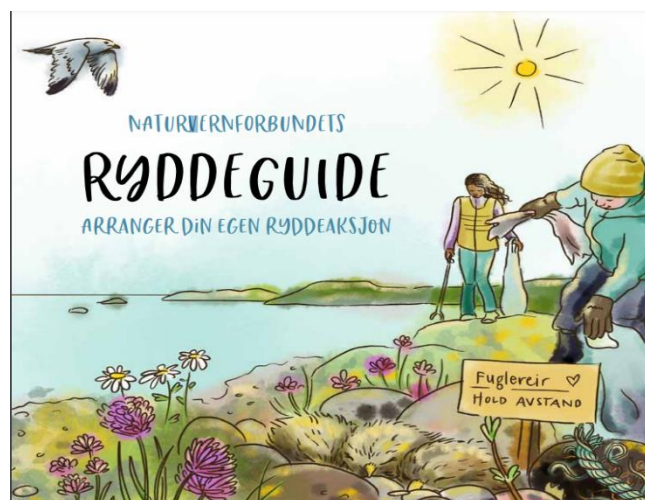
Tjelden er blant de trekkfuglene som kommer aller tidligst tilbake etter vinteren. Allerede i slutten av februar kan de første fuglene sees (og høres) langs kysten av Sør-Norge.

TJELD

SANDLO

Plast og avfallspolitikk

I løpet av 2020 har Naturvernforbundet styrket samarbeidet med andre europeiske miljøorganisasjoner på plast- og avfallsfeltet. Gjennom nettverket «*Break free from plastic*» har vi igjennom året deltatt i arbeidsgrupper, koordinert innspill og levert høringsuttalelser på pågående EU-prosesser om engangspplast og mikroplast. I Norge arbeider vi spesielt med et utvidet produsentansvar for alle som omsetter plast og et forbud mot engangsprodukter med høy risiko for forsøpling.

Plastposekampanje

I månedsskiftet august/september lanserte Naturvernforbundet kampanjen «det beste for miljøet er det du allerede har». Kampanjen hadde som mål å redusere norsk plastposeforbruk ved å stimulere til adferdsendringer. Vi produserte videosnutter og animasjonsfilm som ble rullet ut i våre kanaler på Facebook og Instagram. Kampanjen hadde stor spredning og traff nesten 300 000 mennesker over de 3 kampanjeperiodene.

Plast- og giftfri

Vi kickstartet året med et svært vellykket seminar; *Falldekke av plast – til barnets beste?* Seminaret samlet 160 svært engasjerte landskapsarkitekter, beslutningstakere og tilbydere av underlag i barnehager og skoler. I etterkant lagde vi og et kompendium fra seminaret, og en anbefaling knyttet til underlag.

Naturvernforbundets prosjekt om plast- og giftfrie barnehager fikk et velkomment supplement med et eget hefte for skoler og fritidsordninger, finansiert av Handelens Miljøfond, der det ble utviklet nye nettsider, og en mulighet for barnehager og skoler til å melde seg på for mer direkte oppfølging. Det ble også ansatt regionale prosjektoppfølgere i Fredrikstad-Hvaler, Rogaland, Hordaland, Trøndelag og Troms med støtte fra Miljødirektoratet. Alle disse fremsnakkert prosjektet i sine regioner, noe som resulterte i at vi ved årets utgang hadde 30 barnehager og skoler som skal følges opp videre gjennom 2021 med månedlige utfordringer for å redusere plast og miljøgifter i sitt miljø.

Oljefri og Energismart

2020 var året hvor Naturvernforbundets klimaprojekt, Oljefri, oppnådde sitt mål. Prosjektet har i over 10 år bidratt til at flere boligeiere har erstattet sine oljefyrte anlegg med fornybare oppvarmingsløsninger. Det har også vært et stort fokus på fjerning av nedgravde oljetanker som utgjør en stor forurensningstrussel. Vi har i løpet av de siste 10 årene sendt ut 73 986 brev til boligeiere med oljefyr i samarbeid med over 50 kommuner og Enova, samt arrangert 64 informasjonsmøter med til sammen nesten 7 000 deltakere. Oljefri har også deltatt og holdt foredrag på ulike konferanser, messer og seminarer. Oljefri har vært aktiv i både lokale og nasjonale medier og har årlig hatt rundt 50 presseoppslag i avis, på radio og på TV. Nettsiden oljefri.no har hatt over 315 000 besøkende og har mottatt 6 847 forespørslers om fjerning av oljefyr. Vi har også tatt flere steg for å gjøre prosjektet tilgjengelig i hele landet og har nå Energispesialistdekning over nesten hele landet.

Forbudet mot fossil oljefyring ble gjeldende fra 1.1.2020, noe vi har jobbet for å få på plass siden prosjektets start. Her har vi vært i dialog med ulike fagfolk, interesseorganisasjoner, kommuner, Enova Miljødirektoratet, Kystverket, Klima- og miljødepartementet og ikke minst boligeiere. Prosjektet ble avsluttet med tanke på kampanjeaktivitet i 2019, men har fortsatt hatt en rådgivende funksjon gjennom at vi har vært tilgjengelige for alle aktører som trenger bistand på telefon, epost og nettsiden. Det har fortsatt vært mulig å sende forespørslers til Energispesialister, samt finne informasjon om både oppvarmingsløsninger, støtteordninger og fjerning av oljefyrer og oljetanker på nett.

Energismart.no har vært en nysatsning med tanke på å videreføre både samarbeidspartnere og aktivitet fra Oljefri, formidle energieffektivisering, fornybare energiløsninger og Naturvernforbundets energipolitikk. Her kombinerer vi det internasjonale arbeidet med TopTen HACKS (Heating and Cooling Knowhow and Solutions) og elementer fra Oljefri-prosjektet.

Det europeiske samarbeidsprosjektet TopTen har fortsatt vært viktig for Naturvernforbundet. TopTen-samarbeidet har som mål å gi forbrukerne oversikt over de mest energieffektive løsningene innenfor oppvarming og kjøling, samt smarte ENØK-tiltak.

Ta vare på det du har - forbrukspolitik

I samarbeid med ledelse og ut ifra prinsippprogram, arbeidsprogram og landsstyrettalelser har vi utarbeidet forbrukspolitiske krav som skal bruke i arbeidet for et miljøvalg i 2021. En oversikt over kravene finnes på en egen nettside som vi har sendt til både lokallag (gjennom nyhetsbrev) og til politikere/rådgivere som har bedt om innspill til forbrukspolitik. Målet er å jobbe mer målrettet med forbrukspolitik i årene som kommer. Obligatorisk merking av forventet levetid, momsfratak på reparasjon og retten til å reparere er noen av de viktigste kravene for redusert forbruk.

Vi fortsetter å sitte i nettverket Right to repair som gir oss innsikt i hva som skjer forbrukspolitisk i EU og ellers i verden.

Nye nettsider

Høsten 2020 fikk vi nye nettsider for arbeidet vårt for redusert forbruk: *tavarepådetduhar.no*. Der har vi definert prosjektet til å handle om å ha ting lenge – og særlig elektronikk, klær, møbler og sykler.

Konseptet er ellers det samme: tips til reparasjon og vedlikehold og å hjelpe forbrukere med å finne sin nærmeste reparatør. I tillegg har siden fått en ny side: Hvorfor fikse? Her presenterer vi informasjon om forbruk av de ulike produktkategoriens miljøavtrykk.

Besøktallene økte med snaue 30 000 sidevisninger til 205 000 sidevisninger i 2020 og vi har fått mye respons i form av tips til reparatører vi bør ha med i oversikten vår og spørsmål om redusert forbruk. Nettsiden inneholder en karttjeneste over lokale håndverkere, ulike tips for reparasjon og vedlikehold i tillegg til fakta og miljøargumenter for å ta vare på det vi har.

Reparasjonsgavekort

Reparasjonsgavekort ble lansert som et konsept i medio november. Budskapet var: Gi en reparasjon i julegave! Dette mener vi er en av de mest miljøvennlige og trivelige julegavene man kan gi og vi håper og tror det inspirerte flere til å reparere ting, som gave eller ikke. Oppfordringen gikk til hele landet, men vi hadde en pilot i Bergen og Oslo hvor vi i samarbeid med reparatører solgte reparasjonsgavekort som

kunne innløses hos dem. Overskudd fra uinnløste gavekort ved 1. januar 2022, vil gå til Naturvernforbundets arbeid. Vi solgte totalt reparasjonsgavekort for 80.000 kroner. Informasjon og gavekortsalg ble lagt under tavarepadetduhar.no, men med egen URL: reparasjonsgavekortet.no.

Kampanjer i sosiale medier

Vi har hatt mange poster med forbrukspolitiske budskap med bruk av bilder med Naturvernforbundet som tydelig avsender. Disse har blitt blant våre mest engasjerende poster på sosiale medie-plattformen Instagram. Det viser at forbruk engasjerer, særlig blant unge voksne kvinner.

Fiksefester

Det har blitt delt ut midler til fiksefester i Bergen, Bodø og Grenland, men planer er blitt satt på vent pga. koronarelaterte restriksjoner. Dialogen med lagene fortsetter i 2021 hvor vi håper arrangementene kan bli gjennomført.

Synliggjøring av reparatører i byen

I samarbeid med Oslo kommune har vi laget plakater og vindusmerker som er distribuert ut til flere titalls reparatører i Oslo. Målet er å synliggjøre reparatører i bybildet slik at flere blir oppmerksomme på, og bruker sin lokale reparatør. Dette er en pilot og vi har delt informasjon om prosjektet til andre kommuner og lokallag som jobber med forbruk som vurderer å gjøre noe lignende. Det har dessverre vært vanskelig å si noe om det har hatt noen effekt i 2020 siden det var lockdown store deler av året.

Den store klesbyttedagen

Lørdag 27. mars skulle vi ha arrangert Den store klesbyttedagen sammen med våre nordiske samarbeidspartnere. Til tross for rekorden påmelding med hele 160 arrangementer, måtte vi avlyse på grunn av korona, og smitteutfordringen knyttet til slike arrangementer.

Alle påmeldte arrangører ble bedt å ta godt vare på mottatt materiell, i håp om mulighet for å arrangere senere på året. Lørdag 21. november hadde vi tenkt å forsøke igjen, men på grunn av ny avstengning av samfunnet var det seg dessverre svært få steder det var mulig å gjennomføre.

Vi fikk revidert materialet, slik at det er lettere tilgjengelig på nett, og fikk også laget noe supplerende til bruk i kommunikasjon, men ellers forløp dagen i relativ stillhet. Vi krysser fingrene for 2021.

Internasjonalt arbeid

Naturvernforbundet har et omfattende internasjonalt prosjektarbeid. Samarbeidet med lokale miljøorganisasjoner er et viktig bidrag for å gjøre dem til sterkere aktører. Gjennom praktisk arbeid gjør vi hverdagen lettere for mange, og våre partnere bygger opp egen organisasjon. Mange av våre partnerland har begrenset politisk rom for det sivile samfunn, likevel deltar de fleste av våre partnere i viktige prosesser med bidrag til utvikling av bedre miljøpolitikk. Det er mulig å følge store og små nyheter fra det internasjonale prosjektarbeidet på Facebook i gruppen «Naturvernforbundet Internasjonalt».

Russland og Ukraina

2020 var det andre året i et treårig program fra Klima- og miljødepartementet med årlig støtte på 2 500 000 kr til prosjektet “Miljø i Russland” med støtte og samarbeid med russiske miljøgrupper.

2020 var det siste året i et treårig prosjekt støttet av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) med penger over Atomhandlingsplanen. Prosjektet «Fra lukkede rom til åpenhet» skal fremme sikker dekommisjonering av gamle atomreaktorer i Russland og Ukraina, og fikk i 2020 en årlig støtte på 2 250 000 kroner.

Vår søsterorganisasjon Friends of the Earths medlem i Russland er *Russian Social-Ecological Union*. Det er en viktig paraplyorganisasjon med medlemsgrupper over hele Russland. Situasjonen for sivilsamfunn i Russland er svært krevende med mange store miljøutfordringer, vanskelige finansieringsmuligheter og lover som rammer organisasjoner som mottar penger fra utlandet. Social-Ecological Union tar ikke imot penger fra utlandet, og har heller ikke hverken kontor eller ansatte, men er likevel en viktig partner for Naturvernforbundet i det frivillige arbeidet.

I Ukraina samarbeider vi med miljøorganisasjonen *Ecoaction*. De er basert i Kyiv, men har god kontakt med miljøgrupper ellers i landet, og har flere frivillige involvert i arbeidet sitt. Ecoaction jobber med energi og energisparing, klima, transport, luftforurensing og landbruk.

I 2020 har koronapandemien gitt mange utfordringer for våre partnere, men de har raskt klart å tilpasse arbeidet og legge møteplasser over på digitale plattformer.

Med prosjektet Miljø i Russland har Naturvernforbundet samarbeid med miljøvernere på Kola og i St. Petersburg-regionen om klassisk naturvern og oppfølging av trusler mot verneområder. I 2020 har vår partner på Kola gitt innspill til blant annet forvaltningsplan for Khibiny nasjonalpark. Utenfor St.

Petersburg har partneren mobilisert en rekke lokalsamfunn og interesseorganisasjoner mot planer om industriutbygging i Baterejnaja Bay, som er et viktig natur- og rekreasjonsområde langs kysten av Finskebukta.

De siste årene har problemene og oppmerksomheten knyttet til behandling av kommunalt avfall eksplodert med store demonstrasjoner, blant annet knyttet til transport av avfall fra Moskva med deponering i Arkhangelsk. I 2020 ble det sterke engasjementet i Arkhangelsk kronet med seier, da utbyggingsprosjektet for avfallsdeponi ble avblåst. Alle partnere har jobbet med strandrydding og plastinnsamling.

Protest mot bygging av et anlegg for avfall fra Moskva i Shies, Arkhangelsk.

Et viktig samarbeidstema i 2020 har vært opplæring på bruk av sosiale medier og en digital kampanje om avfallsminimering og gjenvinning. Dette viste seg å være en god investering i et år der Covid-19 satte en stopper for mye av den vanlige aktiviteten. Arbeidet var svært vellykket, med stor spredning og mange kommentarer. Partnere rapporterer også at digitale arrangementer gir bedre mulighet for deltakelse fra andre geografiske områder, og at de får med deltakere som ellers ikke hadde villet stille opp fysisk.

Arbeidet med skoleprosjektet SPARE om energi og klima har vært mest påvirket av Covid-19. Lærere rapporterer om barn som er lei digitale plattformer, og som har dårlig tilgang til pc eller svakt nett hjemme. Likevel har 791 skoler vært aktive, og regionale koordinatorene har gjennomført en lang rekke arrangementer og aktiviteter for å fremme klimahensyn. Samarbeidet med Naturvernforbundet har også gjort det mulig for russiske partnere å følge klimapolitikken på nasjonalt og internasjonalt nivå. Hvordan Naturvernforbundet har innflytelse hele veien til Vladivostok kan du lese om her.

https://rusecounion.ru/eng/SPARE_development_in_school_2_of_Vladivostok

Med prosjektet «Fra lukkede rom til åpenhet» samarbeider Naturvernforbundet med russiske og ukrainske partnere, for økt åpenhet og bredere deltakelse i atomkraftspørsmål. Prosjektet har gitt russiske og ukrainske partnere mulighet til å være pådrivere for økt atomsikkerhet, for rask og sikker nedstenging av gamle atomreaktorer og for sikker lagring av atomavfall. En viktig del av arbeidet har vært å bygge allianser med ulike aktører, som myndigheter, atomindustrien og sivilsamfunn.

Russiske partnerne har i perioden gitt viktige innspill til nedstenging av reaktorer ved Leningrad atomkraftverk, de har jobbet for raskere nedstenging av Kola atomkraftverk. De har også jobbet for en regional lov som skal sikre økt regional deltakelse i atomspørsmål i Leningrad-regionen.

Partnermøte om atomkraft i St. Petersburg, januar 2020.

I Ukraina har partner organisert innspill fra sivilsamfunnet til den planlagte byggingen av reaktorene 3 og 4 ved Khmel'nitskij atomkraftverk, og de har satt søkelys på manglene finansiering til det nasjonale dekommisjoneringsfondet. Partnerne har økt deltakelse fra organisasjoner i atomspørsmål betydelig, og de har styrket sitt informasjonsarbeid.

Den årlige Tsjernobyl-kampanjen ble heldigital og fikk mange flere deltakere. Konferanser og møter fikk flere deltakere, både fordi flere turte å delta, flere hadde tid, og flere fikk muligheten når reisekostnadene ikke lenger begrenset deltakelsen. Samtidig har flere muligheter for innspill til myndighetene blitt borte, siden møter og høringer er blitt avlyst eller endret.

Operasjon Dagsverk

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom samarbeider med ERA (Friends of the Earth Nigeria) om Operasjon Dagsverk-prosjektet i Nigeria. Prosjektet handler om å gi ungdom som vokser opp med

fattigdom, arbeidsløshet og oljeforurensning kunnskap om hvordan de selv kan skape en lysere framtid. Prosjektet startet i 2018, går over fem år og består av tre deler: Utdanning i skolen, entreprenørskap og ungdomsorganisering.

Arbeidet i prosjektet i 2020 ble sterkt preget av myndighetenes tiltak for å begrense spredningen av koronaviruset. Det alvorligste var at skolene var stengt fra slutten av mars og ut året. I tillegg ble virksomheten i ERA sterkt hemmet de siste tre månedene av året grunnet en konflikt om hvem som skal lede organisasjonen. Likevel klarte prosjektansatte, lærere og ungdom involvert i prosjektet å gjennomføre en god del av de planlagte aktivitetene.

Ungdommene opprettet 30 nye lokallag i den nylig etablerte organisasjonen *Young Friends of the Earth Nigeria*. De var også med på å opprette energiklubber (opplæring om klima, miljø og fornybar energi) ved 32 nye skoler og fikk generelt et større ansvar for gjennomføring av prosjektaktiviteter. Over 2000 ungdommer fikk opplæring om relevante institusjoner, avtaler og rettigheter knyttet til oljevirkosmhet i nærområdene deres, mens 700 ungdommer ble opplært i hvordan de skal dokumentere og publisere oljeutslipp. 32 ungdommer fikk hjelp til å etablere sin egen bedrift gjennom prosjektets entreprenørprogram. Av disse satser 20 stykker på salg og reparasjon av sollamper og 12 stykker på produksjon og salg av ovner for matlaging.

EmPowering communities, Afrika

Naturvernforbundet har hatt en samarbeidsavtale med Norad for perioden 2017-20, med et årlig beløp på 6 375 000 kroner. Målet vårt var at disse pengene skulle sørge for at minst 750 000 mennesker i Mosambik, Nigeria og Togo skulle få tilgang på forbedrete energiløsninger i det daglige ved at de klarte å skaffe seg en forbedret ovn og/eller en soldreven lampe med uttak for mobillading. De endelige tallene for 2020 foreligger ikke ennå, men vi ligger an til å nå godt over 500 000 mennesker totalt, på tross av redusert kjøpekraft, sykkloner og problemer med tilgang på lamper i perioder og ikke minst koronapandemien i 2020.

De som skaffet seg en soldreven lampe opplevde at de fikk bedre arbeidslys og lettere og billigere tilgang til lading av mobiltelefon. De nye eierne av effektive kokeovner opplevde at de bruke mindre enn halvparten så mye ved og at ovnene avga mindre røyk. Dermed har de spart penger og tid, kunne benytte seg mer av tjenester via mobiltelefon, fått bedre arbeidsvilkår på kveldstid og fått mindre øye- og luftveisproblemer. I tillegg har redusert brenning av tre, trekull og parafin gitt en betydelig klimaeffekt.

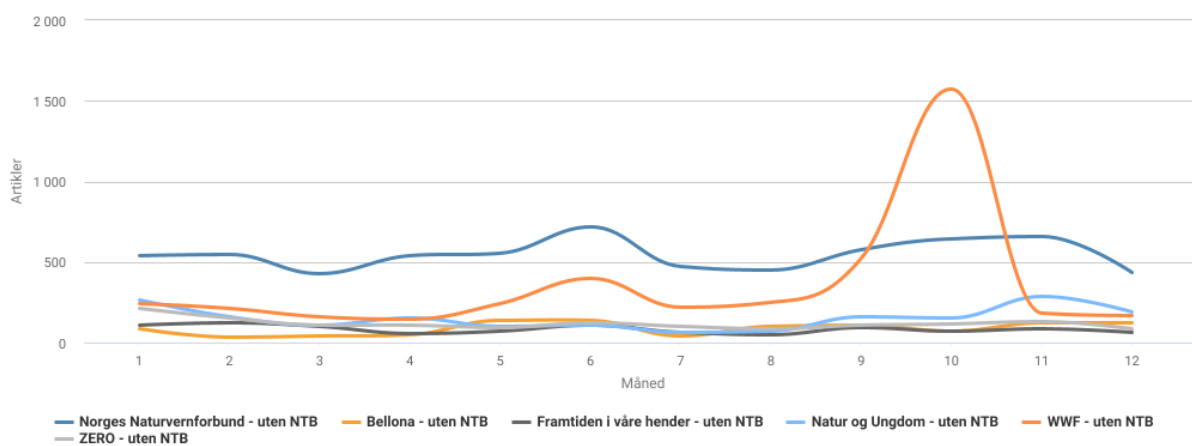
Media og kommunikasjon

Naturvernforbundet har i løpet av 2020 satt politisk dagsorden og oppnådd god mediedekning på et mangfold av saker. Naturvernforbundet fikk stor oppmerksomhet og god mediedekning med blant annet følgende tema:

- Plast og marin forurensning (strandrydding og mikroplast)
- Klima, klimasøksmål, klimastreiker og vern av Lofoten, Vesterålen og Senja
- Vann- og vindkraft, samt vern av områder
- Vern av rovdyr og jakt på ulv
- Dumping av gruveavfall
- Vegutbygging
- Skogvern

Blant de norske miljøorganisasjonene har Naturvernforbundet flest medieoppslag i løpet av 2020, noe vi har hatt i mange år på rad. Vi ser at WWF hadde en topp i oktober der de var betydelig større enn de andre miljøorganisasjonene i en kort periode. Dette skyldes NRKs TV-aksjon. (Kilde: Retriever)

Naturvernforbundet har fortsatt et betydelig større medieavtrykk enn de andre miljøorganisasjonene. Dette skyldes i stor grad vår lokale organisering, med selvstyrte lokal- og fylkeslag som setter dagsorden på sine egne saker, og dermed oppnår hyppig dekning i lokale medier.

Presseoppslag hver måned i 2020 som nevner de ulike miljøorganisasjonene. Naturvernforbundet i blått, WWF i oransje. Kilde: Retriever

Et flertall av medieoppslagene er i lokalaviser, altså at det er frivillige i Naturvernforbundets lokal- og fylkeslag som selv er i media, eventuelt supplert av ledelse sentralt.

Økt bruk av digitale flater

Naturvernforbundet har i 2020 fortsatt satsningen på bruk av digitale kanaler for å engasjere, mobilisere og nå ut med viktige natur- og miljøsaker, samt rekruttere nye medlemmer. Aktiviteten i sosiale medier, spesielt på Facebook, har fortsatt å øke. Landsstyret vedtok i november å sette av ressurser til oppgradering av nettsidene i 2021.

Vi deler både eget og andres innhold, så både hyppighet og bredden på typer saker vi promoterer har økt sterkt. Vi har satset betydelig på annonsering på Facebook for å rekruttere nye medlemmer. Satsingen på digitale flater har gitt flere følgere i sosiale medier, økt nettrafikk og mange tusen nye medlemmer.

Trafikk til nettsidene www.naturvernforbundet.no

År	Sidevisninger	Trafikkøkning	Unike brukere	Innmeldinger
2020	5 200 121	33%	903 178	2 442
2019	3 916 496	55%	905 859	1 840
2018	2 523 223	11%	750 921	819
2017	2 273 772	14%	493 935	875

Nøkkeltall Facebook:

År	Følgere	Rekkevidde per 28 dg (snitt)	Engasjement per 28 dg (snitt)	Innmeldinger
2020	64 854	520 668	59 020	2 838
2019	52 408	488 352	48 542	2 668
2018	37 196	153 108	12 053	54
2017	34 786	N/A	N/A	0

Det er jevn aktivitet også på Twitter, og i større grad lykkes vi også i at fagrådgivere og aktive bruker Twitter personlig (som seg selv) i tillegg til at Naturvernforbundet har en twitterkonto som jevnlig deler våre saker, utspill, nettsaker og nyhetsoppslag, samt gjenposter det våre fagrådgivere, aktive, tillitsvalgte og ansatte poster. Kontoen brukes i tillegg til live-tweeting av aktuelle hendelser, som f.eks klimasøksmålet, debattprogrammer på radio/tv og lignende. Twitter er en prioritert kanal for medie- og politikerpåvirkning, og vi går også inn i enkelte debatter på de sakfeltene Naturvernforbundet jobber med.

Vi har aktiviteter også i andre kanaler (Instagram, Youtube og LinkedIn), selv om de ikke er prioritert. Instagram har i løpet av året blitt høyere prioritert, med hovedvekt på forbrukssaker. Vi publiserer lite på LinkedIn, da spredningen er marginal. Vi legger også ut stadig flere videoer på Youtube, og bruker kanalen aktivt til å spre våre digitale arrangementer. I tillegg har vi flere temaflater på Facebook tilknyttet ulike fagfelt, uten at det har ført til den store aktiviteten. Det blir vurdert i 2021 i hvilken form vi skal fortsette med disse faggruppene.

Hva søker folk etter og hva leses på nett

Det er spesielt "nytteposter" som genererer mye nettrafikk, og gir mer aktivitet enn rene nyhetssaker. Eksempler på disse er hvordan man skal bygge fuglekasse, bli med på klesbyttedag og lignende nyttige tips til forbrukere, noe som ser ut til å være etterspurt. Saker der vanlige folk har et handlingsalternativ, som for eksempel poster som oppfordrer til å bruke mindre plast, er også populære.

Om oss > Aktiv > Organisasjonsnytt > Bli med på Oppdrag fuglekasse

Bli med på Oppdrag fuglekasse

På denne siden finner du informasjon og ressurser til lag som ønsker å arrangere fuglekasseverksted som del av prosjektet Oppdrag fuglekasse

Oppdrag fuglekasse er et samarbeidsprosjekt mellom Miljøagentene, Norsk Ornitologisk Forening og Naturvernforbundet. Vi vil invitere folk til å delta i en stor nasjonal dugnad for å hjelpe fuglene, og samtidig ønsker vi å spre naturglede, kunnskap og engasjement om livet til fuglene og de utfordringene de møter. Prosjektet er finansiert av Sparebankstiftelsen og målgruppa er barnefamilier.

En av Naturvernforbundets mest populære nettenester: Oppdrag fuglekasse.

Et stort antall besøkende på nettsidene leser faktasaker om global oppvarming og enkelte engelskspråklige saker om blant annet miljøproblemer i Russland og Romania. Naturvernforbundet.no er også et yndet mål for elever som skal løse skoleoppgaver om klima og miljø. I 2021 vil det bli gjennomført et prosjekt for omlegging av nettsidene, som også vil kartlegge dagens bruk av nettsidene på en mer omfattende måte, og sørge for at de nye nettsidene tar med seg de tingene som fungerer godt på dagens nettsider.

Google (søketrafikk) og Facebook er de to klart største trafikkdriverne for nettrafikk, ved siden av trafikk via epostkampanjer og direkte trafikk.

Nyhetsbrev

I 2020 har vi valgt å ikke sende ut nyhetsbrev til alle medlemmer, men heller begynt å sende mer tema-baserte nyhetsbrev, med bakgrunn i mer spesifikke samtykker til å motta informasjon. Dette har så langt vært godt mottatt, og vil bli evaluert fortløpende fremover.

Dialog med støttespillere, medlemmer og givere

Stadig mer av kommunikasjonen med medlemmer og omverdenen går via Facebook, som er det klart største sosiale mediet. Vi har økt fra cirka 35 000 til over 65 000 følgere de siste tre år. I større grad enn tidligere er vi i direkte dialog med både enkeltmedlemmer og aktive gjennom Facebook. Vi fører ikke detaljert statistikk, men mottar anslagsvis 5000 kommentarer og meldinger via sosiale medier hver måned, hvor vi aktivt svarer cirka 10 prosent.

I 2020 har vi forsøkt en ny strategi hvor vi forsøker å aktivisere medlemmer gjennom egne tema-grupper på Facebook, kun for medlemmer av Naturvernforbundet og NU. Målet har vært å gjøre gruppene selvgående, hvor medlemmene våre driver aktiviteten. Tanken har vært å etablere arenaer for engasjement som har en lavere terskel enn å bli tillitsvalgt. Vi har ikke lyktes fullt og helt, så 2021 blir året hvor vi justerer oss til suksess eller legger ned satsningen.

Medlemsmagasinet Natur & miljø

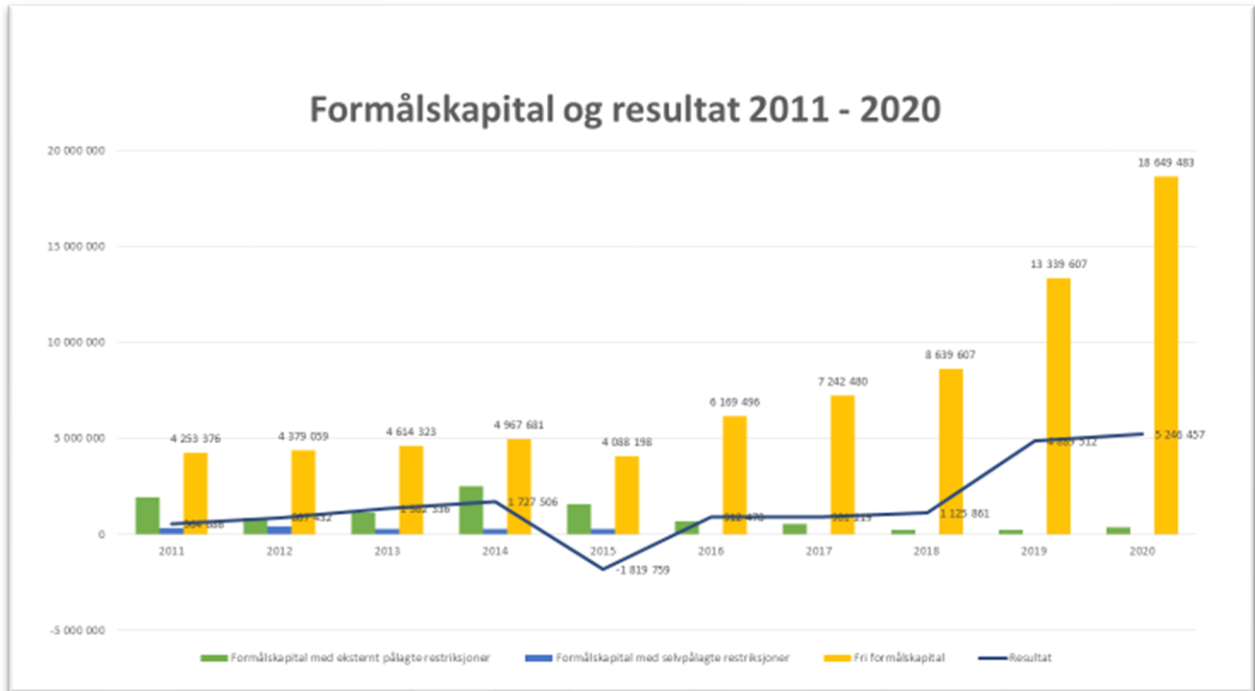
Det ble gitt ut to utgaver av medlemsmagasinet Natur & miljø i 2020. Begge bladene hadde egne, omfattende temaseksjoner, i tillegg til reportasjer og organisasjonsstoff. I nummer 1 var temaet «Naturen vi mister», mens i nummer 2 var det «Hav i endring».

Natur & miljø er medlem av Fagpressen. Siste godkjente og kontrollerte opplagstall, fra 2019, er på 22 782. Dette er en økning på nær 3000 fra 2018. Økningen skyldes økende medlemstall. Redaksjonen består av Kristian Skjellum Aas (redaktør) og Tor Bjarne Christensen (journalist).

Økonomi og administrasjon

Naturvernforbundet har i 2020 ytterligere styrket økonomien og har per 31.12.2020 en fri formålskapital på 18,649 mill. kroner. Det betyr at vi har mer enn oppfylt målet i inneværende periode av arbeidsprogrammet om en fri formålskapital på 7 mill. kroner.

I budsjettet for 2021 er det planlagt å bruke noe (2. mill. kroner) av formålskapitalen på bestemte prosjekter og prioriteringer gjort av landsstyret.

Aktivitetsregnskapet for 2020 viser et positivt aktivitetsresultat på hele 5,246 mill. kroner. Det er en liten økning fra 2019, med et aktivitetsresultat på 4,889 mill. kroner og det største aktivitetsresultat i Naturvernforbundets historie. Det ble budsjettert forsiktig på inntektssiden i 2020 fordi det var stor usikkerhet rundt tilskuddet fra Norsk Tipping. Støtten fra Norsk Tipping ble først kjent etter at budsjettet var vedtatt av Landsstyret. Resultatøkningen fra et nullbudsjett skyldes først og fremst økt tilskudd fra Norsk Tipping, økning i innsamlede midler/gaver og støtte fra bedriftssamarbeid, hvorav en større enkeltgave på 2, mill. kroner, samt økte medlemsinntekter. Det ble også noe reduserte kostnader.

Innsamlede midler og medlemsinntekter utgjorde til sammen 14,761 mill. kroner, en økning på 3,741 mill. kroner fra 2019. Innsamlede midler/gaver økte med litt over 2,565 mill. kroner. Offentlige tilskudd utgjorde 50 % av de samlede inntektene, en økning på 2 prosentpoeng fra 2019. Det er en uttalt strategi at avhengigheten av offentlige tilskudd bør reduseres. Selv om de offentlige tilskuddene av de samlede inntektene økte noe i 2020 har likevel det vært en merkbar nedgang i de offentlige tilskuddene de siste fire årene, fra 66 til 50 %.

Fra 2019 er fordelingen av tilskudd fra spilleoverskuddet til Norsk Tipping (spilleautomatinntekter) lagt om slik at den i større grad bidrar til å trygge viktige samfunnsoppgaver som store landsdekkende organisasjoner utfører på områdene helse, sosiale tjenester, krisehjelp og støttearbeid, natur-miljø og dyrevern. Naturvernforbundet fikk tildelt 4,190 mill. kroner for 2020 en nedgang på 0,610 mill. kroner sammenlignet med 2019.

Det ble i alt overført 8,199 mill. kroner til lokal- og fylkeslag, Miljøagentene og Natur og Ungdom i 2020. Det er en økning på 1,414 mill. kroner fra 2019 og skyldes økt overføring av medlemskontingent og noe mer aktivitetstilskudd over eksterne prosjekter. Medlemskontingenten til fylkes- og lokallagene var på i alt 4,133 mill. kroner.

Kostnader ved administrasjon og styrende organer viser en liten nedgang fra 2019.

Administrasjonsprosenten var i 2020 på 7%, en nedgang på 1 prosentpoeng fra 2019.

Administrasjon

Naturvernforbundet har i flere år tilbudt økonomitjenester til lokal- og fylkeslag. I de første årene var det først og fremst etterspørsel etter personal- og pensjonsforsikringstjenester, senere har totale økonomitjenester med lønn og regnskap vært etterspurt. I dag leverer vi økonomitjenester (lønn og regnskap) til lokallagene i Indre Østfold, Fredrikstad og Hvaler og Bærum, samt fylkeslagene i Finnmark, Troms, Nordland, Trøndelag, Øst- og Vestfold, Buskerud, Hordaland og Sogn og Fjordane samt lønnstjenester til noen av fylkeslagene.

Vedlegg

Vedlegg 1: Styrende organer

Sentralstyret

Naturvernforbundets sentralstyre har i 2020 bestått av Silje Ask Lundberg (leder), Øyvind Johnsen (nestleder), Rune Aanderaa (til 11.05.20), Ingeborg Gjærum (til 05.06.20), Wenche Skorge og Arnstein Vestre. Varamedlemmer er Kari Merete Andersen (fast fra 11.05.20), Bernt Bull (fast fra 05.06.20), Pernille Hansen og Kjell Magne Derås. Therese Hugstmyr Woie har møtt for Natur og Ungdom med fulle møterettigheter i hele perioden. De ansatte har vært representert med møte- tale- og forslagsrett ved Arnodd Håpnæs med Ellen Sandvik Mikkelsen og Hanna Nyborg Støstad som vara gjennom hele perioden. I tillegg har generalsekretær møtt. Sentralstyret har hatt ti møter i 2020 i tillegg har sentralstyret hatt tre uformelle telefonmøter.

Landsstyret

Landsstyret har hatt 8 møter i 2020. Landsstyret har bestått av følgende i 2020:

Fylke/organisasjon	Fast	Vara
Agder	Jorunn Årstøl Stålsett	Harald Røed
Buskerud	Anne Foss	Martin Lindal
Finnmark	Annie Henriksen	Gunnar Reinholdtsen
Hedmark	Thomas Cottis	Stein Bie
Hordaland	Hallvard Birkeland	Knut Espelid
Møre og Romsdal	Øystein Solevåg	Grete Lene Serikstad
Nordland	Bjørn Økern	Mathea Born
Nord-Trøndelag	Ellen Andersson	Gunnar Gustad
Oppland	Kjetil Bjørklund	Kristine Heistad
Oslo og Akershus	Gert-Fredrik Malt	Sidsel Selvik
Rogaland	Randi Storhaug	Kjetil Lønne Nilsen
Sogn og Fjordane	Anne-Line Thingnes Førund	John Anders Stavang
Sør-Trøndelag	Magne Vågsland	Ingerid Angell-Petersen
Telemark	Saskia Wanders	Torfinn Sanden
Troms	Anne-Lise Mortensen	Magnus S. Strømseth (til 07.03.20) Per Inge Guneriussen (fra 02.04.20)
Vestfold	Ann Norderhaug	Pernille Grung
Østfold	Håkon Borch	Trine Strømme
Natur og Ungdom	Therese Hugstmyr Woie	Jørgen Næss Karlsen
Natur og Ungdom	Åsa Braut Bache (til 16.08.20) Sandra Butoyi (fra 17.08.20)	Mia C. H. Chamberlain (til 16.08.20) Lea Justine Nesheim (fra 17.08.20)
Miljøagentene	Are Shaw Waage (til 31.07.20) Sonja S. Lubiana (fra 01.08.20)	
Regnskogfondet	Nils Hermann Ranum	Yngve Kristiansen
Ansatte	Arnodd Håpnæs	Ellen Sandvik Mikkelsen Hanna Nyborg Støstad

Vedlegg 2: Brev og høringsuttalelser sendt fra Naturvernforbundets ledelse, styrende organer og sekretariat

Naturvernforbundet sender svært mange brev, innspill og høringsuttalelser i løpet av et år. Listen her omfatter det som er sendt fra landsstyret, ledelsen, sekretariatet og der det har vært fellesbrev med fylkes- og lokallag og andre organisasjoner. Svært mange brev og høringsuttalelser sendes av fylkes- og lokallag. Disse er eventuelt omtalt i lagenes årsrapporter og er ikke inkludert her. Lista er ikke uttømmende.

Brev og høringsuttalelser sendt i 2020:

101218 Naturvernforbundet FoE Norway Input public consultation EU Taxonomy
 200102 Naturvernforbundet høring FSC standard 2runde
 200108-energi-høring utjevning nettleie
 200115 - NOU 2019- Ny forvaltningslov - felles høringsuttalelse
 200129 Nasjonalt villakssenter - innspill fra Naturvernforbundet
 200130 Bindal kommune - Bindal gullgruve - Forslag om reguleringsplan
 200130 Høringsuttalelse til forslag om reguleringsplan for Bogadalen - Kolsvik gullgruve
 200210-samferdsel-fartsgrenser og veistandard
 200211 Innvordfjellet - Vindkraft høring utsatt frist
 200214 Høringsuttalelse - Ekspropriasjon i Nasafjell - dagbrudd og utvinning av kvarts
 200221 Innvordfjellet - Vindkraft høring utsatt frist
 200304-naturmangfold-motorferdselhøring
 200310-energi-NorthConnect OED
 200326 - Andmyran høring nettleidning
 200330 Søknader fra Eidesvik Laks AS (NNV Rogaland)
 200406 Høring midlertidig forskrift tilskudd Norsk Tipping Naturvernforbundet
 200427 Utfisking av rømt oppdrettsfisk - OURO
 200430 Innspill til handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser
 200504-klima-Klimakur 2030
 200504-klima-Klimakur 2030
 200513-Enova energimerkeordningen Naturvernforbundet høringsuttalelse
 200515-finans-revidert statsbudsjett
 200525-energi-nettleie Naturvernforbundet
 200602-finans-grønn krisepakke
 200619 - høringsuttalelse- endring i produktforskriften (forbud mot enkelte artikler i plast)
 200630 Naturvernforbundet innspill til veileder for SUP
 200701-samferdsel-NTP-høring
 200813-natur-dispensasjon Nord-Fron
 200815-samferdsel-høring NOU luftfartsutvalget
 200820 Høring endringer i plan og bygningsloven
 200824 Felles Brev - 25. konsesjonsrunde
 200826-samferdsel-luftfart
 200828-samferdsel-satsing på nattog
 200831 Oppdrett Toke - høringsinnspill fra Naturvernforbundet
 200901 Consultation response to SEAC opinion on intentionally added microplastics in products

200901-arealplanlegging-endringer i PBL
200904 NNV Namdalen - Nye forskrifter om fiske etter anadrome laksefisk i sjø og vassdrag
200904 Nordic Rutile søknad om SIBX - Høyringsuttale frå Naturvernforbundet og Natur og Ungdom
200914-høring partiprogram MDG
200914-miljø-spillemidler
200915-innspill til strategi for sirkulær økonomi
200918-respons programutkast SP
200923 Evaluering av mineralloven - høringssvar fra NNV, NU og WWF
201001-strandsoneforvaltning-høring
201009 - NNV eget innspill vindkraft-høring
201014 Naturvernforbundet innspill kommunalkomiteen 14okt2020
201014-statsbudsjettet-finanskomiteen
201018-statsbudsjettet-transport- og kommunikasjonskomiteen
201021-statsbudsjettet-energiogmiljø
201113-høring partiprogram Venstre
201120-høring partiprogram Høyre
201120-høring partiprogram Senterpartiet
201201-høring partiprogram Arbeiderpartiet
201202 NNV-NBF-Sabima-WWF Berlinerpoppel og Skjørpil
201207-høring partiprogram SV
201210-innspill OED-melding
201218 Input from Norwegian NGOS to EU Sustainable finance classification system for green investments
201218-samferdsel-høringsuttalelse bompenger
2020.05.06 Naturvernforbundets innspill til høring på forv plan 2020
28.09.2020 Dronningsetra klage på vedtak
Høringsinnspill TFO 2020 - WWF NU NNV GP
Høringsmanus vindkraft 2020
Lårdalsåi Høringsinnspill 2702 2020
200110-partiprograminnspill-MDG
200115-partiprograminnspill
200128-samferdsel-brev til ny samferdselsminister
200129 Brev til fylkesmannen i Innlandet DNT hytte Dronningsetra Fron kommune eldre versjon
200129 Innspill til reguleringer i laksefiske 2020
200130 Innspill til Nasjonalt villakssenter fra Naturvernforbundet
200131 Brev OED-minister siste utkast
200131-brev til ny klima- og miljøminister
200131-brev til ny olje- og energiminister
200202-brev til ny fiskeri- og sjømatminister
200203 - Innspill til vindkraftkonsesjoner - KLD
200203 - Innspill til vindkraftkonsesjoner - OED
200203 Slitasje og mikroplast fra vindturbiner brev til NVE
200203-samferdsel-brev E18 Lysaker-Ramstadsletta
200206-samferdsel-brev ferjefri E39
200221 Brev om Innvordfjellet Viken

200224 - Brev til St1 om Davvi vindkraftverk
 200224 - Letter to St1 about Davvi wind farm
 200224 Notat til FM i Oppland om Dronningsetra
 200225 Brev om fremmede plantearter til hagesentre
 200228 Innspill EMK Kjøring til hytte alle organisasjonene
 200228 Innspill EMK Stortinget Kjøring til hytte snøskuter felles
 200302 Brev til fylkesmannen i Innlandet DNT hytte Dronningsetra Fron kommune
 200311-finans-strakstiltak korona
 200313-energi-Enova-avtale
 200317 - Vindkraft OED skriftlig innspill
 200320 brev til ny fiskeri- og sjømatminister
 200323 Brev om involvering av sivsamf i krisetid KLD og statsministers kontor
 200324 NFD - Koronakrisen kan bli dramatisk også for villaksen
 200326-brev om involvering av sivsamfunnet i krisetid
 200327-samferdsel-KVU-KS1 Kløfta-Kongsvinger
 200331-samferdsel-spørsmål SD
 200401-samferdsel-NTP-innspill
 200408 Innspill til NORAD om koronatiltak fra div organisasjoner
 200412 - Brev til NVE om Davvi vindkraftverk
 200415 - NVE stans i Buheii vindkraftanlegg
 200422-brev om krisetiltak
 200424 -OED Havsul 1-Klage på innvilgelse av utsatt frist
 200427 Brev til Olje og energiminister Tina Bru. Vi trenger et nytt omforent nettleieforslag
 200428_anmeldelse_plastforurensning_oslofjorden
 200430 -OED Havsul 1-Klage på innvilgelse av utsatt frist
 200504 Brev til samferdselsminister med krav om møte
 200504 Reminder to ESA - complaint from Naturvernforbundet - Norway's violation of the water framework directive
 200505-samferdsel-luftfartstiltak
 200507 fellesbrev om møte samferdselsminister
 200508 Brev til NVE MTA-vilkår vindkraft
 200512 Brev til DNT, NJFF, WWF spm om finansiering kartlegging Tokkeåi
 200515-areal-møteforespørsel Torp Øst
 200518 Brev til OBOS angående vann- og vindkraftutbygging
 200518 Svar til Avjovarri lokallag
 200519-finans-kryptovaluta
 200520 Klage på manglende informasjon mikroplast NVE
 200522-samferdsel-grønn krisepakke
 200603 - Brev til Astrup om SRN-seminar
 200603-samferdsel-veinormaler SD
 200605 Finanskomiteen - Småbedrifter i det grønne skiftet
 200612-samferdsel-spørsmål SD oppfølging
 200617 Til næringsminister Iselin Nybø - mineralindustrien trenger en ny retning
 200626 Søknad om utsatt klagefrist - Engebøprosjektet
 200626-samferdsel-luftfartstiltak

200708 SVAR Miljøgifter i falldekket i barnehager, skolegårder og lekeplasser
 200710 Klage på reguleringsplan Tromsdalen
 200710 Møteforspørsel til LMD og KLD om krisepakke skog
 200729 - Eramet - Mining and sea tailings disposals
 200731 - Vegvesenet - Kantslått
 200811-energi-intensjonserklæring
 200817 Ber om møte med statsråden om forskrift for KLD driftstøtte
 200817 Felles brev til KLD Forskrift drifttilskudd
 200821 Klage på vedtak om driftskonsesjon Engebøprosjektet
 200825 Ber om møte med statsråden om forskrift for KLD driftstøtte
 200826 UNEA-Resolution-4-19 on Mineral Resource Governance-input from FoEN
 200826-samferdsel-luftfart
 200828-samferdsel-satsing på nattog
 200910 Brev til OED Ikke gi utsatt frist vindkraft stortingsvedtak
 200917 - Davvi svarbrev til Grenselandet
 200924-skog-søknad frivillig vern
 2009XX-miljø-tippemidler
 201006 - Gjennomgang av vindkraft Bremangerlandet OED
 201007 - Felles innspill vindkraftmelding
 201007 - Innspill vindkraftmelding naturorganisasjoner
 201012 - Gjennomgang av vindkraft Bremangerlandet OED
 201012 - Gjennomgang av vindkraft naturmangfoldloven OED
 201013 Oppreisning klagefrist Nord Fron kommune Dronningssetra
 201013 Vurdering av gyldigheten til Bremangerlandet - Tine Larsen
 201013_Omgjøringsanmodning_bremangerlandet_vindkraftverk
 201014-samferdsel-Oslo-Mjøsbrua
 201104 nettleie felles brev til OED - oppfølging møte 201013
 201117 Complaint to ESA - WFD - the Førdefjord
 201120 - Kunnskap om havvind NOF og Naturvernforbundet
 201123-samferdsel-fellesbrev tredje rullebane
 201202 Energi- og miljøkomiteen - Husholdningene må prioriteres i Enovas støtteprogrammer
 201204 Naturvernforbundets innspill til gjennomføring og forbedringer av utdede produsentansvarsordninger i Norge
 201210 Felles brev - Innspill til OED Energimelding II
 201218 - FoEE innspill til ny naturavtale
 201218 - Vedlegg - Friends of the Earth Europe proposals on the Updated Zero draft of the Post 2020 Global Biodivers...
 201218-statsbudsjettet 2022-innspill
 201221 Krav om hogststans Follsja
 2020-01-15 - NOU 2019- Ny forvaltningslov - felles høringsuttalelse
 2020.06.11 Brev om falldekkeundersøkelsen til FHI Miljødirektoratet og statsråder
 2020.06.17 Brev om falldekkeundersøkelsen til Helsedirektoratet
 20200824_ Bollestad_brev
 20200824_ Rotevatn_brev
 202209 Felles brev til OED - innspill nye nettariffer

Brev til fylkesmannen i Innlandet DNT hytte Dronningsetra Fron kommune

Brev til KLD om forurensingsforskriftens kapittel 1 revisjon

Kvalitetsnorm for villrein, fellesuttalelse, Miljødirektoratet

Brev til OED Vern Garbergelva

Vedlegg 3: Oversikt over utvalg i Naturvernforbundet pr 31.12.2020

Skogutvalget:

Leder: Gjermund Andersen (NOA)

Medlemmer: Trude Myhre (NOA/Vestfold), Sigmund Hågvær (NOA), Gjermund Gjestvang (Hedmark), Ola W Krog (Østfold) og Tage Vedal (Nordland)

Gruveutvalget:

Utvalget har ingen leder.

Medlemmer: Mads Løkeland-Stai (Trøndelag), Anne-Line Thingnes Førstund (Sogn og Fjordane), Knut Altmann (Finnmark), Gunnar Gustad (Trøndelag), Gunnar Reinholdtsen (Finnmark), Kjerstin Elisabeth Uhre (Troms), Randi Storhaug (Rogaland), Susan Renshaw (Rogaland), Tina Andersen Vågenes (NOA), Jørgen Næss Karlsen (NU), Ingebjørg Marie Thorkildsen (NU)

Fiske- og oppdrettsutvalget:

Utvalget har ingen leder.

Medlemmer: Herman Klemet Hansen (Nordland), Åsa Renman (Østfold), Rolv Sigurdsen (Nordland), Roar Hamlandsø (Trøndelag) Eli Husjord (Trøndelag), Arne Luther, (Troms), Erling Solvang (Nordland), Anne-Karin Daniloff (Finnmark), Kjetil Nilsen (Rogaland), Leif Wasskog (Finnmark), Peder Johan Pedersen (Agder), Arnold Jensen (Troms), Silje Helen Hansen (NOA), Joar Hamlandsø (Trøndelag) og Morten Hansen (NU).

Vassdragsvernrådet:

Leder: Jan Olav Nybo (NOA)

Medlemmer: Per Flatberg (NOA), Erik Solheim (Sogn og Fjordane), Øystein Folden (Møre og Romsdal), Kari Fønnes (NOA), Oddvar Skre (Hordaland), Silje Helen Hansen (NOA), Tore Brænd (NOA), Vidar Skiri (Møre og Romsdal), Rune Folkvord (Rogaland), Kåre Flatlandsmo (Hordaland), Ole Morten Fossli (Oppland), May Lene Meyer (Nordland), Torfinn Sanden (Telemark) og Christine Myrseth (Troms) og Øyunn Hasvik (NU).

Jordbruksutvalget:

Leder: Ann Norderhaug (Vestfold)

Medlemmer: Thomas Cottis (Hedmark), Hans Ivar Nesse (Vestfold), Ingrid Vaksvik (Hordaland), og Anna Blix (NOA)

Internasjonalt utvalg:

Utvalget er ikke aktivt

Vedlegg 4 Ansatte i sekretariatet til Norges Naturvernforbund

Album, Kjersti
Asmervik, Ingvild Fonn
Azari, Sahar Alwand
Bogetvedt, Aino
Brandtzæg, Martin Leander
Brohaug, Ane Norgård
Christensen, Tor Bjarne
Eriksen, Kenneth Baranyi
Esmark, Maren Aschehoug
Fisher, Aled Dilwyn
Gillgren, Janne Melbye
Gulliksen, Joakim
Helle, Haldis Tjeldflaat
Høystad, Dag Arne
Håpnes, Arnodd
Johnson, Aud
Johnson, Audun Randen
Jørgensen, Geir
Lerkelund, Helga
Lind, Christian Børs
Lineikro, John
Lorentzen, Yngvild
Mikkelsen, Ellen Sandvik
Opdal, Hallgeir Frøseth
Paalgard, Ellen
Schlaupitz, Holger
Schulze, Per- Erik
Skylstad, Ida Lovise
Solem, Anne Guri
Sture, Åshild
Støstad, Hanna Nyborg
Tangen, John Magne Pedersen
Tran, Sonja
Vigdal, Ove
Ødegaard, Martin

Vedlegg 5: Årsberetning, regnskap og revisjonsberetning

Årsberetning 2020

Virksomhetens art og lokalisering

Norges Naturvernforbund er en landsdekkende medlemsorganisasjon med det formål: *å arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.*

Naturvernforbundet består av landsmøte, landsstyre og sentralstyre som organisasjonens besluttsende organer. Landsmøtet er organisasjonens øverste organ og ble sist avholdt i Stavanger i april 2018. Landsmøtet skulle vært avholdt i Førde fra 24-26 april 2020, men pga. den pågående koronapandemien ble landsmøtet utsatt til 2021. Landsstyret vedtok nytt arbeidsprogram for perioden 2020 – 2022. Landsmøtet avholdes digitalt 23-25 april 2021. Landsstyret har hatt 8 møter i 2020, herav 3 ekstraordinære møter og tilsvarende har sentralstyret hatt 9 møter, herav 3 ekstraordinære møter. I løpet av 2020 har Ingeborg Gjærum og Rune Aanderaa trukket seg fra sentralstyret. I september orienterte leder Silje Ask Lundberg landsstyret om at hun ikke tok gjenvalg.

Sekretariatet er lokalisert i Mariboegs gate 8 i Oslo. En ansatt i sekretariatet har kontor i Kragerø. Tre regionsekretærstillinger er også ansatt i sekretariatet og har arbeidssted i Hadsel og i Trondheim, tilhørende fylkeslagene i Nordland, Troms og Finnmark og Trøndelag. Leder disponerer også en kontorplass i Tromsø. En enkel oppgradering er gjort av kontorlokalene i Mariboegs. Siden 12.mars 2020 har Naturvernforbundets ansatte forholdt seg til smittevernregler, og hjemmekontor har vært standard så langt det har vært praktisk mulig.

Organisasjonens sekretariat hadde pr 31.12.2020 39 ansatte på hel- eller deltid, til sammen 35,7 årsverk, herav inkludert tre regionansatte, samt leder honorert i fulltidsstilling og nestleder i 20% stilling. Pr 31.12.2020 er det tre ansatte som har midlertidig stilling. Medarbeidere engasjert i midlertidige stillinger arbeider på tidsavgrensede vikariater eller prosjekter.

Virksomheten omfatter medlemsrettet arbeid, miljøpolitisk påvirkningsarbeid overfor sentrale og lokale myndigheter, storting, næringsliv m.f. Naturvernforbundet er en sentral høringsinstans og uttalte seg om en rekke viktige miljø- og naturvernsaker overfor kommunal, regional og nasjonal forvaltning, samt overfor Regjeringen og Stortinget i 2020 og i noen tilfeller EU. Naturvernforbundet har et langsiktig internasjonalt prosjektsamarbeid innenfor klima, energieffektivisering, miljøundervisning og organisasjonsbygging.

I Russland og Ukraina bidrar Naturvernforbundet til å fremme sikker nedleggelse av de eldste atomreaktorene med støtte fra Direktoratet for Strålevern og Atomsikkerhet. I Russland har vi også samarbeidet om naturvern, klima, behandling av kommunalt avfall, plast og miljøundervisning med støtte fra Klima- og Miljødepartementet.

I Togo, Nigeria og Mosambik har Naturvernforbundet avsluttet en fireårig avtale med NORAD om ren energi. I perioden 2017-20 har godt over 500.000 personer fått en bedre hverdag ved at de har skaffet seg en ren og effektiv kokeovn og/ eller et lite solstrømanlegg. Forbruket av ved og trekull er mer enn halvert. Det er inngått en ny

avtale for fem år med NORAD, der arbeidet med ren energi videreføres og utvides til også å omfatte lokalt naturvern.

Med midler fra Operasjon Dagsverk i 2017 har vi videreført støtten til ungdom i lokalsamfunn rammet av oljeforurensning i Niger-deltaet, med opplæring og etablering av inntektsgivende aktiviteter, ren energi og overvåking av oljeforurensning. En intern uoverensstemmelse hos vår partner Environmental Right Action – Friends of the Earth Nigeria gjorde at prosjektoverføringer ble midlertidig stoppet i november 2020. Donor ble rutinemessig orientert.

Naturvernforbundet er medlem av det internasjonale miljønettverket Friends of the Earth.

Etter at fylkeslagene i Nord- og Sør-Trøndelag slo seg sammen i 2019 har det ikke være flere fylkessammenslåinger i 2020. Naturvernforbundet har ved utgangen av året 16 aktive fylkeslag. Flere lokallag har i løpet av 2020 slått seg sammen for å tilpasse seg den nye kommunereformen. Naturvernforbundet har rundt 80 lokallag som jobber med natur- og miljøvern saker. Mange fylkeslag har egne ansatte på hel- eller deltid og flere av fylkeslagene ansetter nå egne fylkessekretærer på hel- eller deltid. Landsstyret vedtok i november å innføre en driftstilskuddsordning til fylkeslag fra 2021.

Frivillig arbeid utgjør hovedtyngden av organisasjonens aktivitet i fylker og kommuner over hele landet. Tillitsvalgte, aktive medlemmer og andre bidrar i tillegg vesentlig for å sikre og forsterke det faglige og organisatoriske nivået i organisasjonen. Samlet representerer Naturvernforbundet et omfattende faglig nettverk som sikrer stor innsikt i natur- og miljøspørsmål. Naturvernforbundet har nå fem aktive fagutvalg og en kontrollkomite, samt flere faglige ressursnettverk med frivillige i organisasjonen. Tillitsvalgte, medlemmer og ansatte sitter dessuten i rundt 100 forskjellige verv i organisasjonsstyret, faglige utvalg og diverse råd på vegne av Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet hadde 34 915 medlemmer per 31.12.2020, en økning på 3 787 medlemmer eller 12 % fra året før. I tillegg var det registrert 1 380 faste givere, en økning på 65 fra 2019. Fastgiverinntektene økte fra 1,671 til 1,920 mill. kroner. Gjennomsnittlig giverinntekt var i 2020 på 1 392 kroner mot 1 270 i 2019. Innsamlingsprosenten i 2020 var på 89 % en økning fra 85 % i 2019.

Naturvernforbundet ga i 2020 ut to nummer av medlemsbladet *Natur & miljø*. Bladet har et opplag på 22 785 eksemplarer (godkjent opplagstall gjennom Fagpressen per 2019. Det er ikke gjennomført opplagskontroll i 2020 pga. koronapandemien), herav 1 845 gratisdistribuerte og 547 betalende abonnenter. Blad nummer 1 og 2 – 2020 ble i gjennomsnitt distribuert til 26 836 abonnenter.

Sekretariatet leverer økonomitjenester til flere lokal- og fylkeslag. Det er i årsmeldingen for 2020 redegjort nærmere for enkeltprosjekter og måloppnåelse.

Redegjørelse for Aktivitetsregnskapet

Naturvernforbundet har for femte året på rad ytterligere styrket økonomien gjennom 2020 og har per 31.12.2020 en fri formålskapital på 18,649 mill. kroner. Det betyr at vi har mer enn oppfylt målet i inneværende periode av arbeidsprogrammet om en fri formålskapital på 7 mill. kroner. I budsjettet for 2021 er det planlagt å bruke noe (2. mill. kroner) av formålskapitalen på bestemte prosjekter og prioriteringer gjort av landsstyret.

Aktivitetsregnskapet for 2020 viser et positivt aktivitetsresultat på hele 5,246 mill. kroner. Det er en liten økning fra 2019, med et aktivitetsresultat på 4,889 mill. kroner og det største aktivitetsresultat i Naturvernforbundets historie. Det ble budsjettet forsiktig på inntektsiden i 2020 fordi det var stor usikkerhet rundt tilskuddet fra Norsk Tipping.

Støtten fra Norsk Tipping ble først ble kjent etter at budsjettet var vedtatt av Landsstyret. Resultatøkingen fra et nullbudsjett skyldes først og fremst økt tilskudd fra Norsk Tipping, økning i innsamlede midler/gaver og støtte fra bedriftssamarbeid, hvorav en større enkeltgave på 2, mill. kroner, samt økte medlemsinntekter. Det ble også noe reduserte kostnader.

Sum anskaffede midler var i 2020 samlet på 63,338 millioner kroner, en økning på 6,102 mill. kroner fra 2019 og skyldes i hovedsak høyere prosjektinntekter/tilskudd og mer i innsamlede midler.

Tilskudd (driftsstøtten) fra Miljøverndepartementet var den største enkeltkilden til driftsinntekter, og utgjorde i 2020 7,637 mill. kroner, en økning på 0,056 mill. kroner fra 2019.

NORAD var den største enkeltkilden til prosjektinntekter på i alt 7,575 mill. kroner, det samme som i 2018 og 2019. Innsamlede midler og medlemsinntekter utgjorde til sammen 14,761 mill. kroner, en økning på 3,741 mill. kroner fra 2019. Innsamlede midler/gaver økte med litt over 2,565 mill. kroner. Offentlige tilskudd utgjorde 50 % av de samlede inntektene, en økning på 2 prosentpoeng fra 2019. Det er en uttalt strategi at avhengigheten av offentlige tilskudd bør reduseres. Selv om de offentlige tilskuddene av de samlede inntektene økte noe i 2020 har likevel det vært en merkbar nedgang i de offentlige tilskuddene de siste fire årene, fra 66 til 50 %.

Fra 2019 er fordelingen av tilskudd fra spilleoverskuddet til Norsk Tipping (spilleautomatinntekter) lagt om slik at den i større grad bidrar til å trygge viktige samfunnsoppgaver som store landsdekkende organisasjoner utfører på områdene helse, sosiale tjenester, krisehjelp og støttarbeid, natur-miljø og dyrevern. På grunn av koronapandemien og ønske om rask utbetaling av tilskuddet ble midlertidig forskrift om unntak fra regler om tildeling av overskudd fra Norsk Tipping gjort gjeldende for 2020, noe som gjorde at regnskapet for 2018 ble lagt til grunn for utdeling av midler. Naturvernforbundet fikk tildelt 4,190 mill. kroner for 2020 en nedgang på 0,610 mill. kroner sammenlignet med 2019.

Sum forbrukte midler var på til sammen 58,091 mill. kroner, en økning på 5,745 mill. kroner sammenlignet med 2019. Av dette utgjorde kostnader til organisasjonens formål 50,767 mill. kroner. Formålsprosenten for 2020 er på 87% en økning på 1 prosentpoeng fra 2019.

Tilskudd til internasjonalt arbeid gjelder i stor grad overføringer til prosjektpartnere i land i Øst-Europa og Afrika. Prosjektene i utlandet drives med midler i hovedsak bevilget av Norad, Utenriksdepartementet, Klima og miljødepartementet og Strålevernet.

Det ble i alt overført 8,199 mill. kroner til lokal- og fylkeslag, Miljøagentene og Natur og Ungdom i 2020. Det er en økning på 1,414 mill. kroner fra 2019 og skyldes økt overføring av medlemskontingent og noe mer aktivitetstilskudd over eksterne prosjekter. Medlemskontingenten til fylkes- og lokallagene var på i alt 4,133 mill. kroner.

På aktiviteter som oppfyller formålet ble det i 2020 i alt brukt 29,121 mill. kroner. Det er en økning på 1,673mill. kroner fra 2019.

Kostnader ved administrasjon og styrende organer viser en liten nedgang fra 2019. Administrasjonsprosenten var i 2020 på 7%, en nedgang på 1 prosentpoeng fra 2019. Likviditeten har vært god i 2020. Overskuddslikviditet er plassert i norske banker som vanlig rentebærende innskudd og høyrentekonto.

Formålskapital

Ved utgangen av 2020 har vi en total formålskapital på 19,041 mill. kroner. Det er en økning på 5,246 mill. kroner fra 2019. Av dette utgjør fri formålskapital 18,649 mill. kroner, en økning på 5,136 mill. kroner fra 2019. Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner utgjør 0,392 mill. kroner, en økning på 0,110 mill. kroner fra 2019.

I årsregnskapet for 2020 er fortsatt drift lagt til grunn og styret bekrefter at forutsetning er tilstede.

Arbeidsmiljø

Sykefraværet i Naturvernforbundet i 2020 var på 4,11 % av total arbeidstid. Det er en liten økning fra 2019 hvor sykefraværet var på 3,53 %. Det egenmeldte sykefraværet utgjorde 1,63 % og langtidsfraværet (mer enn 16 dager) var på 2,48 %. Det var ingen personskader eller ulykker blant ansatte i 2020. Ansatte med barn opp til 12 år har hatt noe mer fravær som skyldes oppfølging av hjemmeskole og stengte barnehager. Arbeidsmiljøutvalget har i 2020 hatt tre møter, med stort fokus på den utfordrende koronasituasjonen. De aller fleste ansatte har fra mars 2020 jobbet fra hjemmekontor.

En lønnsjustering for alle ansatte ble fremforhandlet i 2020 og revidert særavtale med NTL-Naturvernforbundet signert i desember.

Likestilling

Forbundets mål er å sørge for god kjønnsbalanse både i tillitspersonapparatet så vel som i sekretariatet. Landsstyret har en kjønns sammensetning som tilfredsstiller våre vedtekter der det står at «kjønnsfordelingen i landsstyret bør ikke vise større ulikhet enn 60–40». Kjønnsfordelingen i sekretariatet er svært jevn, og av de ansatte pr 31.12.2020 er det 19 kvinner og 20 menn (inkl. 2 honorerte tillitsvalgte). Ledergruppen består av tre kvinner og fire menn (per 31.12.2020). Leder og generalsekretær er begge kvinner.

Lønnsystemet er bygget på stillingskategorier, hvor ansiennitet og utdanning bestemmer lønnsnivået. Det er ikke rom for individuelle lønnsforhandlinger. Dette gjør at det ikke er merkbar forskjell i lønn mellom menn og kvinner som har samme erfaringsbakgrunn og stillingskategori.

Påvirkning av det ytre miljø

Vår tjenesteproduksjon forutsetter bruk av ulike ressurser som vi søker å begrense mest mulig. Landsstyret vedtok i november 2019 en reisepolicy for Naturvernforbundet som legger stor vekt på miljø. Vi tilstreber å gjøre reisevirksomheten så lite miljøbelastende som mulig ved å benytte gange, sykkel og kollektivtransport i Oslo-området og mest mulig tog/buss i Norge der det er praktisk mulig. Etter at Norge delvis ble nedstengt i mars 2020 har vi benyttet zoom, teams el. i stor utstrekning og som erstatning for reise-/møtevirksomhet. Innkjøp av kontormøbler og elektronisk utstyr gjøres forsøksvis brukt, og vi har stort fokus på vedlikehold og reparasjon fremfor å kjøpe nytt.

Internasjonale reiser er normalt vårt største bidrag til klimagassutslipp. Som følge av koronapandemien har det i 2020 tilnærmet vært ingen reisevirksomhet.

Naturvernforbundet har ikke et fullstendig klimaregnskap. Sekretariatets aktiviteter rapporteres til Miljøfyrtårn og vi har på den måten oversikt over en del av organisasjonens miljøbelastning. På dette grunnlaget er det mulig å anslå våre utslipp knyttet til flyreiser. I 2020 var det 23 flyreiser (en vei) med slik fordeling:

Strekning	Antall	kg CO2 ¹	SUM kg CO2
Norge og Norden	19	85	1 615
Europe	4	250	1 000
SUM	23	335	2 615

Sentralstyret ba i 2020 om at det skulle vurderes å kjøpe CO2 kompensasjon for reisevirksomheten, og et forslag om dette vil bli lagt frem for styrende organer i 2021.

Fremtidig utvikling

Naturvernforbundet har styrt arbeidet i 2020 etter arbeidsprogrammet. Det er gjort prioriteringer i arbeidsprogrammet i tråd med vedtak i styrende organer. Nytt arbeidsprogram skal vedtas på landsmøtet i april 2021.

Ny forskrift for «Tilskudd til frivillige miljøorganisasjoner og allmennyttige miljøstiftelser» ble lagt frem av Klima – og miljøverndepartementet i 2020, men ble senere trukket som følge av dialog med miljø- og friluftsforskningsorganisasjonene. I arbeidet med ny forskrift deltar Naturvernforbundet sammen med andre miljøorganisasjoner som høringsinstans og gir innspill til klima – og miljødepartementet. Ny forskrift legges frem våren 2021 og skal gjelde for tilskuddsåret 2022.

Anti-korrupsjon

Naturvernforbundet jobber aktivt med vårt anti-korrupsjonsarbeid både innad og mot våre partnere og har vedtatte retningslinjer for vårt anti-korrupsjonsarbeid som også har blitt godkjent av våre bidragsytere. Enhver form for mislighold må rapporteres av våre partnere og eventuelt tilbakebetales. Det er ikke rapportert inn noe mislighold i 2020. Etske retningslinjer og rutiner for varslinger ble revidert og vedtatt av landsstyret i mars 2020. En tillitsvalgt ble suspendert fra sitt verv av sentralstyret etter brudd på retningslinjene.

Styring av finansiell risiko

Naturvernforbundet hadde i 2020 50% offentlig finansiering. Det er en liten økning (2 prosentpoeng) fra 2019. Med tanke på usikkerhet i tildelinger og kriterier for ulike offentlige støtteordninger vil vi fortsatt jobbe for å øke andelen inntekter fra andre kilder, men vi er likevel komfortable med at halvparten av forbundets inntekter i 2020 finansieres med offentlige midler. Det gjelder spesielt med tanke på at mange andre har hatt et svært utfordrende år knyttet til koronapandemien.

Oslo, 13. april 2021

I styret for Norges Naturvernforbund

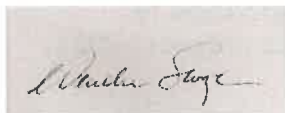
Silje A. Lundberg
leder

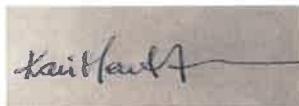
Øyvind Johnsen
nestleder

Bernt Bull
styremedlem

Wenche Skorge
styremedlem

Kari Merete Andersen
varamedlem

Arnstein Vestre
styremedlem

Therese Hugstmyr Woie
styremedlem Natur og Ungdom

Maren Esmark
generalsekretær

Aktivitetsregnskap 2020- Norges Naturvernforbund

Anskaffede midler	Note	2020	2019
Medlemsinntekter	2	7 972 104	6 796 359
Tilskudd	3	45 787 622	42 315 976
Offentlige tilskudd		31 248 108	27 670 071
Andre tilskudd		14 539 514	14 645 905
Innsamlede midler, gaver mv	4, 7	6 789 280	4 224 555
Opptjente inntekter fra operasjonelle aktiviteter	10	2 683 557	3 838 790
Finans- og investeringsinntekter		75 687	43 749
Andre inntekter		30 142	16 200
Sum anskaffede midler		63 338 392	57 235 629
Forbrukte midler			
Kostnader til anskaffelse av midler	7	3 285 768	3 146 866
Kostnader til innsamling		720 834	627 648
Kostnader til medlemsadministrasjon		1 605 365	1 535 052
Kostnader til arbeid med tilskudd og generell markedsføring		572 631	626 016
Kostnader til anskaffelse av andre midler		386 938	358 150
Kostnader til organisasjonens formål	7	50 767 552	44 994 904
Tilskudd og bevilgninger til oppfyllelse av organisasjonens formål		21 646 671	17 546 433
Kontingentoverføringer fylkes- og lokallag	10	4 133 706	3 436 073
Tilskudd til nasjonale samarbeidspartnere, samt fylkes- og lokallag	10	4 065 247	3 349 394
Internasjonalt arbeid, overføringer til samarbeidspartnere		13 447 718	10 760 966
Kostnader til aktiviteter som oppfyller formålet		29 120 881	27 448 471
Klima, forbruk, energi, forurensning, naturmangfold inkl. internasjonalt	10	18 127 612	17 258 395
Kampanje- og organisasjonsarbeid		8 898 465	8 222 040
Kommunikasjon		2 094 804	1 968 036
Administrasjons- og styrekostnader	7	4 038 615	4 204 347
Sum forbrukte midler	1, 5, 6	58 091 935	52 346 117
Aktivitetsresultat		5 246 457	4 889 512
Disponeringer av formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner		109 905	16 189
Annen formålskapital		5 136 552	4 873 323
Sum disponering formålskapital	8	5 246 457	4 889 512

Balanse 2020 - Norges Naturvernforbund

Eiendeler	Note	31.12. 2020	31.12. 2019
Anleggsmidler			
Inventar, maskiner, IT etc.	6	508 194	713 039
Langsiktige fordringer		216 000	216 000
Sum anleggsmidler		724 194	929 039
Omløpsmidler			
Varer			
Fordringer			
Kundefordringer	10	5 444 834	4 824 177
Andre kortsiktige fordringer		1 037 783	1 700 367
Sum fordringer		6 482 616	6 524 544
Bankinnskudd, kontanter og lignede	9	34 319 803	23 249 861
Sum omløpsmidler		40 802 419	29 774 405
Sum eiendeler		41 526 613	30 703 445
Formålskapital og gjeld	Note		
Formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner	8	391 514	281 609
Fri formålskapital	8	18 649 483	13 512 930
Sum formålskapital	8	19 040 997	13 794 539
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	10	1 233 442	942 502
Skyldig offentlig avgifter		1 653 418	1 590 467
Tilskuddsgjeld		7 905 292	2 763 694
Annen kortsiktig gjeld		11 693 464	11 612 243
Sum kortsiktig gjeld		22 485 616	16 908 906
Sum Formålskapital og gjeld		41 526 613	30 703 445

Oslo, den 13 april 2021

I styret for Norges Naturvernforbund

Silje Lundberg
leder

Øyvind Johnsen
nestleder

Bernt Bull
styremedlem

Kari Merete Andersen
styremedlem

Wenche Skorge
styremedlem

Amstein Vestre
styremedlem

Therese Hugstmyr Woie
styremedlem Natur og Ungdom

Maren Esmark
generalsekretær

Noter til årsregnskap 2020

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med God Regnskapsskikk (F) for Ideelle Organisasjoner (standarden) og små foretak, og består av følgende:

- ✓ Aktivitetsregnskap
- ✓ Balanse
- ✓ Noter

Årsregnskapet, som er utarbeidet av foreningens styre og ledelse, må leses i sammenheng med styrets beretning og revisjonsberetningen som til sammen utgjør det totale årsregnskap.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Andre omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi

Bankinnskudd, kontanter o.l

Bankinnskudd, kontanter og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Varer

Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene og en tilleggssavsetning som skal dekke øvrige påregnelige tap.

Skatt

Norges Naturvernforbund er ikke ansett skattepliktig for sin virksomhet, jfr. skattelovens § 2-32.

Inntekt

Medlemsinntekter inntektsføres for det året de gjelder.

Tilskudd inntektsføres i den periode de er bevilget til. Ubenyttet tilskudd med tilbakebetalingsvilkår oppføres som kortsiktig gjeld ved årets slutt. Andre tilskudd som ikke fullt ut er anvendt i regnskapsperioden inngår i formålskapital med eksterne bindinger.

Gaver inntektsføres på mottakstidspunktet.

Avtaler/samarbeidsavtaler inntektsføres for det året de gjelder.

Pensjonskostnad

Naturvernforbundet har plikt til å tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Naturvernforbundets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Naturvernforbundet har både innskuddsordning og ytelsesordning for sine ansatte. Ytelsesordningen ble lukket 31.12.2014 og ansatte født før 1958 valgte å stå i den ytelsesbaserte ordningen i KLP. Øvrige ansatte har en innskuddsbasert pensjonsordning via DNB og med 7 % innskudd, hvorav de ansatte betaler 2 %. Ordningen regnskapsføres som en innskuddsbasert pensjonsordning, som i praksis innebærer kostnadsføring av betalt premie.

Fordeling av kostnader

Kostnader er i størst mulig grad direkte henført til den aktiviteten de hører til. I 2018 er felleskostnader som eks. husleie, IKT og lønn og personalkostnader fordelt på en rimelig og konsistent måte på de ulike aktivitetene.

Ved fordeling av kostnader er tid pr aktivitet, arealbruk og/eller andel personal benyttet som fordelingsnøkkel. Fordelingsnøkkelen oppdateres årlig eller ved store endringer i fordeling.

Ikke fordelbare felleskostnader inngår i administrasjonskostnader.

Note 1 – Kostnader etter art

Driftskostnader	2020	2019
Vareforbruk	612 550	467 944
Lønnskostnader med mer	22 638 592	22 489 195
Av/nedskrivning driftsmidler	211 628	383 295
Annen driftskostnad	34 605 242	28 997 219
Sum driftskostnader ex finanskostnader	58 068 012	52 337 653
Finanskostnader	23 923	8 464
Sum driftskostnader	58 091 935	52 346 117

Note 2 – Antall medlemmer per 31.12.2020

Medlemskategori	2020	2 019	2 018	2 017	2 016
Æresmedlemmer	7	7	9	8	8
Livstidsmedlemmer	169	170	173	174	173
Hovedmedlemmer	19 172	16 229	12 646	12 271	11 693
Studentmedlemmer	593	680	624	656	585
Rabattert medlemskap	2 109	2 019	1 808	1 775	1 694
Familiemedlemskap	3 920	3 703	3 071	2 917	2 770
Rabatter familiemedlemskap	445	406	365	341	334
Husstandsmedlemmer	5 903	5 633	4 839	4 724	5 851
Husstand Miljøagent	2 597	2 281	1 678		
<i>Totalt familiemedlemmer*</i>	8 500	7 914	6 517		
Antall	34 915	31 128	25 204	24 347	23 108
Endring fra foregående år	3 787	5 924	857	1 239	756
Faste givere (Naturvenn)	1 380	1 315	1 210	1 230	1 068

Betalt medlemskap etter Klima- og Miljødepartementets søknadskrav

	2020*	2019	2 018
Livstidsmedlemmer	169	171	173
Hovedmedlemmer	16 202	13 566	11 096
Studentmedlemmer	455	467	424
Rabattert medlemskap	1 927	1 815	1 610
Familiemedlemskap	3 552	3 326	2 766
Rabatter familiemedlemskap	398	364	320
Husstandsmedlemmer	7 646	6 954	5 749
Antall	30 349	26 663	20 202

*2020 er søknadsåret, mens grunnlagstallene er for 2019.

Medlemsåret går fra 1.10 til 30.9. Kontingenten blir avkrevd 1.10 for påfølgende år. Antall medlemmer pr. 31.12.2020 er basert på alle medlemmer innmeldt pr. 31.12.2020 uavhengig om betalt eller ikke. Søknaden til Klima – og Miljødepartementets er meget spesifikk på hvordan man beregner medlemmer og tallet er derfor noe lavere siden kriteriene er forskjellig fra årsberetningen pr. 31.12.2020.

Note 3 – Tilskudd og inntekter 2020

Offentlige midler	2020	2019
NORAD	7 575 000	7 575 000
Klima og miljødepartementet, grunnstøtte	7 637 004	7 581 996
Klima og miljødirektoratet	5 939 600	5 606 000
Stiftelsen Atlas-Alliansen	4 280 000	0
Klima og miljødepartementet	2 700 000	2 450 000
Statens strålevern	2 250 000	2 404 662
Lotteri og stiftelsestilsynet (momskompensasjon)	1 728 058	1 621 656
Utenriksdepartementet	250 000	0
Kommunal og mod. departementet	50 000	
Kommuner	70 000	340 000
Fylkeskommuner	0	185 000
Sum offentlige midler	32 479 662	27 764 314
Overført til påfølgende år	1 231 554	94 243
	31 248 108	27 670 071

Andre tilskudd	2020	2019
Operasjon Dagsverk	4 814 707	3 500 000
Norsk Tipping spilleoverskudd	4 190 964	4 800 815
Rockefeller Foundation	2 178 950	0
Handelens Miljøfond	2 005 000	1 570 000
Sparebankstiftelsen DNB	1 704 495	2 205 583
TopTen HACKS	1 133 543	544 295
Sustainable markets Foundation	564 440	0
Alcoa	541 164	513 000
ENCHANT	509 466	0
Jernbanealliansen	320 000	220 000
Norsk Botanisk Forening	241 500	0
SRN bidrag	190 000	190 000
Haldor Viriks Legat	180 000	300 000
FoE	128 048	0
Finn.no	113 800	175 000
Norsk Nukleær Dekommisjonering	100 000	0
Minor Foundation	100 000	0
Naturvernforbundet - fylkeslag	70 000	0
Tides Foundation	54 074	54 074
Andre	20 000	0
Kystlotteriet (Fylkeslaget i Østfold)	0	1 267 233
Sparebankstiftelsen 1 Østfold Akershus	0	300 000
Enova	0	250 000
Naturvernforbundet i Trøndelag	0	130 000
Miljøagentene	0	30 000
Tekstilaksjonen, diverse	0	24 375
Sum andre tilskudd	19 160 152	16 064 375
Overført til påfølgende år	4 620 637	1 428 470
	14 539 514	14 645 905

Note 4 - Spesifikasjon av innsamlede midler

Gavekategori	2020	2019
Faste givere	1 920 601	1 671 541
DM kampanjer, testamentariske gaver, enkeltgaver	4 868 679	2 553 014
Sum gaver og innsamlinger	6 789 280	4 224 555

Kontantprinsippet legges til grunn for inntektsføringen.

Note 5 - Personalkostnader, ytelser til ledelsen, revisor mv

Lønnskostnader mv	2020	2019
Lønn, feriepenger mv.	17 385 907	16 756 718
Arbeidsgiveravgift	2 637 501	2 790 504
Pensjonskostnader og sluttvederlag O/U fond	2 057 695	2 379 971
Annen godtgjørelse	557 489	562 002
Sum	22 638 592	22 489 195

	2020	2019
Antall årsverk	35,7	34,85

Det er ikke brukt av premiefondet i 2020.

Det er ikke stilt garantier eller ytt lån til ledende personell eller styremedlemmer. Styrets leder har mottatt lønn for sitt arbeid. Styrets nestleder er lønnet i 20 % stilling, mens øvrige styremedlemmer ikke har mottatt honorar for sine verv.

Ytelser til leder, nestleder og generalsekretær	Leder	Nestleder	Generalsekretær
Lønn	753 347	117 961	746 644
Pensjonsutgifter	39 385	5 761	45 673
Annen godtgjørelse (trekkpliktig)	88 392	0	12 816
Sum	881 124	123 722	805 133

Kostnadsført revisjon og regnskapsbistand ekskl. merverdiavgift	2020	2019
Revisjon	145 000	145 000
Attestasjon	164 000	146 000
Annen bistand	8 000	26 000
Sum revisjon og regnskapsbistand	317 000	317 000

Tjenestepensjon gjennom DnB Liv og KLP og sluttvederlag O/U fond	2020	2019
Brutto innbetalt til DnB og KLP	2 407 146	2 674 185
Refusjoner fra andre og fylkeslag	-316 079	-268 242
Sluttvederlag og O/U fond	337 865	321 009
Egenandeler ansatte	-371 236	-346 981
Pensjonskostnad	2 057 696	2 379 971

Pensjonspremierfond	2020	2019
Pensjonspremierfondets saldo per 31.12.	916 792	495 524
Endelig tall er ikke tilgjengelig fra KLP før 1. juni 2021		

Note 6 – Anleggsmidler, avskrivninger

	Inventar	IT/programvare	Sum
Bokført verdi per 01.01	309 529	403 510	713 039
Tilgang i året	0	6 783	6 783
Årets avskrivninger	-58 860	-152 768	-211 628
Bokført verdi 31.12.	250 669	257 525	508 194
Avskrivningsperiode	10 år	3-5 år	

Note 7 – Sentrale nøkkeltall

	2020	2019	2018	2017	2016
Formålsprosent	87 %	86 %	84 %	84 %	85 %
Innsamlingsprosent	89 %	85 %	74 %	72 %	65 %
Administrasjonsprosent	7 %	8 %	9 %	9 %	7 %

Innsamlingsprosenten er beregnet iht. retningslinjer gitt av Innsamlingskontrollen i Norge for beregning av andel innsamlede midler som benyttes til formålet. Innsamlingsprosenten er på 89 % i 2020.

Note 8 - Formålskapital, disponering av aktivitetsresultatet

	Formålskapital med eksterne bindinger	Fri formålskapital	Sum formålskapital
Formålskapital pr 01.01.	281 609	13 512 930	13 794 539
Årets resultat	109 905	5 136 552	5 246 457
Formålskapital pr 31.12	391 514	18 649 483	19 040 997

Formålskapital med eksterne bindinger	IB 1.1.	Endring	UB 31.12
Samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN) *)	110 411	5 000	115 411
Jernbanealliansen	171 198	104 905	276 103
SUM formålskapital med eksterne bindinger	281 609	109 905	391 514
- netto endring fra aktivitetsresultatet		109 905	

Note 9 – Bundne bankmidler

	Saldo 31.12.2020
Skattetrekkkonto	756 909

Note 10 Nærstående parter

Etter regnskapsloven skal det opplyses om transaksjoner med nærstående parter. For Naturvernforbundet er Friends of the Earth, alle Naturvernforbundets fylkes- og lokallag, Natur og Ungdom og Miljøagentene med lokallag nærstående parter.

Naturvernforbundet innkrever medlemskontingent for fylkes- og lokallagene og utbetaler den samlede kontingenten til fylkeslaget. Naturvernforbundet og fylkeslagene har også samarbeid på prosjektnivå hvor inntekter og utgifter fordeles etter inngåtte avtaler.

Naturvernforbundet er medlem i den internasjonale naturvernorganisasjonen – Friends of the Earth.

Naturvernforbundet tilbyr og leverer nå økonomitjenester til flere av fylkes- og lokallagene. Per 1. januar 2021 leverer Naturvernforbundet slik tjenester til fylkeslagene i Hordaland, Trøndelag, Østfold, Vestfold, Buskerud, Sogn og Fjordane, Nordland og lokallagene i Bærum og Fredrikstad og Hvaler. Fylkeslaget i Finnmark og Troms kommer til fra mars 2021. Naturvernforbundet kjører også lønn/pensjon for noen fylkeslag.

Naturvernforbundet er regnskapsfører for Miljøagentene og Miljøagentene i Oslo og Akershus, Stiftelsen Trygg Mat Tracking og Foreningen Grunnloven §112. Fra regnskapsåret 2021 er avtalen med Miljøagentene inkl. Miljøagentene i Oslo og Akershus samt Trygg Mat Tracking sagt opp. Det er avtalt honorar for regnskapsførerarbeidet.

Fylkeslaget i Trøndelag dekker en andel av lønnsmidlene til regionsekretæren i Trøndelag. Landsstyret gjorde i 2020 vedtak om at fylkeslagene i Nord-Norge ikke lenger skal være med å dekke andel av personalkostnadene for regionsekretæren i Nord-Norge.

Naturvernforbundet utbetaler aktivitetstilskudd til lokal- og fylkeslagene basert på søknad. Aktivitetstilskuddet bevilges over enkeltprosjekter eller direkte fra Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet utbetaler tilskudd til Natur og Ungdom og Miljøagentene.

	Kundefordringer		Leverandørgjeld	
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2020
Fylkes- og lokallag	1 262 576	1 111 193	151 015	323 761
Natur og Ungdom	65 251	0	11 690	0
Miljøagentene	136 006	446 712	83 000	111 800
Friends of the Earth/Int	0	25 630	7 545	0
Sum	1 463 833	1 583 535	253 250	435 561

	Fylkes- og lokallag	Natur og Ungdom	Miljøagentene	Friends of the Earth/Int
Inntekter				
Tilskudd fra	200 000			
Økonomiservice	223 945		312 375	
Andel husleie			234 600	
Kostnader				
Aktivitetstilskudd	2 536 416			
Medlemskontingent/Kontingent	4 133 706		111 800	352 868
Momskompensasjon	1 044 203			
Driftsstøtte		350 000	100 000	
Tilskudd prosjekter		316 000	80 000	

Viderefakturering av kostnader knyttet til porto, fellesutgifter, medlemssystem er ikke inkludert i oversikten.

Note 11 Hendelser etter balansedagen

Vi vurderer situasjonen i forbindelse med den pågående korona-pandemien slik at Naturvernforbundet har inntekter og likviditet til å opprettholde driften som normalt. Så vil det bli gjort løpende vurderinger av inntektssituasjonen og forutsetningen kan raskt endre seg dersom statlig støtte, prosjektinntekter eller gaveinntekter plutselig faller helt eller delvis bort. I så fall vil det bli iverksatt tiltak for å sikre forbundets drift.

Til landsmøtet i Norges Naturvernforbund

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Norges Naturvernforbunds årsregnskap som viser et positivt aktivitetsresultat på kr 5 246 457. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2020, aktivitetsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av organisasjonens finansielle stilling per 31. desember 2020, og av dens resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlaget for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av organisasjonen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og generalsekretærs ansvar for årsregnskapet

Styret og generalsekretær (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til organisasjonens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjons handlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjons handlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av organisasjonens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av årsregnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om organisasjonens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at organisasjonen ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll blant annet om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om andre lovmessige krav**Konklusjon om registrering og dokumentasjon**

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontroll handlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av organisasjonens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, 13. april 2021
Deloitte AS

Grete Elgåen
statsautorisert revisor

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

GRETE ELGÅEN

Statsautorisert revisor

Serienummer: 9578-5993-4-4286941

IP: 82.164.xxx.xxx

2021-04-14 13:38:57Z

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service <penneo@penneo.com>**. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validate>

KONTROLLKOMITEENS RAPPORT FOR LANDSMØTEPERIODEN 2018 - 2020

I henhold til Norges Naturvernforbunds vedtekter § 14, har kontrollkomiteen gjennomgått landsstyret og sentralstyrets vedtak i landsmøteperioden 2018 - 2020.

Kontrollkomiteen finner at vedtakene i perioden har vært i tråd med Norges Naturvernforbunds vedtekter og i overensstemmelse med vedtatte budsjetter.

Kontrollkomiteen har fulgt en suspensjonssak, avgitt uttalelse og deltatt på landsstyremøtet der den ble behandlet. Saken er håndtert i tråd med forbundets vedtekter og etiske retningslinjer.

Kontrollkomiteen finner at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret er overholdt.

Kontrollkomiteen, 02.04.2021

Tone Salomonsen (s)

Kåre Olerud (s)
Leder

Hans Jan Bjerkly (s)